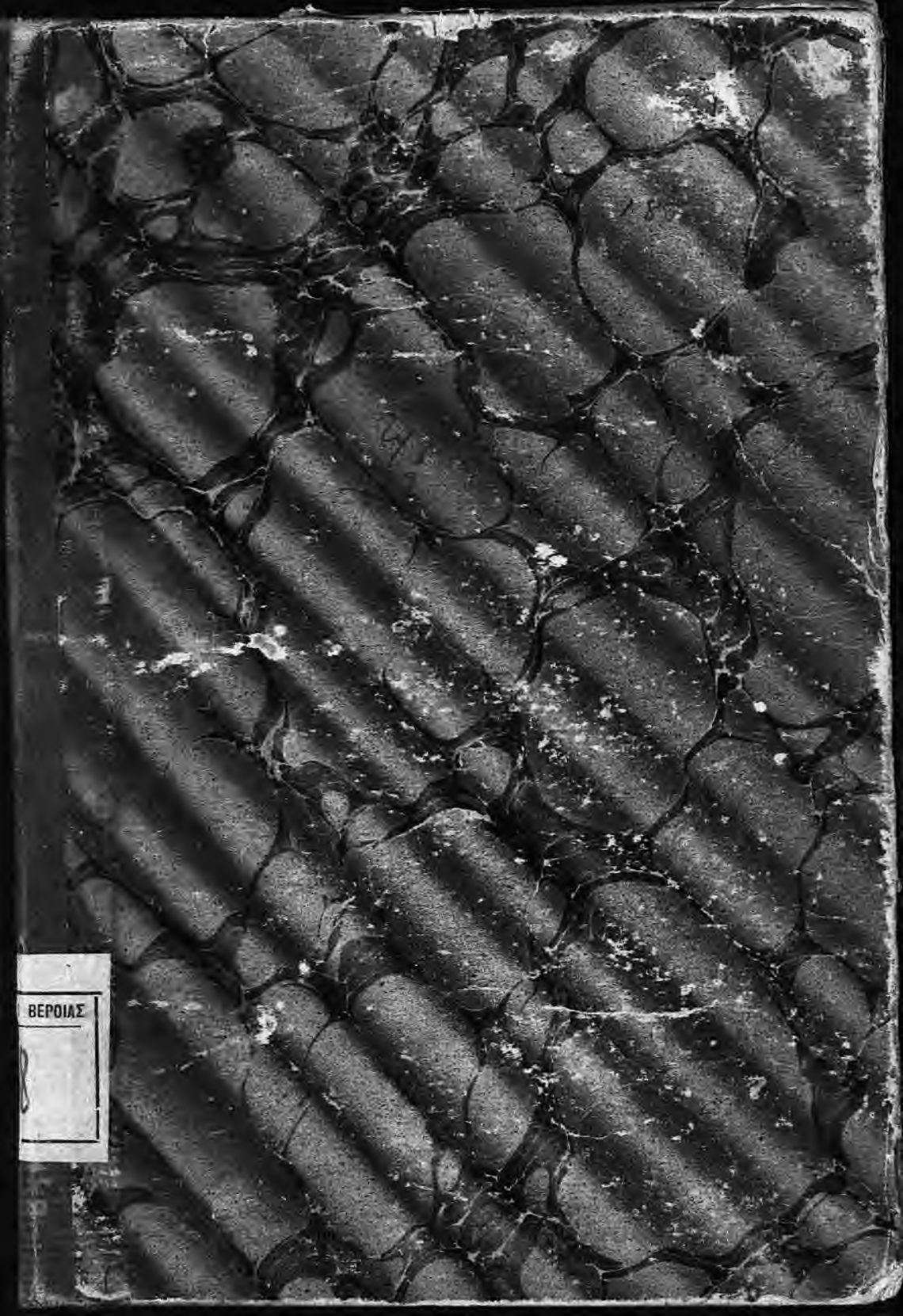

The image shows the front cover of an old book. The cover is decorated with a dark, marbled pattern consisting of irregular, rounded shapes in shades of black, grey, and brown. The material appears worn, with some scuffing and loss of the top layer of the marbling, especially along the edges and in the center. In the bottom-left corner, there is a small, rectangular, light-colored label with a black border. The label contains the word "ΒΕΡΟΙΑΣ" in black, uppercase Greek letters. Below the text, there is a small, empty rectangular box.

ΒΕΡΟΙΑΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	
9	ΒΕΡΟΙΑΣ
Αριθ. εις 10658/72	
Δωρεά	Εξ αγοράς
Z. x. o. s.	

0641-00596

Εργασία
Παυλίδου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ, ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ

ΥΠΟ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ Γ. ΔΗΜΙΤΣΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΕΛΛΗΝ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ
ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΑΡΣΑΚΕΙΩ

ΚΑΙ ΕΓΚΡΙΘΕΙΣΑ

ΥΠΟ ΤΟΥ

ἐπὶ τῶν Ἑκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημόσιας Ἐκπαίδευσεως

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ

ΑΘΗΝΗΣΙ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ «Ο ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ»

Ὁδὸς Ἀγ. Μάρκου, ἀρ. 28.

1878.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀριθ. Πρωτ. 9598.

Δεχπ. 8406.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν Κύριον Μαργαρίτην Δήμαρχον

Λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν περὶ τοῦ πρώτου μέρους τῆς «Πολιτικῆς Γεωγραφίας» ὑμῶν κρίσιν τῆς περὶ τούτου κληρωθείσης ἐπιτροπείας κατὰ τὸν περὶ διδασκτικῶν ΣΜΘ' νόμον τῆς 24 Νοεμβρίου 1867 καὶ ἐπόμενοι τῷ ἄρθρῳ 7 τοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ εἰρημένου νόμου Β. Διατάγματος τῆς 2 Δεκεμβρίου 1867, ἐγκρίνομεν τὸ ἐπιδοκιμασθὲν πρῶτον μέρος τῆς εἰρημένης Γεωγραφίας καὶ ὀρίζομεν τιμὴν ἐκάστου ἀντιτύπου αὐτοῦ συμφώνως καὶ πρὸς τὴν γνώμην τῆς αὐτῆς ἐπιτροπείας δραχ. τρεῖς.

Ἐν Ἀθήραις. τῇ 16 Νοεμβρίου 1878.

Ὁ ὑπουργὸς

Α. Δ. ΑΓΓΕΡΙΝΟΣ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὅτι μὲν ἐν γένει ἡ πολιτικὴ Γεωγραφία, ἥτις τοσαύτην ἐπίδοσιν ἔλαβεν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, ὅσον οὐδὲν ἄλλο τῶν εκπαιδευτικῶν μαθημάτων, ἐντελῶς παρημελημένη καὶ παρηγκωνισμένη παρ' ἡμῖν ἐστὶ καὶ ὅτι ἡ διδασκαλία αὐτῆς ἐλαχίστην ἀποφέρει ὠφέλειαν τοῖς διδασκομένοις ἐν τε τοῖς σχολείοις καὶ γυμνασίοις, τοῦτο παρὰ πάντων ἤδη ὁμολογεῖται, μὴδὲ τῶν διδασκόντων ἐξαιρουμένων.

Ἀληθὲς δ' αἰτία τῆς ἀσυγγνώστου ταύτης παραμελήσεως καὶ ψυχρότητος πρὸς τὸ χρησιμώτατον καὶ τερπνότατον τῆς γεωγραφίας μάθημά ἐστιν ἡ παντελὴς ἔλλειψις διδακτικῆς ἑδρας ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, τῆς ὁποίας ἄμεσον ἀποτέλεσμα ἐστὶν ἡ περὶ τὴν γεωγραφίαν ἀπειρία τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐξερχομένων καθηγητῶν καὶ διδασκάλων, οἵτινες μὴ διδαχθέντες τὸ μάθημα ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, μὴδὲ ἰδίᾳ ἀσχοληθέντες ἀκολούθως, κατὰ φυσικὸν λόγον ἀποστρέφονται αὐτό, προκειμένου νὰ διδάξωσιν εἴτε ἐν τοῖς γυμνασίοις εἴτε ἐν τοῖς σχολείοις. Ἐπεὶ οὖν εὐκόλως ἐξηγεῖται καὶ ἡ ἔλλειψις εὐμεθόδων διδακτικῶν βιβλίων, ἥτις ἔτι μᾶλλον ἐπαυξάνει καὶ ἐπιτείνει τὰς ὑφισταμένους δυσχερείας ἀντὶ τῆς ἐν μέρει μόνον θεραπείας αὐτῶν.

Ἐπειδὴ δὲ τοῦ κακοῦ ἡ ἑδρα κεῖται ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ οὐχὶ ἐν τοῖς μέλεσι τοῦ εκπαιδευτικοῦ σώματος, ἐν τοιαύτῃ δυσαρέστῳ περιπτώσει ὀφείλουσι τό τε Ὑπουργεῖον καὶ τὸ ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον σπουδαίως νὰ μεριμνήσωσι περὶ τῆς ταχείας ἄρσεως τῆς αἰτίας αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς ἐγκαίρου θεραπείας τοῦ νοσήματος, ἐκ τοῦ ὁποίου πολλαὶ μὲν εκπαιδευτηρίων χιλιάδες πάσχουσι, πολλὰ δὲ χιλιάδων ἑκατοντάδες μαθητῶν ἀδικοῦνται καὶ αἱ κοινωνίαι ἀγεωγραφῶν ἀνθρώπων πληροῦνται.

Ὅτι δὲ ἰδίως ἡ σπουδὴ καὶ ἀκριβὴς γνῶσις πασῶν τῶν χωρῶν τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, ἥς, φύσει ἐν ὅλον συμπαγὲς ἀποτελούσης, μικρὸν μόνον μέρος ἐστὶν ἡ μικρὰ αὕτη γωνία, ἣν οἱ

πατέρες ἐλευθέραν παρέδωκαν ἡμῖν, ἀπαραιτήτως ἀναγκαία ἐστὶν εἰς τὴν καθόλου ἐκπαίδευσιν ἡμῶν καὶ ὡς μάθημα οὐσιωδέστατον πρέπει νὰ θεωρῇται παρὰ πάντων, καὶ τοῦτο ἱκανῶς ἤδη ἐκ τῶν πραγμάτων συναισθανόμεθα καὶ οὐδεμιᾶς ἀποδείξεως ἀνάγκην ἔχουμεν. Διότι μέχρι τοῦδε μικρὰν ἐπιστήσαντες προσοχὴν μόνον ἐπὶ τῆς γεωγραφίας τῆς μικρᾶς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἐντελῶς παρημελήσαμεν νὰ γνωρίσωμεν κατ' ἀξίαν καὶ τὰς λοιπὰς τῆς Χερσονήσου χώρας, μετὰ τῶν ὁποίων γεωγραφικὰ καὶ ἱστορικὰ τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος δικαιώματα, ἑμοσθινὰ, ὁμογλωσσία καὶ φυλετικὴ συγγένεια, θρησκευτικοὶ καὶ δογματικοὶ δεσμοὶ καὶ τελευταῖον ἀδιάκοπος πνευματικὴ συγκοινωνία καὶ ἀναπόσπαστος ἐμπορικὴ ἐπιμιξία καὶ συναλλαγὴ σφικτότατα συνδέουσιν ἡμᾶς. Τῆς δὲ ἀσυγγνώστου ταύτης ὀλιγορίας ἀποχρῶσαν μαρτυρίαν καὶ τρανοτάτην ἀπόδειξιν ἔχομεν τὴν ἐν πᾶσι σχεδὸν τοῖς διδακτικοῖς βιβλίοις τῆς γεωγραφίας ἐλλιπεστάτην καὶ ἀτελεστάτην περιγραφὴν τῶν χωρῶν ἐκείνων, ἐφ' ὧν τοσαύτας ἔχομεν ἀξιώσεις, καὶ τῶν ὁποίων ἐκάστη μόλις ἐν μιᾷ μικρᾷ σελίδι περιγράφεται ὡς π. χ. ἡ Μακεδονία, ἡ Θράκη καὶ ἡ Θεσσαλία, ταῖς δὲ λοιπαῖς οὐδὲ τοσαύτος παρεχωρήθη χώρος, ἀλλ' ἀνὰ τρεῖς συνοψίζονται καὶ στενογραφοῦνται οὕτως εἰπεῖν ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ σελίδι! Καὶ οὕτως ἐν ᾧ τὸ μὲν μικρὸν βασίλειον τῆς Ἑλλάδος ἐν 20 περίπου σελίσιν περιγράφεται, αἱ μεγάλαι ὁμως χώραι καὶ ἐπαρχίαι τῆς Τουρκίας γεωγραφοῦνται ἐν ὁκτώ μόνον σελίσιν ἥτοι συνοπτικώτερον τῶν ἀπώτατα κειμένων καὶ ἀσχέτων ἡμῖν βαρβάρων χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς, Βαρβαρίας, Σαχάρας, Σενεγαμβίας, Γουίνεας, Κιμβεμβασίας, Ὀπτεντοτίας καὶ Εὐέλπιδος Ἀκρας!!!

Ταύτην τοίνυν τὴν ἑλλειψιν, ἀτέλειαν καὶ δυσαναλογίαν, ἣν οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ δικαιολογήσῃ, ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν ἐν τῇ πολυχρονίᾳ διδασκαλίᾳ καὶ τὴν ἐντεῦθεν προσγενομένην τοῖς διδασκομένοις βλάβην καὶ ἀδικίαν δεόντως κατανοήσας, ἐπεχείρησα νὰ συντάξω εἰδικὴν τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου γεωγραφίαν κατ' ἰδίαν μέθοδον, ἐκ πολυετοῦς ἐνασχολήσεως εἰς τὰ γεωγραφικὰ καὶ πολυετοῦς πείρας διδασκαλίας ἐν ταῖς διαφόροις τοῦ Ἀρσακείου τάξεσιν ἀποδειχθεῖσάν μοι καταλληλοτάτην καὶ συν-

τελεστικωτάτην πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, ὃν εὐ-
λικρινῶς ὁμολογῶ ὅτι μεθ' ὅλας τὰς προσπάθειάς καὶ τὴν ἐπιμο-
νήν μου ἐν μέρει μόνον καὶ οὐχὶ καθ' ὁλοκληρίαν κατάρθωσα νὰ
ἐπιτύχω, προφορικῶς συμπληρῶν τὰς ἐλλείψεις τοῦ διδακτικοῦ
βιβλίου.

Ἐν τῷ ἐγχειριδίῳ τούτῳ, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον μέρος
τῆς ὅλης πολιτικῆς γεωγραφίας, ἥς τὸ ὑπόλοιπον μέλλει νὰ συμ-
παραλάβῃ τὸ δεύτερον μέρος, προτάσσονται αἱ ἀπαραιτήτως ἀ-
ναγκαῖαι γνώσεις τῆς μαθηματικῆς, φυσικῆς καὶ πολιτικῆς γεω-
γραφίας, ἐπισυνάπτεται γενικὴ τῆς Εὐρώπης ἐπιθεώρησις ὑφ' ὅ-
λας τὰς ἐπόψεις ἐν εἶδει εἰσαγωγῆς καὶ μετὰ ταύτην ἐκτίθεται
ἡ εἰδικὴ περιγραφή τῶν χωρῶν τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου κατὰ
φυσικὴν τάξιν ἀπὸ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, συντομώτερον μὲν
τῶν πρὸς βορρᾶν τοῦ Αἴμου Σλαβορωμουνικῶν, ἐκτενέστερον δὲ
τῶν πρὸς νότον αὐτοῦ Ἑλληνικῶν μετὰ τῆς Ἀλβανίας καὶ ἐκτε-
νέστατα τῶν τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, οἷονεὶ τὸν ἐγκέφαλον
τῆς ὅλης Χερσονήσου περιεχούσης. Ταῦτα κατ' ἀνάγκην προτά-
ξας, ὀλίγας ἔτι λέξεις ὀφείλω νὰ προσθέσω περὶ τοῦ τρόπου τῆς
διδασκαλίας τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ περιεχομένων μερῶν καὶ περὶ τῆς
μεθόδου, καθ' ἣν πρέπει ταῦτα νὰ διδασκῶσιν.

Τρόπος τῆς διδασκαλίας.

Ἐπειδὴ ἐν τοῖς δημοτικαῖς σχολαῖς διδάσκονται οἱ μαθηταὶ
βραχεῖας στοιχειώδεις γνώσεις τῆς μαθηματικῆς καὶ φυσικῆς γεω-
γραφίας, ὀφείλουσι μεταβαίνοντες εἰς τὴν πρώτην τοῦ ἑλληνικοῦ
νὰ ἐπαναλάβωσι καὶ ἐπαυξήσωσιν αὐτὰς πρὸς σαφεστέραν κατὰ-
ληψιν τῆς πολιτικῆς γεωγραφίας, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον
προϋτάχθησαν ἐν τῷ βιβλίῳ αἱ ἀπὸ τῆς 1—22 σελίδος κριθεί-
σαι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖαι φυσικομαθηματικαὶ γνώσεις.

Μετὰ δὲ τὴν διδασκαλίαν τούτων καταλείποντες οἱ διδάσκον-
τες ἐν τῇ πρώτῃ τάξει τὴν γενικὴν τῆς Εὐρώπης ἐπιθεώρησιν ἀπὸ
τῆς 22—30 σελίδος, μεταβαίνουν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς φυ-
σικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου ἀπὸ τῆς 31—

85 σελίδος, καὶ τούτου γενομένου προσαρτῶσι τὴν πολιτικὴν γεωγραφίαν τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος (1).

Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τοῦ ἑλληνικ. σχολείου τάξει μετὰ βραχεῖαν ἐπανάληψιν τῆς φυσικῆς καταστάσεως τῆς ἑλλην. Χερσονήσου καὶ τῆς διδασκείας ἤδη πολιτικῆς γεωγραφίας τῆς Ἑλλάδος πρῶτον συμπληροῦται ἡ διδασκαλία τῆς Θεσσαλίας, Ἡπείρου, Μακεδονίας, Ἀλβανίας καὶ τῶν πρὸς βορρᾶν τοῦ Αἰῶνος Σλαυορωμουνικῶν χωρῶν ἡτοι τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Βοσνίας μετὰ τῆς Ἑρζεγοβίνης, τῆς Σερβίας, Βουλγαρίας καὶ Ῥωμουνίας ἀπὸ τῆς σελίδος 84—160 καὶ τῶν γήσων· δεύτερον ἐπισυνάπτεται ἡ διδασκαλία τῆς γενικῆς ἐπιθεωρήσεως τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τῆς σελ. 22—50 καὶ τρίτον προσαρτᾶται ἡ τῶν λοιπῶν βασιλείων τῆς Εὐρώπης διδασκαλία κατὰ τὸ βιβλίον, τὸ ὅποιον ἔχει ἐν χρήσει ὁ διδάσκων μετρησὺ ἐκδοθῇ κατὰ τὸ προσεχές ἔτος καὶ τὸ δεύτερον μέρος τῆς γεωγραφίας μου, ὅπερ συμπληροῖ τὴν ὅλην πολιτικὴν γεωγραφίαν.

Ἐν δὲ τῇ τρίτῃ τοῦ ἑλλην. σχολείου τάξει μετὰ μίαν γενικὴν ἐπανάληψιν τῆς γενικῆς ἐπιθεωρήσεως τῆς Εὐρώπης (ἀπὸ σελ. 22—50) ἔπεται ἡ διδασκαλία τῶν λοιπῶν ἡπείρων Ἀσίας, Ἀφρικῆς, Ἀμερικῆς καὶ Ὠκεανίας καὶ ἐν τῇ πρώτῃ ἢ δευτέρᾳ τοῦ γυμνασίου τάξει πρέπει νὰ διδασχθῇ ἢ, ἐὰν ἤδη ἐδιδάχθῃ, νὰ ἐπαναληφθῇ ὁλόκληρος ἡ εἰδικὴ τῆς ἑλλην. χερσονήσου γεωγραφία ἐντὸς τῆς πρώτης τετραμηνίας τοῦ σχολικοῦ ἔτους καὶ εἴτα νὰ διδασχθῇ ἢ ἐπαναληφθῇ τὸ ὑπόλοιπον τῆς πολιτικῆς γεωγραφίας περιληπτικῶς ὥστε κατὰ ταῦτα διδασκτέα.

Ἐν μὲν τῇ α' τοῦ ἑλλην. σχολείου ἀπὸ σελ. 1—22, 51—85 καὶ 160—236· ἐν ὅλῳ σελ. 132.

Ἐν δὲ τῇ β' τοῦ ἑλλην. σχολείου ἀπὸ σελ. 22—50, 85—160 καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῆς Εὐρώπης ἀπετελοῦν 35 σελίδας περίπου, ἐν ὅλῳ σελ. 138 περίπου. Καὶ ἐν τῷ σχολαρχείῳ ἡ γεω-

(1) Οἱ ἐκτὸς τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος διδάσκαλοι δύνανται οἱ μὲν τῆς Θράκης νὰ ἀρχίζωσιν ἀπὸ τῆς Θράκης, οἱ δὲ τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τῆς Μακεδονίας καὶ εἴτα νὰ προβλίνωσιν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς γεωγραφίας τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

γραφία τῆς Ἀσίας, Ἀφρικῆς, Ἀμερικῆς καὶ Ὠκεανίας ἐν σελή-
σιν 70 περίπου κατὰ τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ κ. Σακελλαρίου.

Μέθοδοι τῆς διδασκαλίας.

Δύο μέθοδοι πρὸς διδασκαλίαν τῆς γεωγραφίας ὑπάρχουσιν, ἡ ἀναλυτικὴ καὶ ἡ συνθετικὴ, τῶν ὁποίων τὴν μὲν πρώτην δύναν-
ται νὰ μεταχειρισθῶσιν οἱ διδάσκοντες ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς φυ-
σικῆς καταστάσεως τῆς ἑλλην. χερσονήσου (ἀπὸ σελ. 54—85),
ἐν τῇ πρώτῃ τάξει τοῦ σχολείου, τὴν δὲ συνθετικὴν ἐν τῇ διδα-
σκαλίᾳ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως (ἀπὸ σελ. 160—232) ἀρ-
χόμενοι ἀπὸ τοῦ πρώτου νομοῦ τοῦ βασιλείου καὶ εἰς τοῦτον, ὡς
περὶ κέντρον, προσαρτῶντες τοὺς λοιποὺς νομούς. Ἐν δὲ τῇ β'
τάξει ὡσαύτως ἀναλυτικῶς μὲν πρέπει νὰ διδάξωσι τὴν γενικὴν
τῆς Εὐρώπης ἐπιθεώρησιν (ἀπὸ σελ. 22—50), συνθετικῶς δὲ τὴν
γεωγραφίαν τῶν λοιπῶν τῶν πρὸς βορρᾶν καὶ νότον τοῦ Αἴμου
χωρῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῆς Εὐρώπης βασιλείων ἀρχόμενοι ἀπὸ
τῶν νοτίων καὶ εἰς ταῦτα προσαρτῶντες τὰ κεντρικὰ καὶ τὰ βό-
ρεια κράτη. Καὶ ἐν τῇ γ' τοῦ ἑλλην. σχολείου τάξει πρέπει ἀνα-
λυτικῶς μὲν νὰ διδασχθῇ ἡ φυσικὴ κατάστασις ἐκάστης ἡπείρου,
συνθετικῶς δὲ ἡ πολιτικὴ εἴτε ἐκ τῶν βορείων χωρῶν ἀρχῆς γι-
νομένης εἴτε ἐκ τῶν νοτίων.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ ἐνεστώσῃ τῆς προόδου ἐποχῇ πάντα τὰ μα-
θήματα διδάσκονται αἰσθητοποιούμενα διὰ γραφῆς καὶ ἀπεικονί-
σεως καὶ οὕτω γίνονται ἀσφαλέστατον κτῆμα τῶν διδασκομένων,
πλείστον πάντων ἡ φύσις τῆς γεωγραφίας ἀπαιτεῖ νὰ γίνηται
διὰ τῆς ἀπεικονίσεως τοῦ διδασκομένου μαθήματος κατὰ τὴν ἀ-
πόφασιν τοῦ ἐν Παρισίοις συγκροτηθέντος ἐκ 1,500 μελῶν συνε-
δρίου τῶν γεωγραφικῶν ἐπιστημῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἕκτοτε ἡ
τῆς γεωγραφίας διδασκαλία κατέστη τοπογραφικὴ. Ὅθεν οἱ δι-
δάσκαλοι οἰονδήποτε μέρος τῆς γεωγραφίας ἐπιχειροῦντες νὰ δι-
δάξωσιν εἴτε χώραν εἴτε βασίλειον εἴτε νομὸν ὁφείλουσι νὰ ἀπει-
κονίσωσιν αὐτὸ ἐν τῷ μαυροπίνακι, π. χ. τὴν Στερεάν Ἑλλάδα
ἢ τὸν νομὸν τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας πρέπει κατὰ πρῶτον διὰ
γραμμῆς νὰ ὀρίσωσι τὸ σχῆμα αὐτοῦ, νὰ ἐγγράψωσι τὰ ὄρη, τὰ

ἀκρωτήρια, τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας καὶ εἴτι ἄλλο ἐπίσημον φυσικῶς, καὶ εἴτα νὰ τοποθετήσωσι τὰς πόλεις, τὰς κωμοπόλεις καὶ τὰ ἐπίσημότερα τῶν χωρίων. Τὸ δὲ οὕτω διδαχθὲν μάθημα νὰ ἀπαιτήσωσι παρὰ τῶν μαθητῶν ἀπεικονισμένον ἐν φύλλῳ χάρτου καὶ τινὰς αὐτῶν νὰ ἐξετάσωσιν ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, ἵνα δοκιμάσωσιν ἂν οἱ μαθηταὶ ἐμελέτησαν τὸ διδαχθὲν ἢ ἀπλῶς ἀντέγραψαν ὁ εἷς παρὰ τοῦ ἄλλου ἀνωφελῶς· οἶκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα μέσα πρὸς διδασκαλίαν τῆς γεωγραφίας εἰσὶ σφαῖραι καὶ γεωγραφικοὶ πίνακες. Τοιοῦτος δέ, σύμφωνος πρὸς τὸ βιβλίον, ἐκδοθήσεται πρὸς ἐκτὸς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν νέων ὁρίων τῆς Ἑλλάδος.

Τελευταῖον δὲ ἐπιπροσθέτω, ὅτι ἐὰν οἱ διδάσκαλοι φιλοτιμηθῶσι νὰ διδάξωσιν, ὡς ὑπεδείχθη, τοπογραφικῶς τὴν γεωγραφίαν, ἐν πληρεστάτῃ πεποιθήσει διαβεβαιῶ αὐτοὺς ὅτι ἀπὸ ψυχροῦ καὶ νεκροῦ θὰ καταστήσωσι τὸ μάθημα ζωνρόν, ἐπαγωγόν, ὡφελιμώτατον καὶ τερπνότατον τοῖς διδασκομένοις, καὶ ὅτι οὕτω ποιῶσιν ὁ μισθὸς αὐτῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἔσται, εἰ μὴ αὐτάρκης λογίζεται ὁ ἐπὶ τῆς γῆς, συνοδευόμενος μετὰ τῆς ἐνδομύχου χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ὅτι εὐσυνειδήτως ἐπιτελοῦντες τὰ καθήκοντα τῆς διδασκαλίας συντελοῦσιν εἰς τὴν πνευματικὴν προαγωγὴν καὶ πρόοδον τῆς νεότητος.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ Γ, ΔΗΜΙΤΕΛΣ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

	Σελ.	Σελ.
Πρόλογος	γ'—η'	
Περιεχόμενα	θ'—ι'	
Εισαγωγή		1—22
ΤΜΗΜΑ Α' Όρισμός και διαίρεσις τῆς Γεωγρ.	1—	2
Κεφ. Α' Στοιχ. γνώσεις ἐκ τῆς Μαθ.	2—	6
» Β' » » φυσικ.	6—	16
» Γ' » » Πολιτ.	16—	22
ΤΜΗΜΑ Β' Γεωγρ. ἐποψὶς τῆς Εὐρώπ.		22— 51
Κεφ. Α' Περιγραφή τῶν θαλάσσης. ὑδάτων	22—	29
» Β' » τῆς ξηρᾶς.	29—	35
» Γ' » τῶν ὑδάτ. τῆς ξηρ.	35—	41
» Δ' Φυσ. καὶ πολ. κατάστασ. αὐτῆς.	41—	51

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ.

(Φυσικὴ κατάστασις αὐτῆς).

ΤΜΗΜΑ Γ' Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία		51—160
Κεφ. Α' Βοσνία καὶ Ἑρζεγοβίνη	86—	88
» Β' Μαυροβούνιον.	88—	90
» Γ' Σερβία.	90—	93
» Δ' Ῥουμανία ἢ Βλαχομολδαβία	93—	98
» Ε' Βουλγαρία	98—	105
» ΣΤ' Θράκη (Ἀνατολ. Ῥωμυλία)	105—	114
» Ζ' Μακεδονία	114—	132
» Η' Ἀλβανία	132—	138
» Θ' Ἡπειρος	138—	144

	Σελ.	Σελ.
Κεφ. Ι' Θεσσαλία	144—152	
» ΙΑ' Νῆσοι	152—160	
ΤΜΗΜΑ Δ' Βασιλείων τῆς Ελλάδος		160—233
Α' Φυσικ. κατάστ. αὐτῆς	160—171	
Β' Πολιτ.. » »	171—220	
Κεφ. Α' Νομός Ἀττικ. καὶ Βοιωτίας	171—179	
» Β' » Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος	179—184	
» Γ' » Αἰτωλίας κ. Ἀκαρναν.	184—189	
» Δ' » Κορινθίας καὶ Ἀργολίδος	189—193	
» Ε' » Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος	193—199	
» ΣΤ' » Μεσσηνίας	199—202	
» Ζ' » Ἀρκαδίας	203—207	
» Η' » Λακωνίας	207—211	
» Θ' » Σποράδων	207—214	
» Ι' » Κυκλάδων	215—223	
» ΙΑ' » Κερκύρας	223—226	
» ΙΒ' » Κεφαλληνίας	226—228	
» ΙΓ' » Ζακύνθου	228—229	
Τελευταία ἔποψις	229—233	
Παροράματα	235	

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΜΗΜΑ Α'.

Όρισμός και διαίρεσις τῆς Γεωγραφίας.

Γεωγραφία ὀνομάζεται ἡ ἐπιστήμη ἐκείνη, ἡ ὁποία περιγράφει τὴν γῆν κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ διὰ τοῦτο διαιρεῖται εἰς τρία κύρια μέρη, τὴν μαθηματικὴν, τὴν φυσικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν γεωγραφίαν.

1) Ἡ μὲν *μαθηματικὴ γεωγραφία*, ἣτις καὶ *ἀστρονομικὴ γεωγραφία* καλεῖται, θεωροῦσα τὴν γῆν ὡς σῶμα οὐράνιον ἐξετάζει τὸ μέγεθος, τὸ σχῆμα, τὸ μῆκος, τὸ πλάτος, τὴν θέσιν, τὰς κινήσεις καὶ τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὰ λοιπὰ οὐράνια σώματα.

2) Ἡ δὲ *φυσικὴ γεωγραφία* ἐξετάζει τὴν φυσικὴν διάπλασιν, τὴν ἐπιφάνειαν, τὴν ἀτμόσφαιραν, τὴν θάλασσαν, τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας, τὰ ὄρη καὶ τὰς πεδιάδας αὐτῆς.

3) Καὶ ἡ *πολιτικὴ γεωγραφία* θεωρεῖ τὴν γῆν ὡς κατοικητήριον καὶ ἐκπαιδευτήριον τοῦ ἀνθρώπου, πραγματεύεται περὶ τῆς διαιρέσεως αὐτῆς εἰς βασιλείαν καὶ ἄλλα μικρότερα μέρη, ἐξετάζει τὸν πληθυσμόν, τὴν θρησκείαν, τὰ ἔθνη τῶν κατοίκων, τὰ προϊόντα, τὰ ἐμπόρια, τὴν βιομηχανίαν καὶ τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν καὶ διαιρεῖται ἐξ ἑνὸς μὲν εἰς ἀρχαίαν, μέσην, νέαν καὶ νεωτάτην πολιτικὴν γεωγραφίαν, ἐξ ἑτέρου δὲ εἰς γενικὴν καὶ μερικὴν ἢ εἰδικὴν γεωγραφίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ.

§. 1. Σχήμα τῆς γῆς, σφαῖρα καὶ γεωγραφικοὶ πίνακες.

Ἡ γῆ ἔχει σχῆμα στρογγύλον ὡς σφαῖρα καὶ ἀπεικονίζεται ἐπὶ τεχνικῆς σφαίρας, ἥ ὁποία περὶ μὲν τοὺς πόλους εἶναι ὀλίγον πεπιεσμένη, περὶ δὲ τὸν Ἰσημερινὸν ἐξωγκωμένη.

Σφαῖρα δὲ λέγεται σῶμα στερεόν, τὸ ὁποῖον πανταχόθεν περατοῦται ὑπὸ καμπύλης ἐπιφανείας, τῆς ὁποίας ὅλα τὰ μέρη ἀπέχουσιν ἑξίσου ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ κειμένου σημείου, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται κέντρον. Ἰδίως δὲ ἡ σφαῖρα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀπεικονίζεται ἡ γῆ μετὰ τῶν ὁρέων, θαλασσῶν, λιμνῶν καὶ πάντων τῶν λοιπῶν, ὀνομάζεται ὑδρόγειος σφαῖρα καὶ διαιρεῖται εἰς δύο ἡμισφαῖρια, τὰ ὁποία, ὅταν ἀπεικονίζωνται ἐπὶ ἐπιπέδῳ, καλοῦνται γῆνα ἐπιπεδοσφαῖρια.

Διάμετρος τῆς γῆς ὀνομάζεται ἡ γραμμὴ, ἥτις διέρχεται διὰ τοῦ κέντρου τῆς σφαίρας· ἄξων δὲ λέγεται ἡ διάμετρος, περὶ τὴν ὁποίαν κινεῖται ἡ γῆ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ πόλοι τῆς γῆς καλοῦνται τὰ δύο ἄκρα αὐτῆς, τῶν ὁποίων ὁ μὲν πρὸς ἄρκτον βόρρειος πόλος ὀνομάζεται, ὁ δὲ πρὸς μεσημβρίαν νότιος.

Εἰς τὴν σπουδὴν καὶ ἐκμάθησιν τῆς γεωγραφίας χρησιμώταται καὶ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖαι εἶναι αἱ τεχνικαὶ σφαῖραι καὶ οἱ γεωγραφικοὶ πίνακες ἢ χάρται, οἵτινες παριστῶσι τὴν γῆν ἐπίπεδον καὶ ὅχι στρογγύλην καὶ διαιροῦνται εἰς γενικοὺς καὶ μερικοὺς· καὶ γενικοὶ μὲν εἶναι οἱ ἀπεικονίζοντες ὅλην τὴν γῆν, μερικοὶ δέ, οἱ παριστῶντες μέρος μόνον αὐτῆς μικρὸν ἢ μέγα, τῶν ὁποίων οἱ μὲν ὀνομάζονται χωρογραφικοί, οἱ δὲ τοπογραφικοὶ πίνακες ἢ χάρται. Τὸ δὲ σύνολον τοιούτων πινάκων, ἀπεικονιζόντων πάντα τὰ μέρη τῆς γῆς, καλεῖται ἄτλας.

§ 2. Κύκλοι τῆς γῆς.

Κύκλος ὀνομάζεται ἡ ὑπὸ καμπύλης γραμμῆς περατουμένη ἐπίπεδος ἐπιφάνεια, τῆς ὁποίας ὅλαι αἱ ἀπὸ τοῦ κέντρου ἀγόμεναι εὐθεῖαι εἶναι ἴσαι πρὸς ἀλλήλας.

Ἐπὶ τῆς γῆς ἐννοοῦνται πολλοὶ καὶ διάφοροι κύκλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι πρὸς ἐξήγησιν καὶ καταμέτρησιν τῶν διαφορῶν μερῶν αὐτῆς, οἵτινες καὶ ἐπὶ τῆς τεχνητῆς σφαίρας καὶ ἐπὶ τῶν γεωγραφικῶν πινάκων ἀπεικονίζονται.

Ὁρίζων, σημεῖα αὐτοῦ καὶ ἀνεμοί.

Ὁρίζων φυσικὸς μὲν ἢ ὁρατὸς ὀνομάζεται ὁ κύκλος ἐκεῖνος, ὅστις σχηματίζεται ἐπὶ τῆς κυκλικῆς περιφερείας, ἐπὶ τῆς ὁποίας φαίνεται εἰς τὸν θεατὴν ἐκ πάσης ὑψηλῆς θέσεως ὅτι ἡ γῆ ψαύει τὸν οὐρανόν, τοῦ ὁποίου τὸ μὲν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς κείμενον σημεῖον ὀνομάζεται κατακόρυφον ἢ Zenith, τὸ δὲ ἀντίθετον αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν ἐννοούμενον ἀντικόρυφον ἢ Nadir. Νοητὸς δὲ ὁρίζων ὀνομάζεται ὁ κύκλος, ὅστις σχηματίζει ἐπίπεδον παράλληλον μὲ τὸν φυσικόν ἢ αἰσθητὸν ὁρίζοντα καὶ διέρχεται διὰ τοῦ κέντρου.

Ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος διακρίνομεν τέσσαρα σημεῖα, ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων 90 μοίρας καὶ ὀνομαζόμενα ἀρχικά σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος ἢ μέρη τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ἐκεῖνο μὲν τὸ μέρος ὅπου φαίνεται ὅτι ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καλεῖται Ἀνατολή, τὸ δὲ μέρος ὅπου φαίνεται ὅτι δύει ὁ ἥλιος ὀνομάζεται Δύσις, καὶ τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἔχομεν πρὸς τὰ δεξιὰ λέγεται Μεσημβρία ἢ Νότος καὶ τὸ ἀντίθετον τούτου Βορρᾶς ἢ Ἀρκτος.

Ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων μερῶν πνέουσι καὶ οἱ τέσσαρες κυριώτεροι ἀνεμοί, ὁ Βορρᾶς καὶ ὁ Νότος ἐκ τῶν δύο ὁμωνύμων μερῶν, ὁ Ἀπηνιώτης ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, ὅστις καὶ Ἀνατολικὸς ὀνομάζεται, καὶ ὁ Ζέφυρος ἢ Δυτικὸς ἐκ τῆς Δύσεως. Μεταξὺ δὲ τῶν τεσσάρων τούτων ἀρχικῶν σημείων ἐννοοῦνται καὶ τέσσαρα ἄλλα δευτερεύοντα οἷον τὸ Βορρειανατολικόν (ΒΑ) μεταξὺ τοῦ βορρείου καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ, τὸ Βορρειοδυτικόν (ΒΔ) μεταξὺ τοῦ βορρείου καὶ τοῦ δυτικοῦ, τὸ Νοτιανατολικόν (ΝΑ) μεταξὺ τοῦ νοτίου καὶ

τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ τὸ Νοτιοδυτικόν (ΝΔ) μεταξύ τοῦ νοτίου καὶ τοῦ δυτικοῦ.

Κύκλοι μεγάλοι καὶ μικροί.

Μεγάλοι μὲν κύκλοι καὶ μέγιστοι ὀνομάζονται ὅσοι ἔχουσι τὸ αὐτὸ κέντρον μὲ τὴν σφαῖραν καὶ διαιροῦσιν αὐτὴν εἰς δύο ἴσα μέρη, τὰ ὁποῖα λέγονται ἡμισφαίρια. Τοιοῦτοι δὲ κύκλοι χρησιμεύοντες εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς θέσεως τόπου τινὸς ἐπὶ τῆς σφαίρας καὶ ἐπὶ τῶν γεωγραφικῶν πινάκων εἶναι ὁ Ἰσημερινὸς καὶ ὁ πρῶτος Μεσημβρινός. Καὶ ὁ μὲν Ἰσημερινὸς διαιρεῖ τὴν σφαῖραν εἰς βόρρειον καὶ νότιον ἡμισφαίριον· ὠνομάσθη δὲ οὕτω, διότι ἐπ' αὐτοῦ αἱ ἡμέραι εἶναι ἴσαι μὲ τὰς νύκτας. Ὁ δὲ Μεσημβρινὸς διαιρεῖ τὴν γῆν εἰς ἀνατολικὸν καὶ εἰς δυτικὸν ἡμισφαίριον· ὠνομάσθη δὲ οὕτω, διότι, ὅταν ὁ ἥλιος διέρχεται δι' αὐτοῦ, γίνεται μεσημέριον εἰς ὅλους τοὺς ὑπ' αὐτὸν κειμένους τόπους· πρῶτος δὲ Μεσημβρινὸς λέγεται, διότι ἀπ' αὐτοῦ μετροῦμεν τὴν ἀπόστασιν τῶν τόπων καὶ ὁ διερχόμενος διὰ τῆς μικροτάτης τῶν Καναρίων νήσων τῆς Ἀφρικῆς Φέρρου διαιρεῖ τὴν γῆν εἰς δύο ἴσα ἡμισφαίρια, τῶν ὁποίων τὸ μὲν ὀνομάζεται Ἀνατολικὸν ἡμισφαίριον ἢ παλαιὸς κόσμος, τὸ δὲ Δυτικὸν ἢ νέος κόσμος.

Τῶν δὲ ἀπειρῶν μικρῶν κύκλων ἐπισημότεροι εἶναι οἱ δύο τροπικοί, παράλληλοι τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἀπέχει $23\frac{1}{2}$ μοίρας ἀπ' αὐτοῦ· καὶ ὁ μὲν κείμενος μεταξύ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ ἀρκτικοῦ πόλου λέγεται τροπικὸς τοῦ Καρκίνου, διότι ὅταν ὁ ἥλιος φθάσῃ εἰς καθένα ἀπ' αὐτῶν φαίνεται ὅτι σταματᾷ καὶ ἐπιστρέφει πάλιν εἰς τὸν Ἰσημερινόν. Ὁ δὲ μεταξύ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ Ἀρκτικοῦ πόλου κείμενος καλεῖται τροπικὸς τοῦ Αἰγίουπερου διὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Καὶ οἱ δύο πολικοὶ κύκλοι ἀπέχουσιν, ὡς οἱ τροπικοί, $23\frac{1}{2}$ μοίρας ἀπὸ τῶν πόλων, τῶν ὁποίων ὁ μὲν ἔχων ἐν τῷ μέσῳ τὸν ἀρκτικὸν πόλον ὀνομάζεται Ἀρκτικὸς πολικὸς κύκλος, ὁ δὲ ἄλλος Ἀνταρκτικὸς πολικὸς κύκλος.

§. 3. Διαίσεις τῶν κύκλων.

Ἐκαστος κύκλος μικρὸς ἢ μέγας διαιρεῖται εἰς 360 μέρη, τὰ

ὅποια ὀνομάζονται μοῖραι· ἐκάστη δὲ μοῖρα ὑποδιαιρεῖται εἰς 60 πρῶτα λεπτὰ καὶ τούτων πάλιν ἕκαστον εἰς 60 δεύτερα λεπτὰ· σημειοῦνται δὲ αὗται πρὸς εὐκολίαν οὕτω 40° 15' 35'' ἥτοι μοῖραι 10, πρῶτα λεπτὰ 15 καὶ 35 δεύτερα λεπτὰ.

Κατὰ δὲ τὸ δεκαδικὸν σύστημα πᾶς κύκλος διαιρεῖται εἰς 400 βαθμούς, τῶν ὁποίων ἕκαστος ὑποδιαιρεῖται εἰς 100 πρῶτα λεπτὰ καὶ πᾶν πρῶτον λεπτὸν εἰς ἑκατὸν δεύτερα λεπτὰ· γράφονται δὲ ὡς ἐξῆς 156 80' 40'' ἥτοι 15 βαθμοί, 80 πρῶτα λεπτὰ καὶ 40 δεύτερα λεπτὰ.

Γεωγραφικὸν πλάτος καὶ μῆκος..

Πάντες οἱ μικροὶ καὶ μεγάλοι κύκλοι χρησιμεύουσιν εἰς προσδιορισμὸν τοῦ πλάτους καὶ τοῦ μήκους τόπου τινὸς ἐπὶ τῆς σφαίρας καὶ ἐπὶ τῶν ἀπεικονιζόντων αὐτὴν γεωγραφικῶν πινακῶν.

Πλάτος μὲν ὀνομάζεται ἡ ἀπόστασις τόπου τινὸς ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ, καὶ ἂν μὲν ὁ τόπος κῆται πρὸς ἄρκτον, τὸ πλάτος λέγεται βόρρειον, ἂν δὲ πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Ἰσημερινοῦ νότιον. Μῆκος δὲ λέγεται ἡ ἀπόστασις τόπου τινὸς ἀπὸ τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ, καὶ ἂν μὲν ὁ τόπος κῆται πρὸς ἀνατολὰς, τὸ μῆκος λέγεται ἀνατολικόν, ἂν δὲ πρὸς δυσμὰς τοῦ μεσημβρινοῦ, δυτικόν.

Γνωρίζοντες τὸ πλάτος καὶ τὸ μῆκος τόπου τινὸς εὐρίσκομεν τὸν τόπον ἐπὶ τοῦ σημείου τῆς συμπτώσεως καὶ διασταυρώσεως τῶν δύο κύκλων τοῦ πλάτους καὶ τοῦ μήκους.

§. 4. Ζῶναι τῆς γῆς.

Κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς θερμοκρασίας ἡ γῆ διαιρεῖται εἰς πέντε μεγάλα μέρη, τὰ ὅποια ὀνομάζονται Ζῶναι. Τούτων δὲ ἡ μὲν κειμένη μεταξὺ τῶν δύο τροπικῶν καὶ ἔχουσα ἐν τῷ μέσῳ τὸν Ἰσημερινὸν λέγεται Διακεκαυμένη, διότι ἡ θερμότης εἶναι μεγίστη ἐν αὐτῇ. Δύο δὲ ἄλλαι λέγονται Εὐκρατοι, τῶν ὁποίων ἡ μὲν κειμένη εἰς τὸ βόρρειον ἡμισφαίριον μεταξὺ τοῦ τροπικοῦ τοῦ Καρκίνου καὶ τοῦ βορρείου πολιτικοῦ κύκλου ὀνομάζεται βόρρειος Εὐκρατος Ζώνη, ἡ δὲ εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον μεταξὺ τοῦ Τροπικοῦ τοῦ Αἰγόκερω καὶ τοῦ νοτίου πολιτικοῦ κύκλου λέγεται νότιος Εὐκρατος Ζώνη· ἐν ἀμφοτέραις ἡ θερμότης εἶναι μετρία. Καὶ αἱ

λοιπαὶ δύο καλοῦνται Κατεψυγμένοι, τῶν ὁποίων ἡ μὲν κεῖται μεταξὺ τοῦ βορραιοῦ πολικοῦ κύκλου καὶ τοῦ ἀρκτικοῦ πόλου κατ' λέγεται βορραιοὺς Κατεψυγμένῃ, ἡ δὲ μεταξὺ τοῦ νοτίου πολικοῦ καὶ τοῦ Ἀνταρκτικοῦ πόλου, νότιος Κατεψυγμένῃ. Ἐν ταύταις τὸ ψῦχος εἶναι μέγιστον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ.

§. 5. Συστατικὰ τῆς γῆς.

Ἡ γῆ συνίσταται ἐκ τριῶν διαφορῶν μερῶν ἢ ὑλῶν, ἧται ἐκ τῆς ξηρᾶς, ἐκ τοῦ ὕδατος καὶ ἐκ τοῦ ἀέρος.

Ἡ μὲν ξηρὰ εἶναι τὸ στερεώτατον καὶ σκληρότατον τῶν τριῶν μερῶν καὶ ὡς τοιαύτη ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τῆς γῆτινς σφαίρας, τῆς ὁποίας τὸ $\frac{1}{4}$ κατέχει ἡ ξηρὰ καὶ τὰ $\frac{3}{4}$ τὰ ὕδατα αὐτῆς.

Τὸ δὲ ὕδωρ εἶναι σῶμα ρευστόν καὶ ἀδιαλείπτως ἀλλάσσει τὴν θέσιν καὶ τὴν μορφήν αὐτοῦ.

Καὶ ὁ ἀήρ εἶναι ὕλη ἀέριος καὶ πληροῖ πάντα τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα δὲν κατέχονται οὔτε ὑπὸ τῆς στερεᾶς οὔτε ὑπὸ τοῦ ὕδατος.

§. 6. Διαιρέσις τῆς ξηρᾶς.

Ξηρὰ ὀνομάζεται ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀνυψούμενος ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ὅλη ἡ ξηρὰ τῆς γῆς διαιρεῖται εἰς πέντε μεγάλα μέρη, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται Ἡπειροί, καὶ εἰς πολλὰ μικρά, τὰ ὁποῖα λέγονται νῆσοι. Τῶν πέντε Ἡπειρῶν τέσσαρες μὲν καίνται ἐν τῷ Ἀνατολικῷ ἡμισφαίριῳ ἢ παλαιῷ κόσμῳ, ἧτοι ἡ Εὐρώπη, ἡ Ἀσία, ἡ Ἀφρική καὶ ἡ Ὠκεανία, μία δὲ ἐν τῷ δυτικῷ ἡμισφαίριῳ ἢ νέῳ κόσμῳ, ἀνακαλυφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου τῷ 1492 μ.Χ.

Καὶ ἡ μὲν Εὐρώπη μετὰ τῆς Ἀσίας ὡς ἐν ὅλον θεωρουμένη ἀποτελεῖ τὴν μεγίστην νῆσον τοῦ κόσμου, ἡ δὲ Ἀφρική πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀποσπασθεῖσα ἀπὸ τῆς Ἀσίας διὰ τῆς διορύξεως τοῦ πρότερον συνδέοντος αὐτὴν μετὰ τῆς Ἀσίας Σουεζίου ἰσθμοῦ μετε-

ἐλήθη εἰς νῆσον ἀπὸ χερσονήσου, ἡ Ὠκεανία συνίσταται ἐκ πολλῶν ἀριθμῶν συμπλεγμάτων νήσων, τῶν ὁποίων μεγίστη εἶναι ἡ νέα Ὀλλανδία ἔση σχεδὸν μὲ τὴν Εὐρώπην κατὰ τὴν ἔκτασιν, καὶ ἡ Ἀμερικὴ ἀποτελεῖ μίαν μεγάλην ἐπιμήκη νῆσον, φύσει διακρινομένην εἰς δύο μεγάλα καὶ ἀνισα μέρη, συνεχόμενα διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Πανάμας, μετὰ τὴν ἀποφασισθεῖσαν διόρυξιν τοῦ ὁποίου θά ἀποτελέσῃ δύο ἀνίσους νήσους.

Κατὰ δὲ τὴν ἔκτασιν μεγίστη πασῶν εἶναι ἡ Ἀσία, δευτέρα μετ' αὐτὴν εἶναι ἡ Ἀμερικὴ, τρίτη ἡ Ἀφρική, τετάρτη ἡ Εὐρώπη καὶ τελευταία ἡ Αὐστραλία· τὴν δὲ ἀναλογίαν τοῦ μεγέθους παριστῶσιν οἱ ἀκόλουθοι ἀριθμοὶ 5: 4: 3¹/₃ 1¹/₂₀ καὶ 1.

§. 7. Πεδιάδες, λόφοι, βουνὰ καὶ ὄρη.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς διακρίνεται εἰς ὀμαλὴν καὶ ἀνώμαλον. Καὶ ἡ μὲν ὀμαλὴ ἢ ἐπίπεδος περιλαμβάνει τὰς πεδιάδας, μικρὰς καὶ μεγάλας, βαθεῖας καὶ ὑψηλὰς καὶ τὰς διαφόρους ἐπίπεδους ἐρήμους. Ἐν δὲ τῇ ἀνωμάλῳ ἐπιφανείᾳ διακρίνονται τρεῖς βαθμοὶ ἀνωμαλίας, τῶν ὁποίων ὁ μὲν πρῶτος καὶ κατώτατος βαθμὸς περιλαμβάνει πάντα τὰ μικρὰ ὑψώματα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται λόφοι, ὁ δὲ δεύτερος τὰ μεγαλήτερα καὶ ἐκτενέστερα ὑψώματα, τὰ ὁποῖα καλοῦνται βουνά, καὶ ὁ τρίτος τὰ μέγιστα καὶ ἐκτενέστατα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται ὄρη.

Καὶ ὄρη μὲν λέγονται ὅσα ἔχουσιν ὕψος ἀνώτερον τῶν 5000' ποδῶν, βουνά δέ, ὅσα ἔχουσιν ὕψος ἀπὸ 2000'—5000' π. καὶ λόφοι ἢ χαμηλότατα βουνά ὀνομάζονται ὅσα ἔχουσιν ὕψος κατώτερον τῶν 2000' π. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ἥτις λαμβάνεται ὡς βᾶσις τῆς καταμετρήσεως τοῦ ὕψους. Τὰ δὲ ἄκρα τῶν ὀρέων καὶ βουνῶν, τὰ ὁποῖα καταβαίνουσιν εἰς τὴν θάλασσαν, ὀνομάζονται ἀκρωτήρια.

Ἐπὶ παντὸς ὄρους διακρίνομεν τὴν κορυφὴν, τὰς κλιτύας καὶ τοὺς πρόποδας. Κορυφὴ μὲν λέγεται τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ ὄρους, τὸ ὁποῖον ἐπίπεδον ὄν καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐκτεταμένον καλεῖται ὀροπέδιον· κλιτύες δὲ ὀνομάζονται αἱ κατωφερεῖς πλευραὶ τοῦ ὄρους καὶ πρόποδες ἢ ὑπώρειαι τὰ κατώτατα μέρη

αὐτοῦ· πρῶν λέγεται ὅρος μεμονωμένον καὶ ἀπόκρημον κωνοειδῶς ἀνυψούμενον.

Τὰ ὄρη εἶναι ἢ μεμονωμένα ἢ συνηνωμένα πρὸς ἄλληλα, ὅτε ὀνομάζονται σειραὶ καὶ συμπλέγματα ὀρέων, καὶ τὸ σημεῖον τῆς ἐνώσεως λέγεται δεσμός, κόμπος καὶ ζυγός, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξέρχονται πολλοὶ καὶ διάφοροι κλάδοι λαμβάνοντες διαφόρους διευθύνσεις. Σειραὶ δὲ ὀρέων ὑψηλῶν καὶ προσεγγιζόντων ὀνομάζονται συστήματα ὀρέων.

Ἡφαίστεια δὲ ἢ πυρίπνοα ὄρη λέγονται ὅσα ἐκπέμπουσι πυρῶδη ἀναλελυμένην ὕλην ἥτοι τέφραν, λίθους, λάβαν καὶ ἀναθυμιάσεις· κρατῆρ δὲ λέγεται ἡ ὀπή καὶ τὸ ἀνοιγμα τῆς κορυφῆς, ὅθεν ἐξέρχεται ἡ πυρῶδης ὕλη. Τὰ Ἡφαίστεια διαιροῦνται εἰς δύο τάξεις εἰς ἐνεργά, τὰ ὁποῖα περιοδικῶς ἐνεργοῦσι, καὶ εἰς ἐσβεσμένα, τὰ ὁποῖα ἔπαυσαν πλέον νὰ ἐνεργῶσι. Τὰ πλείστα τῶν Ἡφαιστείων κεῖνται ἢ ἐπὶ τῶν νήσων ἢ πλησίον τῆς θαλάσσης.

Πύλαι ἢ στενά λέγονται αἱ δίοδοι, αἱ ὁποῖαι κεῖνται μεταξὺ δύο ὀρέων· κοιλάς δὲ ὀνομάζεται μικρά καὶ στενὴ πεδιάς κειμένη μεταξὺ ὀρέων.

§. 8. Ἡ μεγάλη θάλασσα καὶ τὰ μέρη αὐτῆς.

Ὡς ἡ ξηρὰ τῆς ὑδρογείου σφαίρας διαιρεῖται εἰς πέντε μέρη Ἡπείρους ὀνομαζόμενα, οὕτω καὶ τὸ σύνολον τῶν περικυκλούντων τὴν ξηρὰν ἁλμυρῶν ὑδάτων, τὸ ὁποῖον καλεῖται Ὡκεανός καὶ μεγάλη θάλασσα καὶ παγκόσμιος, διαιρεῖται εἰς πέντε μεγάλα μέρη, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται Ὡκεανοὶ καὶ ταιοῦται εἶναι οἱ ἀκόλουθοι πέντε.

1) Ὁ βόρρειος παγωμένος Ὡκεανός, ὅστις περιβάλλει τὸν ἀρκτικὸν πόλον καὶ τὰ βόρρεια παράλια τῶν τριῶν ἡπείρων Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀμερικῆς καὶ ἐνοῦται ΝΔ μὲν μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ΒΑ δὲ μετὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ διὰ τοῦ Βεριγγίου πορθμοῦ, ἔχοντος πλάτος 9 γεωγραφικῶν μιλίων καὶ οὕτως ὀνομασθέντας ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ 1728 ἀνακαλύψαντος αὐτὸν Βερίγγου.

2) Ὁ Ἀτλαντικὸς Ὡκεανός κείμενος μεταξὺ τῆς Εὐρώπης, Ἀφρικῆς καὶ Ἀμερικῆς συνέχεται πρὸς ἄρκτον μὲν μετὰ τοῦ Βορ-

ρείου παγωμένου ὠκεανοῦ καὶ ΝΑ μετὰ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ εἶναι ὁ ἐπισημότερος καὶ γνωστότερος τῶν ἄλλων λαβὼν τὸ ὄνομα ἐκ τῆς κατὰ τὴν μυθολογίαν καταποντισθείσης νήσου Ἀτλαντίδος.

3) Ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανὸς κεῖται μεταξὺ τῆς Ἀφρικῆς, Ἀσίας καὶ Ὠκεανίας καὶ συνέχεται πρὸς δυσμὰς μὲν μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, πρὸς νότον δὲ μετὰ τοῦ νοτίου παγωμένου ὠκεανοῦ καὶ πρὸς ἀνατολὰς μετὰ τοῦ μεγάλου ὠκεανοῦ.

4) Ὁ Μέγας ὠκεανός, ὅστις καὶ εἰρηνικὸς ὀνομάζεται, διότι ὁ πρῶτος περιπλεύσας τὴν γῆν Μαγελαῖνος εἰρηνικῶς καὶ ἡσύχως διῆλθεν αὐτόν, κείμενος μεταξὺ Ἀσίας καὶ Ἀμερικῆς συνέχεται πρὸς βορρᾶν μὲν μετὰ τοῦ βορρείου παγωμένου ὠκεανοῦ διὰ τοῦ Βεριγγίου πορθμοῦ, πρὸς δυσμὰς δὲ μετὰ τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ πρὸς νότον μετὰ τοῦ νοτίου παγωμένου ὠκεανοῦ καὶ εἶναι ὁ μέγιστος καὶ λίαν πολύνησος ὠκεανός.

5) Καὶ τελευταῖον ὁ νότιος παγωμένος ὠκεανὸς περιβάλλων τὸν νότιον πολικὸν κύκλον, συνέχεται μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, Ἰνδικοῦ καὶ μεγάλου ὠκεανοῦ καὶ εἶναι ὀλιγώτερον γνωστός τοῦ βορρείου ὠκεανοῦ.

§. 9. *Μέρη τῶν Ὠκεανῶν.*

Μέρη μεγάλα τῶν ὠκεανῶν εἰσδύοντα εἰς τὴν ξηρὰν ἢ μεταξὺ δύο ξηρῶν ὀνομάζονται θάλασσαι, αἱ ὁποῖαι διαιροῦνται εἰς ἀνοικτὰς καὶ περικεκλεισμένας ἢ μεσογείους, ἐπισημότερα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ μεσόγειος θάλασσα σχηματιζομένη ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ.

Πελάγη δὲ καλοῦνται μέρη θαλάσσης, εἰσδύοντα μεταξὺ δύο μικροτέρων ξηρῶν οἷον τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος, τὸ Ἀδριατικόν, τὸ Ἰόνιον καὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

Κόλποι λέγονται μέρη πελάγους τινὸς εἰσδύοντα εἰς τὴν ξηρὰν. Λιμένες καὶ ὄρμοι ὀνομάζονται αἱ εἰσοχαὶ τῶν κόλπων πρὸς τῇ ξηρᾷ ὅπου προσορμίζονται καὶ ἀγκυροβολοῦσι τὰ πλοῖα.

Τὰ δὲ ὅρια τῆς ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ὀνομάζονται αἰγιαλός, ἀκτὴ καὶ παραλία καὶ τὰ στενώτατα τῆς θαλάσσης μέρη, τὰ ὁ-

ποῖα περιορίζονται ὑπὸ ξηρᾶς ἀπὸ δύο ἀντίθετα μέρη καλοῦνται στενὰ θαλάσσης, πόροι καὶ πορθμοί.

Διώρυξ λέγεται στενὸν θαλάσσης τεχνητόν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐνοῦνται δύο θάλασσαι ἢ δύο ποταμοί.

Νῆσος ὀνομάζεται μέρος τῆς ξηρᾶς μικρὸν ἢ μέγα πανταχόθεν ὑπὸ θαλάσσης περικλυζόμενον. Ἀθροισμα δὲ πολλῶν νήσων πλησίον ἀλλήλων κειμένων λέγεται ἀρχιπέλαγος.

Χερσόνησος δὲ ὀνομάζεται μέρος ξηρᾶς κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῆς θαλάσσης περικυκλούμενον καὶ δι' ἑνὸς μόνοι μέρους συνεχόμενον μετὰ τῆς ξηρᾶς· τὸ δὲ στενὸν μέρος τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον ἐνώνει δύο ξηρὰς καὶ χωρίζει δύο θαλάσσας λέγεται ἰσθμός.

Σκόπελος καλεῖται ὁ βράχος, ὅστις ἐξέχει ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ὑφαλος δὲ λέγεται ὁ βράχος, ὅστις φθάνει μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ εἶναι ἐπικίνδυνος εἰς τοὺς ναυτιλλομένους. Δίνη ἢ θαλασσοστράβιλλος λέγεται ἡ συστροφή τῶν θαλασσίων ὑδάτων γινομένη ἐκ τῆς συγκρούσεως δύο ἐναντίων ἀνέμων. Παλίρροια ὀνομάζεται ἡ περιοδικὴ ἀνάθασις καὶ κατάθασις τῶν θαλασσίων ὑδάτων γινομένη δις τῆς ἡμέρας εἰς τὰς ἀνοικτὰς θαλάσσας καὶ εἰς τοὺς ὠκεανούς· καὶ ἡ μὲν ἀνάθασις αὐτῶν ὀνομάζεται πλημμυρίς, ἡ δὲ κατάθασις ἀμπωτις.

Τὸ θαλάσσιον ὕδωρ διαφέρει ἀπὸ τοῦ τῆς ξηρᾶς 1) ὅτι εἶναι ἀλμυρόν, 2) ὅτι εἶναι βαρύτερον, 3) ὅτι προφυλάσσεται ἀπὸ τῆς σήψης, 4) ὅτι δυσκολώτερον πήγνυται καὶ 5) ὅτι κατὰ τὸ φαινόμενον ἔχει χρῶμα κυανοῦν καὶ πράσινον.

§. 10. Ὑδατα τῆς ξηρᾶς.

Ἡ περιγραφή τῶν ὑδάτων τῆς ξηρᾶς ὀνομάζεται ὕδρογραφία. Τὰ ὕδατα τῆς ξηρᾶς διακρίνονται εἰς ῥέοντα καὶ ἰστάμενα· ῥέοντα μὲν εἶναι τὰ τῶν ποταμῶν, ἰστάμενα δὲ τὰ τῶν λιμνῶν. Πάντα τὰ ὕδατα σχηματίζονται ἐκ τοῦ καταπίπτοντος ὕδατος τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ἐπειδὴ τοῦτο σχηματίζεται ἐκ τῆς ἀκαταπαύστου ἐξατμίσεως τοῦ θαλασσίου ὕδατος, διὰ τοῦτο πηγὴ πασῶν τῶν πηγῶν καὶ μήτηρ πάντων τῶν ὑδάτων τῆς ξηρᾶς θεωρεῖται ἡ θάλασσα.

Καὶ ἐπειδὴ πάντα τὰ ὕδατα πάλιν ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν θάλασσαν, αὕτη εἶναι ἡ μεγίστη δεξαμενὴ καὶ ὑδροθήκη πάντων τῶν ὑδάτων τῆς ξηρᾶς. Ἐν ᾧ δὲ τὰ ὄρη καὶ αἱ ὑψηλαὶ χώραι χρησιμεύουσιν εἰς χωρισμὸν, περιορισμὸν καὶ ὀρισμὸν τῶν μερῶν, ἐξ ἐναντίας τὰ ῥέοντα ὕδατα τῆς ξηρᾶς, ὡς φλέβες αὐτῆς, ἀποτελοῦσι τὰ στοιχεῖα τοῦ συνδέσμου καὶ τῆς ζωοποιήσεως τῶν μερῶν τῆς ξηρᾶς καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς, εἶναι ὁ ζῶν σύνδεσμος μεταξὺ τοῦ στερεοῦ καὶ τοῦ ῥέοντος φλοιοῦ τῆς γῆς.

Καὶ τὴν μὲν ξηρὰν διατρέχουσιν ὡς ἕνοι, εἰς δὲ τὴν θάλασσαν ὡς εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὸν πατρικὸν οἶκον καταφεύγουσιν, ἐκ τοῦ ὁποῖου ὑπὸ ἄλλην μορφήν καὶ ὑπὸ ἄλλο σχῆμα ἐξέρχονται καὶ ὡς ὀδοιπόροι περιπλανῶνται εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ οὕτω πάντα τὰ ῥέοντα ὕδατα τῆς ξηρᾶς διατελοῦσιν εἰς ἀδιάκοπον κυκλοφορίαν ἀπαράλλάκτως ὡς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι ἀδιακόπως κινεῖται καὶ κυκλοφορεῖ.

§. 11. Πηγαί.

Πηγή ὀνομάζεται τὸ ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς γῆς ἐξερχόμενον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον σχηματίζεται ἐκ τοῦ καταπίπτοντος ὕδατος τῆς ἀτμοσφαιράς· πηγή λέγεται προσέτι καὶ ὁ τόπος, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου εἰσδύον τὸ ὕδωρ καὶ εὐρίσκον ἀντίστασιν ἐξέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ῥέει ἐπ' αὐτῆς.

Αἱ πηγαὶ εἶναι δύο εἰδῶν, φυσικαὶ καὶ τεχνηταί. Καὶ αἱ μὲν φυσικαὶ εἶναι πολυειδεῖς καὶ διάφοροι, οἷον ἀένναοι καὶ περιοδικαί, θερμαὶ καὶ ψυχραί, μεταλλικαὶ καὶ ἱαματικάι, γλυκεῖαι καὶ ἁλατούχοι. Τεχνηταὶ δὲ εἶναι μόνον ἐκαῖναι, τὰς ὁποίας οἱ ἄνθρωποι διατρυπῶντες τὸ ἔδαφος τῆς γῆς κατεσκεύασαν, οἷον τὰ Ἀρτησιανὰ φρέατα, λαβόντα τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐκ τῆς Γαλλικῆς ἐπαρχίας Ἀρτησίας, ἐν ᾗ κατὰ πρῶτον κατεσκευάσθησαν. Τοιαῦτα φρέατα νῦν κατασκευάζονται εἰς πολλὰ μέρη, ὅπου ὑπάρχει ἔλλειψις ὑδάτων.

§. 12. Ποταμοί.

Ῥύαξ λέγεται ἡ συνένωσις καὶ συρροή πολλῶν πηγῶν· ποτά-

τάμιον δὲ ὀνομάζεται ἡ ἐνώσις πολλῶν ῥυάκων καὶ ποταμῶς ἡ συνένωσις καὶ συρροή πολλῶν ποταμίων.

Κοίτη τοῦ ποταμοῦ καλεῖται τὸ κοῖλον ἔδαφος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ῥέει ὁ ποταμός. Ὅχθαι δὲ λέγονται τὰ ἄκρα τῆς ξηρᾶς τῶν δύο πλευρῶν τοῦ ποταμοῦ καὶ δεξιὰ μὲν ὄχθη ὀνομάζεται ἐκείνη, ἣν ἔχει τις εἰς τὰ δεξιὰ καταβαίνων πρὸς τὴν ἐκβολήν, ἀριστερὰ δὲ ἡ ἄλλη· δρόμος τοῦ ποταμοῦ λέγεται ὁ ῥοῦς αὐτοῦ ἀπὸ τῶν πηγῶν μέχρι τῶν ἐκβολῶν. Ἐκβολὴ δὲ καὶ στόμιον τοῦ ποταμοῦ ὀνομάζεται τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον χύνεται ὁ ποταμός εἰς τὴν θάλασσαν.

Πολλοὶ δὲ ποταμοὶ ἔχουσι στόμια περισσότερα τοῦ ἐνὸς ὡς ὁ Δούναβις καὶ ὅταν ποταμός τις πολὺ πρὸ τῆς ἐκβολῆς διασχίζεται εἰς πολλοὺς βραχίονας ἰδιαιτέρως ἐκβάλλοντας εἰς τὴν θάλασσαν, τότε σχηματίζεται τριγωνικὸν σχῆμα τοῦ Δέλτα ὡς τὸ περιώνυμον ἐν ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ Νεῖλου ποταμοῦ σχηματιζόμενον.

Ποταμῶν ἕξ διάφορα εἶδη διακρίνομεν 1) τοὺς κυρίους καὶ πρωτεύοντας ποταμούς, 2) τοὺς παραποτάμους, 3) τὰ παραποτάμια, 4) τοὺς παραλιοποτάμους, 5) τοὺς ἐρημοποτάμους καὶ 6) τοὺς χειμάρρους ἢ ξηροποτάμους.

1) Κύριοι ποταμοὶ ὀνομάζονται οἱ μεγάλοι, οἵτινες διανύσαντες μακρὸν δρόμον καὶ πολλοὺς ποταμούς δεχόμενοι ἐν τῇ πορείᾳ ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν θάλασσαν.

2) Παραπόταμοι λέγονται ὅσοι ἐκβάλλουσιν εἰς κύριόν τινα ποταμόν.

3) Παραποτάμια ὀνομάζονται ὅσοι χύνονται εἰς παραποτάμους.

4) Παραλιοπόταμοι καλοῦνται οἱ μὴ δεχόμενοι ἄλλους ποταμούς καὶ εἰς τὴν θάλασσαν χυνόμενοι.

5) Ἐρημοπόταμοι λέγονται ὅσοι πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἐξαφανίζονται ἢ εἰς στάσιμα ὕδατα χύνονται.

Καὶ 6) Χειμάρροι ἢ ξηροπόταμοι ὀνομάζονται ὅσοι σχηματίζονται ἐκ τῶν βρογῶν καὶ τῆς χιόνος καὶ τὸ θέρος ξηραίνονται.

Πλωτοὶ δὲ ἢ ναυσίποροι λέγονται οἱ μεγάλοι ποταμοί, οἵτινες πλέονται καὶ ἀποβαίνουσι χρησιμώτατοι εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν

συγκοινωνίαν ὡς ὁ Δοῦναβις, ὁ Ῥήνος κτλ. Καὶ ἄπλευστοι ὅσοι δι' ἔλλειψιν τῶν ἀπαιτουμένων ὑδάτων δὲν πλέονται.

Συμβολὴ ποταμῶν λέγεται τὸ μέρος ὅπου ἐνοῦνται δύο ἢ περισσότεροι ποταμοί. Διῶρυξ λέγεται ὁ τεχνητὸς ποταμός, διὰ τοῦ ὁποίου ἐνοῦνται τὰ ὕδατα δύο ποταμῶν μεγάλων ὡς ἡ περίφημος αὐτοκρατορικὴ διῶρυξ τοῦ Σινικοῦ κράτους.

Καταρράκτης ὀνομάζεται ἡ ἀπότομος κατάπτωσις τῶν ὑδάτων ποταμοῦ τινος ἀπὸ μεγάλου ὕψους ὡς ὁ περιώνυμος τοῦ Νιαγάρα ποταμοῦ τῆς Ἀμερικῆς.

Καταβόθραι λέγονται τὰ μεγάλα χάσματα τῆς γῆς, εἰς τὰ ὁποῖα καταβιβάζονται τὰ ὕδατα ποταμοῦ τινος καὶ χάνονται.

Τέλματα, ἔλη καὶ βάλτοι ὀνομάζονται χαμηλὰ καὶ κάθυγρα μέρη τῆς ξηρᾶς, περιέχοντα στάσιμα ὕδατα, τὰ ὁποῖα οὐδεμίαν διέξοδον ἔχουσι.

§. 13. Λίμναι.

Λίμνη καλεῖται μεγάλη ἢ μικρὰ ἑκτασις ὕδατος εἰς ὀρεινά, λοφώδη καὶ χαμηλὰ μέρη καὶ κοιλώματα, τὸ ὅποῖον ἐνιαχοῦ μὲν ἔχει διέξοδον, ἐνιαχοῦ δὲ δὲν ἔχει. Τέσσαρα εἶδη λιμνῶν διακρίνονται

- 1) αἱ ποταμολίμναι ἔχουσαι καὶ εἰσροὴν καὶ ἐκροὴν ὑδάτων.
- 2) αἱ πηγαῖαι λίμναι ἔχουσαι μόνον τὴν ἐκροὴν αὐτῶν ὁρατὴν.
- 3) αἱ ἐκβολικαὶ λίμναι ἔχουσαι μόνον εἰσροὴν καὶ κενοῦσαι τὸ περισσεῦον ὕδωρ εἰς ἄλλας λίμνας ἢ εἰς ποταμούς καὶ
- 4) αἱ κοῦφαι μικραὶ λίμναι, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουσιν οὔτε εἰσροὴν οὔτε ἐκροὴν ὑδάτων.

Πλὴν τῆς διακρίσεως ταύτης αἱ λίμναι διαιροῦνται εἰς τέσσαρας τάξεις.

- 1) εἰς περιοδικάς, τῶν ὁποίων τὸ ὕδωρ αὐξάνει καὶ ἐλαττοῦται κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους.
- 2) εἰς γλυκείας, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι γλυκὺ ὕδωρ καὶ τοιαῦται εἶναι αἱ πλεῖσται.
- 3) εἰς πικράς καὶ ἄλμυράς, ὅσαι ἔχουσι πικρὸν καὶ ἄλμυρόν ὕδωρ καὶ τοιαῦται εἶναι ἡ μεγίστη λίμνη τῆς Ἀσίας Κα-

σπία, ἥτις διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἄλλας ὀνομάζεται Κασπία
θάλασσα ἔχουσα 8400 □ μιλίων ἑκτασιν, ἡ Ἀράλη, ἡ
Ἀσφαλτίτις ἡ νεκρὰ θάλασσα καὶ αἱ πικραὶ λίμναι τῆς
Αἰγύπτου πρὸς νότον τοῦ Σουεζίου πορθμοῦ

- 4) καὶ εἰς παραλίαις λίμνας, αἱ ὁποῖαι μολονότι κοινωνοῦσι
μετὰ τῆς θαλάσσης, ἔχουσιν ὅμως ὕδωρ γλυκύ.

§. 14. Ἀήρ, ἄνεμος καὶ κλίμα.

Ὁ ἀήρ εἶναι σῶμα ρευστὸν καὶ ἐλαστικόν, τὸ ὁποῖον πληροῖ ὅ-
λον τὸ ὑπεράνω τῆς ὕδρυγείου σφαίρας κενὸν διάστημα, περιβάλλ-
ει αὐτὴν πανταχόθεν καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἐξωτερικὸν κάλυμμα τῆς
γῆνης σφαίρας.

Ἀτμοσφαῖρα δὲ ὀνομάζεται τὸ κατώτατον στρώμα τοῦ ἀέρος,
ὅστις συνίσταται ἐκ διαφόρων ἀερίων, ἀζώτου καὶ ὀξυγόνου, περι-
βάλλει ὅλην τὴν γῆν καὶ χρησιμεύει εἰς ἀναπνοὴν καὶ ζωὴν τῶν
ἀνθρώπων, ζώων καὶ φυτῶν.

Ἄνεμος δὲ λέγεται ἡ ἰσχυρὰ κίνησις τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος
προερχομένη ἐκ τῆς θερμότητος, τοῦ ψύχους, τῆς ἐλξεως τοῦ ἡ-
λίου καὶ τῆς σελήνης καὶ τῆς περὶ τὸν ἄξονα περιστροφῆς τῆς γῆς.
Οἱ ἄνεμοι εἶναι πολυειδεῖς καὶ διάφοροι οἷον ἀπόγαιοι καὶ θαλάσ-
σιοι, κανονικοὶ καὶ ἀκανόνιστοι.

Θύελλα δὲ λαίλαψ καὶ καταιγὶς ὀνομάζεται ὁ σφοδρότατος ἄ-
νεμος.

Κλίμα καλεῖται ἡ ἰδιόζουσα κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας ἐνὸς
τόπου κατὰ τὴν θερμότητα, τὴν ὑγρασίαν, τὸ ψῦχος, τοὺς ἀνέ-
μους καὶ τὴν κίνησιν. Τὸ κλίμα εἶναι φυσικὸν ἢ μαθηματικὸν καὶ
διακρίνεται εἰς θερμὸν, εὐκρατον καὶ ψυχρόν. Ἐκαστον δὲ τού-
των εἶναι ἢ ξηρὸν ἢ ὑγρὸν, ἢ ἡπειρωτικὸν ἢ ὠκεάνειον, ἢ ὑγιει-
νὸν ἢ νοσῶδες. Καὶ θερμοκρασία ὀνομάζεται ὁ ἰδιόζων βαθμὸς τῆς
θερμότητος καὶ τοῦ ψύχους τόπου τινός.

§. 15. Τὰ τρία βασίλεια τῆς φύσεως.

Τὰ σώματα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὰ συστατικὰ μέρη τῆς γῆς
εἶναι δύο εἰδῶν 1) ἄψυχα ἢ ἀνόργανα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται ὀ-
ρυκτὰ καὶ ἀποτελοῦσι τὸ βασίλειον τῶν ὀρυκτῶν.

2) ζῶντα καὶ ἐνὸργανα, τὰ ὅποια ἀποτελοῦσι τὸ βασιλείον τῶν φυτῶν καὶ τὸ τῶν ζῶων.

Τὰ μὲν φυτὰ ἀποτελοῦσι τρόπον τινὰ τὸ ἐνδύμα τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ εἶναι γνωστὰ μέχρι τοῦδε 6,400 διάφορα γένη αὐτῶν καὶ 250,000 εἶδη. Τὰ δὲ ζῶα εἶναι πλάσματα τελειότερα τῶν φυτῶν, διότι ἔχουσι κίνησιν αὐτόματον καὶ αἴσθησιν.

Ζῶων γένη μὲν διάφορα γνωστὰ εἶναι 1700, εἶδη δὲ 218,000 καὶ ἐντόμων εἶδη 160,000. Τὸ δὲ ὕδωρ κατέχεται μᾶλλον ὑπὸ τῶν ζῶων ἢ ὑπὸ τῶν φυτῶν. Ὀπόση ἀφθονία καὶ ὅποια ποικιλία τοῦ φυτικῆ καὶ ζωϊκοῦ βασιλείου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῷ ὕδατι!

Κύριος δὲ πάντων τούτων καὶ βασιλεὺς τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, τῶν πτηνῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ζώντων εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ἐνταῦθα δύναται τις εὐλόγως νὰ ἀνακράξῃ τὸ τῆς Ἀγίας Γραφῆς· «ὡς Μέγας εἶ Κύριε καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου».

§. 16. Προϊόντα.

Προϊόντα ὀνομάζονται ὅσα τρέφει ἢ παράγει ἡ γῆ ἀφ' ἑαυτῆς ἢ καὶ διὰ τῆς βοήθειας τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἶναι δύο ειδῶν 1) φυσικὰ καὶ 2) τεχνητά. Φυσικὰ μὲν εἶναι τὰ φυτὰ, τὰ ζῶα καὶ τὰ ὄρυκτά. Καὶ φυτὰ μὲν λέγονται ὅσα φύονται ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῷ τῶν ὑδάτων· ζῶα δὲ λέγονται πάντα τὰ ὄντα, τὰ ὅποια ζῶσι καὶ μεταβαίνουσιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε ἐν τοῖς ὕδασι καὶ ὄρυκτά ὅσα ἐξορύσσονται ἐκ τῆς γῆς ἢ εὕρισκονται ἐπ' αὐτῆς. Τεχνητά δὲ προϊόντα λέγονται ὅσα ἐκ τῶν φυσικῶν οἱ ἄνθρωποι διὰ τῆς ἐργασίας μεταβάλλουσι καὶ διὰ τῆς τέχνης ἐξευγενίζουσι καὶ ταῦτα ἀποτελοῦσι τὴν βιομηχανίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ.

§. 17. Ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ πολιτικὴ γεωγραφία θεωρεῖ τὴν γῆν ὄχι μόνον ὡς ἀπλοῦν κατοικητήριον τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἐν τῷ ὀρισμῷ αὐτῆς ἀπ' ἀρχῆς εἶπομεν, ἀλλὰ καὶ ὡς μέγα θέατρον καὶ ἀπέραντον στάδιον τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ. Ὁ ἄνθρωπος μολονότι ἀνήκει εἰς τὸ βασίλειον τῶν ζώων κατὰ τὴν σωματικὴν διάπλασιν, εἶναι ὅμως τὸ τελειότατον τῶν ἐπὶ τῆς γῆς δημιουργημάτων τοῦ θεοῦ καὶ διαφέρει ἀπὸ τὰ λοιπὰ ζῶα κατὰ τὸ λογικόν, κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ πᾶσαν ἐν γένει τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν. Διὰ ταύτης δὲ τῆς πνευματικῆς ὑπεροχῆς δύναται νὰ ζήσῃ εἰς ὅλα τὰ κλίματα καὶ εἰς ὅλας τὰς ζώνας, ἐγένετο κυρίαρχος τῆς φύσεως καὶ πάντων τῶν ζώων καὶ οὕτω βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον κατώρθωσε νὰ γείνῃ βασιλεὺς πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς δημιουργημάτων.

§. 18. Κάτοικοι τῆς γῆς καὶ φυλαὶ αὐτῶν.

Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς γῆς κατὰ τοὺς νεωτάτους ὑπολογισμοὺς ἀριθμοῦνται εἰς 1400 περίπου ἑκατομμύρια καὶ διαφέρουσι πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ κρανίου, κατὰ τὸ χρῶμα, κατὰ τὴν γλῶσσαν, κατὰ τὴν θρησκείαν καὶ κατὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως ἥτοι κατὰ τὸν πολιτισμόν· διαιροῦνται δὲ κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ κρανίου καὶ κατὰ τὸ χρῶμα εἰς τὰς ἀκολούθους πέντε φυλάς.

1) Εἰς τὴν Καυκασίαν ἢ λευκὴν φυλὴν, ἣτις κατοικεῖ εἰς τὴν Εὐρώπην, μεσημβρινοδυτικὴν Ἀσίαν καὶ βόρειον Ἀφρικὴν καὶ ἔχει τὸ κρανίον ὠρειδές, τὸ χρῶμα λευκόν· εἶναι δὲ αὕτη ἡ ἐπισημότερα ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ.

2) Εἰς τὴν Μογγολικὴν, ἣτις κατοικεῖ ἐν τῇ κεντρικῇ καὶ ἀνατολικῇ Ἀσίᾳ καὶ εἰς τὰς περὶ τοὺς πόλους χώρας καὶ ἔχει τὸ πρόσωπον πλατὺ καὶ τετράγωνον, τὰς σιαγόνας ἐξεχούσας καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς στενοὺς.

- 15^ο 3) Εἰς τὴν Αἰθιοπικὴν ἢ Νιγριτικὴν, ἥτις κατοικεῖ ἐν τῇ κεντρικῇ καὶ μεσημβρινῇ Ἀφρικῇ καὶ ἔχει τρίχας μικρὰς καὶ οὐλὰς, τὸ ὅπισθεν τῆς κεφαλῆς ἐπίπεδον καὶ τὰ χεῖλη παχέα.
- 15-20 4) Εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν ἢ χαλκόχρουν κάτοικοῦσαν ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἔχουσαν πρόσωπον στενὸν καὶ κρανίον πεπιεσμένον· καὶ 5) 30 εἰς τὴν Μαλαϊκὴν ἢ καστανόχρουν, ἢ ὁποία κατοικεῖ ἐν τῇ χειρσονήσῳ Μαλάκκα καὶ ἐν ταῖς πρὸς μεσημβρίαν τῆς Ἀσίας καὶ Αὐστραλίας νήσοις καὶ ἔχει ῥίνα πλατεῖαν, στόμα μέγα καὶ κεφαλὴν θολωτὴν.

§. 19. Γλῶσσαι καὶ διάλεκτοι τῶν ἀνθρώπων.

Γλῶσσα λέγεται ἡ διὰ τῆς συναρθρώσεως τῆς φωνῆς γενομένη ἐκδήλωσις τῶν διανοημάτων τοῦ ἀνθρώπου. Πάντες οἱ ἄνθρωποι τῆς γῆς λαλοῦσι πολλὰς καὶ διαφόρους γλώσσας, ἐκάστη τῶν ὁποίων περιλαμβάνει πολλὰς διαλέκτους ἢτοι διαφόρους τρόπους, καθ' οὓς μία καὶ ἡ αὐτὴ γλῶσσα ὁμιλεῖται ἐν διαφόροις τόποις. Καὶ αἱ μὲν γλώσσαι ἀριθμοῦνται εἰς 860, τῶν ὁποίων ἐν μὲν τῇ Εὐρώπῃ ὁμιλοῦνται 53, ἐν δὲ τῇ Ἀσίᾳ 153, ἐν Ἀφρικῇ 145, ἐν Ὠκεανίᾳ 117 καὶ ἐν Ἀμερικῇ 422. Αἱ δὲ διάλεκτοι ἀναβαίνουν εἰς 5,000.

Πᾶσαι αἱ γλώσσαι διαίρουνται εἰς τρεῖς μεγάλους κλάδους Α') τὸν Ἰνδογερμανικόν, Β') τὸν Σημιτικόν καὶ Γ') τὸν Χαμιτικόν. Ὁ μὲν Ἰνδογερμανικὸς ὑποδιαίρεται εἰς 7 μικροτέρους κλάδους τοὺς ἐξῆς 1) τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, 2) τὴν Ἰταλικὴν, 3) τὴν Γερμανικὴν, 4) τὴν Σλαυικὴν, 5) τὴν Κελτικὴν, 6) τὴν Ἰνδικὴν καὶ 7) τὴν Ἑβραϊκὴν τῶν ὁποίων αἱ μὲν πρῶται πέντε Εὐρωπαϊκαὶ εἶναι, αἱ δὲ τελευταῖαι δύο Ἀσιατικαί. Καὶ αὗται εἶναι αἱ πρωτότυποι καὶ μητέρες γλώσσαι, ἐκ τῶν ὁποίων ἐγεννήθησαν αἱ παράγωγοι καὶ θυγατέρες ἢτοι ἡ Νεοελληνικὴ, ἡ Ἰταλική, ἡ Γαλλικὴ, ἡ Γερμανικὴ, ἡ Ἀγγλική, ἡ Ἰσπανικὴ, ἡ Πορτογαλικὴ, ἡ Ρωμανικὴ καὶ ἡ Σλαυικὴ.

Ὁ δὲ Σημιτικὸς κλάδος περιλαμβάνει 1) τὴν Ἑβραϊκὴν, 2) τὴν Ἀραμαϊκὴν, 3) τὴν Σαμαριτανικὴν, 4) τὴν Φοινικικὴν, 5)

τὴν Αἰθιοπικὴν, 6) τὴν Περσικὴν καὶ 7) τὴν Ἀραβικὴν. Ἐκ δὲ τῶν δύο τούτων τελευταίων ἐσχηματίσθη ἡ Τουρκικὴ.

Καὶ ἐν τῷ Χαμιτικῷ κλάδῳ ἀνήκουσι πολλαὶ γλῶσσαι λαλούμεναι ὑπὸ βαρβάρων λαῶν, κατοικούντων εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Ἀφρικῆς.

§. 20. Θρησκείαι, δόγματα καὶ αἵρέσεις.

Καθὼς αἱ γλῶσσαι, οὕτω καὶ αἱ θρησκεῖαι τῶν ἀνθρώπων εἶναι πολλαὶ καὶ διάφοροι. Θρησκεία δὲ ὀνομάζεται ὁ τρόπος, καθ' ὃν οἱ ἄνθρωποι ἐκφράζουσι τὴν πρὸς τὸ ὑπέρτατον Ὄν, ἥτοι τὸν θεόν, σχέσιν αὐτῶν. Πᾶσαι δὲ τῶν ἀνθρώπων αἱ θρησκεῖαι διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλας τάξεις Α') εἰς τὸν Πολυθεϊσμόν καὶ Β') τὸν Μονοθεϊσμόν. Εἰς μὲν τὸν Πολυθεϊσμόν ἀνήκουσι πάντες οἱ λατρεύοντες πολλοὺς θεοὺς, εἰς δὲ τὸν Μονοθεϊσμόν οἱ λατρεύοντες ἓνα καὶ μόνον θεόν. Ὁ μὲν πολυθεϊσμός διαιρεῖται εἰς πολλὰς θρησκευτικὰς αἵρέσεις, ἐπισημότεραι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Βραμισμός, ὁ Βουδισμός καὶ ὁ Φετιχισμός, λαβοῦσαι τὰ ὀνόματα ἐκ τῶν ἀρχηγῶν Βράμα, Βούδα καὶ Φετίχ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν πολυθεϊστῶν ἀναβαίνει εἰς 800 περίπου ἑκατομμύρια. Ὁ δὲ μονοθεϊσμός περιλαμβάνει τὸν Ἰουδαϊσμόν, τὸν Χριστιανισμόν καὶ τὸν Μωαμεθανισμόν ἢ Ἰσλαμισμόν.

Καὶ ὁ μὲν Ἰουδαϊσμός ἀριθμῶν 8 περίπου ἑκατομ. διαιρεῖται εἰς δύο αἵρέσεις 1) εἰς τὴν τῶν Κοραϊτῶν, οἵτινες πιστεύουσι μόνον εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην καὶ 2) εἰς τὴν τῶν Ῥαβδινιστῶν, οἵτινες πρὸς τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ παραδέχονται καὶ ἄλλο βιβλίον, Ταλμούθ ὀνομαζόμενον. Οἱ Ἰουδαῖοι ζῶσι διεσχορπισμένοι εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τοῦ κόσμου, οἱ πλεῖστοι ὅμως αὐτῶν κατοικοῦσιν εἰς τὴν Εὐρώπην.

Ὁ δὲ Χριστιανισμός συστήθεις ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διαιρεῖται εἰς τρία μεγάλα μέρη, τὰ ὅποια ὀνομάζονται δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ διὰ τὰς μικρὰς διαφορὰς, αἱ ὅποιαι ὑπάρχουσι μεταξὺ αὐτῶν.

1) Τὸ τῶν Ὀρθοδόξων ἢ Ἀνατολικῶν, 2) τὸ τῶν Καθολικῶν ἢ Δυτικῶν καὶ 3) τὸ τῶν Διαμαρτυρομένων ἢ Προτεσταντῶν.

Καὶ οἱ μὲν Ὀρθόδοξοι συμποσούμενοι εἰς 90 περίπου ἑκατομ. κατοικοῦσιν εἰς τὰ τρία ἀνατολικά κράτη τῆς Εὐρώπης ἤτοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, Τουρκίαν καὶ Ῥωσσίαν, ὀλίγοι εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ εἰς τινὰ μέρη τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς.

Οἱ δὲ Καθολικοὶ ἢ Λυτικοὶ ἀποσπασθέντες ἐκ τῶν ὀρθοδόξων κατὰ τὸν 10 αἰῶνα καὶ ἀριθμούμενοι εἰς 200 περίπου ἑκατομ. κατοικοῦσιν εἰς τὰ νότια τῆς Εὐρώπης κράτη καὶ εἰς τινὰ κεντρικά καὶ βόρρεια, εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἰδίως τὴν νότιον καὶ ὀλίγοι εἰς τὰ λοιπὰ τοῦ κόσμου μέρη.

Καὶ οἱ Δικυμαρτυρόμενοι τελευταῖον ἀποχωρισθέντες ἀπὸ τῶν Καθολικῶν κατὰ τὸν 15 αἰῶνα, ἀριθμοῦνται εἰς 90 περίπου ἑκατομ. ὥς οἱ Ὀρθόδοξοι, καὶ κατοικοῦσιν εἰς τὰ βόρρεια καὶ εἰς τινὰ κεντρικά τῆς Εὐρώπης κράτη καὶ εἰς τὴν βόρρειαν Ἀμερικὴν.

Οὗτοι δὲ εἶναι προωδευμένοι εἰς τὸν πολιτισμὸν περισσότερον τῶν Καθολικῶν καὶ τῶν Ὀρθοδόξων.

Καὶ τελευταῖον ὁ Μωαμεθανισμὸς καὶ Ἰσλαμισμὸς συστηθεὶς ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ (632 μ. Χ.) ἐκ διατάξεω τῆς Εἰδωλολατρείας, τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ περιλαμβάνων ὑπὲρ τὰ 180 ἑκατομ. πιστῶν, κατοικοῦντων εἰς τὴν Ἀσίαν, Ἀφρικὴν καὶ Εὐρώπην διαιρεῖται εἰς δύο αἵρέσεις τὰς ἐξῆς·

1) Εἰς τοὺς Σουννίτας, οἵτινες πιστεύουσιν εἰς τὴν ἱεράν τοῦ Μωάμεθ βίβλον, τὸ Κοράνιον, καὶ εἰς ἄλλας προφορικὰς παραδόσεις, ὀνομαζομένας Σουννά καὶ

2) εἰς τοὺς Σχίιτας, οἵτινες πιστεύουσι μόνον εἰς τὸ Κοράνιον. Ἐκάστη δὲ τῶν αἱρέσεων τούτων ὑποδιαιρεῖται εἰς πολλὰς ἄλλας μικροτέρας, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀναβαίνει εἰς 70.

§. 21. Βαθμοὶ Πολιτισμοῦ.

Οἱ κάτοικοι τῆς γῆς διαφέρουσι πρὸς ἀλλήλους καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ ζῆν καὶ κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ κατὰ τὸν πολιτισμὸν. Διαιροῦνται δὲ κατὰ ταῦτα εἰς τέσσαρας τάξεις 1) εἰς ἀγρίους, 2) εἰς βαρβάρους, 3) εἰς ἡμιπολιτισμένους καὶ 4) εἰς πεπολιτισμένους ἢ φωτισμένους.

Ἄγριοι μὲν λέγονται ὅσοι ζῶσιν ἐκ τῆς θήρας, ἀλιεῖας καὶ ληστείας, οἵτινες εἶναι ἀνθρωποθύται καὶ ἀνθρωποφάγοι.

Βάρβαροι δὲ ὀνομάζονται ὅσοι ζῶσιν ἀπὸ τῆς γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ τῶν βαναύσων τεχνῶν μὴ ἔχοντες γλῶσσαν γραπτὴν.

Ἡμιπολιτισμένοι, ὅσοι γινώσκουσι καλῶς τὴν γεωργίαν, μετέρχονται πολλὰς τέχνας, ἔχουσι γλῶσσαν γραπτὴν καὶ μίαν θρησκείαν καὶ ὑπόκεινται εἰς νόμους.

Πεπολιτισμένοι ἢ φωτισμένοι λέγονται ὅσοι ἐτελειοποίησαν πάσας τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας καὶ τοιοῦτοι εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, πλὴν τῶν τριῶν ἀνατολικῶν κρατῶν, καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

§. 22. Κράτη καὶ πολιτεύματα.

Κράτος ἐπικράτεια καὶ βασιλείον ὀνομάζεται μέρος τῆς γῆς, ἐν ᾧ κατοικεῖ ἢ ἐν ὁλόκληρον ἔθνος ὡς ἡ Γαλλία καὶ Ἰταλία, ἢ μέρος ἔθνους τινὸς ὡς ἡ Ἑλλάς, ἢ καὶ μέρη δύο ἢ τριῶν ἔθνων ὡς ἡ Τουρκία, ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ῥωσσία, καὶ ἔχει τοὺς αὐτοὺς νόμους καὶ τὴν αὐτὴν Κυβέρνησιν.

Ἐκαστον κράτος πρὸς εὐκολίαν τῆς διοικήσεως διαίρεται εἰς νομοὺς ἢ διοικήσεις, ἕκαστος νομὸς εἰς ἐπαρχίας καὶ ἐκάστη ἐπαρχία εἰς δήμους. Οἱ κάτοικοι παντὸς κράτους κατοικοῦσι χωρισμένοι ἢ εἰς μεγάλας κοινωνίας, αἱ ὁποῖαι λέγονται πόλεις, ἢ εἰς μικρὰς κοινωνίας, αἱ ὁποῖαι ὀνομάζονται κωμοπόλεις καὶ χωρία. Ἐκείνη δὲ τῶν πόλεων, ἐν ᾗ ἐδρεύει ὁ ἡγεμὼν καὶ ἡ Κυβέρνησις ὀνομάζεται πρωτεύουσα τοῦ κράτους, καθὼς καὶ πρωτεύουσα τῆς νομαρχίας, τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ δήμου ἐκείνη λέγεται, ἐν ᾗ ἐδρεύουσιν ὁ νομάρχης, ὁ ἐπαρχος καὶ ὁ δήμαρχος.

Ἔθνος δὲ ὀνομάζεται τὸ σύνολον τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἔχουσι τὴν αὐτὴν καταγωγὴν, τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, τὴν αὐτὴν θρησκείαν συνήθως καὶ τὰ αὐτὰ ἔθνη καὶ ἔθιμα καὶ κατοικοῦσιν ἢ εἰς ἓν κράτος ἢ εἰς δύο ἢ καὶ εἰς περισσότερα.

Πολίτευμα λέγεται ὁ τρόπος, καθ' ὃν κυβερνᾶται ἓν κράτος ἢ ἓν ἔθνος, καὶ διὰ τοῦ ὁποῖου ὀρίζεται ἡ σχέσις τῶν κυβερνώντων καὶ κυβερνωμένων. Τρία δὲ εἶναι τὰ κυριώτερα πολιτεύματα 1) μοναρχικόν, 2) δημοκρατικὸν καὶ 3) ἀριστοκρατικόν.

Ἡ μὲν μοναρχία διαιρεῖται εἰς ἀπόλυτον ἢ δεσποτικὴν καὶ εἰς περιωρισμένην ἢ συνταγματικὴν. Ἀπόλυτος μὲν λέγεται ὅταν ὁ ἡγεμὼν κυβεῖν κατὰ τὴν θέλησίν του, περιωρισμένη δὲ ἡ συνταγματικὴ, ὅταν ὁ ἡγεμὼν ἄρχῃ κατὰ νόμους, τοὺς ὁποίους θέτουσιν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους, οἱ βουλευταί.

Ἡ μοναρχία, εἴτε ἀπόλυτος εἴτε συνταγματικὴ, λέγεται κληρονομικὴ μὲν, ὅταν ὁ υἱὸς διαδέχῃται τὸν πατέρα ἐν τῷ βασιλικῷ θρόνῳ, κατ' ἐκλογὴν δέ, ὅταν ὁ βασιλεὺς ἐκλέγῃται ὑπὸ τοῦ ἔθνους.

Δημοκρατικὸν ὀνομάζεται τὸ πολίτευμα ὅταν ὁ λαὸς ἐκλέγῃ τοὺς ἄρχοντας εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους καὶ παύῃ αὐτοὺς κακῶς διοικοῦντας. Συνήθως ἐκλέγεται εἰς πρόεδρος τῆς δημοκρατίας διὰ 3 ἢ 4 ἔτη.

Ἀριστοκρατικὸν ἢ ὀλιγαρχικὸν λέγεται τὸ πολίτευμα, ὅταν οἱ ἄριστοι ἄρχωσιν, ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ ἔθνους, ἰσοβίως ἢ προσωκαίρως. Ὁμόσπονδα καὶ συμμαχικὰ κράτη ἢ πολιτεῖαι ἠνωμέναι λέγονται, ὅσα ἔχουσι συμμαχίαν καὶ συμφωνίαν πρὸς ἄλληλα καὶ ἐλευθέρως ἐκλέγουσι τοὺς πολιτικούς ἢ στρατιωτικούς ἄρχοντας ὡς ἡ Γερμανικὴ αὐτοκρατορία, ἡ Ἑλβετία καὶ αἱ ἠνωμέναι πολιτεῖαι τῆς βορρείου Ἀμερικῆς.

Τὸ μὲν συνταγματικὸν πολίτευμα ἐπικρατεῖ ἐν Εὐρώπῃ, πλὴν τῆς Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι δεσποτικόν, τῆς Γαλλίας δημοκρατικὸν καὶ τῆς Ἑλβετίας μικτὸν ὁμοσπονδιακόν, ἐν Αἰγύπτῳ τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἐν Ἰαπωνίᾳ τῆς Ἀσίας μᾶλλον κατὰ τύπον ἢ κατ' οὐσίαν.

Τὸ δὲ δημοκρατικὸν ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Γαλλίᾳ τῆς Εὐρώπης καὶ τὸ δεσποτικὸν εἰς ὅλα τὰ κράτη τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς καὶ εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ Ῥωσίαν τῆς Εὐρώπης.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΤΜΗΜΑ Β'.

**Όνομα, θέσις, σχῆμα, ὄρια καὶ μέγεθος αὐτῆς.*

Ἡ ἡπειρος αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα κατὰ μὲν τὴν μυθολογίαν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης, ἀδελφῆς τοῦ Κάδμου, κατὰ δὲ τὴν ἱστορίαν ὠνομάσθη οὕτω διὰ τὴν μεγάλην ἑκτασιν τῆς παραλίας καὶ διὰ τὴν εὐρεῖαν ὄψιν (ἀπὸ τοῦ εὐρύς καὶ ὤψ-ὠπός), ἣν παρεῖχεν εἰς τοὺς Ἕλληνας τῆς μικρᾶς Ἀσίας.

Ἡ Εὐρώπη συνεχομένη μετὰ τῆς Ἀσίας πρὸς Α. καὶ ἀποτελοῦσα ἐν ὅλῳ μετ' αὐτῆς, κατέχει ἐν τῷ ἀνατολικῷ ἡμισφαίριῳ ἢ παλαιῷ κόσμῳ τὸ βορρειοδυτικὸν μέρος αὐτοῦ καὶ ἔχει σχῆμα ὀρθογωνίου τριγώνου, τοῦ ὁποίου τὴν μὲν βᾶσιν ἀποτελεῖ ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ αὐτῆς, τὴν δὲ κορυφὴν ἡ δυτικὴ γωνία τῆς Πορτογαλλίας.

Ορίζεται δὲ πρὸς Β μὲν ὑπὸ τοῦ βορ. παγωμένου ὠκεανοῦ, πρὸς Δ δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς μεσογείου θαλάσσης καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ πρὸς Α ὑπὸ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τῶν Οὐραλίων ὄρεων, τὰ ὅποια διαχωρίζουσι τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας καὶ χρησιμεύουσιν ὡς πολιτικὰ ὅρια τοῦ Ῥωσικοῦ κράτους.

Ἡ ἡπειρος αὕτη, ἥτις φυσικῶς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μία μεγάλη χερσόνησος τῆς Ἀσίας, περιέχουσα πολλὰς μικρὰς χερσονήσους, ἔχει ἑκτασιν 180,000 τετραγωνικῶν μιλίων. Ἀλλ' ἐνῶ κατὰ τὴν ἑκτασιν εἶναι μόλις τὸ δέκατον πέμπτον τῆς κατοικοῦμένης γῆς καὶ τὸ ἐν πέμπτον τῆς Ἀσίας, κατὰ τὸν πληθυσμὸν παρίσταται ὡς πυκνότατα κατοικοῦμένη καὶ πρώτη ἡπειρος τοῦ κόσμου. Διότι τῶν 1400 ἑκατομ. κατοίκων τῆς γῆς αὕτη περιέχει 307 ἑκατομ. ἥτοι πλείυτερον τοῦ ἐνὸς πέμπτου αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΥΔΑΤΩΝ.

§. 1. Ὠκεανοί, θάλασσαί καὶ πελάγη.

Τῶν πέντε Ὠκεανῶν τῆς ὑδρογείου σφαίρας δύο κυρίως περιβάλλουσι τὴν Εὐρώπην ὁ βορρῆιος παγωμένος ἐκ τῆς βορρῆίου πλευρᾶς αὐτῆς καὶ ὁ Ἀτλαντικός ἐκ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς.

Θάλασσαί δὲ σχηματιζόμεναι ἐκ τῶν Ὠκεανῶν τούτων ἐν τῇ Εὐρώπῃ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι

- 1) Ἡ Λευκὴ θάλασσα εἰς τὸ Β. τῆς Ῥωσσίας.
- 2) Ἡ Καρικὴ θάλασσα εἰς τὸ βορρηνότατον μέρος τῆς Ῥωσσίας.
- 3) Ἡ Βαλτικὴ θάλασσα μεταξὺ τῆς Σουηδίας, δυτικῆς Ῥωσσίας καὶ Γερμανίας.
- 4) Ἡ Βόρρειος ἢ Γερμανικὴ θάλασσα μεταξὺ τῆς Νορβηγίας, Δανίας, Γερμανίας, Κάτω χωρῶν καὶ μεγάλης Βρεττανίας.
- 5) Ἡ στενὴ θάλασσα τῆς Μάγχης μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας.
- 6) Ἡ μεγίστη πασῶν Μεσόγειος θάλασσα μεταξὺ Εὐρώπης, Ἀφρικῆς καὶ Ἀσίας.
- 7) Ἡ Μαύρη θάλασσα ἢ Εὐξείνιος Πόντος ἀποτελοῦσα τὸ ἀνατολικώτατον μέρος τῆς Μεσογείου.
- 8) Ἡ Κασπία θάλασσα εἰς τὰ μεθόρια τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας πρὸς Α. τῆς Μ. θαλάσσης.
- 9) Ἡ Μαιώτις λίμνη ἢ Ἀζοφικὴ θάλασσα πρὸς Β. τῆς Μαύρης θαλάσσης.

Τὰ δὲ κυριώτερα καὶ ἐπισημότερα πελάγη τῆς Εὐρώπης εἶναι τὰ ἀκόλουθα σχηματιζόμενα ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσῃ.

- 1) Τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος μεταξὺ Κορσικῆς (Κύρνου), Σαρδινίας (Σαρδοῦς) καὶ τῆς ΝΔ Ἰταλίας.
- 2) Τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς Τεργέστης μέχρι τοῦ Ὄτραντείου πορθμοῦ πρὸς Β. τῆς Κερκύρας.
- 3) Τὸ Ἰόνιον πέλαγος ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς Κερκύρας μέχρι

τῆς νοτίου πλευρᾶς, τῆς Πελοποννήσου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου
κεῖνται αἱ Ἰόνιοι νῆσοι·

- 4) Τὸ Σικελικὸν πέλαγος μεταξὺ τῆς Σικελίας καὶ Πελοποννήσου.
- 5) Τὸ Μυρτώον πέλαγος μεταξὺ τῆς Α. Πελοποννήσου, τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων.
- 6) Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος (Ἀσπρη θάλασσα) ἐκτεινόμενον πρὸς Α. τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου, πρὸς Β. τῆς Κρήτης καὶ πρὸς Δ. τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας.
- 7) Τὸ Θρακικὸν πέλαγος ἐκτεινόμενον εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας.
- 8) Τὸ Κρητικὸν πέλαγος μεταξὺ τῆς Κρήτης καὶ τῶν Κυκλάδων.
- 9) Ἡ Προποντίς (θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ) κειμένη μεταξὺ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ Βοσπόρου.

§. 3. Κόλποι τῆς Εὐρώπης.

Οὐδεμία ἄλλη ἡπειρος τοῦ κόσμου ἔχει τοσαῦτα πλεονεκτήματα ἐν ταῖς παραλίας ὅσα ἡ Εὐρώπη, ὑπερέχουσα τῶν λοιπῶν ἡπείρων κατὰ τὴν ποικιλίαν τῆς διαρθρώσεως καὶ κατὰ τὴν θαυμασίαν μόρφωσιν πάσης τῆς παραλίας, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσχωροῦσαι αἱ θάλασσαι καὶ τὰ πελάγη σχηματίζουν πολυαριθμούς καὶ ἀσφαλεστάτους κόλπους, χρησιμεύοντας ὥς καταφύγια τοῖς ναυτιλλομένοις καὶ διευκολύνοντας τὴν συγκοινωνίαν τῆς ξηρᾶς. Ἐπισημότεροι δὲ αὐτῶν εἶναι οἱ ἑξῆς

α. Ἐν τῇ Βαλτικῇ θαλάσσῃ.

- 1) Ὁ Βοθνικὸς μεταξὺ τῆς Σουηδίας καὶ Φινλανδίας εἰς τὸ βορρείοτάτον μέρος τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης σχηματιζόμενος·
- 2) Ὁ Φιννικὸς μεταξὺ τῆς Φινλανδίας καὶ Ἑσθλανδίας ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τῆς Βαλτικῆς, μέρος τοῦ ὁποίου εἰσδύον μέχρι τῆς Πετροπόλεως σχηματίζει τὸν μικρὸν κόλπον τῆς Κρονστάδης.
- 3) Ὁ τῆς Ρίγας πρὸς νότον τοῦ προηγουμένου εἰσχωρὼν μέχρι τῆς πόλεως Ρίγας.

4, 5, 6) Ὁ τοῦ Δαντσίκου, ὁ τῆς Ρυγένης καὶ ὁ τῆς Αὐθέκης σχηματιζόμενοι ἐν τῇ νοτίῳ πλευρᾷ τῆς Βαλτικῆς πλησίον τῶν ὁμωνύμων πόλεων.

β'. Ἐν τῇ Γερμανικῇ θαλάσῃ.

- 7) Ὁ Σκανδιναυϊκὸς ἢ Νορβεγικὸς κόλπος εἰσχωρῶν μέχρι τῆς Χριστιανίας πρωτευούσης τῆς Νορβεγίας.
- 8) Ὁ τοῦ Ἀμβούργου ἐν τῇ βορρείῳ πλευρᾷ τῆς Γερμανίας πλησίον τῆς ὁμωνύμου πόλεως.
- 9) Ὁ τῆς Βρέμης εἰσχωρῶν μέχρι τῆς ὁμωνύμου πόλεως.
- 10) Ὁ Ζουϊδέρης ἢ Ζουϊδερίζης ἐν τῇ βορρείῳ πλευρᾷ τῶν Κάτω χωρῶν μεγαλύτερος τῶν δύο προηγουμένων.

γ'. Ἐν τῇ θαλάσῃ τῆς Μάγχης καὶ τῇ Ἰρλανδικῇ.

- 11) Ὁ Νορμανδικὸς κόλπος τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ ἐν τῇ ΒΑ πλευρᾷ τῆς Γαλλικῆς ἐπαρχίας Νορμανδίας.
- 12) Ὁ Βριστολλικὸς κόλπος εἰσχωρῶν μέχρι τῆς Βριστόλης πόλεως.
- 13, 14) Ὁ Σολθάϋς καὶ Κλύδης πρὸς Β. τοῦ προηγουμένου.
- 15, 16) Ὁ Δονεγάλης καὶ Γαλθάϋς ἐν τῇ Δ. πλευρᾷ τῆς Ἰρλανδίας.
- 17) Ὁ μέγας Οὐασκωνικὸς (Γαλατικὸς) κόλπος σχηματιζόμενος ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας· καὶ
- 18) Ὁ τῶν Γαδεΐρων πλησίον τῆς ὁμωνύμου πόλεως ΝΑ τῆς Ἰσπανίας.

δ'. Ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσῃ.

- 19) Ὁ κόλπος τῆς Βαλεγκίας ἐν τῇ Α' πλευρᾷ τῆς Ἰσπανίας.
- 20) Ὁ κόλπος τῆς Αὐών ἐν τῇ νοτίῳ πλευρᾷ τῆς Γαλλίας.
- 21) Ὁ τῆς Γενούης εἰσχωρῶν μέχρι τῆς ὁμωνύμου πόλεως τῆς Ἰταλίας.
- 22) Ὁ τῆς Γαέτας πρὸς Ν. τοῦ προηγουμένου ἐν τῇ Τυρρηνικῇ πελάγει.
- 23) Ὁ τῆς Νεαπόλεως νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου.

έ. 'Εν τῷ Ἀδριατικῷ πελάγει.

- 24) Ὁ Φλανατικὸς κόλπος εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους.
 25) Ὁ τῆς Τεργέστης εἰσχωρῶν μέχρι τῆς πόλεως.
 26) Ὁ τῆς Βενετίας εἰσχωρῶν μέχρι τῆς ὁμωνύμου πόλεως.
 27) Ὁ τῆς Μανφρεδονίας ἐν τῇ ΝΑ παραλίᾳ τῆς Ἰταλίας.
 28) Ὁ τοῦ Τάραντος ἐν τῇ Ν. παραλίᾳ τῆς Ἰταλίας, ὅπου κεῖται καὶ ἡ πόλις.

ς'. 'Εν τῷ Ἰονίῳ πελάγει.

- 29) Ὁ Ἀμβρακικὸς (τῆς Ἀρτης) μεταξὺ τῆς Ἠπείρου καὶ Ἀκαρνανίας.
 30) Ὁ τῶν Πατρῶν καὶ Κορινθιακὸς κόλπος εἰσχωρῶν μεταξὺ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου.
 31) Ὁ Κυπαρισσιακὸς ἐν τῇ Δ. παραλίᾳ τῆς Πελοποννήσου.
 32) Ὁ Μεσσηνιακὸς ἐν τῇ ΝΔ πλευρᾷ τῆς Πελοποννήσου.
 33) Ὁ Λακωνικὸς ἐν τῇ νοτιωτάτῃ πλευρᾷ τῆς Πελοποννήσου.

ζ'. 'Εν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει.

- 34) Ὁ Ἀργολικὸς εἰσχωρῶν εἰς τὴν Α. πλευράν τῆς Πελοποννήσου.
 25) Ὁ Ἐρμιονικὸς ἢ κόλπος τῆς Ὑδρας πρὸς βορρᾶν τῶν προηγουμένων.
 36) Ὁ Σαρωνικὸς μεταξὺ Πόρου, Αἰγίνης καὶ Σαλαμῖνος, ἐξ οὗ σχηματίζονται οἱ λιμένες τοῦ Πειραιῶς.
 37) Ὁ Μαλιακὸς ἢ κόλπος τῆς Λαμίας μεταξὺ Φθιώτιδος καὶ Λοκρίδος.
 38) Ὁ Εὐβοϊκὸς μεταξὺ Εὐβοίας καὶ Βοιωτίας.
 39) Ὁ Παγασητικὸς (τοῦ Βώλου) μεταξὺ τῆς Φθιώτιδος καὶ Θεσσαλίας.
 40) Ὁ Θερμαϊκὸς ἢ κόλπος τῆς Θεσσαλονίκης εἰσχωρῶν μέχρι τῆς ὁμωνύμου πόλεως.

1. 'Εν τῇ Χαλκιδικῇ χερσονήσῳ.

- 41) Ὁ Τορωναῖος (κόλπος τῆς Κασσάνδρας) μεταξὺ τῆς ὁμωνύ-

μου χερσονήσου Τορώνης καὶ τῆς ἀντικειμένης Σιθωνίας (Λόγγου).

- 42) Ὁ Σιγγιτικὸς (κόλπος τοῦ ἁγίου Ὁρους) μεταξὺ τῆς Σιθωνίας καὶ τῆς Ἀκτῆς (ἁγίου Ὁρους).

II. Ἀνατολικῶς τῆς Χαλκιδικῆς.

- 43) Ὁ Στρυμονικὸς κόλπος (Ῥενδίνη καὶ Ὀρφανον) ἐν τῇ ἐκβολῇ τοῦ ποταμοῦ.
44) Ὁ κόλπος τῆς Καβάλας εἰσχωρῶν μέχρι τῆς ὁμωνύμου πόλεως ἀπέναντι τῆς νήσου Θάσου καὶ ὁ Μέλας (τῆς Σάρου) παρὰ τῇ Θρακικῇ χερσονήσῳ.

III. Ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας.

- 45) Ὁ Ἀδραμυττηνὸς ἢ κόλπος τοῦ Ἀδραμυττίου πρὸς Α τῆς νήσου Λέσβου.
46) Ὁ Ἑρμαϊκὸς ἢ κόλπος τῆς Σμύρνης εἰσχωρῶν μέχρι τῆς πόλεως.
37) Ὁ κόλπος τῆς Ἐφέσου καὶ νέας Σκάλας πρὸς Ν. τοῦ προηγούμενου ΒΑ τῆς Σάμου.
48) Ὁ κόλπος τῆς Μενδελίας (Ἰασσικὸς) πρὸς Α. τῆς νήσου Πάτμου καὶ Λέρου.
49) Ὁ κόλπος τῆς νήσου Κῶ (Κεραμεικὸς) πρὸς νότον τοῦ προηγούμενου.

Τοσοῦτοι καὶ τοιοῦτοι εἶναι οἱ κόλποι, οἵτινες σχηματίζονται ἐκ τοῦ Ἀἰγαίου πελάγους ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου καὶ ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας.

§. 4. Πορθμοὶ τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Εὐρώπη τοσούτους κόλπους ἔχουσα, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι πολυάριθμοι λιμένες, περιέχει καὶ πορθμοὺς πολλούς, καθ' οὓς ὑπερβαίνει πᾶσας τὰς λοιπὰς Ἠπείρους. Ἐπιστημότεροι δὲ αὐτῶν εἶναι οἱ ἀκόλουθοι·

α. Ἐν τῇ Βαλτικῇ καὶ Γερμανικῇ θαλάσῳ.

- 1) Ὁ Σκαγεράκης μεταξὺ τῆς Νορβηγίας καὶ Δανίας.

- 2) Ὁ Κατεγάτης μεταξὺ τῆς Δανίας καὶ Σουηδίας.
- 3) Ὁ τοῦ Σούνδου μεταξὺ τῆς Δανικῆς νήσου Σηλανδίας καὶ τῆς Σουηδίας πρὸς Ν. τοῦ προηγουμένου.
- 4) Ὁ μικρὸς καὶ μέγας Βέλτης μεταξὺ τῆς Δανίας καὶ Σηλανδίας.
- 5) Ὁ τοῦ Καλαί μεταξὺ τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἐν τῇ θαλάσῃ τῆς Μάγχης, ἔχων 5 $\frac{1}{2}$ μίλια πλάτος.
- 6) Ὁ Βόρρειος πορθμὸς μεταξὺ Σκωτίας καὶ Ἰρλανδίας.
- 7) Ὁ τοῦ ἁγίου Γεωργίου μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ἰρλανδίας.

6'. Ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσῃ.

- 8) Ὁ πορθμὸς τοῦ Γιβραλτάρ (Ἡράκλειος), διὰ τοῦ ὁποίου εἰσέρχεται ὁ Ἀτλαντικὸς Ὠκεανὸς μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀφρικῆς καὶ ἔχει πλάτος 3 μιλίων.
- 9) Ὁ τοῦ ἁγίου Βανιφατίου μεταξὺ τῆς Κορσικῆς καὶ τῆς Σαρδινίας.
- 10) Ὁ τῆς Μεσσηνίας (Σικελικὸς πορθμὸς) μεταξὺ τῆς Σικελίας καὶ Ν. Ἰταλίας.
- 11) Ὁ πορθμὸς τοῦ Ὀτράνδου μεταξὺ τῆς Ἰταλίας καὶ Ἀλβανίας ἀποτελῶν τὸ στενώτατον μέρος τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους.
- 12) Ὁ μικρὸς πορθμὸς τοῦ Ἑρίου ἐνόνων τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν μετὰ τοῦ Κορινθιακοῦ.
- 13) Ὁ τοῦ Εὐρίπου μεταξὺ Εὐβοίας καὶ Βοιωτίας.
- 14) Ὁ Ἑλλησποντος ἢ πορθμὸς τῶν Δαρδανελλίων (Τζανὰκ καλὲ Τουρκιστὶ) λαβὼν τὸ ὄνομα κατὰ τὴν μυθολογίαν ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ πνιγείσης Ἑλλης, καίται μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, ἔχει μῆκος μὲν 10 μιλίων, πλάτος δὲ πολλαχού $\frac{1}{4}$ μιλίου καὶ εἶναι ὁ ἐπισημότερος πάντων.
- 15) Ὁ Θρακικὸς Βόσπορος (Μπουγιούκ Δερὲ Τουρκιστὶ) κείμενος μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας ὠνομάσθη δὲ οὕτω, διότι ἡ Ἰὼ κατὰ τὴν μυθολογίαν διέβη αὐτὸν ἐπὶ βοῶς (βοῶς-πόρος) καὶ ἔχει μῆκος μὲν 4 μιλίων, πλάτος δὲ μόνον 1200 βημάτων.

- 16) Ὁ Κιμμερικὸς Βόσπορος (πορθμὸς τοῦ Γενίκαλε), διὰ τοῦ ὁποίου ἐνοῦται ἡ Μαύρη θάλασσα μετὰ τῆς Ἀζοφικῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΞΗΡΑΣ.

§. 5. Νῆσοι τῆς Εὐρώπης.

α. Ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ, ἐν τῇ Γερμανικῇ καὶ ἐν τῇ Βαλτικῇ θαλάσῃ.

- 1) Ἡ Ἰσλανδία κειμένη μετὰξὺ τοῦ Β. παγωμένου καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ.
- 2) Αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι αἱ μέγισται καὶ ἐπισημότεραι κείμεναι μετὰξὺ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς Β. Γερμανικῆς θαλάσσης, τῶν ὁποίων ἡ μὲν μεγάλη περιλαμβάνει τὴν Ἀγγλίαν καὶ Σκωτίαν, ἡ δὲ μικρὰ τὴν Ἰρλανδίαν.
- 3) Πᾶσαι αἱ μικραὶ νῆσοι αἱ κείμεναι ΒΔ τῆς Σκωτίας, ἐπισημότεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ Κασσιτερίδες, αἱ Ἑβρίδες ἡ δυτικαί, αἱ Ὀρκάδες καὶ αἱ Σχετλαντικαί.
- 4) Αἱ πρὸς Β. τῆς Νορβηγίας κείμεναι Λοφώδες νῆσοι καὶ αἱ πρὸς νότον τῆς Σουηδίας, ἐπισημότεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Σηλάνδη τῆς Δανίας καὶ αἱ πρὸς Ν. καὶ Δ. ταύτης, οἷον ἡ Ῥυγένη καὶ Γοτθλάνδη.

β. Ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ ἐν τῷ Τυρρηνικῷ πελάγει.

- 5) Αἱ πρὸς Δ. τῆς Ἰσπανίας κείμεναι ἤτοι αἱ Πιτωῦσαι καὶ αἱ Βαlearίδες μικρὰ καὶ μεγάλη.
- 6) Ἡ Κορσικὴ (Κύρνος) καὶ ἡ Ἑλβὰ κείμεναι ΒΔ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους.
- 7) Ἡ μεγαλητέρα ταύτης Σαρδινία (Σαρδὼ) πρὸς Ν. τῆς Κορσικῆς χωριζομένη διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ ἁγίου Βονιφατίου.
- 8) Αἱ πρὸς νότον ταύτης μικραὶ ἤτοι ἡ Μελίτη (Μάλτα) κατεχομένη ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, τὸ Γότζον, αἱ Καπραί, αἱ Λιπάραι (νῆσοι τοῦ Αἰόλου) καὶ αἱ Αἰγάδες.
- 9) Ἡ Σικελία πρὸς Ν. τῆς Ἰταλίας ἡ μέγιστη καὶ ἡ πλησιεστάτη

πρὸς τὴν Ἀφρικὴν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπέχει 15 μόνον μίλια καὶ χωρίζεται ἀπὸ τῆς Ἰταλίας διὰ τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ.

γ'. Ἐν τῷ Ἀδριατικῷ πελάγει.

- 10) Αἱ Δαλματικάι νῆσοι κείμεναι πρὸς Δ. τῆς Δαλματίας, ἐπισημότεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Βράζα, ἡ Λέσινα καὶ ἡ Λίσσα, ἔνθα ἐνίκησεν ὁ Αὐστριακὸς στόλος τὸν Ἰταλικὸν κατὰ τὸ 1866.

δ'. Ἐν τῷ Ἰονίῳ πελάγει.

- 11) Αἱ Ἰονικαὶ νῆσοι 7 τὸν ἀριθμὸν κείμεναι κατὰ μῆκος τοῦ Ἰονίου πελάγους, περὶ ὧν κατωτέρω.
12) Ἡ Κρήτη ἡ μεγίστη καὶ ἐπισημοτάτη τῶν Ἑλληνικῶν νήσων κειμένη ΝΑ τῆς Πελοποννήσου.

ε'. Ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει.

- 13) Αἱ Κυκλάδες ἐν τῷ νοτίῳ μέρει τοῦ Αἰγαίου πελάγους.
14) Καὶ αἱ Σποράδες κατέχουσαι τὸ βόρρειον μέρος αὐτοῦ, ὧν αἱ μὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, αἱ δὲ εἰς τὴν Τουρκίαν.

§. 6. Χερσόνησοι καὶ Ἰσθμοί.

Ἡ Εὐρώπη πλυνεκτοῦσα τῶν ἄλλων Ἠπειρῶν κατὰ τὴν φυσικὴν διάπλασιν τῶν παραλίων, ὑπερέχει αὐτῶν καὶ κατὰ τὴν πληθὺν τῶν πολλαχοῦ σχηματιζομένων χερσονήσων μικρῶν τε καὶ μεγάλων, κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

- 1) Ἡ Κόλα σχηματιζομένη ἐν τῇ Λευκῇ θαλάσσῃ καὶ κατέχουσα τὸ ΒΑ μέρος τῆς Φινλανδίας τῆς Ῥωσσίας.
2) Ἡ Σκανδιναυικὴ χερσόνησος περιβαλλομένη πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Β. παγωμένου ὠκεανοῦ καὶ περιλαμβάνουσα τὴν Σουηδίαν καὶ Νορβηγίαν.
3) Ἡ Δανικὴ χερσόνησος Ἰουτλάνδη περικλυζομένη ἐξ Α. μὲν ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς, ἐκ Δ. δὲ ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς θαλάσσης καὶ χωριζομένη ἀπὸ μὲν τῆς Νορβηγίας διὰ τοῦ Σκαγεράκου πορθμοῦ, ἀπὸ δὲ τῆς Σουηδίας διὰ τοῦ Κατεγάτου καὶ τοῦ Βέλτου.

- 4) Ἡ Νορμανδικὴ καὶ ἡ Βρεττανικὴ, δύο μικραὶ χερσονήσοι ἐν τῇ ΒΔ πλευρᾷ τῆς Γαλλίας.

Ἐπιστημότεραι ὅμως πασῶν τῶν χερσονήσων τῆς Εὐρώπης ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις φυσικῶς τε καὶ πολιτικῶς εἶναι αἱ σχηματιζόμεναι ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσῃ ἤτοι

- 5) Ἡ Ἰσπανοπορτογαλλικὴ καὶ Πυρρηναικὴ ἐκ τῶν ὁμωνύμων ὁρέων ὀνομαζομένη καὶ Ἰβηρικὴ ἐκ τῶν πρώτων κατοίκων αὐτῆς Ἰβήρων ἢ καὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ἰβηρος (Ἐβρου) λαβοῦσα τὸ ὄνομα, κατέχει τὴν ΝΔ γωνίαν τῆς Εὐρώπης ἐν σχήματι τετραγώνου σχεδόν.

- 6) Ἡ Ἰταλικὴ ἔχουσα σχῆμα ἐπιμήκους τετραγώνου ἢ ὑποδήματος, κεῖται μετὰ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους καὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ καὶ ἐκτείνεται πρὸς Ν. μέχρι τοῦ Ἰονίου πελάγους.

- 7) Ἡ Ἑλληνοτουρκικὴ χερσονήσος κατέχουσα τὴν ΝΑ γωνίαν τῆς Εὐρώπης, ἔχουσα σχῆμα σχεδὸν τριγώνου καὶ ὡς γέφυρα πρὸς μετὰ τὰς ἀπὸ τῆς Δύσεως εἰς τὴν Ἀνατολὴν χρησιμεύουσα, ἐκτείνεται μετὰ τοῦ Ἀδριατικοῦ καὶ Ἰονίου πελάγους ἐκ δυσμῶν καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ Εὐξείνου πόντου ἐξ ἀνατολῶν καὶ εἶναι ἡ ποικιλοτάτη πασῶν σχηματίζουσα καὶ πολλὰς ἄλλας μικρὰς χερσονήσους.

- 8) Ἡ ἀσημεϊοτάτη καὶ μικροτάτη τῶν λοιπῶν Κριμαϊκὴ χερσονήσος, σχηματιζομένη ἐν τῇ βορρῆϊ πλευρᾷ τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ συνεχομένη μετὰ τῆς ξηρᾶς διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Περεκφόρης.

Ὅσον πλουσία εἶναι ἡ Εὐρώπη εἰς τὸν σχηματισμὸν κόλπων, πορθμῶν καὶ χερσονήσων, τόσον πτωχὴ εἶναι εἰς τὸν σχηματισμὸν ἰσθμῶν· διότι δύο καὶ μόνους ἀριθμεῖ ἰσθμούς.

- 1) Τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου κείμενον μετὰ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ Σαρωνικοῦ καὶ συνδέοντα τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ

- 2) Τὸν ἰσθμὸν τῆς Περεκφόρης μετὰ τοῦ Μαύρης θαλάσσης καὶ τῆς Ἀζοφικῆς συνδέοντα τὴν χερσονήσον Κριμαϊάν μετὰ τῆς Ν. Ρωσσίας.

§. 7. Ὅρη καὶ πεδιάδες.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Εὐρώπης, ἥτις ἀποτελεῖ σχῆμα τριγώνου, δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο μεγάλα μέρη, εἰς ἓν πεδινὸν καὶ ἓν ὄρεινόν. Καὶ τὸ μὲν πεδινὸν ἀποτελοῦσι πᾶσαι αἱ χώραι, αἱ ὁποῖαι κεῖνται ΒΑ τῆς ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥήνου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ ἀγομένης γραμμῆς, ἡ ἀπὸ τῆς Γερμανικῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ Εὐξείνου πόντου. Τὸ δὲ ὄρεινόν περιλαμβάνει πᾶσας τὰς χώρας, αἵτινες κεῖνται ΝΔ τῆς εἰρημένης γραμμῆς, ἥτις διαιρεῖ τὴν Εὐρώπην εἰς βορρειανατολικὴν πεδινὴν μετὰ τινων ἐξαιρέσεων καὶ εἰς νοτιοδυτικὴν ὄρεινὴν μετὰ τινων ἐξαιρέσεων· διότι καὶ τὸ πρῶτον μέρος περιέχει ὄρη τινὰ καὶ τὸ δεύτερον πεδιάδας τινὰς μεταξὺ τῶν ὀρέων. Ἐπισημότεραι δὲ τῶν πεδιάδων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

1) Ἡ Βελγικὴ, 2) ἡ περὶ τὸν Ῥήνον Γερμανικὴ, 3) ἡ Γαλλικὴ, 4) ἡ Οὐγγρικὴ, 5) ἡ περὶ τὸν Δούναβιν Ῥωμουνικὴ, 6) ἡ περὶ τὸν Πάδον καὶ Ἄρνον ποταμὸν Ἰταλικὴ καὶ 7) ἡ μικρὰ Αὐστριακὴ.

Τὰ δὲ ὑψηλότερα καὶ κυριώτερα ὄρη τῆς Εὐρώπης εἶναι τὰ ἀκόλουθα·

Εἰς τὰ βορρεια κράτη.

- 1) Αἱ Σκανδιναυκαὶ Ἀλπεις διατέμνουσαι κατὰ μῆκος τὴν ὁμόνυμον χερσόνησον, ἔχουσιν ὕψος 8,000 ποδῶν σχεδὸν καὶ εἶναι μεμονωμέναι.
- 2) Τὰ ὄρη τῆς Μεγάλης Βρετανίας διαιρούμενα εἰς τρεῖς σειράς, τὴν τῆς Σκωτίας, τῆς ὁποίας ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ (5,000) εἶναι τὸ Γραμιανὸν ὄρος, τὴν τῆς Οὐαλίας, τῆς ὁποίας ὑψηλότερον εἶναι τὸ τρικύρυνον Σνόβδον (3,500) καὶ τὴν τῆς Ἰρλανδίας ἔχουσαν 3,000 ποδῶν ὕψος.

Εἰς τὰ κεντρικὰ κράτη.

- 3) Αἱ Ἀλπεις τῆς Ἑλβετίας, τὰ ὑψηλότερα ὄρη τῆς Εὐρώπης, ἀνυψούμενα ἐν τῇ ΝΑ Εὐρώπῃ διαιροῦνται α) εἰς κεντρικὰς Ἀλπεις, β) εἰς ἀνατολικὰς καὶ γ) εἰς δυτικὰς Ἀλπεις. Ἐκάστη δὲ σειρὰ ἐκπέμπει πολλοὺς καὶ διαφόρους

κλάδους εἰς τὰ περικυκλοῦντα τὴν Ἑλβετίαν κράτη ἦτοι εἰς τὴν Γαλλίαν, Ἱταλίαν, Αὐστροίαν καὶ Γερμανίαν. Ἡ δὲ ὑψηλότερα κορυφή αὐτῶν εἶναι τὸ Λευκὸν ὄρος, ἔχον ὕψος 16,000 ποδ. περίπου.

- 4) Αἱ Ἀνατολικαὶ Ἀλπεις τῆς Αὐστρίας διαιροῦνται α) εἰς Νωρικός, β') εἰς Καρνίας, γ') εἰς Ἰουλιακὰς καὶ δ') εἰς Τρανσυλθανικάς. Ὑψηλότεραι δὲ εἶναι αἱ Ἰουλιακαὶ ἔχουσαι ὕψος 10,000 ποδ. περίπου.
- 5) Τὰ Σουδητὰ ὄρη καταβαίνοντα ἀπὸ τὴν Πρωσσίαν περιβάλλουσι τὴν ΒΑ πλευρὰν τῆς Αὐστρίας καὶ ἐκτείνονται μέχρι τῶν Καρπαθίων ὄρων ἔχοντα ὕψος 6,000 ποδ.
- 6) Ὁ Μέλας Δρυμὸς ἔχων ὕψος 5,000 ποδ., ὁ Ὀδένιος, Δυτικὸς καὶ Τευτοβουργικὸς Δρυμὸς, χαμηλότεροι τοῦ προηγουμένου ὄντες διατέμνουσι τὴν Γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν.
- 7) Ὁ Γερμανικὸς Ἰόρας, ὁ Φραγκόνιος καὶ τὰ Γιγάντια ὄρη ἔχοντα ὕψος 5,000 ποδ. διατέμνουσι τὴν Γερμανίαν.
- 8) Τὰ Καρπάθια ὄρη μεταξὺ τῆς ΒΑ Αὐστρίας καὶ Ῥωσσίας διαιροῦνται εἰς τρία τμήματα α) εἰς Τρανσυλθανικά, β') εἰς μεγάλα ἢ κεντρικά Καρπάθια καὶ γ') εἰς μικρὰ Καρπάθια.
- 9) Τῶν ὀρέων τῆς Γαλλίας τὰ μὲν εἶναι μεθόρια ὄρη ὡς αἱ Ἀλπεις, τὰ Πυρρηναιῖα καὶ τὰ παραρρήνεια Γερμανικά, τὰ δὲ ἐσωτερικά, τῶν ὁποίων ἐπισημότερα εἶναι τὰ Βόσγεια (Βογησος) πρὸς Β. ἔχοντα ὕψος 5,000 π., αἱ Κηβένναι (Κήμμενον) πρὸς Ν. ἔχουσαι ὕψος 5,500 π. καὶ τὸ ὑψηλότερον πάντων τὸ Χρυσοῦν ὄρος ἔχων ὕψος 6,500 π.

Εἰς τὰ ρότια κράτη.

- 10) Ἐν τῇ Ἰσπανοπορτογαλικῇ χερσονήσῳ τὰ Πυρρηναιῖα διαιρούμενα α) εἰς ἀνατολικά, β') εἰς κεντρικά ἢ ὑψηλά, γ') εἰς δυτικά καὶ δ') εἰς μεσημβρινά, τῶν ὁποίων αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ ἔχουσαι ὕψος 10,500—11000 ποδ. ὀνομάζονται Μαλαδέττα καὶ Νῆθος.
- 11) Τὰ ὄρη τῆς Ἀστουρίας πρὸς Δ, τὰ Ἰβηρικά πρὸς Β., τὰ ὄρη

- τοῦ Τολέδου καὶ τὰ τῆς Γρενάδας ἔχοντα ὕψος 10,500 π.
- 12) Ἐν τῇ Ἱταλικῇ χερσονήσῳ τὰ Ἀπέννινα ὄρη διασχίζοντα κατὰ μῆκος τὴν Ἱταλίαν καὶ διαιρούμενα α) εἰς βόρρεια, β') εἰς κεντρικά καὶ γ') εἰς νότια, τῶν ὁποίων ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ Μαγέλλα ἔχει ὕψος 9000 π. Πρὸς τούτοις καὶ δύο ἡφαίστια ἔχει τὸν Οὐεσούβιον ἐν Νεαπόλει 4000 π. ὕψος ἔχοντα καὶ τὴν Αἴττην ἐν Σικελίᾳ.
- 13) Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ αἱ Δειναρικαὶ Ἀλπεις, ὁ Αἶμος, τὸ Σκόμιον, ὁ Ὀρβήλος, ὁ Σκάρδος, ἡ Ῥοδόπη, τὸ Παγ-γαῖον, ὁ Ἀθως, ὁ Ὀλυμπος, ὁ Πίνδος, τὰ Καμβούνια, ἡ Ὀσσα, τὸ Πήλιον, ἡ Ὀθρυς, ἡ Οἶτη, ὁ Παρνασσός, τὰ Αἰτωλικά καὶ Ἀκαρνανικά ὄρη καὶ τὰ τῆς Πελοποννήσου περὶ ὧν ἰδιαίτερος λόγος θὰ γείνη κατωτέρω.

Καὶ ἐν τῇ Ῥωσίᾳ.

- 14) Ὁ Καύκασος ἔχων ὕψος 18,000 π. ἐκτείνεται εἰς τὴν ΝΑ πλευράν τῆς Ῥωσσίας καὶ ἀποτελεῖ ἐν μέρει τὰ ὄρια τῆς Ῥωσσίας καὶ Ἀσίας.
- 15) Τὰ Οὐράλια ὄρη ἐκτεινόμενα πρὸς Α. τῆς Ῥωσσίας κατὰ μῆκος καὶ ἀποτελοῦντα τὰ φυσικά καὶ πολιτικά ὄρια τῆς Ῥωσσίας καὶ Ἀσίας διαιροῦνται εἰς 3 σειράς, ἡ ὑψηλότερα τῶν ὁποίων ἔχει ὕψος 6,000 π. Εἰς δὲ τὴν βόρρειον πλευράν ἐκτείνονται τὰ Λαπονικά ὄρη.

§. 8. Ἀκρωτήρια.

Τῶν πολυαρίθμων ἀκρωτηρίων τῆς Εὐρώπης τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ἀκόλουθα.

- 1) Τὸ Βόρρειον πρὸς Β. τῆς Νοβεργίας.
- 2) Τὸ Σκάγενον πρὸς Β. τῆς Δανίας.
- 3) Τὸ Κλέαρον πρὸς Ν. τῆς Ἱρλανδίας.
- 4) Τὸ Αἰνδσενδον καὶ Λιζάρδον ΝΑ τῆς Ἀγγλίας.
- 5) Τὸ Χάγον πρὸς Β. τῆς Γαλλίας.
- 6) Τὸ Φινιστέρον ΒΔ τῆς Ἰσπανίας.
- 7) Τὸ τῆς Ῥόκας καὶ τὸ τοῦ Αἰκεντίου ΝΑ τῆς Ἰσπανίας.

- 8) Τὸ Τραφαλγάρον πρὸς Ν. τῆς Ἰσπανίας.
- 9) Τὸ Πάσσαρον ΝΑ τῆς Σικελίας καὶ τὸ Σπαρτιθέντον πρὸς Ν. τῆς Ἰταλίας.
- 40) Ὁ Μάλέας καὶ τὸ Ταίναρον πρὸς Ν. τῆς Πελοποννήσου. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἀκρωτηρίων τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου ἀλλαχοῦ γενήσεται λόγος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΥΔΡΟΓΡΑΦΙΑ.

§. 9. Ποταμοί. *Εἰς τὰ βόρρεια κράτη.*

- 1) Ὁ Πετσχόρας πηγάζων ἐκ τῶν Οὐραλίων ἐκβάλλει εἰς τὸν Β.Π. Ὠκεανόν.
- 2) Ὁ Δουίνας πηγάζων ἐκ λιανῶν τῆς Β. Ρωσσίας ἐκβάλλει εἰς τὴν Λευκὴν θάλασσαν.
- 3) Ὁ Νεόας πηγάζων ἐκ τῆς Λαδόγας λίμνης ἐκβάλλει εἰς τὴν Βαλτικὴν.
- 4) Ὁ Δύνας πηγάζων ἐκ τῶν Οὐραλίων ὄρων ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ῥίγας.
- 5) Ὁ Δὸν ἢ Τάναϊς πηγάζων ἐκτινος λίμνης ἐκβάλλει εἰς τὴν Ἀζοφικὴν.
- 6) Ὁ Δνεΐτερος πηγάζων ἐκ τῶν Καρπαθίων ἐκβάλλει εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν.
- 7) Ὁ Δνεΐπερος (Βορυσθένης) πηγάζων ἐκ τῶν Οὐραλίων ἐκβάλλει εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν.
- 8) Ὁ Βόλγας πηγάζων ἐκ τῶν Οὐραλίων ἐκβάλλει εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν καὶ εἶναι ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Εὐρώπης.
- 9) Ὁ Οὐράλης πηγάζων ἐκ τῶν Οὐραλίων ἐκβάλλει εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν.
- 10) Ὁ Τορνέας πηγάζων ἐκ τῶν Λαπωνικῶν ὄρεων ἐκβάλλει εἰς τὸν Βοθνικὸν κόλπον.
- 44) Ὁ Γλόμενος πηγάζων ἐκ τῶν Σκανδιναυϊκῶν ὄρεων ἐκβάλλει Νορβεγικὸν κόλπον.

- 12) Ὁ Σχάνων καὶ ὁ Σεβέρνης πηγάζοντες ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Ἀγγλίας ἐκβάλλουσι εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν.
- 13) Ὁ Οὐμβερος πηγάζων ἐκ τῶν Γαβριανῶν ὀρέων ἐκβάλλει εἰς τὴν Β. θάλασσαν.
- 14) Ὁ Τάμεσις πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Ἀγγλίας ἐκβάλλει εἰς τὴν Β. θάλασσαν.

§. 10. *Εἰς τὰ κεντρικὰ κράτη.*

- 15) Ὁ Μεύσης καὶ ὁ Σκάλδης πηγάζοντες ἐν Γαλλίᾳ ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν Γερμ. θάλασσαν.
- 16) Ὁ Οὐϊστούλας πηγάζων ἐκ τῶν Καρπαθίων ὀρέων ἐκβάλλει εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν.
- 17) Ὁ Ὀδερὸς πηγάζων ἐκ τῶν Σουδητῶν ὀρέων ἐκβάλλει εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν.
- 18) Ὁ Ἀλβίς πηγάζων ἐκ τῶν Γιγαντίων τῆς Βοεμίας ἐκβάλλει εἰς τὴν Β. Γερμ. θάλασσαν.
- 19) Ὁ Οὐϊτσουργίς πηγάζων ἐκ τοῦ Θουριγγίου Ἀρμυοῦ ἐκβάλλει εἰς τὴν Β. Γερμ. θάλασσαν.
- 20) Ὁ Δούναβις πηγάζων ἐκ τοῦ Μέλανος Ἀρμυοῦ ἐκβάλλει εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν.
- 21) Ὁ Ῥήνος πηγάζων ἐκ τῶν Ἀλπεων τῆς Ἑλβετίας ἐκβάλλει εἰς τὴν Β. Γερμ. θάλασσαν.
- 22) Ὁ Σηκουάνας πηγάζων ἐκ τοῦ χρυσοῦ ὄρους τῆς Γαλλίας ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Μάγχης.
- 23) Ὁ Ῥοδανὸς πηγάζων ἐκ τοῦ ἁγίου Γοτθάρδου ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τῆς Λυών.
- 24) Ὁ Γαρούνας πηγάζων ἐκ τῶν Πυρρηναίων ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν.
- 25) Ὁ Αἰίγρος πηγάζων ἐκ τῶν Κηβεννῶν ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν καὶ εἶναι ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Γαλλίας.

§. 11. *Εἰς τὰ νότια κράτη.*

- 26) Ὁ Δούριος πηγάζων ἐκ τῶν Ἰβηρικῶν ὀρέων ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν.

- 27) Ὁ Τάχος πηγάζων ἐκ τῶν Ἰβηρικῶν ὁρέων ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν.
- 28, 29) Ὁ Γουαδιάνος ὁ μέγιστος τῆς Ἰσπανίας, καὶ Γουαδालκουίβερους πηγάζοντες ἐκ τῶν Ἰβηρικῶν ὁρέων ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν.
- 30) Ὁ Ἰβηρ (Ἐβρος) πηγάζων ἐκ τῶν Πυρρηναίων ἐκβάλλει εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν.
- 31) Ὁ Τίβερις πηγάζων ἐκ τῶν Ἀπεννίνων ἐκβάλλει εἰς τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος.
- 32) Ὁ Πάδος πηγάζων ἐκ τῶν Δ. Ἀλπεων ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος καὶ εἶναι ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Ἰταλίας.
- 33) Ὁ Ἄρνος πηγάζων ἐκ τῶν Ἀπεννίνων ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.
- 34) Ὁ Ἀδίγης πηγάζων ἐκ τῶν Α. Ἀλπεων ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.
- 35) Ὁ Δρεΐλων πηγάζων ἐκ τῆς Λυχνίτιδος λίμνης ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.
- 36, 57) Ὁ Ἀῶς καὶ ὁ Θύαμις (Καλαμάς) πηγάζοντες ἐκ τῆς Πίνδου ἐκβάλλουσιν εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.
- 38) Ὁ Ἀλιάκμων πηγάζων ἐκ τῆς Πίνδου ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον.
- 39) Ὁ Ἀξιὸς πηγάζων ἐκ τοῦ Σκάρδου ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον.
- 40) Ὁ Στρυμὼν πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου ἐκβάλλει εἰς τὸν Στρυμονικὸν κόλπον.
- 41) Ὁ Νέστος πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου ἐκβάλλει εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.
- 42) Ὁ Ἐβρος πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου ἐκβάλλει εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.
- 43) Ὁ Πηνειὸς πηγάζων ἐκ τῆς Πίνδου ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον.
- 44) Ὁ Ἀχελῷος πηγάζων ἐκ τῆς Πίνδου ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.

- 45) Ὁ Εὐηνος πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Κόρακος ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.
- 46) Ὁ Σπερχειὸς πηγάζων ἐκ τῆς Ὀθρυος ἐκβάλλει εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον.
- 47) Ὁ Κηφισὸς πηγάζων ἐκ τῆς Πεντέλης ἐκβάλλει εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον.
- 48) Ὁ Πηνειὸς πηγάζων ἐκ τοῦ Ἐρυμάνθου ὄρους ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.
- 49) Ὁ Ἀλφειὸς πηγάζων ἐκ τῆς πεδιάδος Μεγαλοπόλεως ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.
- 50) Ὁ Πάμισος πηγάζων ἐκ τοῦ Τετραγίου ὄρους ἐκβάλλει εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον.
- 51) Ὁ Εὐρώτας πηγάζων ἐκ τῆς πεδιάδος Μεγαλοπόλεως ἐκβάλλει εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον.
- 52) Ὁ Κραῖθις πηγάζων ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

§. 12.

Ποταμοὶ διερχόμενοι πρωτευούσας τῆς Εὐρώπης πόλεις εἶναι οἱ ἀκόλουθοι·

- 1) Ὁ Νεῦας τὴν Πετρούπολιν.
- 2) Ὁ Τάμεσις τὸ Λονδῖνον.
- 3) Ὁ Σπραῖος παρὰ τὸ Βερολῖνον.
- 4) Ὁ Ἀλβις τὴν Δρέσδην.
- 5) Ὁ Μολδαῦος τὴν Πράγαν.
- 6) Ὁ Ὑσαρος τὸ Μόναχον.
- 7) Ὁ Δούναβις τὴν Βιέννην.
- 8) Ὁ Σηκαῦνας τοὺς Παρισίους.
- 9) Ὁ Τίβερις τὴν Ῥώμην.
- 10) Ὁ Ἄρνος τὴν Φλωρεντίαν.
- 11) Ὁ Πηνειὸς τὴν Λάρισσαν.
- 12) Ὁ Ἐβρος τὴν Φιλιππούπολιν καὶ Ἀδριανούπολιν.

§. 13. Διώρυγες.

Πάντες σχεδὸν οἱ ποταμοὶ τῆς Εὐρώπης, πλὴν τῶν τῆς Ἑλλά-

νικῆς χερσονήσου, μεγάλοι ὄντες καὶ πλωτοὶ πρὸς περισσοτέραν εὐκολίαν τῆς συγκοινωνίας καὶ τοῦ ἐμπορίου συνδέονται πρὸς ἀλλήλους καὶ διὰ πολλῶν καὶ μεγάλων διωρύχων, τῶν ὁποίων πολυαριθμῶν οὐσῶν, ἐπισημότεραι εἶναι αἱ ἀκόλουθοι.

Ἐν Ῥωσσίᾳ.

- 1) Ἡ Ἀλεξάνδρειος διώρυξ συνδέουσα τοὺς ποταμοὺς Σέκναν καὶ Σουχύναν μεταξὺ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ Β. ὠκεανοῦ κειμένους.
- 2) Ἡ τοῦ Ἰεπιφάνου εἰσέτι ἀτελὴς διαμένουσα μεταξὺ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ Πόντου.
- 3) Ἡ Μαριανὴ συνδέουσα τὸν Βυτέγραν μετὰ τῆς λίμνης Βιέλου μεταξὺ τῆς Βαλτικῆς καὶ τοῦ Πόντου.
- 4) Ἡ τοῦ Βερεσίνου συνδέουσα τὸν ὁμώνυμον ποταμὸν μετὰ τοῦ Οὔλα μεταξὺ τῆς Βαλτικῆς καὶ τοῦ Πόντου.
- 5) Ἡ μεταξὺ τοῦ Βόλγα καὶ τοῦ Νεῦα ποταμοῦ.

Ἐν τῇ Σκανδιναυικῇ χερσονήσῳ.

- 6) Ἡ Τρολλαίτη συνδέουσα τὴν λίμνην Βένερ μετὰ τοῦ Κατεγάτου πορθμοῦ.
- 7) Ἡ τῆς Γόθης συνδέουσα τὴν Βένερ μετὰ τῆς Βαλτικῆς.

Ἐν Μεγάλῃ Βρετανίᾳ.

Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ὑπάρχουσιν ὑπὲρ τὰς 100 διώρυχας, ἐπισημότεραι τῶν ὁποίων εἶναι

- 8) Ἡ μεγάλη διώρυξ ἔχουσα ἑκτασιν 20 μιλίων.
- 9) Ἡ τῆς Λιθερπούλης, ἡ τῆς Ὁξωνίας, ἡ τῆς Ὁξφόρδης, τοῦ Ταμέσεως πλησίον τοῦ Λονδίνου, ἡ τῆς Μαγχεστέρης ἡ τῆς Βιρμινγχάμης καὶ ἡ μεταξὺ Σαβέρνου καὶ Ταμέσεως.

§. 14. *Ἐν Γερμανίᾳ.*

- 10) Ἡ Λουδοβίκειος συνδέουσα τὸν Μοῖνον καὶ Δούναβιν.
- 11) Ἡ τοῦ Φρειδερίκου Γουλιέλμου ἐν Βερολίνῳ συνδέουσα τὸν Σπραϊον ποταμὸν καὶ Οὐιάδην.
- 12) Ἡ Φινόβιος μεταξὺ Ἀφέλου καὶ Οὐιάδου ποταμοῦ.

- 13) Ἡ Ἐπιδωρικὴ συνδέουσα τὸν Ἐπιδώραν καὶ τὴν Βαλτικὴν.
 14) Ἡ Βρομβέργειος μεταξὺ τοῦ Νέττσου καὶ Οὐξούλα ποταμοῦ.
 15) Ἡ Ὁβερλανδικὴ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Πρωσίᾳ.

Ἐν Γαλλίᾳ.

Ἐν ταύτῃ τῇ εὐφορωτάτῃ καὶ πλουσιωτάτῃ χώρᾳ ὑπάρχει μεγίστη ἀφθονία ὑδάτων ποταμῶν καὶ ποταμιῶν, ἀριθμουμένων εἰς 600, τῶν ὑποίων 100 πλωτοὶ καὶ 86 διώρυχες πρὸς εὐκολίαν τῆς συγκοινωνίας καὶ τοῦ ἐμπορίου. Τούτων δ' ἐπισημότεραι εἶναι.

- 16) Αἱ Φλανδρικαὶ διώρυχες μεταξὺ τοῦ Καλαὶ καὶ τῆς Σχέλδης.
 17) Αἱ Λοθαριγικαὶ μεταξὺ τοῦ Μάρνου, Μωσέλου καὶ Ῥήνου.
 18) Αἱ τῆς Βρεττανίας μεταξὺ τῆς Βρέστης καὶ Νάντης.
 19) Καὶ ἡ μεσημβρινὴ διώρυξ.

Ἐν Ἰσπανίᾳ.

- 20) Ἡ Ἀραγονικὴ ἢ αὐτοκρατορικὴ διώρυξ μεταξὺ Τουδέλης καὶ Σαγόσσης.

Ἐν Ἰταλίᾳ.

- 21) Ἡ τοῦ Τικινέλλου, ἢ τοῦ Μιλάνου, ἢ τῆς Παβίας καὶ ἢ τῆς Βονωνίας.

§. 15 *Αἰγναί.*

Εἰς τὰ βορρῆα κράτη.

- 1) Ἡ Λαδόγα πρὸς Β. τῆς Πετροπόλεως.
 2) Ἡ Ὀνέγα ΒΑ ταύτης.
 3) Ἡ Πείπος ΝΔ τῆς Πετροπόλεως.
 4) Ἡ Ἰλμενος ἀνατολικῶς ταύτης.
 5—8) Ἡ Βένερ καὶ ἡ Μαλάρη εἰς τὴν Σουηδίαν πρὸς Δ. τῆς Στοκόλμης καὶ ἡ Νείγη τῆς Ἰρλανδίας.

Εἰς τὰ κεντρικὰ κράτη

- 9) Ἡ Κοινσταντία, διὰ τῆς ὑποίας διέρχεται ὁ Ῥήνος.
 10—15) Ἡ Λυκέρνη, ἢ Νευσιατέλη, ἢ Ζυρίχη καὶ ἡ Λεμάνη ἢ λίμνη τῆς Γενεύης εἰς τὴν Ἑλβετίαν, καὶ ἡ Βαλατῶν ἐν Οὐγγαρίᾳ.

Εἰς τὰ Νότια κράτη.

- 16—20) Ἡ Μείζων (Οὐρβανός), Κῶμος (Λάριος), ἡ Γάρδη (Βή-
νακος), ἡ Τρασιμένη, ἡ μεγίστη πασσῶν τῆς Ἰταλίας, ἡ Ῥη-
γίλλη καὶ ἡ Ἀχερουσία λίμνη ἐν Ἰταλίᾳ.
- 20—30) Ἡ Ῥαζέλμη ἐν Βουλγαρίᾳ, ἡ Λαβεᾶτις (Σκόδρας) ἐν
Ἀλβανίᾳ, ἡ Λυχνῆτις (Ἀχρίδος), ἡ Ὀρεστιᾶς (Καστορίας),
ἡ Βόλβη καὶ ἡ Κερκινῆτις ἐν Μακεδονίᾳ, ἡ Παμβῶτις (τῶν
Ἰωαννίνων) ἐν Ἠπείρῳ, ἡ Ὁζερού, Βοιβήτις καὶ Νεσσονίς
ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἡ Κωπαῖς ἡ μεγίστη τῆς Ἑλλάδος ἐν Βοι-
ωτίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ.

§. 16. "Εδαφος καὶ ποιότης αὐτοῦ.

Εἵπομεν ἀνωτέρω ὅτι ἡ Εὐρώπη διαιρεῖται φυσικῶς εἰς δύο με-
γάλα μέρη, εἰς τὴν ΒΑ πεδινὴν χώραν καὶ εἰς τὴν ΝΑ ὄρεινὴν.
Ἡ δὲ ἐπιφάνεια αὐτῆς δὲν περιέχει οὔτε λίαν ἐκτεταμένους οὔτε
πολὺ ὑψηλοὺς καὶ ὀγκώδεις τόπους ὥς ἡ Ἀσία, περιέχουσα καὶ
ἀπεράντους πεδιάδας καὶ ἐρήμους μεγάλας καὶ ὄρη ὑψηλότατα.
Ἰδιάζων δὲ χαρακτήρ αὐτῆς εἶναι ἡ διαίρεσις τοῦ ἀπεράντου καὶ
ἡ κατατομή τοῦ ὀγκώδους καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐξωτερικὴ μορφή τῆς
Εὐρώπης εἶναι ποικιλωτέρα καὶ ἀνωμαλωτέρα τῆς τῶν ἄλλων ἡ-
πείρων, τὰς ὁποίας ὑπερβαίνει καὶ κατὰ τὴν ποικιλίαν τῆς δια-
μορφώσεως τῆς παραλίης.

Ἀλλ' ἐν ᾧ τοσαῦτα πλεονεκτήματα ἔχει ἡ Εὐρώπη κατὰ τὴν
ἐπιφάνειαν καὶ τὴν μόρφωσιν, τὸ ἔδαφος ὅμως αὐτῆς δὲν εἶναι
τοσοῦτον καρποφόρον, ὅσον τὸ τῶν ἄλλων ἡπείρων· διότι ἐν ᾧ
ἡ Ἀσία φύσει παράγει ἀπὸ τοῦ ἐνὸς 25—30, ἡ δὲ Ἀμερικὴ 50—
60 καὶ ἡ Αἴγυπτος τῆς Ἀφρικῆς τρεῖς τοῦ ἔτους σπειρομένη καρ-
ποφορεῖ τριπλασίους καρπούς, ἡ Εὐρώπη μόλις παράγει ἀπὸ τοῦ
ἐνὸς 10—15, ἀναπληροῦσα ἐν μέρει μόνον τὴν φυσικὴν ταύτην

ἔλλειψιν διὰ τῆς μεγάλης καὶ τεχνικῆς ἐπιμελείας τῶν κατοίκων εἰς τὴν καλλιέργειαν αὐτῆς.

Ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ Εὐρώπη εἶναι κατωτέρα τῶν ἄλλων ἡπείρων καὶ ἰδίως τῆς Ἀμερικῆς καὶ Ἀσίας καὶ κατὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν πολυτίμων ἢ εὐγενῶν μετάλλων οἷον χρυσοῦ, ἀργύρου κλπ. περιέχουσα μόνον κοινὰ μέταλλα καὶ μάλιστα σίδηρον ἀφθονώτατον καὶ χρησιμώτατον.

§. 17. Κλίμα καὶ βλαστήσεως ζῶναι.

Ἡ Εὐρώπη πλὴν τῆς Β. πλευρᾶς κειμένη ἐν τῇ Β. εὐκράτῳ ζώνῃ καὶ ἀπέχουσα τῆς διακεκαυμένης ζώνης, ἔχει κλίμα συγκεκρισμένον ἐν γένει, τὸ ὁποῖον διὰ πολλὰ καὶ ποικίλα φυσικὰ αἷτια καθίσταται καὶ ποικίλον οἷον πρὸς Β. μὲν ψυχρὸν διὰ τὴν γειννίαν τῆς κατεψυγμένης ζώνης καὶ πρὸς Α. διὰ τὴν συνάφειαν μετὰ τῶν βορρείων τῆς Ἀσίας χωρῶν, πρὸς Ν. διὰ δὲ τὴν προσέγγισιν εἰς τὴν Ἀφρικὴν θερμὸν καὶ εἰς τὸ κέντρον συγκεκρισμένον.

Ἔνεκα δὲ τῆς διαφοροῦς θερμοκρασίας τῶν βορρείων, κεντρικῶν καὶ μεσημβρινῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης κατὰ τὴν βλάστησιν διακρίνονται τέσσαρες ζῶναι αἱ ἑξῆς·

- 1) Ἡ βορρῆος καὶ ἄξενος, περιλαμβάνουσα τὴν Β. Σκανδιναύϊαν, τὴν Ἰσλανδίαν καὶ τὴν Β. πλευρὰν τῆς Ρωσσίας, περιέχει ῥίζας μόνον βρύα καὶ θάμνους.
- 2) Ἡ ζώνη τῶν δημητριακῶν καρπῶν καὶ ἀγρίων δένδρων, περιλαμβάνουσα τὴν Ν. Σκανδιναυϊκὴν χερσόνησον τὰς Βρετανικὰς νήσους καὶ τὴν Φιννίαν περιέχει ἀειθαλῆ δένδρα, δημητριακοὺς καρποὺς καὶ ὀπωρικά τινα.
- 3) Ἡ ζώνη τῆς ἀμπέλου περιλαμβάνουσα τὰς πεδιάδας καὶ κοιλάδας τῶν κεντρικῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, παράγει ἀφθόνους δημητριακ. καρποὺς καὶ τινες μεσημβρινοὺς καὶ
- 4) Ἡ νοτία ἢ ἀειθαλῆς ζώνη περιλαμβάνουσα τὰ νότια κράτη τῆς Εὐρώπης, παράγει δημητριακοὺς καρποὺς, σταφυλὰς καὶ εὐγενῆ ὀπωρικά οἷον σῦκα, ἀμύγδαλα, πορτοκάλια κλπ. ἐνιαχοῦ δὲ βάμβακα, σακχαροκάλαμον καὶ φοίνικας.

§. 18. Φυτὰ καὶ ζῶα.

Ἡ βλάστησις τῆς Εὐρώπης ἐν γένει παραβαλλομένη πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἡπείρων εἶναι μὲν πολὺ κατωτέρα ὡς πρὸς τὸ γιγαντῶδες, τὴν ζωηρότητα τῶν χρωμάτων καὶ τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων, ἔχει ὅμως πολὺ περισσοτέραν ποικιλίαν· διότι ὁμοειδῆ φυτὰ, δένδρα καὶ ἄνθη τῶν ἄλλων ἡπείρων εἶναι καὶ μεγαλῆτερα καὶ εὐωδέστερα τῶν τῆς Εὐρώπης διὰ τὴν μεγάλην διαφορὰν τῆς θερμοκρασίας, ἣτις ἔχει ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς βλαστήσεως καὶ ἀναπτύξεως αὐτῶν, δὲν εἶναι ὅμως τόσον ποικίλα ὡς τὰ τῆς Εὐρώπης.

Καθὼς δὲ τὰ φυτὰ τῆς Εὐρώπης διαφέρουσιν ἀπὸ τὰ τῶν ἄλλων ἡπείρων, οὕτω καὶ τὰ ζῶα. Διότι πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης, πλὴν τῶν πολικῶν χωρῶν, ὑπάρχουσι τὰ αὐτὰ εἶδη ζώων ἐξηπλωμένα καὶ τὰ πλεῖστα αὐτῶν εἶναι κατοικίδια ἢ οἰκόσιτα ἐξευγενιζόμενα διὰ τοῦ κλίματος, τῆς φυτικῆς βλαστήσεως καὶ τῆς ἐπιμελοῦς περιποιήσεως καὶ περιθάλψεως τῶν πολιτισμένων κατοίκων αὐτῆς, ὡς τοῦτο παρατηρεῖται εἰς τὰ πρόβατα, τὰς αἶγας, τὰς βοῦς κτλ. Τῶν δὲ ἄλλων ἡπείρων τὰ ζῶα εἶναι παμμέγιστα, γιγαντιαῖα, μεγαλοπρεπῆ καὶ δηλητηριώδη, πολλὰ τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης κατώρθωσαν νὰ δαμάσωσι καὶ τιθασεύσωσιν ἐν μέρει.

Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ πτηνὰ τῆς Εὐρώπης εἶναι μὲν μικρότερα καὶ ὀλιγωτέραν ποικιλίαν χρωματισμοῦ ἔχουσιν ἢ τὰ τῶν ἄλλων ἡπείρων, διακρίνονται ὅμως διὰ τῆς γλυκείας φωνῆς καὶ τοῦ μελωδικοῦ κελαδήματος.

§. 19. Κάτοικοι τῆς Εὐρώπης.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τῆς Εὐρώπης ἀναβαίνει κατὰ τοὺς νεωτέρους ὑπολογισμοὺς εἰς 307 ἑκατομ. ἤτοι ἀνώτερος τοῦ ἐνὸς πέμπτου τῶν κατοίκων τῆς γῆς. Τούτων δὲ ὀλιγώτεροι κατοικοῦσι πρὸς ἄρχτον καὶ ἀνατολὰς καὶ περισσύτεροι πρὸς δυσμὰς, εἰς τὸ κέντρον καὶ πρὸς μεσημβρίαν. Δυνάμεθα δὲ νὰ ἐξετάσωμεν αὐτοὺς ὑπὸ τρεῖς ἐπόψεις ἣτοι ἐθνογραφικῶς θρησκευτικῶς καὶ πολιτικῶς.

α) Ἑθνογραφικῶς.

Πάντων τῶν κατοίκων τῆς Εὐρώπης τὸ μὲν $\frac{1}{10}$ ἀνοίκει εἰς τὴν Μογγολικὴν φυλὴν ἥτοι 30 περίπου ἑκατομ., τὰ δὲ λοιπὰ $\frac{9}{10}$ ἥτοι 277 ἑκατομ. περίπου εἰς τὴν Καυκασίαν φυλὴν.

Καὶ αὕτη μὲν περιλαμβάνει τρεῖς μεγάλας ὁμοεθνίας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦσι τὸν κυριώτερον πληθυσμὸν τῆς Εὐρώπης. Αὗται δὲ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

1) Ἡ Ἑλληνο-ῥωμαϊκὴ φυλὴ κατοικοῦσα εἰς τὰς τρεῖς μεσημβρινὰς χερσονήσους καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουσιν οἱ Ἕλληνες, οἱ Ῥωμοῦνοι, οἱ Ἀλβανοί, οἱ Ἰταλοί, οἱ Ἰσπανοί, οἱ Πορτογάλλοι καὶ οἱ Γάλλοι καὶ ἀριθμοῦσι περὶ τὰ 90 ἑκατομ.

2) Ἡ Γερμανικὴ, κατοικοῦσα ἐν Γερμανίᾳ, ἐν ταῖς Β. χερσονήσοις καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουσι πάντες οἱ Γερμανοί, οἱ Ὀλλανδοί, οἱ Δανοί, οἱ Σκανδιναβοὶ καὶ Βρετταννοὶ καὶ ἀριθμοῦσι περὶ τὰ 90 ἑκατομ. ὡς οἱ τῆς Ἑλληνο-ῥωμαϊκῆς φυλῆς.

3) Ἡ Σλαυικὴ, κατοικοῦσα ἐν Ῥωσσίᾳ, ἐν Αὐστρίᾳ καὶ ἐν ταῖς βορρειαῖς χώραις τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουσιν οἱ Σλαῦοι τῆς Ῥωσσίας, οἱ Βοεμοί, οἱ Σλοβάκοι, οἱ Μοραβοὶ καὶ Πολωνοὶ τῆς Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας, οἱ Κροάται καὶ Σλαβοῦνοι τῆς Δαλματίας, οἱ Μαυροβούνιοι, οἱ Βόσνιοι καὶ Ἑρζεγοβίνιοι, οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Βούλγαροι καὶ ἀριθμοῦσι περὶ τὰ 80 ἑκατ.

Εἰς τὰς τρεῖς ταύτας ὁμοεθνίας προστίθενται καὶ τινὰ λείψανα ἀρχαίων ἐθνῶν κατοικούντων εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης οἷον οἱ Κέλται, οἱ Λιθουανοί, οἱ Λέττοι, οἱ Βάσκοι (Οὐάσκωνες) οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Ἀθίγγανοι (Γύφτοι) καὶ ἀριθμοῦσι περὶ τὰ 30 ἑκατ. Οἱ δὲ ἀνήκοντες εἰς τὴν Μογγολικὴν φυλὴν εἶναι οἱ Οὐγγροι, Φίννιοι, Λάπωνες, Ἑσθονοί, Σαμογέται, Καλμουκοὶ καὶ πάντες οἱ Ταταρικοὶ καὶ Τουρκικοὶ λαοὶ ἀριθμοῦντες περὶ τὰ 15 ἑκατ.

§. 20. Θρησκευτικῶς.

ὑπὸ θρησκευτικὴν ἑποψιν ἡ Εὐρώπη ἀποτελεῖ ἐν γένει μίαν μεγάλην χριστιανικὴν ἀδελφότητα καὶ ἐνότητά καὶ ἐπειδὴ οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων αὐτῆς εἶναι χριστιανοί, διὰ τοῦτο ἡ ἡπει-

ρος αὕτη ὠνομάσθη κατ' ἐξοχὴν «*χριστιανική*» ἡπειρος. Διότι τὰ ὀλίγα ἑκατομμύρια (6—7) τῶν Ἰουδαίων, τῶν Μωαμεθανῶν (8—10) καὶ τῶν ὀλίγων λειψάνων τῆς εἰδωλολατρίας ἐκμηδενίζονται ἀπέναντι τῶν χριστιανῶν.

Ὡς δὲ ἐθνογραφικῶς καὶ γλωσσολογικῶς οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων τῆς Εὐρώπης διαίρουται εἰς τρεῖς μεγάλας ὁμοεθνίας καὶ ὁμογλωσσίας, οὕτω καὶ θρησκευτικῶς ὑπάρχει τριμερὴς ἐκκλησιαστικὴ διαίρεσις ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν ἐθνογραφικὴν. Κατὰ ταύτην δὲ ὁ χριστιανισμός, ὡς προεῖπομεν, διαιρεῖται εἰς τρία δόγματα.

1) Τὸ τῆς Ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκουσιν οἱ Ἕλληνες, οἱ πλείστοι τῶν Σλαύων καὶ οἱ Ῥωμοῦνοι, ἀριθμοῦντες περὶ τὰ 70 ἑκατομ.

2) Τὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἢ δυτικῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, περιλαμβανούσης πάντα τὰ Λατινικὰ ἢ Ἰταλικὰ φύλα, μέρος τῶν Γερμανῶν, τῶν Σλαύων, τῶν Λιθουανῶν, τὸ πλεῖστον τῶν Οὐγγρων καὶ τοὺς Κέλτας καὶ ἐξαπλωθείσης εἰς ὅλας τὰς ἡπείρους τοῦ κόσμου· ἀριθμεῖ δὲ ἐν Εὐρώπῃ μόνον περὶ τὰ 145 ἑκατομ.

3) Καὶ τὸ τῶν Διαμαρτυρομένων ἢ Προτεσταντῶν, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὸ ἥμισυ τῶν Γερμανῶν, τοὺς Φίννους, μέρος τῶν Κελτῶν τῆς Σκωτίας, τῶν Λιθουανῶν καὶ τινα μέρη τῶν ἄλλων φυλῶν, ἀριθμεῖ δὲ περὶ τὰ 70 ἑκατομ. ἐν Εὐρώπῃ μόνον.

§. 21. γ') Πολιτικῶς.

Κατὰ τὴν παρούσαν πολιτικὴν ἔποψιν ἡ Εὐρώπη διαιρεῖται εἰς 19 κράτη, μεγάλα καὶ μικρὰ ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι τέσσαρες αὐτοκρατορίαι ἤτοι ἡ Γερμανικὴ αὐτοκρατορία, ἡ Αὐстро-ουγγαρία, ἡ Ῥωσσία καὶ ἡ Τουρκία, τῶν ὁποίων ἡ πρώτη συνισταμένη ὁμοσπονδικῶς ἐκ τῆς Πρωσίας Βαυαρίας, Σαξονίας καὶ Βυρτεμβέργης, τὰ ὁποῖα ἀνεξάρτητα ὄντα στρατιωτικῶς μόνον καὶ διπλωματικῶς ὑπόκεινται εἰς τὴν βασιλέα τῆς Πρωσίας ὡς αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας.

Πάντα δὲ τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης εἶναι τὰ ἀκόλουθα 19·

Ἡ Ἑλλάς, 2) ἡ Τουρκία¹, 3) ἡ Ἰταλία², 4) ἡ Ἰσπανία, 5) ἡ Πορτογαλλία, 6) ἡ Γαλλία, 7) ἡ Ἑλβετία, 8) ἡ Αὐστρο-ουγγαρία, 9) ἡ Βαυαρία, 10) ἡ Πρωσία, 11) ἡ Σαξωνία, 12) ἡ Βυρτεμβέργη, 13) τὸ Βέλγιον, 14) ἡ Ὁλλανδία, 15) ἡ Μεγάλη Βρετανία, 16) ἡ Δανία, 17) ἡ Σουηδία, 18) ἡ Νορβηγία καὶ 19) ἡ Ῥωσία.

Οἱ δὲ ὑπολογίζοντες τὴν Γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν ὡς ἓν κράτος, ἐν ᾧ συνίσταται ἐκ τεσσάρων, ἀριθμοῦσι μόνον 16 κράτη. Πλὴν δὲ τούτων ὑπάρχει ἐν ἀρχιδουκάτῳ ἀνεξάρτητον, τὸ Λουξεμβούργον, καὶ ἐν πριγκιπάτῳ, τὸ Λιχτένσταϊν, ἔτι δὲ 11 ἀρχιδουκάτα, 8 δουκάτα ὑπαγόμενα εἰς τὴν Γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ 3 ἐλευθεραὶ πόλεις τὸ Ἀμβούργον, ἡ Λυβέκη καὶ ἡ Βρέμη. Ἐπικρατοῦν δὲ πολίτευμα ἐν Εὐρώπῃ εἶναι τὸ συνταγματικόν, πλὴν τῆς Γαλλίας ἐχούσης δημοκρατικόν, τῆς Ἑλβετίας δημοκρατικόν καὶ ἀριστοκρατικόν καὶ τῆς Τουρκίας καὶ Ῥωσίας δεσποτικόν.

§. 22. Διαίρεσις τῶν κρατῶν.

Πάντα τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης κατὰ διαφόρους ἐπόψεις ἐξετάζόμενα δύνανται νὰ διαιρεθῶσι κατὰ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν καὶ τὸ κλίμα, κατὰ τὴν τοπικὴν ἔκτασιν καὶ κατὰ τὸν πληθυσμόν, κατὰ τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ κατὰ τὰ δόγματα τῆς θρησκείας, κατὰ τὴν πολιτικὴν δύναμιν καὶ τὴν στρατιωτικὴν βαρύτητα, καὶ νὰ καταταχθῶσιν ὡς ἑξῆς.

α) Κατὰ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν καὶ τὸ κλίμα.

Κατὰ ταύτην τὴν ἔποψιν διαιροῦνται τὰ κράτη εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας τρεῖς τάξεις ἥτοι εἰς 3 μεσημβρινά, 9 κεντρικά καὶ 5 βόρρεια. Τὰ μὲν μεσημβρινά ἀποτελοῦντα τρεῖς μεγάλας χερσονήσους εἶναι

Ἡ Ἑλλάς, ἡ Τουρκία, ἡ Ἰταλία, ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Πορτογαλλία. Τὰ δὲ κεντρικά

1) Ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀσπασθεῖσαι ἐκηρύχθησαν ἀνεξάρτητοι αἱ ἡγεμονίαι Ῥωμανία, Σερβία καὶ Μαυροβούνιον. 2) Ἐνθα ὑπάρχει καὶ ἡ μικροσκοπικὴ δημοκρατία τοῦ ἁγίου Μαρίνου.

Ἡ Γαλλία, ἡ Ἑλβετία, ἡ Αὐστρο-ουγγαρία, ἡ Γερμανικὴ αὐτοκρατορία συμπεριλαμβάνουσα τὴν Πρωσίαν, Βαυαρίαν, Σαξονίαν, Βυρτεμβέργην, 20 δουκάτα καὶ ἀρχιδουκάτα, 3 ἐλευθέρας πόλεις καὶ τὰς δύο κατακτηθείσας ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας, τὴν Ἀλσατίαν καὶ τὴν Λοθαριγγίαν, ἡ Ὁλλανδία (Κάτω Χῶραι) καὶ τὸ Βέλγιον. Καὶ βόρρεια εἶναι.

Ἡ μεγάλη Βρεττανία, ἡ Δανία, ἡ Σουηδία, ἡ Νοβεργία καὶ ἡ Ῥωσία, τὴν ΒΑ πλευρὰν τῆς Εὐρώπης κατέχουσα. Εἰς μὲν τὰ νότια κράτη ἐπικρατεῖ τὸ θερμὸν κλίμα, εἰς δὲ τὰ κεντρικὰ τὸ συγκερασμένον καὶ πολλαχοῦ ψυχρόν, καὶ εἰς τὰ βόρρεια τὸ ψυχρόν, τὸ ὅποιον μεταβάλλεται εἰς ὑγρὸν καὶ ὠκεάνειον ἕνεκα τῶν θαλασσῶν καὶ ὠκεανῶν. Τοῦτο δὲ εἶναι ἡ ὑγιεινὸν ἢ νοσῶδες καὶ ὑγιεινὸν μὲν εἶναι εἰς τὰ βόρρεια καὶ κεντρικὰ συνθήκως, νοσῶδες δὲ εἰς τὰ νότια καὶ θερμά.

§. 23. 6') Κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ τὸν πληθυσμόν.

Καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἔποψιν ἐξεταζόμενα τὰ κράτη διαιροῦνται εἰς 6 μεγάλα ἤτοι

1) Τὴν Ῥωσίαν,	ἡ ὁποία ἔχει ἔκτασιν	97,000	□	μῖλια.
2) Τὴν Αὐστρίαν, (1)	» » »	11,300	»	»
3) Τὴν Γαλλίαν,	» » »	9,600	»	»
4) Τὴν Τουρκίαν, (2)	» » »	9,400	»	»
5) Τὴν Ἰσπανίαν,	» » »	9,200	»	»
6) Τὴν Σουηδίαν,	» » »	8,100	»	»

Εἰς 4 μέτρια

1) Τὴν Πρωσίαν,	» » »	6,400	»	»
2) Τὴν Νοβεργίαν.	» » »	5,800	»	»
3) Τὴν μεγ. Βρεττανίαν,	» » »	5,700	»	»
4) Τὴν Ἰταλίαν,	» » »	5,400	»	»

Καὶ εἰς 9 μικρὰ κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν

(1) Ἡ ἐξήθη ἡ ἔκτασις διὰ τῆς προσαρτήσεως τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης.

(2) Ταύτης ἡλαττώθη ἡ ἔκτασις διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου.

1) Τὴν Βαυαρίαν	ἔχουσιν ἑκτασίαν	1,400	□	μῖλια.
2) Τὴν Πορτογαλίαν,	»	1,680	»	»
3) Τὴν Ἑλλάδα (1)	»	950	»	»
4) Τὴν Ἑλβετίαν	»	750	»	»
5) Τὴν Δανίαν	»	700	»	»
6) Τὴν Ὀλλανδίαν	»	650	»	»
7) Τὸ Βέλγιον	»	550	»	»
8) Τὴν Βυρτεμβέργην	»	360	»	»
9) Τὴν Σαξονίαν	»	300	»	»

Καὶ κατὰ τὸν πληθυσμὸν διαίρουσιν ὡσαύτως εἰς τρεῖς τάξεις ἤτοι εἰς πρωτεύοντα 6.

1) Τὴν Ῥωσσίαν	ἔχουσιν κατοίκων	70	ἑκατομμυρ.
2) Τὴν Γαλίαν	»	38	»
3) Τὴν Αὐστρο-ουγγαρίαν	»	36	»
4) Τὴν μεγάλην Βρεττανίαν	»	32	»
5) Τὴν Ἰταλίαν	»	28	»
6) Τὴν Πρωσσίαν	»	26	»

Εἰς δευτερεύοντα 6

1) Τὴν Ἰσπανίαν	»	17	»
2) Τὴν Τουρκίαν	»	8	»
3) Τὴν Βαυαρίαν	»	5	»
4) Τὸ Βέλγιον	»	5 $\frac{1}{2}$	»
5) Τὴν Σουηδίαν	»	4 $\frac{1}{2}$	»
6) Τὴν Πορτογαλίαν	»	4 $\frac{1}{2}$	»

Καὶ εἰς τριτεύοντα 7

1) Τὴν Ὀλλανδίαν	»	3 $\frac{1}{2}$	»
2) Τὴν Ἑλβετίαν	»	3	»
3) Τὴν Σαξονίαν	»	3	»
4) Τὴν Βυρτεμβέργην	»	2	»
5) Τὴν Νορβηγίαν	»	2	»
6) Τὴν Δανίαν	»	1,800	χιλ.

(1) Ταύτης ἡξήθη ἡ ἑκτασίς διὰ τῆςπροσαρτήσεως τῶν μερῶν τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου.

7) Τὴν Ἑλλάδα ἔχουσιν κατοίκων 1,500 χιλιάδ. (1)

Τούτοις προστίθενται καὶ 6 περίπου ἑκατομ. κατοίκων εἰς τὰ 20 δουκάτα, ἀρχιδουκάτα καὶ 3 ἐλευθέρας πόλεις τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν 236 ἑκατομ. ἀνήκουσιν εἰς τὰ πρωτεύοντα κράτη, 54 εἰς τὰ δευτερεύοντα καὶ 17 εἰς τὰ τριτεύοντα ὥστε ὁ ὅλικός ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τῆς Εὐρώπης ἀναβαίνει εἰς 307 ἑκατομμύρια περίπου.

§. 25. γ') Κατὰ τὰ δόγματα τῆς θρησκείας καὶ κατὰ τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ.

Οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων τῆς Εὐρώπης χριστιανοὶ ὄντες κατὰ τὴν θρησκείαν διαιροῦνται κατὰ τὰ τρία δόγματα τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τρεῖς τάξεις

1) Εἰς ὀρθοδόξους, οἵτινες κατοικοῦσιν εἰς τὰ τρία ἀνατολικά κράτη τῆς Εὐρώπης ἤτοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, Τουρκίαν, Ῥωσίαν καὶ εἰς τὴν Αὐстро-ουγγαρίαν ἐν μέρει.

2) Εἰς δυτικούς ἢ Καθολικούς, οἵτινες κατοικοῦσιν εἰς τὰ νότια κράτη, εἰς τινὰ κεντρικά καὶ ὀλίγοι εἰς τὰ βορρείουδυτικά ἤτοι εἰς τὴν Ἰταλίαν, Ἰσπανίαν, Πορτογαλίαν, Γαλλίαν, Αὐστρίαν, Βαυαρίαν, Βέλγιον καὶ Ἰρλανδίαν τῆς Μ. Βρεττανίας.

3) Εἰς Διαμαρτυρομένους ἢ Προτεστάντας, οἵτινες ἀποσπασθέντες ἐκ τῶν Καθολικῶν κατοικοῦσιν εἰς τὰ βορρείουδυτικά καὶ εἰς τινὰ κεντρικά κράτη τῆς Εὐρώπης ἤτοι εἰς τὴν Ἑλβετίαν, Σαξονίαν, Βυρτεμβέργην, Πρωσίαν, Ὀλλανδίαν, Ἀγγλίαν καὶ Σκωτίαν, Δανίαν, Σουηδίαν καὶ Νορβηγίαν.

Σημειωτέον δὲ ὅτι εἰς τὰ Καθολικά κράτη ὑπάρχουσι καὶ ὀλίγοι Διαμαρτυρόμενοι καὶ εἰς τινὰ Προτεστάντικα κράτη ὑπάρχουσι καὶ Καθολικοὶ ἀνάμικτοι.

Κατὰ δὲ τὴν πολιτισμὸν δύνανται νὰ διαιρεθῶσι τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης ὡσαύτως εἰς τὰς τρεῖς ἀκολουθοῦς τάξεις.

1) Εἰς κράτη ἀνήκοντα εἰς τὴν Α' καὶ κατωτάτην βαθμίδα τοῦ

(1) Ἡυῆχθησαν οἱ κάτοικοι κατὰ 500,000 διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου.

πολιτισμοῦ καὶ τοιαῦτα εἶναι τὰ τρία ἀνατολικά λεγόμενα ἤτοι ἡ Ῥωσσία, ἡ Τουρκία καὶ ἡ Ἑλλάς ἔχουσα διαφορὰν τινα.

2) Εἰς κράτη, ἀνήκοντα εἰς τὴν β' τοῦ πολιτισμοῦ βαθμίδα καὶ τοιαῦτα εἶναι τὰ νότια καὶ τινα τῶν βορρῆων ἤτοι ἡ Ἰταλία, ἡ Ἰσπανία, ἡ Πορτογαλλία, ἡ Σουηδία, ἡ Νορβηγία καὶ ἡ Δανία.

3) Εἰς κράτη ἀνήκοντα εἰς τὴν γ' καὶ ἀνωτάτην βαθμίδα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοιαῦτα εἶναι ἡ Γερμανικὴ αὐτοκρατορία ὑπερέχουσα πάντων τῶν λοιπῶν, ἡ Μεγ. Βρεττανία, ἡ Γαλλία, ἡ Αὐστρο-ουγγαρία, τὸ Βέλγιον, ἡ Ὁλλανδία καὶ ἡ Ἑλβετία.

Καὶ τελευταῖον κατὰ τὴν πολιτικὴν δύναμιν καὶ βαρύτητα, προκύπτουσιν ἐκ τῆς ἐκτάσεως, τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλας τάξεις τὰς ἐξῆς·

1) Εἰς κράτη πρώτης τάξεως, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται καὶ «*Μεγάλαι Δυνάμεις*» τῆς Εὐρώπης. Τοιαῦτα δὲ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι ἐξ·

Ἡ Γερμ. Αὐτοκρατορία, ἡ Γαλλία, ἡ Αὐστρο-ουγγαρία, ἡ Ῥωσσία, ἡ Μ. Βρεττανία καὶ ἡ Ἰταλία.

2) Εἰς κράτη δευτέρας τάξεως, εἰς τὴν ὁποίαν κατατάσσονται πάντα τὰ λοιπὰ κράτη τῆς Εὐρώπης ἤτοι

Ἡ Ἰσπανία, ἡ Τουρκία, ἡ Πορτογαλλία, τὸ Βέλγιον, ἡ Σουηδία, ἡ Ὁλλανδία, ἡ Ἑλβετία, ἡ Νορβηγία, ἡ Δανία καὶ ἡ Ἑλλάς.

§. 26. Τελικὸν συμπέρασμα.

Τοιαύτη εἶναι ἡ φυσικὴ καὶ παρούσα πολιτικὴ κατάστασις τῆς ἐλαχίστης τῶν ἡπείρων τοῦ κόσμου. Καὶ ἐν ᾧ ἡ φυσικὴ κατάσταση μένει σχεδὸν ἀμετάβλητος, ἡ πολιτικὴ κατάσταση πάντοτε ὑπὸκειται εἰς πολλὰς καὶ ποικίλας μεταβολὰς καὶ ἡ πνευματικὴ πρόοδος αὐτῆς γιγαντιαίοις βήμασι βαίνουσα ἐπὶ τὰ πρόσω, τοσοῦτον προήχθη ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, ὥστε ἡ Εὐρώπη ἐγένετο ὁ ἐγκέφαλος τοῦ κόσμου. Ἐὰν δὲ παραβάλωμεν τὴν Ἀσίαν πρὸς τὴν Εὐρώπην, εὐρίσκομεν ὅτι ἡ μὲν Ἀσία κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπῆρξεν ἡ πρώτη κοιτίς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ γηραιὰ μήτηρ τῶν θρησκευμάτων καὶ ἡ ἀρχικὴ ἐστία τοῦ πρώτου πολιτισμοῦ, ἡ δὲ Εὐρώπη θεωρουμένη ὡς πρωτότοκος θυγά-

τῆς Ἀσίας παρέλαθεν ὡς κληρονομίαν τὴν θρησκείαν καὶ τὰ πρῶτα σπέρματα τοῦ πολιτισμοῦ, τὰ ὅποια θαυμασίως ἐκαλλιέργησε, ἀνέπτυξε καὶ τοσοῦτον ἐτελειοποίησε ὥστε ἐσχημάτισεν ἴδιον πολιτισμὸν Εὐρωπαϊκόν, τὸν ὅποιον ἐφεξῆς εὐκόλως ἤρξατο νὰ μεταδίδῃ καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἄλλας ἡπείρους. Διὰ δὲ τοῦ τρόπου τούτου ἀπέκτησε τὴν πνευματικὴν κοσμοκρατίαν, ὑπερέβαλε τὰς λοιπὰς ἡπείρους κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἀξίαν καὶ ἐγένετο ἡ παιδαγωγὸς καὶ διδάσκαλος αὐτῶν.

ΤΜΗΜΑ Γ'.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΑΥΤΗΣ.

§. 1. Γενικὴ ἐποψις.

Ἐν τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ τῆς Εὐρώπης σχηματίζονται τρεῖς μεγάλοι χερσόνησοι, ἡ Ἰσπανοπορτογαλλικὴ (Ἰβηρικὴ καὶ Πυρρηναικὴ), ἡ Ἰταλικὴ καὶ ἡ Ἑλληνοτουρκικὴ, τῶν ὁποίων ἡ μὲν πρώτη κατέχει τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν τῆς Εὐρώπης, ἡ δὲ Ἰταλικὴ ἐκτείνεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ν. πλευρᾶς καὶ ἡ Ἑλληνοτουρκικὴ ἀποτελεῖ τὴν νοτιανατολικὴν γωνίαν τῆς Εὐρώπης καὶ χρησιμεύει ὡς γέφυρα μεταβάσεως ἀπὸ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὰ νάπαλιν.

Μεγίστην δὲ ὁμοιότητα πρὸς τὴν πλευρὰν ταύτην τῆς Εὐρώπης ἔχει καὶ ἡ νότιος πλευρὰ τῆς Ἀσίας διότι καὶ ἐκεῖ σχηματίζονται ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ τρεῖς μεγάλοι χερσόνησοι, ἡ Ἀραβικὴ, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν Ἰσπανοπορτογαλλικὴν, ἡ τοῦ Ἰνδοστάν πρὸς τὴν Ἰταλικὴν καὶ ἡ τῆς Ἰνδοκίνας πρὸς τὴν Ἑλληνοτουρκικὴν. Διαφέρουσι δὲ τῶν Εὐρωπαϊκῶν αἱ Ἀσιατικαὶ χερσόνησοι κατὰ τὸ μέγεθος, τὴν ἔκτασιν, τὴν πρὸς ἀλλήλας διά-

στασιν καὶ τὸν πληθυσμόν, πλὴν τῆς Ἀραβικῆς, ἐχούσης ὀλιγώτερον πληθυσμόν τῆς ἀντιστοίχου Ἰσπανοπορτογαλικῆς.

§. 2. Ὅνόματα καὶ σχῆμα τῆς χερσονήσου.

Ἡ νοτιανατολική χερσόνησος τῆς Εὐρώπης ἔχει τέσσαρα διαφορα ὀνόματα.

1) Λέγεται Ἑλληνική ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν ἐν αὐτῇ Ἑλλήνων κατοίκων.

2) Χερσόνησος τοῦ Αἴμου ὀνομάζεται ἐκ τοῦ ὑψηλοτάτου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις θεωρουμένου ὄρους Αἴμου. *καὶ τῆς μεγάλης συνεισφοράς*

3) Ἰλλυρική ἐκ τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τῆς Τουρκίας Ἰλλυρίας, ἥτις νῦν καλεῖται Ἀλβανία.

Καὶ 4) Ἑλληνοτουρκική ὡς περιλαμβάνουσα δύο κράτη, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀρτίως ἀποσπασθεῖσαι ἐκκηρύχθησαν ἐλεύθεραι καὶ ἐντελῶς ἀνεξάρτητοι αἱ πρόην ἡγεμονίαι, Ῥωμουνία, Σερβία καὶ Μαυροβούνιον.

Ἡ χερσόνησος αὕτη ἔχει σχῆμα τριγώνου, τοῦ ὁποίου βάσις μὲν εἶναι ἡ βορρειαὶ πλευρὰ αὐτῆς ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους μέχρι τοῦ Εὐξείνου πόντου κατ' εὐθείαν σχεδὸν γραμμὴν, κορυφὴ δὲ ἡ νοτιωτάτη ἄκρη, ἥτις ἀπολήγει εἰς τὸ Ταίναρον ἄκρωτήριον.

§. 3. Ὅρια, ἔκτασις, μέγεθος καὶ φυσικὴ διαίρεσις αὐτῆς.

Ἡ Ἑλληνική χερσόνησος ἔχει ὅρια πρὸς ἄρκτον μὲν τὴν Αὐστροουγγαρίαν, μετὰ τῆς ὁποίας καὶ συνέχεται, πρὸς Δ. δὲ τὸ Ἀδριατικὸν καὶ τὸ Ἰόνιον πέλαγος, πρὸς Ν. δὲ καὶ Α. τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, τὸν Ἑλλησπόντον, τὴν Προποντίδα, τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Εὐξείνου πόντον.

Ἐκτείνεται δὲ ἐν τῇ βορρείῳ πλευρᾷ ἀπὸ τοῦ Τεργεσταίου κόλπου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ καὶ κατὰ μῆκος ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ταύτης μέχρι τοῦ Ταϊνάρου πρὸς νότον.

Κατὰ δὲ τὸ μέγεθος ἐν μὲν τῇ βορρείῳ πλευρᾷ ἔχει πλάτος 150 γ. μιλίων, νοτιώτερον δὲ μεταξὺ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν Ἀκροκεραυνίων ὀρέων 40 γ. μιλ. καὶ πρὸς νότον τούτου μεταξὺ

τοῦ Ἀμβρακικοῦ καὶ τοῦ Παγασσητικοῦ κόλπου 20 γ. μιλ. καὶ τὸ μῆκος τῆς χερσονήσου ἀναβαίνει εἰς 120 γ. μ. Πᾶσα δὲ ἡ παραλία αὐτῆς ἔχει ἑκτασιν 540 γ. μ. καὶ ἡ ἐπιφάνεια τῆς χερσονήσου εἶναι 6,600 □ μίλια.

Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ διακρίνονται τρία μεγάλα τμήματα.

1) Τὸ ἡπειρωτικὸν μέρος αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς βορραιοῦ γραμμῆς μέχρι τῆς ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς τὰ Ἀκροκεράυνια ὄρη ἐκτεινομένης γραμμῆς.

2) Τὸ μεταξὺ ταύτης τῆς γραμμῆς πρὸς νότον ἐκτεινόμενον μέχρι τοῦ ἰσθοῦ τῆς Κορίνθου καὶ

3) Τὸ νοτιώτατον καὶ τελευταῖον μέρος τῆς χερσονήσου τὸ περιλαμβάνον τὴν Πελοπόννησον.

Καὶ ΝΑ μὲν τοῦ πρώτου σχηματίζονται τρεῖς μικραὶ χερσονήσοι ἐν τῇ Χαλκιδικῇ, ἡ τῆς Κασσάνδρας (Παλλήνης), ἡ τοῦ Λόγγου (Σιθώνης) καὶ ἡ τοῦ ἁγίου Ὄρους (Ἀκτῆς). Ἐν δὲ τῇ νοτίῳ πλευρᾷ τῆς Πελοποννήσου ἄλλαι τέσσαρες, ἡ τῆς Μεσσηνίας ἀπολήγουσα εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἀκρίταν, ἡ τῆς Μάνης ἀπολήγουσα εἰς τὸ Ταΐναρον, ἡ τῆς Λακωνίας εἰς τὸν Μαλέαν καὶ ἡ τῆς Ἀργολίδος εἰς τὸ Σκύλαιον ἀκρωτήριον. Κεχωρισμένοι δὲ καὶ ἐντελῶς ἀπεσπασμένοι ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου εἶναι αἱ κατὰ πᾶσαν τὴν παραλίαν περιφέρειαν αὐτῆς διεσπαρμένοι νῆσοι, περισσότεραι μὲν ἐν τῇ ΝΑ πλευρᾷ, ὀλιγώτεραι δὲ ἐν τῇ νοτίᾳ καὶ δυτικῇ, ἥτοι αἱ Σποράδες καὶ αἱ Κυκλάδες ἐν τῇ Α. πλευρᾷ, αἵτινες διευκολύνουσι τὰ μέγιστα τὴν συγκοινωνίαν καὶ ἐμπορίαν τῆς χερσονήσου μετὰ τῶν παραλίων τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας, καὶ ἡ μεγίστη πασῶν Κρήτη μετὰ τῶν Ἰονίων νήσων ἐν τῇ ΝΔ πλευρᾷ αὐτῆς.

§. 4. Θάλασαι καὶ πελάγη αὐτῆς.

Α') Ἡ μεγίστη, λαμπροτάτη καὶ ἐπισημοτάτη τῶν θαλασσῶν τοῦ κόσμου ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ εἶναι [ἡ ἐν τῷ μέσῳ τῶν τριῶν ἡπείρων τοῦ ἀρχαίου κόσμου κειμένη θάλασσα, ἣν δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ ὠνομάσθη Μεσόγειος θάλασσα, ὡς ἐν τῷ μέσῳ

τριῶν μεγάλων γαιῶν κειμένη τῆς Εὐρώπης πρὸς Ν., τῆς Ἀφρικῆς πρὸς Β. καὶ τῆς Ἀσίας πρὸς Δ. Ὑπὸ δὲ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐκαλεῖτο ἢ ἔσω θάλασσα, ἢ ἐντὸς θάλασσα, ἢ ἐντὸς τῶν Ἡρακλείων στηλῶν θάλασσα, ἢ καθ' ἡμᾶς θάλασσα, ἢ ἡμετέρα θάλασσα, ἢ δεῦρο θάλασσα καὶ ἡ μεγάλη θάλασσα· διότι εἰς τὰ παράλια ταύτης ἔπλεον καὶ πολλαχοῦ πόλεις ἔκτιζον καὶ ἀποικίας ἱδρυσον, ὁ δὲ Ἡρακλῆς φθάσας μέχρι τῶν πυλῶν αὐτῆς ἔστησε στήλας τινάς, αἵτινες ἔλαβον τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ὁ πορθμὸς Ἡράκλειος πορθμὸς. Ἡ θάλασσα αὕτη ἔχει μῆκος μὲν ἐκ Δ. πρὸς Α. 500 μιλίων, πλάτος δὲ ἐκ Β. πρὸς Ν. 240 μιλ. καὶ ὁ πορθμὸς αὐτῆς μόλις 2—3 μιλ. πλάτος ἔχει.

Ἐνεκα δὲ τῆς μεγάλης ταύτης ἐκτάσεως καὶ τοῦ μεγέθους λαμβάνει διάφορα ἐπιτόπια ὀνόματα εἰς διάφορα μέρη, τὰ ὅποια καλοῦνται πελάγη χρησιμεύοντα εἰς εὐκολώτερον προσδιορισμὸν τῶν παραλίων μερῶν καὶ τῶν νήσων, τῶν ὁποίων ἐπισημότερα εἶναι τὰ ἀκόλουθα περιβάλλοντα τὴν χερσόνησον ἐκ τριῶν μερῶν.

1) Τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, λαβὼν τὸ ὄνομα ἢ ἐξ Ἀδρίας πόλεως τινος τῆς Ἰταλίας ἢ ἐκ τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἔκειτο ἡ πόλις ἢ καὶ ἐκ ποταμοῦ τινος Ἀδρία καλουμένου, ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Τεργέστης μέχρι τοῦ πορθμοῦ Ὀτράνδου παρὰ τὴν νήσον Κέρκυραν καὶ ἔχει μῆκος μὲν 6,000 σταδίων, πλάτος δὲ μέγιστον 1200 σταδίων καὶ ἐλάχιστον ἐν τῷ πορθμῷ.

2) Τὸ Ἰόνιον πέλαγος συνεχόμενον μετὰ τοῦ προηγουμένου ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Κερκύρας καθ' ὅλην τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Ἑλλάδος μέχρι τοῦ Ταινάρου ἀκρωτηρίου. Ἐλαβε δὲ τὸ ὄνομα κατὰ μὲν τὴν μυθολογίαν ἐκ τοῦ διάπλου καὶ τῶν περιπλανήσεων τῆς Ἰοῦς θυγατρὸς τοῦ Ἰνάρχου, βασιλέως τοῦ Ἀργεῶς, κατὰ δὲ τὴν ἱστορίαν ἐκ τῶν Ἰώνων, οἵτινες ἀπόκησαν ἐν τοῖς νήσοις ταύταις. Ἐντεῦθεν δὲ ὠνομάσθησαν Ἰόνιοι νῆσοι καὶ αἱ κατὰ μῆκος αὐτοῦ κείμεναι ἐπτὰ νῆσοι ἢ Ἐπτάνησος. Ἐν δὲ τῇ μεγάλῃ ἐκτάσει αὐτοῦ περιελάμβανε τὸ κάλαι καὶ δύο μικρὰ πελάγη, τὰ Σικελικὸν καὶ τὸ Κρητικόν.

3) Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος (Ἀσπρη θάλασσα). Καθὼς ἡ Μεσόγειος θάλασσα εἶναι μέγιστη καὶ ἐπισημοτάτη τῶν ἄλλων θαλασσῶν,

οὕτω καὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος εἶναι τὸ μέγιστον καὶ ἐπισημότατον πάντων τῶν ἄλλων διὰ τὴν μεγάλην πληθὺν τῶν ἐν αὐτῷ κειμένων νήσων, διὰ τὴν ἀκμὴν αὐτῶν καὶ διὰ τὴν θέσιν μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐν Ἀσίᾳ πολυαριθμῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν. Διὰ πάντα δὲ ταῦτα τὰ πλεονεκτήματα ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ Ἑλληνικὴ θάλασσα, ἢ καθ' ἡμᾶς θάλασσα καὶ μεγάλη θάλασσα.

Ἐκτείνεται δὲ κατὰ μῆκος μὲν 4,000 στάδια ἀπὸ τοῦ Σουνίου ἀκρωτηρίου μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης, κατὰ πλάτος δὲ 2,000 στάδια ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν παραλίων τῆς Ἑλλάδος μέχρι τῶν παραλίων τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας. Νῦν δὲ καλεῖται Ἀρχιπέλαγος καὶ Ἀσπρὴ θάλασσα καὶ διαιρεῖται κατὰ τοὺς ἀρχαίους εἰς τὰ ἀκόλουθα μικρότερα πελάγη.

α) Τὸ Μυρτώον πέλαγος καὶ Εὐβοϊκὸν καλούμενον ὡς ἐκτεινόμενον περὶ τὴν Εὐβοίαν.

β) Τὸ Θρακικὸν πέλαγος, ἐκτεινόμενον περὶ τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης καὶ

γ) Τὸ Ἰκάριον πέλαγος ἐκτεινόμενον περὶ τὰ ΝΑ παράλια τῆς Ἀσίας ἤτοι περὶ τὴν Δωρίδα καὶ Ἰωνίαν.

Β') Ἡ Προποντὶς (θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ) ἐκτεινόμενη ἀπὸ τῆς Καλλιπόλεως πρὸς βορρᾶν μὲν μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πρὸς ἀνατολὰς δὲ μέχρι τοῦ Ἀστακηνοῦ (Ἰσιμίδ) κόλπου, ἔχει μῆκος μὲν 32 γ. μιλίων, πλάτος δὲ 16 καὶ συνέχεται μετὰ τῆς Μεσογείου διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ μετὰ τῆς Μαύρης θαλάσσης διὰ τοῦ Βοσπόρου. Ἐκλήθη δὲ οὕτω, διότι κεῖται πρὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου, περιέχουσα ἐν αὐτῇ πολλὰς μικρὰς καὶ μεγάλας νήσους.

Γ') Ὁ Εὐξείνιος πόντος (Μαύρὴ θάλασσα) ἐκτεινόμενος μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας συνέχεται μετὰ τῆς Μεσογείου διὰ τοῦ Βοσπόρου, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ διὰ τοῦτο θεωρεῖται ὡς μέρος αὐτῆς. ἔχει δὲ μῆκος μὲν ἐκ Α. πρὸς Α. 1378 μιλ., πλάτος δὲ ἐκ Μ. πρὸς Β. 72 γ. μ. καὶ ὠνομάζετο τὸ πάλαι Ἀξενος, Κακόξενος καὶ Ἀπόξενος πόντος διὰ τὰς μεγάλας τρικυμίας καὶ διὰ τὴν ἀγριότητα τῶν σκυθῶν κατοίκων, οἵτινες ἦσαν σαρκοφάγοι καὶ ἐθυσίαζον τοὺς ξένους. Ἀπὸ δὲ τοῦ

670 π. Χ. μετωνομάσθη Εὐξείνος· διότι εἰς τὰ παράλια αὐτοῦ ἐγένοντο Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι καὶ πόλεις ἐκτίσθησαν. Μετὰ τοῦτου πρόκειται νὰ ἐνωθῇ διὰ διώρυγος καὶ ἡ Κασπία θάλασσα. Ἐν δὲ τῇ βορρείῳ πλευρᾷ τοῦ Εὐξείνου σχηματίζεται ἡ Ἀζοφικὴ θάλασσα (Μαιῶτις λίμνη), ἐνουμένη μετὰ τοῦ Κιμμερικοῦ πορθμοῦ.

§. 5. Κόλποι, πορθμοὶ καὶ νῆσοι αὐτῆς.

Οὐδεμία ἄλλη χερσόνησος καὶ χώρα τοῦ κόσμου περιέχει τοσαύτην ποικιλίαν καὶ τοσαύτην πληθὺν κόλπων, πορθμῶν καὶ νήσων ἔχει περὶ αὐτήν, ὅσην ἡ Ἑλληνικὴ. Τῶν μὲν κόλπων αὐτῆς τρεῖς μὲν σχηματίζονται ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Δαλματίας ἐκ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους 1) ὁ τῆς Τεργέστης, 2) ὁ τῆς Βενετίας καὶ 3) ὁ Φλανατικός, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος· ἐξ δὲ ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τοῦ Ἰονίου πελάγους 1) ὁ τῆς Αὐλῶνος, 2) ὁ Ἀμβρακικός, 3) ὁ τῶν Πατρῶν καὶ Κορινθιακός, 4) ὁ Κυπαρισσιακός, 5) ὁ Μεσσηνιακός καὶ 6) ὁ Λακωνικός. Καὶ δώδεκα καθ' ὅλην τὴν παραλίαν τοῦ Αἰγαίου πελάγους 1) ὁ Ἀργολικός, 2) ὁ Ἑρμιονικός, 3) ὁ Σαρωνικός, 4) ὁ Εὐβοϊκός, 5) ὁ Μαλιακός, 6) ὁ Παγασσητικός, 7) ὁ Θερμαϊκός, 8) ὁ τῆς Κασσάνδρας, 9) ὁ τοῦ Ἁγίου Ὀρους, 10) ὁ Στρυμονικός, 11) ὁ τῆς Καβάλας καὶ 12) ὁ τῆς Σάρου (Μέλας) παρὰ τῇ Θρακικῇ χερσονήσῳ, οἵτινες προηγουμένως περιεγράφησαν ἤδη.

Πορθμοὶ δὲ ἀνήκοντες εἰς τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον εἶναι οἱ ἀκόλουθοι ἐξ) 1) ὁ τοῦ Ὀτράνδου πρὸς Β. τῆς Κερκύρας, 2) ὁ τοῦ Ῥίου ἐντὸς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, 3) ὁ τοῦ Εὐρίπου, 4) ὁ Ἐλλήσποντος, 5) ὁ Θρακικός Βόσπορος καὶ 6) ὁ Κιμμερικός Βόσπορος. Τούτων δὲ ἐξέχουσιν ὁ Ἐλλήσποντος (Δαρδανέλιον), ὁ μέγιστος καὶ ἐπισημότερος πάντων τῶν πορθμῶν τῆς Εὐρώπης ἐκτεινόμενος ἀπὸ τῆς Τρωάδος μέχρι τῆς Καλλιπόλεως ἔχει μῆκος μὲν 6 μιλίων, πλάτος δὲ ἀνισόν καὶ τὸ στενότερον μέρος αὐτοῦ εἶναι 2500 ποδῶν μεταξὺ τῶν ἀρχαίων πόλεων Ἀβύδου καὶ Μιδύτου. Ἐκλήθη δὲ οὕτω, ὡς προείρηται, ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ πνιγείσης Ἑλλης, θυγατρὸς τοῦ Ἀθάμαντος, καὶ ἦν τὸ πάλαι ἐπίσημος διὰ τὰς πολυαριθμοὺς ἑλληνικὰς ἀποικίας, ἐν μιᾷ τῶν ὁποίων,

ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς, ἐνίκηθη ὁ Ἀθηναϊκὸς στόλος (405 π. Χ.), καὶ διὰ τὴν γέφυραν, ἣν ἐξευξεν ὁ Ξέρξης ἐπ' αὐτοῦ· καὶ

8) Ὁ Θρακικὸς Βόσπορος (Μπογᾶς καὶ Μπογιούκ Δερὲ τουρκιστί) ἔχων μῆκος μὲν 4 γ. μιλ., πλάτος δὲ στενωτάτον 500 βήματα εἶναι ἐπίσημος διότι τὸ πάλαι μὲν ἦν τὸ Βυζάντιον ἐν τῇ ἀριστερᾷ πλευρᾷ τῆς εἰσόδου, νῦν δὲ ἡ Κωνσταντινούπολις κείται· ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἐκ τῆς Ἰούς, ἥτις μεταμορφωθείσα εἰς βοῦν διῆλθεν αὐτόν· ἐντὸς δὲ τῆς Μαύρης θαλάσσης σχηματίζεται ὁ Κιμμερικὸς Βόσπορος (Γενίκαλε) διὰ τοῦ ὁποῖου ἐνοῦται ἡ Ἀζορικὴ θάλασσα μετὰ τῆς Μαύρης.

Καὶ τῶν νήσων ἐπίσημότεραι εἶναι ἐν μὲν τῷ Ἀδριατικῷ πελάγει ἡ Βράτζα, ἡ Λέσινα καὶ ἡ Λίσσα Δαλματικά·

Αἱ δὲ λοιπαὶ αἱ κείμεναι ἐν τῷ Ἰονίῳ καὶ Αἰγαίῳ πελάγει διαίρουνται εἰς τρεῖς τάξεις 1) εἰς Ἰονίους 2) αἰτίνες κείνται ἐν τῷ ὁμωνύμῳ πελάγει καὶ καλοῦνται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ Ἐπτάνησος· αὗται δὲ εἶναι ἡ Κέρκυρα, αἱ Παξοί, ἡ Λευκάς διὰ στενοτάτου πορθμοῦ χωριζομένη ἀπὸ τῆς Ἡπείρου, ἡ Ἰθάκη, ἡ Κεφαλληνία, ἡ Ζάκυνθος καὶ τὰ Κύθηρα πρὸς νότον τῆς Πελοποννήσου.

2) Εἰς Κυκλάδας κειμέναις ἐν σχήματι κύκλου ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει· αὗται δὲ εἶναι πολυάριθμοι ἡ Κέως, ἡ Κύθνος, ἡ Σέριφος, ἡ Σίφνος, ἡ Κίμωλος, ἡ Μῆλος, ἡ Φολέγανδρος, ἡ Σίκινος, ἡ Θήρα, ἡ Γύαρος, ἡ Σύρος, ἡ Δῆλος, ἡ Ἴος, ἡ Ἀνάφη, ἡ Ἀστυπάλεια, ἡ Ἄνδρος, ἡ Τήνος, ἡ Μύκονος, ἡ Νάξος, ἡ Πάρος, ἡ Ὠλῖαρος καὶ ἡ Ἀμοργός, τῶν ὁποίων ἐπίσημότεραι εἶναι ἡ μεγίστη πασῶν Νάξος, ἡ ἐμπορικωτάτη Σύρος, ἡ Τήνος, ἡ Πάρος καὶ ἡ Ἄνδρος. Εἰς ταύτας προστίθενται καὶ ἡ Γῶδα, ὁ Πόρος, ἡ Αἰγίνα καὶ ἡ Σαλαμίς ἐντὸς τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου· καὶ ἡ μεγίστη πασῶν Κρήτη πρὸς νότον τῶν Κυκλάδων κειμένη.

3) Εἰς Σποράδας, αἰτίνες εἶναι διεσπαρμέναι ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει καὶ διαίρουνται α) εἰς δυτικάς, β) εἰς βορρείους καὶ γ) εἰς ἀνατολικάς. Καὶ δυτικαὶ μὲν εἶναι ἡ μεγίστη πασῶν Εὐβοία, ἡ Σκῦρος, ἡ Σκίαθος, ἡ Σκόπελος, ἡ Εὐδαμία, ἡ Ἰκος, ἡ Πολύαιγος καὶ ἡ Γεροντία κείμεναι ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ τοῦ Αἰγαίου πελάγους·

Βόρρειοι δὲ ἡ Ἀλόννησος, ἡ Λῆμνος, ἡ Θάσος, ἡ Ἰμβρος καὶ ἡ Σαμοθράκη. Καὶ ἀνατολικαὶ πᾶσαι αἱ κείμεναι ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἦτοι ἡ Τένεδος, ἡ Λέσβος, ἡ Χίος, ἡ Σάμος, ἡ Ἰκαρία, ἡ Πάτμος, τὰ Ψαρά, ἡ Λέρος, ἡ Κάλυμνος, ἡ Κῶς, ἡ Νίσυρος, ἡ Τέλος, ἡ Σύμη, ἡ Ῥόδος, ἡ Κάρπαθος, ἡ Κάσος καὶ ἡ Κύπρος.

§. 6. Χερσονήσοι καὶ ἰσθμοί.

Ἡ Ἑλληνικὴ χερσονήσος μεγαλητέρα μὲν οὖσα κατὰ τὴν ἑκτασιν τῆς ἀπέναντι κειμένης Ἰταλικῆς, μικροτέρα δὲ τῆς Ἰσπανοπορτογαλλικῆς καὶ ἔχουσα πλειότερας εἰσοχὰς τῶν θαλασσίων ὑδάτων εἰς τὴν ξηράν, αἵτινες σχηματίζουν πολλοὺς ἀξιολόγους κόλπους, παριστᾷ σπάνιον καὶ μοναδικὸν ἐν τῷ κόσμῳ φαινόμενον κατὰ τὸν σχηματισμὸν πολυαριθμῶν χερσονήσων ἐν τῇ μεσημβρινῇ καὶ ἀνατολικῇ παραλίᾳ αὐτῆς, μεταξύ τῶν ὁποίων διαπρέπει ἡ μεγίστη πασῶν, ἡ Πελοπόννησος, ἥτις λίαν ὀρθῶς καλεῖται «ἡ χερσονήσος τῆς χερσονήσου», περιλαμβάνουσα καὶ ἄλλας μικροτέρας χερσονήσους καὶ κατὰ τοῦτο ὑπερέχουσα τὸ κεντρικὸν καὶ τὸ βόρρειον τμήμα τῆς ὅλης χερσονήσου.

Χερσονήσοι δὲ σχηματίζονται καθ' ὅλην τὴν παραλίαν εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

1) Ἡ μεγίστη πασῶν ἡ σχηματιζομένη πρὸς νότον τῆς γραμμῆς τῆς ἀγομένης ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης μέχρι τῶν Ἀκροκεραυνίων ὁρέων καὶ περιλαμβάνουσα τὸ ἥμισυ τῆς Μακεδονίας, τὴν Ἡπειρον, τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα.

2) Αὐτὴ ἡ Πελοπόννησος ἀποτελοῦσα μέρος τῆς προηγουμένης.

3) Ἡ εἰς τὴν ΝΔ γωνίαν ταύτης σχηματιζομένη Μεσσηνιακὴ.

4) Ἡ τῆς Μάνης σχηματιζομένη μεταξύ τοῦ Μεσσηνιακοῦ καὶ Λακωνικοῦ κόλπου.

5) Ἡ μεταξύ τοῦ Λακωνικοῦ καὶ Ἀργολικοῦ κόλπου σχηματιζομένη.

6) Ἡ Ἀργολικὴ μεταξύ τοῦ Ἀργολικοῦ καὶ Σαρωνικοῦ κόλπου.

7) Ἡ μεταξύ τοῦ Σαρωνικοῦ, Εὐβοϊκοῦ καὶ Μαλιακοῦ κόλπου.

8) Ἡ τῆς Μαγνησίας πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου.

9) Ἡ Χαλκιδικὴ σχηματιζομένη μεταξύ τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου καὶ ὑποδιαιρουμένη εἰς τρεῖς μικρὰς χερσονήσους ἢ γλώσσας α) τὴν τῆς Κασσάνδρας (Παλλήνης), β) τὴν τοῦ Λόγγου (Σιθώνης), καὶ γ) τὴν τοῦ Ἀγίου Ὁρους (Ἀκτῆς).

10) Ἡ περιώνυμος Θρακικὴ χερσονήσος μεταξύ τοῦ Μέλανος κόλπου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου.

11) Ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πλησίον τοῦ Βοσπόρου καὶ

12) Ἡ Ταυρικὴ ἢ Κριμαϊκὴ χερσονήσος ἐν τῇ βορρείᾳ πλευρᾷ τοῦ Εὐξείνου. Ἐν ᾧ δὲ τοσαύτας ἔχει χερσονήσους, ἰσθμὸν ἓνα καὶ μόνον ἔχει τὸν τῆς Κορίνθου συνδέοντα τὴν Στερεὰν μετὰ τῆς Πελοποννήσου.

§. 7. Ὁρὴ τῆς Χερσονήσου.

Ἡ Ἑλληνικὴ χερσονήσος διακρινομένη τῶν λοιπῶν χερσονήσων καὶ χωρῶν τῆς Εὐρώπης κατὰ τὰ περικυκλοῦντα αὐτὴν πελάγη, κατὰ τὴν πληθὺν τῶν κόλπων, κατὰ τὴν ποικίλῃν μόρφωσιν τῶν χερσονήσων καὶ κατὰ τὴν ἀφθονίαν καὶ πληθὺν τῶν νήσων, ὑπερβαίνει αὐτάς καὶ κατὰ τὴν φυσικὴν διάπλασιν τῆς ἐπιφανείας τῆς ξηρᾶς· διότι καὶ ἐν ταύτῃ, ὡς ἐν τῇ παραλίᾳ, ἀφθονωτάτη εἶναι ἡ ποικιλία τῶν κατὰ πάσας σχεδὸν τὰς διευθύνσεις διευθυνομένων ὁρέων, τῶν συμμέτρων πεδιάδων καὶ τῶν πολλαχοῦ σχηματιζομένων εὐφορωτάτων λεκανοπεδίων καὶ κοιλάδων.

Καθὼς δὲ εἰς τὰ λοιπὰ μεσημβρινὰ καὶ εἰς τὰ κεντρικὰ κράτη τῆς Εὐρώπης αἱ Ἑλβετικαὶ Ἀλπεις, ἀποτελοῦσαι τὴν ρίζαν καὶ τὸν μέγιστον ὀρεινὸν κορμὸν αὐτῆς ἐκπέμπουσι καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις μεγάλους κλάδους, ὑποδιαιρουμένους εἰς πολλὰς διακλαδόσεις καὶ λαμβάνοντας πολλὰ καὶ διάφορα ἐπιτόπια ὄνματα, οὕτω καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν χερσονήσον ὁ κυριώτερος κορμὸς τῶν ὁρέων σχηματίζεται ἐκ τῶν Αὐστριακῶν Ἀλπεων, ὅστις διακλαδιζόμενος ἐκ τῆς ΒΔ γωνίας ἀποτελεῖ τὰ ὄρη τῆς δυτικῆς καὶ βορρείου πλευρᾶς καὶ τὰ κεντρικὰ τῆς χερσονήσου. Πάντα δὲ τὰ ὄρη αὐτῆς δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς δυτικά, εἰς βόρρεια, εἰς κεντρικά, εἰς ἀνατολικά καὶ εἰς νότια, τῶν ὁποίων ἐπισημότερα εἶναι τὰ ἀκόλουθα.

§. 8. α.) Δυτικά.

1) Αἱ Διναρिकाὶ ἢ Δαλματικάι ᾗ Ἀλπεῖς διευθυνόμεναι ἐκ τοῦ ΒΑ μέρους εἰς τὸ ΝΔ τῆς χερσονήσου διατέμνουσι τὴν Δαλματίαν, τὴν Βοσνίαν, Ἐρζεγοβίνην, Σερβίαν, Μαυροβούνιον, Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἡπειρον, καὶ ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ αὐτῶν ἀνυψούμενη εἰς τὴν ΒΑ γωνίαν τοῦ Μαυροβουνίου ὀνομάζεται Δορμίτωρ ἔχων ὕψος 8,000 ποδῶν.

2) Ὁ Βερτίσκος (Μπαμπαδάγ) ἀνυψοῦται ΒΑ τῆς Σκόδρας καὶ ἔχει ὕψος 5—6000 ποδῶν.

3) Ὁ Σκάρδος ἢ τὸ Σκάρδον (Σιάρδαγ) ἀνυψούμενος μεταξὺ τῆς Πρισδρένης καὶ τῶν Σκοπίων εἶναι τὸ ἐπιστημότερον καὶ ὑψηλότερον τῶν ὀρέων τῆς πλευρᾶς ταύτης καὶ ἐκτεινόμενος ἐκ Β. πρὸς Μ. μεταξὺ τῆς Ἰλλυρίας καὶ Μακεδονίας ἔχει ὕψος 8,500 ποδ. καὶ ἐκπέμπει πολλοὺς κλάδους εἰς τὴν Ἰλλυρίαν, Μακεδονίαν καὶ Ἡπειρον.

4) Τὰ Πυρηναῖα (Πετρίνα) εἶναι κλάδος τοῦ Σκάρδου ἐκτεινόμενος μεταξὺ τῆς Ἀχρίδος καὶ Ῥέσνης καὶ ἔχει ὕψος 4000 ποδ. ἐν τῇ ΜΑ ὄχθῃ τῆς Λυχνίτιδος λίμνης, ὅπου ὀνομάζεται Γαλίτσιτσα.

5) Ἡ Κανδαβία δεύτερος κλάδος τοῦ Σκάρδου ἐκτεινόμενος παραλλήλως τοῦ προηγουμένου ἐν τῇ Ἀλβανίᾳ ἀνυψοῦται εἰς 5,000 ποδ. ὕψος εἰς τὴν κόμην Βελίτσαν, κειμένην πρὸς τὸ ΒΑ τῆς πολίχνης Στρούγας.

6) Ὁ Βαρνοῦς (Περιστέρι) τρίτος κλάδος τοῦ Σκάρδου ἐκτεινόμενος παραλλήλως τῶν Πυρηναίων πρὸς ἀνατολὰς αὐτῶν ἔχει ὕψος 7,000 ποδ. ΒΑ τῶν Βιτωλίων, ἐνθα ὀνομάζεται Περιστέρι.

7) Τὸ Βόϊον ὄρος (Γράμος καὶ Σμόλικα) ἐκτείνεται ΝΔ τοῦ προηγουμένου μεταξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ Ἡπείρου καὶ ἔχει 4,500 ποδ. ὕψος.

8) Ὁ Τόμαρος (Τομαρίτσα) τῆς Ἰλλυρίας διάφορος ὢν τοῦ παρὰ τὴν Δωδώνην τῆς Ἡπείρου Τομάρου ἐκτείνεται ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰλλυρίᾳ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἀψου (Ἐργέντου) καὶ τοῦ Ἑορδαῖκαυ (Δεβόλ) καὶ ἔχει ὕψος 5—6000 ποδ.

9) Τὰ Κεραύνια ὄρη (βουνὰ τῆς Χειμάρρας) ἐκτείνόμενα κατὰ μῆκος ἐν τῇ ΒΔ πλευρᾷ καὶ παραλίᾳ τῆς Ἡπείρου ἀπέναντι τῆς Κερκύρας.

10) Ὁ Τόμαρος (Τόμαρο καὶ Μιτζκέλι) τῆς Ἡπείρου ἀνυψούμενος ΒΔ τῶν Ἰωαννίνων μεταξύ τῆς Παμβώτιδος λίμνης καὶ τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ παρὰ τῇ Δωδώνῃ φθάνει εἰς ὕψος 4—5000 π.

§. 9. 6'.) *Εἰς Βόρρεια.*

Εἰς τὴν τάξιν ταύτην ἀνήκουσι πάντα τὰ ὄρη, τὰ ὅποια κατὰ διαφόρους διευθύνσεις διατέμνουσι τὴν Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν, φέρουσι διάφορα βαρβαρικά ὀνόματα καὶ ἐνοῦνται πρὸς Α. μὲν μετὰ τῶν Τρανσυλθανικῶν Ἀλπεων, πρὸς Ν. δὲ φθάνουσι μέχρι τοῦ Σκάρδου καὶ τῆς σειρᾶς τοῦ Αἵμου ἀνυψούμενα ἀπὸ 3—6000 ποδ. ὕψος. Τοιαῦτα δὲ εἶναι

1) Αἱ Τρανσυλθανικαὶ Ἀλπεῖς, αἱ ὅποια διατέμνουσι τὴν βόρρειον πλευρὰν τῆς Βλαχίας καὶ ὅσον προχωροῦσι πρὸς Α. εὐρύνονται καὶ χαμηλοῦνται.

2) Τὰ μικρὰ Καρπάθια συνεχόμενα μετὰ τῶν Τρανσυλθανικῶν Ἀλπεων ἐξαπλοῦνται εἰς τὴν βόρρειον πλευρὰν τῆς Μολδαυίας.

§. 10. γ'.) *Εἰς Κεντρικὰ καὶ Ἀνατολικά.*

Ἐπισημότερα τῶν δυτικῶν καὶ βορρείων ὄρεων τῆς χερσονήσου εἶναι τὰ κεντρικὰ καὶ ἀνατολικά, τὰ ὅποια δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς συνέχεια τῶν Διναρικῶν Ἀλπεων καὶ Καρπαθίων ὄρεων. Τὰ δὲ κυριώτερα αὐτῶν εἶναι·

1) Ὁ Ὀρβηλος (Σπάτσ) ἐκτενόμενος πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Σκάρδου μετὰξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Σερβίας καὶ ἐκπέμπων πολλοὺς καὶ διαφόρους κλάδους πρὸς Β. καὶ Ν. ἔχει ὕψος 6,000 π.

2) Τὸ Σκόμιον (Κούρμπετζκα καὶ Βίστοτςκα Πλάνινα Βουλγαριστί) ἀποτελοῦν τὸ τέταρτον μέρος τῆς ὄρεινῆς γραμμῆς τῆς ἐκτεταμένης ἀπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους μέχρι τῆς Μαύρης θαλάσσης καίται μετὰξὺ τῆς Μακεδονίας, Θράκης καὶ Βουλγαρίας καὶ ἔχει ὕψος 10,000 π.

3) Ὁ Αἶμος (Βαλκάμια) διαιρούμενος εἰς μέγαν καὶ μικρὸν

Αἶμον συνεχόμενον τῷ Σκομίῳ πρὸς Α. ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς τὸ ὑψηλότετον ὄρος τῆς χερσονήσου, ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ ὠνομάσθη ὅλη ἡ Χερσονήσος. Τὸ ὄρος τοῦτο καίμενον μεταξὺ τῆς Θράκης καὶ Βουλγαρίας καὶ ἀπολήγον εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν, εἶναι ὑψηλότερον μὲν εἰς τὰ μεσόγεια (7000 π.), γαμψότερον δὲ εἰς τὰ παράλια τῆς Μαύρης θαλάσσης, καὶ ἔχει πολλὰς διόδους, ἐπισημοτέρα τῶν ὁποίων ἀνεδείχθη ἐν τῷ τελευταίῳ πολέμῳ ἡ Σίπκα καὶ ἀποτελεῖ τὰς πύλας τοῦ Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὴν Βουλγαρίαν.

Οὕτω δὲ ἡ ὄρεινὴ αὕτη γραμμὴ ἐκτεινόμενη ἐκ τῶν Α. τῆς Σκόδρας ὁρέων καὶ ὀνομαζομένη Βερτίσκος, Σκάρδος, Ὀρβηλος, Σκόμιον καὶ Αἶμος, ἐνιαχοῦ μὲν περισσότερον ὑψομένη, ἀλλὰ τοῦ δὲ ὀλιγώτερον, καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον μὲν συνεχομένη, ἐνιαχοῦ δὲ διακοπτομένη ὑπὸ κοιλάδων καὶ μικρῶν πεδιάδων, διαιρεῖ τὴν χερσονήσον εἰς δύο ἄνισα μέρη, ὧν τὸ μὲν πρὸς Β. μικρότερον περιλαμβάνει τὰς Σλαυϊκὰς χώρας καὶ τὴν Ῥωμουϊαν, τὸ δὲ πρὸς Ν. μεγαλύτερον ὃν περιλαμβάνει τὰς Ἑλληνικὰς χώρας μετὰ τῆς Ἀλβανίας.

4) Ὁ Βόρας, Βέρνον καὶ Βέρμιον (Βίτζι, Δόξας, Ξηρολίβαδον καὶ Νιτζος) ἀποτελῶν τὸ νότιον μέρος τοῦ μεταξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἀλβανίας ἐκτεινομένου Σκάρδου, πολλοὺς ἐκπέμπει κλάδους πρὸς Α. εἰς τὴν κεντρικὴν Μακεδονίαν, οἱ ὁποῖοι φέρουσι διάφορα ἐπιτόπια ὀνόματα καὶ τῶν ὁποίων ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ ἔχουσα ὕψος 7000 π. ὀνομάζεται Νιτζος.

5) Ὁ Πίνδος καὶ ἡ Πίνδος (βουνὰ τοῦ Μετζόβου) ἐκτεινόμενος μεταξὺ τῆς Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας καὶ εἰς ἑκατέραν ἐκπέμπων κλάδους, ἀποτελεῖ τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ Σκάρδου καὶ εἶναι ὁ μέγας ὄρεινός κορμὸς ἔχων ὕψος 6500 π. καὶ διὰ τῶν κλάδων τοῦ σχηματίζων τὰ ὄρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

6) Τὰ Καμβούνια ὄρη (Βωλούτσα καὶ Ἀμαρβίς) κείμενα μεταξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας, ἐκτείνονται ἀπὸ τοῦ Πίνδου μέχρι τοῦ Ὀλύμπου καὶ εἶναι χαμηλότερα τοῦ Πίνδου.

7) Ἡ Ὀσσα (Κίσαθος) ἐκτεινόμενη εἰς τὴν παράλιαν τῆς Θεσσαλίας χωρίζεται ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου διὰ τῆς περιωνύμου κοιλάδος τῶν Τεμπῶν καὶ ἔχει ὕψος 6,500 π.

8) Τὸ Πήλιον (Πλεσσίδι) πρὸς Ν. τοῦ προηγουμένου κείμενον μεταξὺ τῆς Βοιθηΐδος λίμνης καὶ τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου ἔχει ὕψος 5,500 π.

9) Ὁ Ὀλύμπος (Ἐλυμπο) ἐκτείνόμενος πρὸς Β. τῆς Ὀσσης καθ' ὅλην τὴν παραλίαν τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἔχει τρεῖς κορυφὰς τῶν ὁποίων ἡ ὑψηλοτάτη ἀνυψουμένη εἰς 10,000 π. καλεῖται ἅγιος Ἥλιος καὶ ὡς ὑψηλότετον ὄρος θεωρούμενος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐφημίζετο ὡς κατοικητήριον τῶν 12 μεγάλων θεῶν, οἵτινες καὶ ἐκαλοῦντο Ὀλύμπιοι θεοί, καὶ ὡς ἔδρα τῶν Μουσῶν. Μεταξὺ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης σχηματίζεται καὶ ἡ περὶ φημος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τερπνοτάτη κοιλάς τῶν Τεμπῶν, τῆς ὁποίας τὸ μὲν μῆκος εἶναι δύο ὥρων, τὸ δὲ πλάτος 100 ποδῶν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς.

10) Ἡ Κερκίνη (Σουλτανίτσα), τὸ Βερτίσκον (Τζεγγέλ-δάγ) καὶ ὁ Κίσσος (Χορτιάτης) ἀνυψοῦνται πρὸς Β. τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου.

11) Ὁ Ἄθως (ἅγιον ὄρος) ἐκτείνόμενος καθ' ὅλην τὴν ἀνατολικὴν χερσόνησον τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἔχον ὕψος 6500 ποδῶν ἐφημίζετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὴν ἀγρίαν θάλασσαν, ὅπου κατεστράφη ποτὲ ὁ περσικὸς σιόλος καὶ στρατός, διὰ τὴν βασιλικὴν διώρυχα, καὶ διὰ τὴν πρότασιν τοῦ ἀρχιτέκτονος Δεινοκράτους εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ἵνα μεταποιήσῃ αὐτὸ εἰς ἀνδριάντα τοῦ Ἀλεξάνδρου.

12) Τὸ Παγγαῖον ὄρος (Πιρνάρι καὶ Πιλάτ-τεπέ) ὀριζοντίως ἐκτείνόμενον ἀπὸ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου μέχρι τῆς Καβάλας παρὰ τὴν παραλίαν καὶ ἐκατέρωθεν ἐκπέμπων κλάδους ἔχει ὕψος 6000 ποδ. καὶ ἐφημίζετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὰ πολύτιμα μέταλλα τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἐξ οὗ χίλια τάλαντα ἀπελάμβανεν ὁ Φίλιππος, καὶ διὰ τὰ λαμπρά καὶ θαυμαστά ῥόδα.

13) Ὁ Ὀρθήλος (Περινδάγ) διαφέρει τοῦ βορρῆου Ὀρθήλου καὶ κλάδος ὢν τούτου καὶ τοῦ Σκομίου ἐκτείνεται παραλλήλως τοῦ Στρυμόνος μέχρι τῆς Κερκινίτιδος λίμνης πρὸς βορρᾶν τοῦ προηγουμένου ὄρους Παγγαίου μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ συνέχεται ἐν μέρει καὶ ἔχει ὕψος, 6600 ποδῶν.

14) Ἡ Ῥοδόπη (Δεσποτοβοῦνι καὶ Δουσιπάτ) ἀποσπωμένη ἐκ τοῦ μεγάλου ὄρειου ζυγοῦ τοῦ Σκορίου καὶ τοῦ Αἵμου καταβαίνει παραλλήλως τῷ Νέστῳ ποταμῷ ἐξ Α. πρὸς Μ. καὶ τελευταῖον στρεφόμενη πρὸς ἀνατολὰς ἐκπέμπει πολλοὺς κλάδους εἰς τὴν Θράκην, φέροντας διάφορα ὀνόματα, ὁ ὑψηλότερος τῶν ὁποίων ἀνυψοῦται μεσημβρινοδυτικῶς τῆς Φιλιππουπόλεως εἰς ὕψος 7200 ποδῶν καὶ ὀνομάζεται Τζαδὶρ-τεπέ.

§. 11. δ') *Εἰς μεσημβρινά.*

Εἰς τὴν τάξιν ταύτην ἀνάγονται πάντα τὰ ὄρη τῆς Σπερεᾶς Ἑλλάδος, τὰ ὅποια εἶναι κλάδοι τοῦ Πίνδου κατὰ διαφόρους διευθύνσεις φερόμενοι καὶ διάφορα ὀνόματα λαμβάνοντες, τὰ τῆς Πελοποννήσου, τὴν συνέχειαν τῶν ὁποίων διακόπτει ὁ ἐπίπεδος ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου, καὶ τὰ τῶν νήσων. Ἐπισημότερα δὲ τῶν ὄρων τῆς τάξεως ταύτης εἶναι τὰ ἀκόλουθα.

1) Ἡ Ὄθρυς (βουνά τῆς Γούρας) πρῶτος κλάδος τοῦ Πίνδου διευθυνόμενος ἐκ Α. πρὸς Α. μέχρι τῆς θαλάσσης, ὅπου χωρίζει τὸν Μαλιακὸν ἀπὸ τοῦ Παγασσητικοῦ κόλπου καὶ πρὸς Μ. συνέχεται μετὰ τοῦ Τυμφρηστοῦ. Τὸ ὄρος τοῦτο ἔχον ὕψος 4500 π. ἀπετέλει τὰ ὅρια τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας.

2) Ἡ Οὔτη (Κατακόθρα) δεύτερος κλάδος τοῦ Πίνδου πρὸς Μ. τῆς Ὄθρυς παραλλήλως ἐκτεινόμενος μέχρι τοῦ Ὀποντίου καὶ Μαλιακοῦ κόλπου σχηματίζει τὰ περιώνυμα στενά τῶν Θερμοπυλῶν, τὰ ὅποια τὸ πάλαι μὲν εἶχον 60 βήματα πλάτος, κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους διὰ τῆς πλημμύρας ἐπλατύνθησαν εἰς 1800 περίπου βήματα. Τὸ ὕψος τοῦ ὄρους τούτου ἀναβαίνει εἰς 7000—7600 π.

3) Ἡ σειρά τοῦ Παρνασσοῦ (Αἰάκουρα), Κόρακος καὶ Τυμφρηστοῦ ἀποσπωμένη ἐκ τῆς Οὔτης ἐκτείνεται ΜΑ εἰς τὴν Φωκίδα καὶ Βοιωτίαν, ἐνθα ἀνυψοῦνται ὁ Ἑλικὼν εἰς ὕψος 5600' π. καὶ ὁ Κιθαιρὼν 4,600' διαχωρίζων τὴν Βοιωτίαν ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς. Καὶ ὁ μὲν Παρνασσὸς ἔχει ὕψος 8000 ποδῶν, ὁ δὲ Κόραξ 7600' καὶ ὁ Τυμφρηστὸς 7200'.

4) Ἡ σειρά τοῦ Πάρνηθος, τῆς Πεντέλης, τοῦ Ἰμμηστοῦ καὶ

τοῦ Λαυρίου ἀποτελοῦσα τὴν συνέχειαν τοῦ Κιθαιρώνος καὶ διευθυνομένη ἀπὸ τοῦ ΒΔ εἰς τὸ ΝΑ στρέφεται τελευταῖον ἐκ τοῦ Α. πρὸς τὸ Δ. καὶ τελευτᾷ εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ ὁ μὲν Πάρνης ἔχει ὕψος 4600' π. ἡ δὲ Πεντέλη 2600' καὶ ὁ Ὑμηττὸς 3300'.

5) Ἡ σειρὰ τῶν ὄρεων τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, τῶν ὁποίων ἐπισημότερα εἶναι ὁ Ἀράκυνθος (Ζυγὸς) εἰς τὴν Αἰτωλίαν ἔχων ὕψος 2360' καὶ ὁ Θύαμις (Μακρυνόρον) εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, ἀποτελῶν τὸν τελευταῖον κλάδον τοῦ Πίνδου.

§. 12. Ἐν Πελοποννήσῳ.

Ἡ συνέχεια τῶν ὄρεων τῶν μέχρι τοῦδε χωρῶν τῆς Χερσονήσου διακόπτεται διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιφάνεια εἶναι χαμηλὴ καὶ ἐπίπεδος, μόλις ἀνυψουμένη ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης εἰς ὕψος 150—200 ποδῶν. Τούτου ἕνεκα τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου ἐντελῶς κεχωρισμένα τῶν ὄρεων τῆς Στερεᾶς καὶ λοιπῆς Χερσονήσου, ἀποτελοῦσι ἰδιαίτερον ὄρεινόν σύστημα, τοῦ ὁποίου κυριώτερα ὄρη εἶναι τὰ ἑξῆς, διαιρούμενα εἰς βορρεια, δυτικά, νότια, ἀνατολικά καὶ κεντρικά

Βόρρεια.

1) Ἡ Κυλλήνη (Ζύρια), ἐκτεινομένη ἐν τῇ βορρείῳ πλευρᾷ τῆς Πελοποννήσου, τῆς ὁποίας μέρη συνεχόμενα ἀποτελοῦσι τὰ Ἀκροάτια καὶ τὸ Παναχαϊκόν, ἔχει ὕψος 7500 ποδῶν.

Δυτικά.

2) Ὁ Ἐρύμανθος, τὸ Λύκαιον καὶ ἡ Ἰθώμη, ἐκτεινόμενα ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τῆς Πελοποννήσου, εἶναι χαμηλότερα τῶν τῆς βορρείου πλευρᾶς· διότι τὸ μὲν πρῶτον ἔχει ὕψος 7000, τὸ δὲ δεύτερον 4500 καὶ τὸ τρίτον 2600'.

Νότια καὶ κεντρικά.

3) Τὸ Ταῦγετον (Πεντεδάκτυλον καὶ βουνὸν τῆς Μάνης), τὸ ὑψηλότερον τῶν ὄρεων τῆς Πελοποννήσου, ἐκτείνεται ἐν τῇ Μ.

πλευρᾷ ἀπὸ τῆς Ἀρχαδίας μέχρι τοῦ Ταινάρου, ἀνυψούμενον εἰς 7600 ποδῶν ὕψος.

Ἀνατολικά.

4) Τὸ Ἀρτεμίσιον, τὸ Παρθένιον καὶ ὁ Πάρνων, ἐκτεινόμενα κατὰ μῆκος τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς ἀπὸ Β. πρὸς Μ. μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέα καὶ μίαν ἀποτελοῦντα σειράν, ἔχουσιν ὕψος ἀπὸ 6000—4000' ποδῶν.

§. 13. *Ἐν ταῖς νήσοις.*

Αἱ δὲ νῆσοι αἱ περικυκλοῦσαι τὴν Χερσόνησον μολονότι φυσικῶς δὲν ἀποτελοῦσι μέρος συνεχές αὐτῆς, ἀλλ' ἀνάγονται πολιτικῶς τινὲς μὲν εἰς τὴν Αὐστρίαν, τινὲς δὲ εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ αἱ πλείσται εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν ἔχουσιν ὅρη πολὺ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ πλὴν τῆς μεγίστης πασῶν Κρήτης.

Καὶ τῶν μὲν Δαλματικῶν νήσων ἡ Χέρσων, ἡ Λεσίνα καὶ ἡ Μελέδα ἔχουσιν ὅρη ὑψηλὰ 1500 ποδῶν.

Τῶν δὲ πρὸς μεσημβρίαν τούτων κειμένων Ἰονίων νήσων ἡ μὲν Κέρκυρα διατέμενεται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. εἰς δύο μέρη ὑπὸ τοῦ χαμηλοῦ ὄρους Ἰστώνης, τὰ ἄκρα τοῦ ὁποίου ἀπολήγουσιν εἰς τὰ 4 ἀκρωτήρια αὐτῆς, ἥτοι τὴν Κασσιόπην, τὸ Φαλακρόν, τὸ Ἀμφίπαγον καὶ τὴν Λευκίμμαν.

Ἐν δὲ τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ τῆς Κεφαλληνίας ἀνυψοῦται τὸ ὄρος Αἴνος, ἔχον ὕψος 3500' ποδ. καὶ ἡ Βαία.

Ἡ δὲ Κρήτη ἔχει 4 ὄρη ἀπὸ Δ. πρὸς Α. διατέμνοντα αὐτήν, τὰ Λευκὰ ὄρη (8100'), τὴν Ἰδην (7000'), τὸ Ἀργαῖον (7500') καὶ τὸ Δικτύνναιον (4500').

Ἡ δὲ Νάξος ἔχει τὸ ὄρος Δρίον ὑψηλὸν 3200', ἡ Πάρος τὴν Μάρπησσαν, ἔχουσαν ὕψος 2500', περίφημον διὰ τὰ λατομεῖα τοῦ μαρμάρου, καὶ ἡ Εὐβοία τὴν Ὀχὴν μὲ 5300' ὕψος, τὸ Τελέθριον καὶ τὴν Δίρφον 5000'.

§. 14. *Ἀνακεφαλαίωσις.*

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἔχομεν ὄρη βόρρεια μὲν τὰς Τρανσυλβα-

νικᾶς Ἀλπεῖς καὶ τὰ Καρπάθια, οἱ κλάδοι τῶν ὁποίων πληροῦσι τὴν Σερβίαν, Βουλγαρίαν καὶ Ῥωμανίαν· δυτικά δὲ τὰς Δειναρικήας Ἀλπεῖς, τὸ Βερτίσκον, τὸν Σκάρδον, τὰ Πυρηναῖα, τὴν Κανδαρούαν, τὸν Βαρνοῦντα, τὸ Βόϊον, τὸν Ἰλλυρικὸν Τόμαρον, τὰ Κεραύνια καὶ τὸν Τόμαρον τῆς Ἡπείρου· κεντρικὰ δὲ καὶ ἀνατολικά τὸν Ὀρβηλον, τὸ Σκόμιον, τὸν Αἶμον, τὸ Βέρμιον, τὸν Πίνδον, τὰ Καμβούνια, τὸν Ὀλυμπον, τὴν Ὀσσαν, τὸ Πήλιον, τὸν Ἀθωνα, τὸ Παγγαῖον, τὸν Ὀρβηλον καὶ τὴν Ῥοδόπην.

Καὶ μεσημβρινὰ τὴν Ὄθρυν, τὴν Οἶτην, τὸν Παρνασσόν, τὸν Πάρνηθα, τὴν Πεντέλην, τὸν Ὑμηττόν, τὸ Λαύριον, τὸν Ἐλικῶνα καὶ τὸν Κιθαιρῶνα, ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι.

Τὴν δὲ Κυλλήνην, τὸν Ἐρύμανθον, τὸ Λύκαιον, τὴν Ἰθώμην, τὸ Ταῦγετον, τὸ Ἀρτεμίσιον, τὸ Παρθένιον καὶ τὸν Πάρνωννα ἐν Πελοποννήσῳ.

Καὶ ἐν ταῖς νήσοις τὴν Ἰσθμίαν, τὸν Αἶνον, τὰ Λευκὰ ὄρη, τὴν Ἰδην, τὸ Ἀργαῖον, τὸ Δικτύοναιον, τὸν Δρίον, τὴν Μάρπησσαν, τὴν Ὀχην, τὸ Τελέθριον καὶ τὸν Δίρφυν.

§. 15. Ἀκρωτήρια τῆς Χερσονήσου.

Τὰ ἀκρωτήρια τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν εἰς τρεῖς τάξεις κατὰ τὰς τρεῖς πλευράς, αἵτινες περιβάλλονται ἀπὸ πελάγη καὶ θαλάσσας, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἀκόλουθα·

α) Ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ.

1) Τὸ Νυμφαῖον (Ῥοδόνη) πρὸς Μ. τῆς ἐκβολῆς τοῦ Αρσίλωνος ποταμοῦ, ὅπου προσωρμίσθη ὁ στόλος τοῦ Καίσαρος.

2) Τὸ ἀκρωτήριο Πάτι πρὸς Μ. τοῦ προηγουμένου, κείμενον ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς χερσονήσου τῆς Ἐπιδάμνου πρὸς Β. τῆς πόλεως.

3) Τὸ ἀκρωτήριο Λάγι νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου.

4) Τὰ Ἀκροκεραύνια (γλῶσσα), ἀκρωτήριο ἀποτελοῦν τὴν ἄκραν τῶν Κεραυνίων ὄρεων τῆς Ἡπείρου.

5) Τὸ Ποσείδιον ἀκρωτήριο ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Ἡπείρου ἀπέναντι τῆς Κερκύρας.

5*

6) Τὸ Ἄκτιον (Πούντα), ἀκρωτήριο ἀποτελοῦν τὸ βορρείοτατον ἄκρον τῆς Ἀκαρνανίας εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἐπίσημον διὰ τὴν περὶ αὐτὸ γενομένην ναυμαχίαν τοῦ Ἀλγούστου.

7) Τὸ Ἀρτίρριον (Κάστρον τῆς Ῥούμελης) καὶ τὸ Ῥίον (Κάστρον τῆς Μωρηᾶς), κείμενα ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ ὁμωνύμου πορθμοῦ.

8) Ὁ Ἄραξος (Παπᾶ), ἀκρωτήριο κείμενον ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν.

9) Ὁ Χελωνάτας (Γλαρέντσα) ἐν τῇ Ἡλιδι, ἀκρωτήριο ἀποτελοῦν τὸ δυτικώτατον ἄκρον τῆς Πελοποννήσου ἀπέναντι τῆς Ζακύνθου.

10) Ὁ Ἰγθὺς (Κατάκωλον) νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου παρὰ τῇ ἐκβολῇ τοῦ Ἀλφειοῦ.

11) Ὁ Πλαταμῶδης (Πλατανῶδες) ἐν τῇ Δ. πλευρᾷ τῆς Μεσσηνίας πρὸς νότον τῆς Κυπαρισσίας παρὰ τῇ ἁγίᾳ Κυριακῇ.

12) Τὸ Κορυφάσιον (Παλαιὸ-Ἀβαῖνον) ἐν Μεσσηνίᾳ ἀπέναντι τῆς βορείου ἄκρας τῆς νήσου Σφακτηρίας.

β') *Ἐν τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ.*

13) Ὁ Ἀκρίτας (Ἀκρίτα) ἐν τῇ νοτιωτάτῃ ἄκρᾳ τῆς Μεσσηνίας.

14) Τὸ Ταίναρον (Ματαπᾶν) ἀκρωτήριο, τὸ μεσημβρινώτατον ἄκρον τῆς Μάνης, ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου καὶ τῆς Εὐρώπης.

15) Ὁ Μαλέας (Μαλέα) ἐν τῇ Μ Α ἄκρᾳ τῆς Λακωνίας καὶ Πελοποννήσου, ἐπικίνδυνον τοῖς ναυτιλλομένοις ἕνεκα τῶν πνεόντων ἐναντίων ἀνέμων.

γ') *Ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ.*

16) Τὸ Σκύλλαιον (Σκύλι) ἐν τῇ Μ Α ἄκρᾳ τῆς Ἀργολίδος, τὸ ἀνατολικώτατον ἄκρον τῆς Πελοποννήσου ἀπέναντι τῆς Ὑδρας καὶ πρὸς Β. τοῦ Σουνίου.

17) Ἡ Κωλιάς πρὸς Μ. τῶν Ἀθηνῶν, ἀκρωτήριο ἀπέχον τοῦ Φαλήρου 20 στάδια.

18) Ὁ Ζωστήρ (Βάρι) ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τῆς Ἀττικῆς.

19) Τὸ Σούνιον (Καβοκολώναις) ἐν τῇ μεσημβρινῇ ἄκρᾳ τῆς Ἀττικῆς, περίφημον διὰ τὸν ναὸν τῆς Σουνιάδος Ἀθηνᾶς, τοῦ ὁποῦ ἐρείπια καὶ νῦν ἔτι σώζονται.

20) Ἡ Γεραιστός (Μαντήλι), ἀκρωτήριον κείμενον εἰς τὸ μεσημβρινώτατον ἄκρον τῆς νήσου Εὐβοίας.

21) Ὁ Καφηρεὺς (Καβοδόρος) ἀκρωτήριον κείμενον εἰς τὴν νοτιανατολικὴν ἄκραν τῆς Εὐβοίας καὶ ἐπικίνδυνον τοῖς ναυτιλλομένοις.

22) Τὸ Ἀρτεμίσιον (Συροχωρι) ἀκρωτήριον ἐν τῇ βορρείοανατολικῇ ἄκρᾳ τῆς Εὐβοίας πρὸς Ν. τῆς νήσου Σκιάθου.

23) Ἡ Σηπιὰς (ἅγιος Γεώργιος) ἐν τῇ ΜΑ ἄκρᾳ τῆς Θεσσαλικῆς Μαγνησίας ἀπέναντι τῆς νήσου Σκιάθου, ἀκρωτήριον ἐπίσημον διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Περσικοῦ στόλου.

Ἐν τῇ Χαλκιδικῇ.

24) Τὸ Αἰναῖον (Καραμπουρνὸν) ἀκρωτήριον, κείμενον ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ λιμένος τῆς Θεσσαλονίκης ἐκ δεξιῶν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου καὶ ἕτερον ὁμώνυμον.

25) Ἡ Γιγώνις (Ἀπανομή) ἄκρα νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου.

26) Τὸ Ποσειδῖον (Ποσιδί) ἀκρωτήριον ἐν τῇ ΜΑ ἄκρᾳ τῆς χερσονήσου Παλλήνης (Κασσάνδρας) ἀπέναντι τῆς Μαγνησίας.

27) Τὸ Καναστραῖον (Κάνιστρον καὶ Παλιοῦρι) ἀκρωτήριον κείμενον ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Τορωναίου κόλπου ἀριστερόθεν.

28) Τὸ ἀκρωτήριον Ἀμπελος (Κάρταλι) κείμενον ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἄκρᾳ τῆς Σιθωνίας.

29) Τὸ Νυμφαῖον (ἅγιος Γεώργιος) κείμενον ἐν τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ τῆς χερσονήσου Ἀκτῆς (ἁγίου Ὁρους).

30) Ὁ Ἀκράθως καὶ Ἀκρόθων (Σμύρνα) ἐν τῇ νοτιοανατολικῇ ἄκρᾳ τῆς αὐτοῦ χερσονήσου, ἀκρωτήριον δεικνύον τὴν εἰς τὸν Στρουμονικὸν κόλπον εἴσοδον.

Ἐν Θράκῃ.

31) Τὸ Σέρρειον (Μέγρι) ἀκρωτήριον, κείμενον ἐν Θράκῃ πρὸς Δ. τῆς Μαρωνείας καὶ τοῦ Ἰσμάρου ὄρους ἀντικρὺ τῆς Σαμοθράκης.

32) Τὸ Σαρπηδόνιον (Παξι) ἀκρωτήριον, ἀνατολικώτερον τοῦ προηγουμένου κείμενον ἀπέναντι τῆς νήσου Ἰμβρου.

33) Ἡ Μαστουσία (Γενίτσεχερ) ἄκρα ἐν τῷ Βοσπόρῳ, τὸ Χρυ-

σοῦν Κέρας παρὰ τῇ Κωνσταντινουπόλει, ἡ Φιλία ἄκρα (Κα-
μπουρνου) καὶ ἡ Θυνιάς (Θίνο) ἄκρα ΒΔ τῆς Σαλμυδησσοῦ.

Ἰσθμός.

Εἰς καὶ μόνος ἰσθμὸς ὑπάρχει ἐν ὅλῃ τῇ Χερσονήσῳ, ὁ τῆς Κο-
ρίνθου συνάπτων τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα μετὰ τῆς Πελοποννήσου.

§. 16. *Πεδιάδες τῆς Χερσονήσου.*

Ἡ Χερσονήσος αὕτη διατεμνομένη ὑπὸ τῶν περιγραφέντων ὀ-
ρέων περιέχει πολυαρίθμους εὐφορωτάτας πεδιάδας, μεγάλα λε-
κανοπέδια καὶ τερπνοτάτας κοιλάδας, σχηματιζομένας μεταξὺ
τῶν ὀρέων, καὶ κατὰ ταῦτα διακρίνεται φυσικῶς τῶν λοιπῶν χερ-
σονήσων. Τῶν δὲ πεδιάδων αὐτῆς, ἐν ἀφθονίᾳ παραγουσῶν πάντα
τὰ προΐοντα, ἐπισημότεραι εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

Ἐν ταῖς πρὸς Β. τοῦ Αἴμου γῶραις.

Αἱ τῆς Κροατίας, αἱ Βλαχικαί, ἡ τοῦ Νάρωνος ποταμοῦ, αἱ
Βοσνικαὶ ἤτοι ἡ τοῦ Σεραιόβου καὶ Τραυνίκου, αἱ Σερβικαί, αἱ
Βουλγαρικαὶ ἤτοι ἡ τῆς Σοφίας, τῆς Νύσσης, τῆς Δουπνίτσης, τοῦ
Σαμοκόβου, τῆς Σούμλας, τοῦ Σελβίου καὶ τοῦ Κοσσυφοπεδίου.

Ἐν ταῖς πρὸς Ν. τοῦ Αἴμου

Ἡ τῆς Σκόδρας, ἡ τοῦ Δυρράχίου, ἡ τοῦ Βερατίου, ἡ τοῦ Αὐ-
λῶνος, ἡ τῆς Κονίτσης, ἡ τῶν Ἰωαννίνων, Ἀλβανικαὶ καὶ Ἡπει-
ρωτικαί. Ἡ τῆς Πρισδρένης, ἡ τοῦ Καλκανδελίου, ἡ τῶν Σκο-
πίων, ἡ τοῦ Ἰστιπίου, ἡ τοῦ Κριτσόβου, ἡ τῶν Βιτωλίων, ἡ τῆς
Καστορίας καὶ τοῦ Ἀλιάκμονος, ἡ τῆς Πέλλης καὶ Θεσσαλονίκης,
ἡ τῆς Στρωμνίτσης καὶ τοῦ Ῥαδοβικίου, ἡ τοῦ Δεμίρ Χισάρ καὶ
Σωχοῦ, ἡ τῶν Σερρών, ἡ τῆς Δράμας καὶ ἡ τῶν Φιλίππων, Μακε-
δονικαί. Ἡ τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ Ἀδριανουπόλεως, Θρακι-
καί. Καὶ ἡ μεγάλη Θεσσαλικὴ πεδιάς.

Ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι.

Ἡ Λαμιακὴ, ἡ Ἀκαρνανικὴ, ἡ Ναυπακτικὴ, ἡ Αἰτωλικὴ, ἡ

Λεβαδική, ἡ Μαραθωνική, ἡ Πλαταική, ἡ Θηβαϊκή καὶ ἡ Ἀθηναϊκή.

Καὶ ἐν Πελοποννήσῳ.

Ἡ Ἀργολική, ἡ Κορινθιακή, ἡ τοῦ Αἰγίου, ἡ τῆς Ἡλίδος, ἡ τοῦ Ἀστρους, ἡ τοῦ Ὀρχομενοῦ, ἡ τῆς Μαντινείας, ἡ τῆς Τεγέας, ἡ τῆς Μεγαλοπόλεως, ἡ Μεσσηνιακή καὶ ἡ Λακωνική.

§. 17. Ποταμοί.

Ἡ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος κατὰ πολλὰ ὑπερέχουσα τὰς λοιπὰς χερσονήσους, μένει κατωτέρα κατὰ τὸ μέγεθος τῶν ποταμῶν ἔνεκα τῶν πολλῶν ὀρέων, τὰ ὅποια διατέμνουσιν αὐτὴν καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς διευθύνσεις καὶ διαιροῦνται εἰς πολλὰς διακλαδώσεις· διότι ἐξαιρουμένου τοῦ Δουνάβεως πάντες οἱ λοιποὶ ποταμοὶ αὐτῆς τὸ μὲν θέρος φέρουσιν ὀλίγον ὕδωρ, τὸν δὲ χειμῶνα προξενοῦσι πολλὰς καὶ ἐπιβλαβεῖς κατακλύσεις καὶ ἐκχειλίσεις, καὶ οὕτως ἀκανονίστως ῥέοντες δυσκόλως δύνανται νὰ κατασταθῶσι πλωτοὶ πλὴν τῶν μεγαλητέρων, οἵτινες διὰ τῆς τέχνης ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιηθῶσι κατὰ τι καὶ νὰ μὴ μένωσιν ἐντελῶς ἄχρηστοι εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῶν κατοίκων καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ἐμπορίου. Ἐπισημότεροι δὲ αὐτῶν εἶναι οἱ ἀκόλουθοι.

Ἐν Σερβίᾳ, Βουλγαρίᾳ καὶ Ῥωμανίᾳ.

1) Ὁ Δούναβις (Ἰστρος), εἰς τῶν μεγίστων τῆς Εὐρώπης ποταμῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον μὲν ἀνήκων εἰς τὴν Γερμανίαν, κατὰ δὲ τὸ τελευταῖον μέρος τῆς πορείας διερχόμενος τρεῖς βορραιοὺς χώρας τῆς Χερσονήσου, τὴν Σερβίαν, τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Βλαχίαν, πηγάζει ἐκ τῶν Ἀλπεων καὶ διερχόμενος τὴν Βουαρίαν, Αὐστρίαν μετὰ τῆς πρωτεύουσας αὐτῆς Βιέννης, τὴν Οὐγγαρίαν, Σερβίαν, Βουλγαρίαν καὶ Βλαχίαν, ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον διὰ πολλῶν στομίων, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὸ τοῦ Σουλινᾶ, τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τὸ τῆς Κιλίας, σχηματίζοντα τὸ σχῆμα τοῦ Δέλτα.

Ἐν Βοσνία καὶ Ἐρζεγοβίνη καὶ Μαυροβουνίῳ.

2) Ὁ Σαῦος (Σάβα) πηγάζων ἐκ τῶν Καρνικῶν Ἀλπεων ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν.

3) Ὁ Βόσνας πηγάζων ἐκ τῶν Βοσνικῶν ὀρέων καὶ ῥέων διὰ μέσου τῆς Βοσνίας ἐκβάλλει εἰς τὸν Σαῦον.

4) Ὁ Νάρων (Ναρέντας) πηγάζων ἐκ τῶν Βοσνικῶν ὀρέων ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἄδρ. πέλαγος.

5—6) Ὁ Ῥέκας καὶ ὁ Ζέθας, πηγάζοντες ἐκ τῶν ὀρέων τοῦ Μαυροβουνίου ἐκβάλλουσιν εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.

7) Ὁ Σαῦος (Σάβα) ποταμὸς πηγάζων ἐκ τῶν Δυναρικῶν Ἀλπεων ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν παρὰ τὸ Βελιγράδιον.

8) Ὁ Μάργος (Μοράβας) ποτ. πηγάζων ἐκ τῶν Δυναρ. Ἀλπεων ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν παρὰ τὴν Σεμένδριαν.

9) Ὁ Τίμαχος (Τίμοκ) ποτ. πηγ. ἐκ τῶν Δυναρ. Ἀλπεων ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν παρὰ τὴν Σεμένδριαν.

10) Ὁ Ὅσκιος (Ίσκερ) ποτ. πηγ. ἐκ τοῦ Σκομίου ὄρους ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν.

11) Ὁ Ἀρτάνης (Βίδο) ποτ. πηγ. ἐκ τοῦ Σκομίου ὄρους ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν.

12) Ὁ Ἀθρυσ (Ίάντρας) ποτ. πηγ. ἐκ τοῦ Σκομίου ὄρους ἐκβάλλει πλησίον τῆς Νικοπόλεως.

13) Ὁ Δρεῖνος (Δρίν) πηγ. ἐκ τοῦ Σκάρδου ἐκβάλλει εἰς τὸν Σαῦον.

14) Ὁ Ἀλούτας (Ὀλτις) πηγ. ἐκ τῶν Καρπαθίων ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν περὶ τὴν Νικόπολιν.

15) Ὁ Σερέτης (Ὀρδησός) πηγ. ἐκ τῶν Καρπαθίων ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν περὶ τὴν Νικόπολιν.

16) Ὁ Προῦτος (Ίέραςος) πηγ. ἐκ τῶν Τρανσυλβ. Ἀλπεων ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν περὶ τὸ Γαλάζι.

Ἐν Θράκῃ.

17) Ὁ Ἐβρος (Μαρίτσα) πηγ. ἐκ τοῦ Σκομίου ἐκβάλλει εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος περὶ τὴν Αἶνον.

18) Ὁ Νέστος (Καρασού) πηγ. ἐκ τοῦ Σκομίου ἐκβάλλει εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἀπέναντι τῆς Θάσου.

Ἐν Μακεδονίᾳ.

19) Ὁ Στρυμὼν (Καρασού) πηγ. ἐκ τοῦ Σκομίου ἐκβάλλει εἰς τὸν Στρυμονικὸν κόλπον.

20) Ὁ Ἀξιὸς (Βαρδάρης) πηγ. ἐκ τοῦ Σκάρδου ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον περὶ τὴν Θεσσαλονίκην.

21) Ὁ Ἀλιάκμων (Ἰντζέ-Καρασού) πηγ. ἐκ τοῦ Σκάρδου ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον περὶ τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἐν Ἀλβανίᾳ (Ἰλλυρίᾳ).

22) Ὁ Δρεῖλων (Δρεῖνος) πηγ. ἐκ τῆς Αυχνίτιδος λίμνης ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.

23) Ὁ Γενοῦσος (Σκούμπι) πηγ. ἐκ τῆς Κανδαούας λίμνης ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.

24) Ὁ Ἀψος (Εργέντης) πηγ. ἐκ τοῦ Πίνδου ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.

Ἐν Ἠπείρῳ.

25) Ὁ Ἀῶος (Βοϊούσα) πηγ. ἐκ τοῦ Λάκμωνος ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.

26) Ὁ Ἀχέρων διέρχεται τὴν Ἀχερουσίαν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.

27) Ὁ Θύαμις (Καλαμάς) πηγ. ἐκ τοῦ Πίνδου καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.

28) Ὁ Ἀραχθὸς (Ἄρτα) πηγ. ἐκ τοῦ Πίνδου καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.

Ἐν Θεσσαλίᾳ.

29) Ὁ Πηνειὸς (Σαλαμβριάς) πηγ. ἐκ τοῦ Πίνδου ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον.

Ἐν Στερεᾷ Ἑλλάδι.

30) Ὁ Ἀχελῷος (Ἀσπροπόταμον) πηγ. ἐκ τοῦ Πίνδου ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.

31) Ὁ Εὐηνος (Φεΐδαρης) πηγ. ἐκ τοῦ Κόρακος ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

32) Ὁ Σπερχειὸς (Ἀλαμᾶνα) πηγ. ἐκ τοῦ Τυμφορηστοῦ ἐκβάλλει εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον.

33) Ὁ Κηφισσὸς (Μαυρονέρι) πηγάζ. ἐν Φωκίδι διέρχεται τὴν Κωπαΐδα καὶ χύνεται εἰς τὴν θάλασσαν.

34) Ὁ Κηφισσὸς πηγ. ἐκ τῆς Πεντέλης χύνεται εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον.

35) Ὁ Ἰλισσὸς πηγ. ἐκ τοῦ Ὑμηττοῦ χύνεται εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐν Πελοποννήσῳ.

36) Ὁ Κρᾶθις (Ἀκράτα) πηγ. ἐκ τοῦ ὀμωνύμου ὄρους τῆς Ἀρκადίας ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

37) Ὁ Ἀλφειὸς (Ρουφηᾶς) πηγ. ἐκ τοῦ Α. μέρους τῆς Μεγαλουπόλεως ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.

38) Ὁ Πάμισσος (Πύρνατσα) πηγ. ἐκ τοῦ Τετραγίου ὄρους ἐκβάλλει εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον.

39) Ὁ Εὐρώτας (Βασιλοπόταμον) καὶ Ἱρις πηγάζοντες ἐκ τοῦ Α. μέρους τῆς Μεγαλουπόλεως ἐκβάλλουσι εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον.

40) Ὁ Πηνειὸς (Γαστοῦνι) πηγ. ἐκ τῆς Φολόης ἐκβάλλει εἰς Ἰόνιον πέλαγος.

Ἐν Κρήτῃ

41) Ὁ Ἰάρδανος (Πλατανιάς) πηγ. ἐκ τῶν Λευκῶν ὄρεων ἐκβάλλει εἰς τὸ πέλαγος πρὸς Δ. τῆς Κυδωνίας.

42) Ὁ Ὀαζος (Ἀρκάδης) πηγ. ἐκ τῆς Ἰδης ἐκβάλλει εἰς τὸ πρὸς Α. τοῦ Ῥεθύμνου.

43) Ὁ Ἀμνισὸς (Ἀποσελέμης) πηγ. ἐκ τοῦ Ἀργαίου ὄρους ἐκβάλλει εἰς τὸ πλησίον τοῦ Ἡρακλείου.

44) Ὁ Ληθαῖος (Γεροπόταμος) μέγιστος πάντων πηγ. ἐκ τῆς Ἰδῆς ἐκβάλλει εἰς τὴν Μ. παραλίαν.

§. 18. *Λίμναι.*

Ὅσον στεροῦνται λιμνῶν αἱ πρὸς Β. τοῦ Αἴμου κείμεναι χωραὶ τῆς Χερσονήσου, τοσούτω μᾶλλον περιέχουσι πολλὰς τοιαύτας μικρὰς καὶ μεγάλας ἰχθυοφόρους αἱ πρὸς Ν. τῆς ὀρεινῆς ἐκείνης γραμμῆς κείμεναι ἐπαρχίαι αὐτῆς, τῶν ὁποίων ἐπισημότεραι εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

1) Ἡ Ῥαζέλιμη ἐν τῇ ΒΑ γωνίᾳ τῆς Βουλγαρίας κειμένη καὶ ἡ μέγιστη πασῶν.

Ἐρ Θράκη.

2) Ἡ Βιστονίς (Λάγος) πρὸς Α. τῶν Ἀβδήρων παρὰ τῇ Γιουμουρτζίνᾳ κειμένη.

3) Ἡ Στεντορίς λίμνη καὶ λιμὴν κειμένη πλησίον τῆς Αἴνου.

4) Ἡ Ἰσμαρίς κειμένη μετὰξὺ τῶν δύο προηγουμένων καὶ μικροτέρα αὐτῶν.

Ἐρ Μακεδονία.

5) Ἡ Κερκινίτις (Ἀχινὸς) κειμένη πρὸ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Στρυμόνος.

6) Ἡ Βόλβη (Μποιοῦκμπεσικ) κειμένη ΒΑ τῆς Θεσσαλονίκης.

7) Ἡ τοῦ Λαγκαδᾶ (τοῦ ἁγίου Βασιλείου) πρὸς Α. πλησίον τῆς προηγουμένης ἔχουσα ἰαματικὰ ὕδατα.

8) Ἡ τῆς Δοβήρου (Δοριάνης) κειμένη πρὸς Β. τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πρὸς Α. τοῦ Ἀξιού.

9) Ἡ Λουδία λίμνη τῆς Πέλλης (νῦν Γιανιτσᾶς) χρησιμεύουσα ὡς λιμὴν τῆς Πέλλης.

10) Ἡ λίμνη τοῦ Ὀστρόβου (Κέλλη ἢ Cellae) κειμένη παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ κόμῃ.

11) Ἡ τῆς Καστορίας λίμνη (Celetrum) παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ πόλει κειμένη.

12) Ἡ τοῦ Δρενόδου (Βέντροκ) μικροτέρα καὶ πρὸς Μ. τῆς προηγουμένης.

13) Ἡ τῆς Πρέσπης μετὰ τῶν Βιτωλίων καὶ Ἀχρίδος κειμένη.

14) Ἡ Λυχνίτις (λίμνη τῆς Ἀχρίδος) μεγίστη καὶ καλλίστη πασῶν παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ πόλει.

Ἐρ Ἀλβαρία (Ἰλλυρία).

15) Ἡ Λαθεῖτις (λίμνη τῆς Σκόδρας) παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ πόλει.

Ἐρ Ἡπειρῳ.

16) Ἡ Παμβώτις (λίμνη τῶν Ἰωαννίνων) παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ πόλει.

17) Ἡ Ἀχερουσία (κειμένη ἀπέναντι τῶν Παζῶν) εἶναι μικροτέρα τῆς προηγουμένης.

Ἐρ Θεσσαλία.

18) Ἡ Νεσσωνίς (Μαυρολίμνη) ΒΑ τῆς Λαρίσης.

19) Ἡ Βοιθίης (Κάρλα) ΝΑ τῆς προηγουμένης.

20) Η΄ Ἀσκουριάς (Ὁζηροῦ) (1) πρὸς Β. τῆς Ὁθρυος.

Ἐρ Στερεῇ Ἑλλάδι.

21) Ἡ Μελίτη (Τρίκαρδο) μικρὰ λίμνη τῆς Ἀκαρνανίας.

22) Ἡ Τριχωνίς ἢ Λυσιμαχία (Βραχωῖρι) τῆς Αἰτωλίας.

23) Ἡ Ἀμβρακία (Βάλτος) ἐλώδης λίμνη παρὰ τῷ ὁμωνύμῳ χωρίῳ.

24) Ἡ λιμνοθάλασσα Μυρτούντιον (Βουλγάρα) μετὰ τῶν Λευκάδος καὶ Ἀμβρακικοῦ κόλπου.

25) Ἡ Κυνία ἐλώδης λίμνη κειμένη πρὸς Ν. τῆς ἐν Αἰτωλίας Τριχονίδος.

26) Ἡ Εὐοψος (Βουνοχωῖρι) ἐν Αἰτωλίας κειμένη πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως Καλυδωνίας.

(1) Ἐπειδὴ τὸ ὄνομα τοῦτο Βουλγαρικὸν εἶναι, προτιμητέον τὸ Λατινικὸν Ἀσκουριάς ἢ Ἀσκουρις.

27) Ἡ Κωπαῖς λίμνη (Τοπόλια) ἐν Βοιωτίᾳ ἡ μεγίστη τῶν τῆς Ἑλλάδος.

28) Ἡ Ὑλική (Λιβάδι, λίμνη τῆς Θήβας) ΜΑ τῆς Κωπαίδος, χωριζομένη διὰ τοῦ Φοινικίου ὄρους.

Ἐν Πελοποννήσῳ.

29) Ἡ Στυμφαλὶς (Ζάρακα) ΝΑ τῆς Φενεοῦ.

30) Ἡ Φενεὸς ΝΑ τῆς Κυλλήνης.

31) Ἡ Λέρνη (Μολίνι) λίμνη εἰς τὴν Ἀργολίδα.

32) Ἡ Ἀλκυωνία καὶ ἡ Δεινὴ (Ἀνάβολο) εἰς τὴν Ἀργολίδα.

Ἐν Κρήτῃ.

33) Ἡ λίμνη Κορησία (τοῦ Κουρνᾶ) κειμένη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ἀποκορώνου πλησίον τῆς Σούδας.

§. 19. Ἐδαφος καὶ ποιότης αὐτοῦ.

Τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, ἀνηκούσης εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Εὐρώπης, καὶ ἀποτελούσης τὴν νοτιανατολικὴν γωνίαν αὐτῆς, τὸ ἔδαφος εἶναι μᾶλλον ὀρεινὸν ἢ πεδινόν, διατεμνόμενον καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ὑπὸ πολλῶν καὶ διαφόρων μικρῶν καὶ μεγάλων ὀρέων χρησιμωτάτων εἰς τὴν κτηνοτροφίαν κατὰ τὸ θέρος καὶ ἀφθονωτάτην καύσιμον, οἰκοδομήσιμον καὶ ναυπηγήσιμον ὕλην παρεχόντων. Οὐχ ἦττον ὁμως μεταξὺ τῶν ὀρέων καὶ ἐν τοῖς παραλίοις ὑπάρχουσι πολλαὶ μικραὶ καὶ μεγάλαι εὐφοροὶ πεδιάδες, ἀρδευόμεναι ὑπὸ τῶν περιγραφέντων ἤδη ποταμῶν, καὶ πολλαχοῦ μεταξὺ αὐτῶν σχηματίζονται καρποφορώτατα λεκανοπέδια καὶ τερπνότατα κοιλάδες, περὶ τῶν ὁποίων προηγουμένως ἐγένετο λόγος. Καὶ ἡ ποιότης τοῦ ἔδαφους εἶναι διάφορος εἰς τὰς διαφόρους χώρας τῆς Χερσονήσου, ἐνιαχοῦ μὲν μᾶλλον καρποφόρος ἀλλαχοῦ δὲ ὀλιγώτερον, καὶ ἡ καρποφορία εἰς τινα μὲν μέρη εἶναι μεγάλη ἀπὸ τοῦ ἐνὸς 10—15, εἰς ἄλλα δὲ 5—10.

§. 20. Κλίμα καὶ προϊόντα τῆς Χερσονήσου.

Τὸ μὲν κλίμα τῆς Χερσονήσου, κειμένης μεταξὺ τῆς 42—36°

Β. πλάτους καὶ μεταξύ τῆς 32—46° **Α.** μήκους καὶ ἀντηκούσης εἰς τὴν βορρῆειον εὐκρατον ζώνην, εἶναι ψυχρὸν μὲν εἰς τὰς βορρῆειους χώρας καὶ εἰς τὰ ὀρεινὰ τῶν λοιπῶν μέρη, συγκερασμένον δὲ εἰς τὰς κεντρικὰς πεδιάδας καὶ μεσογείους χώρας καὶ θερμὸν εἰς πάσας τὰς μεσημβρινὰς, πεδινὰς καὶ παραλίας χώρας. Ἐκ δὲ τῆς ποικιλίας ταύτης τοῦ κλίματος, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸν γενικὸν κανόνα ὅτι πάντα τὰ νότια κράτη τῆς Εὐρώπης ἔχουσι θερμὸν κλίμα, ἔπρεπε νὰ εἶναι θερμὸν, ἐννοεῖται οἷκοθεν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος ἄφθονα καὶ πλουσιοπάροχα πάντα σχεδὸν τὰ προϊόντα τῶν τριῶν κλιμάτων παράγει, τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα εἰς τροφήν καὶ ζωὴν τῶν κατοίκων, τῶν ὁποίων τινὰ σπάνια καὶ πολυτιμα καὶ τῶν ὁποίων σημαντικὴ ἐξαγωγή γίνεται εἰς ἄλλα τῆς Εὐρώπης κράτη.

§. 21. Φυτὰ καὶ ζῶα,

Ἐκ φύσεως γόνιμος οὖσα ἡ Χερσόνησος, τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα παράγουσα προϊόντα καὶ περιέχουσα πλούσια μεταλλεῖα, τὰ ὁποῖα νῦν ἐντελῶς παρημελημένα εἶναι, ἄφθονα τρέφει φυτὰ καὶ ζῶα, ἐπαρκοῦντα εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων. Καὶ ἡ μὲν βλάστησις τῶν πρώτων τὰ μάλιστα εὐδοκιμεῖ εἰς τὰς παραδουνάβειους χώρας, εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας, τῆς Θεσσαλίας καὶ εἰς ὅλα ἐν γένει τὰ πεδινὰ καὶ παράλια μέρη τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, πλὴν τῆς φύσει λεπτογείου Ἀττικῆς, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι σῖτες, κριθή, ἀραβόσιτος, ὄρυζα, βάμβαι, κάνναβις, λινάριον, καπνοὶ ἐξαίρετοι, σήσαμον, ἐρυθρόδανον, βαλκανίδιον, κρίκος, τραγάκανθα, ἐλαῖαι, σταφίς Κορινθιακὴ, παντοειδεῖς ὀπώραι καὶ πολυάριθμα βοτανικὰ φυτὰ. Τῶν δὲ οἰκιστῶν ζώων ἐπισημότερα εἶναι ἵπποι Θεσσαλικοί, βόες παραδουνάβειοι, Μακεδονικὰ καὶ Θεσσαλικὰ πρόβατα εὐμαλλότατα, βοῦβαλοι, αἰγες, ἔλαφοι, δορκάδες, λαγωοὶ κτλ. πτηνὰ οἰκίστα οἷον ὄρνιθες, χῆνες, νῆσσαί, Ἰνδιᾶνοι καὶ ἐν ταῖς λίμναις καὶ ποταμοῖς γίνεται πλουσία ἄγρια πολλῶν καὶ παντοειδῶν ἄξιολόγων ἰχθύων καὶ ἐγχέλεων.

§. 22. Κάτοικοι τῆς Χερσονήσου.

Οὐδεμία ἄλλη χώρα τῆς Εὐρώπης δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Χερσονήσον κατὰ τὴν μερίστην καὶ διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν κατοίκων αὐτῆς καὶ κατὰ τὰ μεγάλα καὶ σπουδαῖα ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα προέκυψαν ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῆς· διότι οἱ μὲν κάτοικοι τῆς ἰδίως Ἑλλάδος παραλαβόντες τὰ πρῶτα σπέρματα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς, ἀναπτύξαντες αὐτὰ καὶ καθ' ὁλοκληρίαν μεταποιήσαντες, ἴδιον πολιτισμὸν παρήγαγον, τὸν Ἑλληνικόν, καὶ πάσας τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας ἔφεραν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς τελειότητος, τὰ ἀθάνατα μνημεῖα τῶν ὁποίων καὶ νῦν ἔτι κινεῖσιν εἰς θαυμασμὸν πάντα τὰ πεφωτισμένα τῆς Εὐρώπης ἔθνη. Οἱ δὲ Μακεδόνες διὰ τοῦ μεγαλουργοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου τοῦτον τὸν πολιτισμὸν παραλαβόντες ἐγκατέσπειρον εἰς τὰ ἀπώτατα μέρη τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας. Καὶ τὰ πρὸς βορρᾶν τοῦ Αἴμου οἰκοῦντα ἔθνη διέμειναν βάρβαρα τὸ πάλαι ὥς καὶ νῦν εἶναι. Τοιοῦτοι ἀναδειχθέντες οἱ ἀρχαῖοι τῆς Χερσονήσου κάτοικοι ἀπέκτησαν δόξαν ἀθάνατον ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ, διὰ τῆς διὰ τῆς διανοητικῆς ὑπεροχῆς αὐτῶν ἐπὶ πάντων τῶν ἐθνῶν καὶ κατοίκων τῆς Εὐρώπης.

Οἱ δὲ νῦν κάτοικοι τῆς Χερσονήσου συμποσούμενοι εἰς 18 ¹/₂ ἑκατομμύρια, τῶν ὁποίων 17 μὲν ἀνῆκον πρότερον τῇ Τουρκικῇ αὐτοκρατορίᾳ, 1 ¹/₂ δὲ ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος, δύνανται νὰ ἐξετασθῶσιν ὑπὸ τέσσαρας τὰς ἐξῆς ἐπόψεϊς.

§. 23. Α') Ἑθνογραφικῶς.

Ὡς τὸ πάλαι, πλὴν τῶν κυρίων καὶ ἐπικρατεστέρων τῆς Χερσονήσου κατοίκων, ἤτοι τῶν Ἑλλήνων, κατ' ὅσον πολλὰ καὶ διάφορα βάρβαρα ἔθνη ἐν ταῖς βορρείοις αὐτῆς χώραις, τὰ ὁποῖα πολιτικῶς ὑπέκυψαν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀλεξάνδρου, οὕτω καὶ νῦν οἰκοῦσι διάφορα ὄμιλα καὶ ἔθνη καθ' ὅλην τὴν Χερσονήσον, τὰ ὁποῖα κατατάσσονται ὥς ἐξῆς·

1) Οἱ Ἑλληγες, οἱ ἐπιστημότεροι καὶ ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς Χερσονήσου καταγόμενοι ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ εἰς χρῆσιν

ἔχοντες τὴν Αἰολοδωρικὴν γλῶσσαν, περιέχουσιν ὀλίγα ξενικὰ στοιχεῖα, κατοικοῦσιν ἐν ἀπάσαις ταῖς πρὸς νότον τοῦ Αἴμου χώραις περισσότεροι μὲν πρὸς νότον, ὀλιγώτεροι δὲ πρὸς βορρᾶν καὶ ἀριθμοῦσιν περὶ τὰ 3 $\frac{1}{2}$ ἑκατομμύρια, τῶν ὁποίων 2 μὲν ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ, 1 $\frac{1}{2}$ δὲ ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος, ὑπερέχοντες διανοητικῶς πάντων τῶν λοιπῶν στοιχείων καὶ φύλων καθ' ὅλους τοὺς κλάδους τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

2) Οἱ συγγενεῖς τῶν Ἑλλήνων Ἀλβανοί, ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Πελασγῶν καὶ Ἰλλυριῶν καὶ ἀρχαιότατοι ἐπ' ἑσῆς κάτοικοι τῆς Χερσονήσου κατοικοῦσιν ἐν τῇ Ἀλβανίᾳ (Ἰλλυρία, Ἄνω Ἡπειρῷ) καὶ συμποσούμενοι εἰς 1,000,000 ὑπολείπονται πολὺ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ παιδεύσιν οἱ ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ κατοικοῦντες, οὔτινες διακρίνονται εἰς Γέγιδες ἐν τῇ Β. Ἀλβανίᾳ, εἰς Τόσκιδες, Λιάπιδες καὶ Τσάμιδες ἐν τῇ νοτίῳ Ἀλβανίᾳ καὶ βορρείῳ Ἡπειρῷ.

3) Οἱ Ῥωμᾶνοι (Βλαχοουλῳαοὶ) καταγόμενοι ἐκ τῶν ἀρχαίων Δακορρωμαίων καὶ Μοισῶν καὶ μεταχειριζόμενοι ἰδίαν γλῶσσαν παρεφθαρμένην Ῥωμαϊκὴν καὶ μετὰ πολλῶν Σλαυικῶν λέξεων ἀναμεμιγμένην κατοικοῦσιν ἐν τῇ νῦν Ῥωμανίᾳ (Βλαχία καὶ Μολδαβία) καὶ συμποσοῦνται εἰς 4,100,000, τῶν ὁποίων ὀλίγοι μεταναστεύσαντες κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα εἰς τὴν Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν, Ἡπειρον καὶ Ἑλλάδα ὀνομάζονται Μικρόβλαχοι καὶ Κουτσόβλαχοι καὶ εἶναι ἤδη ἐξφκειωμένοι πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν.

4) Οἱ Βούλγαροι καταγόμενοι ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ παραδεχθέντες τὴν Σλαυικὴν γλῶσσαν ἀναμεμιγμένην μετὰ Ταρταρικῶν καὶ Τουρκικῶν λέξεων καθὼς καὶ οἱ Σλαῦοι, κατοικοῦσιν ἐν ταῖς πρὸς βορρᾶν τοῦ Αἴμου χώραις, ἐν τῇ βορρείῳ Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, καὶ συμποσούμενοι εἰς 4,200,000 διαμένουσιν ἔτι καὶ νῦν ἐν βαρβαρότητι καὶ ἀπαιδευσίᾳ· διακρίνονται δὲ 1) εἰς Σέρβους, 2) εἰς Μαυροβουνίους, Βοσνίους καὶ Ἑρζεγοβινίους καὶ 3) εἰς Βουλγάρους.

5) Οἱ Ὄθωμανοί, κεινῶς Τοῦρκοι ὀνομαζόμενοι, καταγόμενοι ἐκ τῶν Ταρτάρων τῆς Ἀσίας καὶ ὁμιλοῦντες γλῶσσαν Ταρταρο-

μογγολικὴν ἀναμεμιγμένην μετὰ Περσικῶν καὶ Ἀραβικῶν λέξεων, δεσπόζουσι τῆς χώρας καὶ εἶναι διεσπαρμένοι μετὰ τῶν ἄλλων ἔθνων καθ' ὅλην τὴν Χερσόνησον πλὴν τῆς κυρίως Ἑλλάδος, Ῥωμουνίας καὶ Σερβίας, οὐδαμοῦ δὲ ἀποτελοῦσιν ἐν ὅλῳ συμπαγὲς καὶ ἄμικτον, συμποσούμενοι εἰς 4,200,000.

6) Οἱ Ἰσραηλίται διεσπαρμένοι ὄντες εἰς ὅλας τὰς πόλεις καὶ ἐμιλοῦντες Ἰσπανοαραβικὴν γλῶσσαν ἀναμεμιγμένην μετὰ Τουρκικῶν λέξεων ἀσχολοῦνται ἰδίως εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ μόλις ἀριθμοῦσι 150,000.

7) Οἱ Ἀρμένιοι καταγόμενοι ἐκ τῆς Ἀρμενίας τῆς Ἀσίας καὶ ἐμιλοῦντες ἰδίαν Ἀρμενικὴν γλῶσσαν εἶναι διεσπαρμένοι εἰς τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Τουρκίας καὶ ἀσχολοῦνται ὡς οἱ Ἑβραῖοι εἰς τὸ ἐμπόριον, συμποσούμενοι εἰς 500,000 περίπου.

8) Καὶ τελευταῖον οἱ Ἀθίγγανοι (Γύφτοι) καταγόμενοι ἐκ τῶν Ἰνδῶν τῆς Ἀσίας, λαλοῦντες γλῶσσαν ἀτελῇ καὶ ἄμορφον, διεσπαρμένοι ὄντες ἐν πάσαις ταῖς χώραις πλὴν τῆς Ἑλλάδος καὶ ζῶντες βίον θουλικὸν καὶ σκηνίτην, οἱ πλείστοι μετέρχονται διάφορα βάνασα ἔργα καὶ εἶναι ῥυπαρώτατοι καὶ χαμερπέστατοι, συμποσούμενοι εἰς 250,000.

Πλὴν δὲ τούτων ὑπάρχουσιν εἰς τὰς ἐμπορικὰς πόλεις τῆς Χερσονήσου καὶ πολλοὶ Εὐρωπαῖοι, κοινῶς Φράγκοι καλούμενοι, καὶ μετερχόμενοι διάφορα ἐπαγγέλματα καὶ ἰδίᾳ τὸ ἐμπόριον.

§. 24. Β'.) Θρησκευτικῶς.

Οἱ κάτοικοι τῆς Χερσονήσου διαίρουσιν κατὰ τὴν θρησκείαν

1) Εἰς Χριστιανοὺς ὀρθοδόξους τοὺς πλείστους καὶ ὀλίγους δυτικούς κατοικοῦντας εἰς τὴν ἰδίᾳ Ἑλλάδα καὶ εἰς πάσας τὰς λοιπὰς τῆς Χερσονήσου χώρας. Καὶ οἱ μὲν Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες, Ἀλβανοί, Ῥωμῦνοι καὶ Σλαβοβούλγαροι συμποσούνται εἰς 12,000,000, οἱ δὲ Καθολικοὶ εἰς 650,000.

2) Εἰς Μωαμεθανούς, σποραδικῶς οἰκοῦντας εἰς ὅλην τὴν Χερσόνησον, πλὴν τῆς ἰδίᾳ Ἑλλάδος, ὅπου ἐν Χαλκίδι μόνον ὑπάρχουσιν ὀλίγοι οἰκογένηται, καὶ συμποσούμενοι εἰς 4,200,000.

3) Εἰς Ἰουδαίους δωσπαρμένους ὄντας καθ' ὅλην τὴν Χερσονήσον καὶ συμποσομένους εἰς 250,000.

4) Εἰς Ἀθιγγάνους μικτοὺς ὄντας κατὰ τὴν θρησκείαν, τοὺς μὲν Μωαμεθανοὺς τοὺς δὲ Χριστιανοὺς, καὶ εἰς 250,000 ἀριθμουμένους.

§. 25. Γ'.) Διανοητικῶς.

1) Κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν γενικὴν πρόοδον ἐν πάσαις ταῖς τέχναις καὶ ἐπιστήμασι τὴν πρώτην θέσιν κατέχουσι μεταξύ τῶν λοιπῶν ἔθνων καὶ φύλων τῆς Χερσονήσου οἱ κάτοικοι τῆς ἰδίως Ἑλλάδος καὶ οἱ καθ' ὅλην τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν οἰκοῦντες ὁμογενεῖς αὐτῶν Ἕλληνες, οἵτινες διὰ τῶν φυσικῶν καὶ ἐπικτητῶν πλεονεκτημάτων ὑπερέχοντες τῶν ἄλλων, ἔχουσιν εἰς χεῖρας τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν καὶ εὐδοκίμως μετέρχονται πάσας ἐν γένει τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας καὶ εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ μεγάλου τῆς Χερσονήσου σώματος.

2) Οἱ Ῥωμοῦνοι δευτέραν κατέχουσι θέσιν μετὰ τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες πρότερον μὲν διετέλουν ἐν νηπιώδει καταστάσει τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ πρόοδου, ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως ὁμῶς τοῦ ἡγεμόνος Καρόλου εἰς τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον ἱκανῶς ἐχώρησαν εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν.

3) Οἱ Ἀρμένιοι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ὑπολειπόμενοι τῶν ἄλλων κατὰ τὴν διανοητικὴν πρόοδον ἀνθαμιλλῶνται ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ ἐμπορίου, διὰ διαφόρων μέσων καὶ τρόπων προαγόμενοι ἐν αὐτῷ.

4) Οἱ Σλαβοβούλγαροι ἐν τῇ τελευταίᾳ βαθμίδι τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως ἱστάμενοι, ἀποκλειστικῶς ἀσχολοῦνται, πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων, εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ἐν αἷς διὰ τῆς φιλοπονίας αὐτῶν εὐδοκίμοῦσι, καὶ εἰς τινὰς βαναύσους τέχνας καταγίνονται. Μεταξὺ δὲ τούτων διακρίνονται οἱ Σέρβοι διὰ τὴν μέριμναν περὶ τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως καὶ πολιτικῆς προαγωγῆς, καὶ οἱ Μαυροβούνιοι διὰ τὸν ἥρωισμόν.

5) Οἱ Μουσουλμάνοι καὶ ἄρχοντες τῆς χώρας κωλυόμενοι ἐκ τῆς θρησκείας εἰς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, ἀσχολοῦνται εἰς

τὴν διοίκησιν τῆς κατακτηθείσης χώρας, ὡς ἐκ τούτου δὲ θεωροῦντες ἑαυτοὺς ἐξησφαλισμένους ἀδιαφοροῦσι περὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ προόδου αὐτῶν καὶ διαμένουσι στάσιμοι ὡς οἱ Σῖναι ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ πολιτισμοῦ.

6) Οἱ δὲ ὀλίγοι Ἀθίγγανοι ἐντελῶς ἀκίνητοι μένουσιν ἐν τῇ ἐλσεινῇ καὶ ἀθλίᾳ καταστάσει αὐτῶν, οὐδόλως φροντίζοντες οὐδὲ διανοοῦμενοί ποτε περὶ παιδείσεως καὶ ἀναπτύξεως αὐτῶν.

§. 26. Δ'.) Πολιτικῶς.

Καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἔποψιν διακρίνονται τῶν λοιπῶν ἐθνῶν καὶ φύλων οἱ Ἕλληνες, οἵτινες, κληρονομήσαντες τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀθανάτων προγόνων καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποφέρωσι τὴν δουλείαν, πρῶτοι πάντων ἡγωνίσθησαν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας, καὶ μετὰ πολυχρονίους ἀγῶνας κατῴρθωσαν νὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς δεσποτείας τῶν κατακτητῶν καὶ οὕτως ἐσύστησαν τὸ μικρὸν ἐλεύθερον βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, ὅπερ ἀδίκως ἡ σκληρὰ διπλωματία κατέκλεισεν ἐντὸς στενωπῶν ὀρίων, ἀποκλείσασα τὰς λοιπὰς ἀγωνισθείσας ὁμογενεῖς ἐπαρχίας. Πρότερον σύμπασα ἡ Χερσονήσος, ἥτις φυσικῶς ἐν ὅλῳν συμπαγὲς ἀποτελεῖ, πολιτικῶς διηρεῖτο εἰς δύο ἄνισα τμήματα, τῶν ὁποίων τὸ μὲν βόρρειον καὶ κεντρικὸν τῆς Χερσονήσου μέρος ἀπετέλει τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, τὸ δὲ μικρότατον νότιον μέρος αὐτῆς ἀπετέλει τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος.

ΤΜΗΜΑ Δ'.

ΕΝΕΣΤΩΣΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ.

Μετὰ τὸν Ῥωσσοτουρκικὸν πόλεμον καὶ διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου τοσοῦτον μετεβλήθη ἡ πολιτικὴ κατάστασις αὐτῆς καὶ τοσοῦτον ἡκρωτηριάσθη πανταχόθεν, ὥστε ἡ μεγάλη ἐκείνη αὐτοκρατορία μετέπεσεν εἰς δυνάμιν τρίτης τάξεως ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Διότι αἱ μὲν πρότερον φόρου ὑποτελεῖς αὐτῇ ἡγεμονίαι, ἡ Ῥωμουνία, ἡ Σερβία καὶ τὸ Μαυροβούνιον ἀποσπασθεῖσαι ἐκ τῆς αὐτοκρατορίας, ἐκηρύχθησαν ἐντελῶς ἀνεξάρτητοι καὶ ἐπηυξήθησαν διὰ χωρῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐκτεταμένων. Ἡ δὲ Βοσνία μετὰ τῆς Ἑρζεγοβίνης κατελήφθη ὑπὸ τῆς Αὐстро-ουγγαρίας, ἡ Βουλγαρία μέχρι τοῦ Αἰμου ἐκηρύχθη ἐντελῶς αὐτόνομος καὶ μόνον φόρου ὠρισμένου ὑποτελής, ἡ Θράκη πρὸς διαστολὴν τῆς Βουλγαρίας μετονομασθεῖσα ἀνατολικὴ Ῥωμυλία, ἔλαβε διοικητικὴν αὐτονομίαν ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου, τὰ δύο τρίτα τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου προσηρτήθησαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν βασιλεῖον καὶ ἡ Κύπρος κατελήφθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας. Μόνη δὲ ἡ πατρίς τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους Μακεδονία καὶ ἡ πατρίς τοῦ μεγάλου ἥρωος Γεωργίου Καστριώτου τοῦ Σκενδέρμπεη Ἀλβανία μετὰ τῶν νήσων καὶ τῆς βορρῆου Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου, ἔμειναν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου καὶ ἀποτελοῦσι τὴν οὕτω κολοσθεῖσαν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία πρότερον μὲν εἶχεν ἄλλας διοικητικὰς διαιρέσεις, νῦν δὲ τὸ ὑπολειφθὲν μέρος αὐτῆς ὑποβάλλεται εἰς ἄλλας διαιρέσεις. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ αὗται δὲν εἶναι σταθεραὶ καὶ ἀμετάβλητοι, ἡ Γεωγραφία δὲν δύναται νὰ παρακολουθήσῃ αὐτάς καὶ προτιμᾷ ὡς σταθεράν καὶ ἀμετάβλητον τὴν φυσικὴν καὶ ἱστορικὴν διαίρεσιν τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου καὶ τῆς ὑπολειφθεῖσης Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας κατὰ χώρας καὶ ἐπαρχίας.

Ἡ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος διακρινομένη διὰ τῆς σειρᾶς τοῦ Αἰμου εἰς δύο μεγάλα καὶ ἄνισα τμήματα, ὧν τὸ μὲν πρὸς βορρᾶν

περιλαμβάνει τὰς Σλαυϊκὰς χώρας καὶ τὴν Ῥωμουϊαν, τὸ δὲ πρὸς νότον τοῦ Αἵμου τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας καὶ τὴν Ἀλβανίαν, διαιρεῖται εἰς δέκα μεγάλας ἐπαρχίας, πέντε μὲν πρὸς βορρᾶν τοῦ Αἵμου κειμένας, πέντε δὲ πρὸς νότον αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι πρότερον ἀνῆκον εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, περιλαμβάνουσα καὶ τὸ βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος, ἀποτελοῦν τὸ νοτιώτατον τῆς Χερσονήσου μέρος. Τῶν δὲ νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους μὴ ἀποτελουσῶν μέρος τῆς Χερσονήσου, ἀνήκουσιν αἱ μὲν, εἰς τὴν Τουρκίαν αἱ δέ, εἰς τὴν Ἑλλάδα πολιτικῶς. Αἱ δὲ χῶραι τῆς Χερσονήσου εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

α')	Ἡ Βοσνία μετὰ τῆς Ἑρζεγοβίνης.	1	200	000	καὶ
β')	Τὸ Μαυροβούνιον.		250	000	
γ')	Ἡ Σερβία (ἄνω Μοισία).	1	500	000	
δ')	Ἡ Βουλγαρία (κάτω Μοισία).	1	900	000	
ε')	Ἡ Ῥωμουϊα (Βλαχομολδαυία).	5	200	000	
ς')	Ἡ Θράκη (Ῥωμυλία).	2	300	000	
ζ')	Ἡ Μακεδονία.	1	600	000	
η')	Ἡ Ἀλβανία (Ἰλλυρία).		400	000	
θ')	Ἡ Ἡπειρος καὶ		450	000	
ι')	Ἡ Θεσσαλία.		350	000	

Εἰς ταύτας προστίθεται τὸ Ἑλληνικὸν βασιλεῖον καὶ αἱ νῆσοι.

Κατὰ δὲ τὴν νέαν πολιτικὴν μεταβολὴν καὶ συνθήκην τοῦ Βερολίνου μόνον ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Ἀλβανία μετὰ τῆς βορρείου Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας καὶ τῶν νήσων, πλὴν τῆς Κύπρου παραχωρηθείσης εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἔμειναν ὑπὸ τὴν ἄμεσον κυριαρχίαν τῆς Τουρκίας. Ἡ δὲ Βοσνία μετὰ τῆς Ἑρζεγοβίνης κατελήρθη ὑπὸ τῆς Αὐстро-ουγγαρίας, ἡ Ῥωμουϊα παραχωρήσασα μέρος τῆς Βεσσαραβίας τῇ Ῥωσσίᾳ καὶ προσλαβοῦσα τὴν Δοβρουτσαν τῆς Βουλγαρίας, ἡ Σερβία καὶ τὸ Μαυροβούνιον προσλαβοῦσαι ἔκτασιν ἱκανήν, ἐκηρύχθησαν ἐντελῶς ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τῆς Τουρκίας, ἡ Βουλγαρία μέχρι τοῦ Αἵμου αὐτόνομος ἡγεμονία φόρου ὑποτέλης, ἡ Θράκη, πλὴν τῆς παραλίας καὶ τοῦ Αἵμου, ἐπαρχία ἔχουσα διοικητικὴν αὐτονομίαν, καὶ τὰ δύο τρίτα τῆς Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας προσηρτήθησαν εἰς τὸ βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν περιγράφονται πρῶτον αἱ πρὸς Β. τοῦ Αἰ-
μου Σλαυϊκαὶ χῶραι κατὰ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν αὐτῶν καὶ εἶτα
αἱ πρὸς Ν. αὐτοῦ Ἑλληνικαί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΒΟΣΝΙΑ ΚΑΙ ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ.

*Εκτασις 1000 □ μιλ. κάτοικοι 1,200,000.. *Τούρκοι*

*Ορια. *Χρ. σλ.*

Ἡ Βοσνία συνηνωμένη μετὰ τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ μέρος τῆς
Κροατίας ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς Σλαβωνίας, πρὸς
Δ. ὑπὸ τῆς Κροατίας καὶ Δαλματίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Μαυρο-
βουνίου καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Σερβίας.

*Ορη.

Αἱ Δυναρικαὶ Ἀλπεις διατέμνουσιν ὅλην τὴν χώραν καὶ πέμπουσιν
κλάδους καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, λαμβάνοντας διάφορα ἐπιτόπια
ὀνόματα, ὁ ὑψηλότερος τῶν ὁπίων φθάνει εἰς 7,600 πόδας ὕψος.

Ποταμοί.

Ὁ Σαῦος περιβάλλων τὴν Βοσνίαν ἐκ τῆς βορρείου πλευρᾶς καὶ
δεχόμενός τοὺς παραποτάμους Οὐνναν, Βέρμπαν, Ὀκρίναν, Βόσναν
καὶ Δρίνον, καὶ ὁ Νάρων μέγας πλωτὸς ποταμὸς πηγάζων ἐκ τῶν
Δυναρικῶν Ἀλπεων καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.

Λίμναι.

Μίαν καὶ μόνην μικράν καὶ ἐλώδη λίμνην περιέχει ἡ χώρα ὀ-
νομαζομένην Μπλάτο.

Τῆς Βοσνίας, πρότερον διαιρουμένης πολιτικῶς εἰς 7 τμήμα-
τα, ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

Σαραέβον (Βόσνα-Σεράϊ) πρωτεύουσα πόλις ὀχυρά, βιομήχανος,
ἐμπορικὴ καὶ καλῶς ἐκτισμένη, ἔχουσα 60 χιλ. κατοίκων, τῶν
πλείστων Μωαμεθανῶν καὶ τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν ὀρθοδόξων καὶ

Καθολικῶν, 100 τζαμιά καὶ πολλές ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια.

Τραβνίκον πρὸς Β. τῆς προηγουμένης κειμένη μεταξύ τῶν δύο ποταμῶν Βέρμπα καὶ Βόσνα, ἔχει ἀκρόπολιν καὶ 15 χιλ. κατοίκων, ἐν ᾗ ἐδρεύει ὁ διοικητῆς τῆς Βοσνίας.

Βανιαλούκα ΒΑ τῆς προηγουμένης κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Βέρμπα, εἶναι ὀχυρὰ ἔχουσα 20 χιλ. κατοίκων, 40 τζαμιά, ἐργαστάσια καλλίστης πυρίτιδος, λουτρὰ καὶ περίξ αὐτῆς θερμὰ ὕδατα καὶ ῥωμαϊκὰς ἀρχαιότητας.

Νοβίπαζαρ (νέα ἀγορά) πρὸς Α. τῆς προηγουμένης κειμένη ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ Σερβίας ἔχουσα κατοίκους 12 χιλ. καὶ περίφημος διὰ τὰς θερμὰς πηγὰς αὐτῆς. Ἡ πόλις αὕτη μετὰ τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἀφέθη εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς Τουρκίας.

Ζβόρνικον κειμένη ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Βοσνίας καὶ Σερβίας παρὰ τὸν Δρίνον ποταμὸν ἔχει 10,000 κατ. τῶν πλείστων Σέρβων.

Ἄλλαι πόλεις μικρότεραι τούτων εἶναι ἡ Φώκα, ἡ Βοϊνιτσα, Βάροδον καὶ Μάϊδαν, ἐν αἷς κατοικοῦσι πολλοὶ Καθολικοί.

Ἐν δὲ τῇ Ἑρζεγοβίνῃ ἐπισημότεραι εἶναι

Ἡ Μοστάρη κειμένη ἐπὶ τοῦ Νάρωνος ποταμοῦ ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ ἔχουσα 15 χιλ. κατοίκων, τῶν πλείστων Μωαμεθανῶν, ὀπλοποιεῖον καὶ ἐργαστάσιον Δαμασκηνῶν ξιφῶν.

Ἡ Τρεβίγνη ὀχυρωτέρα τῆς προηγουμένης κειμένη εἰς τὰ μεθόρια τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Δαλματίας ἔχει 10 χιλ. κατοίκων καὶ ἔδραν καθολικοῦ ἐπισκόπου.

Κλίμα.

Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι συγκερασμένον καὶ ὑγιεινόν. Τὸ δὲ ἔδαφος κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν, περιέχον μεταξύ τῶν ὀρέων εὐφόρους πεδιάδας καὶ κοιλάδας καὶ ἐπιτῆδειον εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ γεωργίαν.

Προϊόντα τῆς χώρας εἶναι σῖτος, ὄρυζα, κάνναβις, ὀπωρικά καὶ οἶνος.

Ζῶα ἐξάιρετα τρέφει πρόβατα, χοίρους, αἰγας, πτηνὰ καὶ διάφορα ἄγρια ζῶα. Μέταλλα πολύτιμα καὶ κοινὰ περιέχει ἄφθονα, ἀλλ' ἐντελῶς πηρημελημένα εἶναι. Τὸ ἐμπόριον τῶν πόλεων μετέρχονται

ξένοι ἦτοι Ἑλληνες, Ἀρμένιοι, Ἰουδαῖοι, Ἴταλοι καὶ Γερμανοί.

Κάτοικοι.

Τοῦ ὀλίγου ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων 750 μὲν χιλ. εἶναι χριστιανοί, τῶν ὁποίων 600 μὲν χιλ. ὀρθόδοξοι, 150 χιλ. δὲ Καθολικοὶ καὶ 400 χιλ. Ἰουδαῖοι. Οἱ δὲ πλεῖστοι πάντων εἶναι Σλαῦοι ἦτοι Βόσνιοι, Ἑρζεγοβῖνιοι, Κροάται, Μαυροβούνιοι καὶ Σέρβοι, οἱ δὲ λοιποὶ Ἑλληνες, Ἰουδαῖοι, Ἀθίγγανοι, Βλάχοι, Οὐγγροί, Ἀρμένιοι, Ἴταλοι καὶ Γερμανοί.

Ἡ ἐπαρχία καταληφθεῖσα ὑπὸ τῆς Αὐстро-ουγγαρίας θὰ διοργανωθῇ εὐρωπαϊκῶς καὶ θὰ εὐτυχῇσῃ πραγματικῶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΝ.

*Εκτ. 165 □ μ. Κατ. 250,000 περίπου.

**Ορία.*

Τὸ Μαυροβούνιον ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ Βοσνίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Δαλματίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς λίμνης τῆς Σκόδρας (Λαβιάτιδος), νησιδιὰ τινα τῆς ὁποίας ἀνήκουσι τοῖς Μαυροβουνίοις, εἰς τοὺς ὁποίους παρεχωρήθη διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου καὶ ἰκανὴ ἔκτασις χώρας πρὸς Ν. καὶ Α.

**Ορη.*

Καὶ ἐνταῦθα αἱ Δυναρικαὶ Ἀλπεις ἐκτεινόμεναι καὶ εἰς πολλὰς διακλαδώσεις διασχιζόμεναι, τῶν ὁποίων αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ εἶναι ὁ Δορμίτωρ (ὕψ. 7600 ποδ.) καὶ ὁ Κόμος (8000' ποδ.), πληροῦσι τὴν χώραν καὶ καθιστῶσιν αὐτὴν ὄρεινὴν.

Ποταμοί.

Ὀλίγοι μικροὶ καὶ ἀσήμαντοι ποταμοὶ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ὄρεινῇ ταύτῃ χώρᾳ οἷον ὁ Μοράτζας πηγάζων ἐκ τοῦ Δορμίτωρος, ἐκβάλλει εἰς τὴν λίμνην τῆς Σκόδρας, ἡ Κίνιτσα, ἡ Ζέτα, ἡ Μορόκα

καὶ οὗτοι ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν πρὸς Ν. κειμένην λίμνην τῆς Σκόδρας· λίμνη δὲ οὐδεμία ὑπάρχει ἐντὸς τῆς χώρας.

Ἡ ἡγεμονία τοῦ Μαυροβουνίου περιλαμβάνοντος 300 χωρία διηρεῖτο πρότερον εἰς 8 τμήματα (Ναῖδες), ὑποδιαιρούμενα εἰς πολλάς κοινότητας. Τὸ ἰδίως Μαυροβούνιον κατέχον τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ ὅλου περιέχει 4 Ναῖδες μετὰ τῆς πρωτεύουσας. Τὸ δὲ ἀνατολικὸν μέρος τῆς χώρας ὀνομάζεται Βέρδα καὶ περιέχει τὰς λοιπὰς 4 Ναῖδες. Κατὰ δὲ τὴν συνθήκην τοῦ Βερολίνου προσέλαβεν ἱκανὴν χώραν ἐν Ἀλβανίᾳ μετὰ τοῦ λιμένος τοῦ Ἀντιβάρεως.

Πρωτεύουσα τοῦ Μαυροβουνίου εἶναι ἡ κώμη Κετίγνη κειμένη ἐπὶ θέσεως ὑψηλῆς καὶ ὀρεινῆς καὶ ἔχουσα μόλις 4000 κατ. ἐν ᾗ ἐδρεύει ὁ ἡγεμὼν καὶ οἱ γερουσιασταί.

Κλίμα.

Τὸ μὲν κλίμα τῆς χώρας ἕνεκα τῶν πολλῶν ὀρέων (1) εἶναι ψυχρὸν καὶ ὑγιεινόν. Τὸ δὲ ἔδαφος ἀκαρπὸν πλὴν τῶν κοιλιάδων τῶν σχηματιζομένων μεταξὺ τῶν ὀρέων καὶ τοῦ πρὸς τὴν Σκόδραν πεδινοῦ μέρους, τὰ ὅποια καλλιεργούμενα ὑπὸ τῶν ὀρεινῶν δὲν ἐξήρουν πρὸς διατροφὴν αὐτῶν.

Προϊόντα τῆς χώρας εἶναι ἀραβόσιτος, κριθή, ὄρυζα, γεώμηλα, καπνός. Ζῶα τρέφει ἡ χώρα ἡμιόνους, πρόβατα, αἰγας, καὶ χοίρους. Τὸ ἐμπόριον τῆς χώρας εἶναι μικρὸν καὶ ἀσήμαντον γινόμενον ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῶν χωρίων καὶ ἐν Καΐσρῳ.

Κάτοικοι.

Πάντες οἱ κάτοικοι Σερβικῆς καταγωγῆς ὄντες καὶ ὀρθόδοξοι ἔχοντες ἀντὶ ἀρχιεπισκόπου ἀρχιμανδρίτην καὶ 200 ἱερεῖς ἐνασχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, διακρίνονται πάντων τῶν Σλαυϊκῶν φύλων κατὰ τὴν φιλελευθερίαν, ἀνδρίαν καὶ γενναιότητα, πάντοτε ἥρωικῶς ἀγωνιζόμενοι κατὰ τῶν Τούρκων πρὸς διατήρησιν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἐπέκτασιν τῶν ὁρίων. Ζῶσι

(1) Διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι ἀστειζόμενοι λέγουσιν ὅτι ὅταν ὁ Θεὸς περιπατῶν διεμοίραζε τοὺς λίθους ἐπὶ τῆς γῆς, διαβράχεντος τοῦ πάγκου πάντες ἔπεσον ἐπὶ τοῦ Μαυροβουνίου καὶ ἐγένοντο βουνά.

δὲ πατριαρχικῶς διοικούμενοι ὑπ' ἐνὸς ἡγεμόνος πρότερον φέροντος τὸν τίτλον « Βλαδίκαρ » Δεσπότης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΣΕΡΒΙΑ (ΛΑΩ ΜΟΙΣΙΑ).

Ἐκτ. 1200 □ μ. περίπου. Κ. 1,500,000.

*Ορία.

Ἡ Σερβία ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὀνομαζομένη *Ανω Μοισία ἔχει ὄρια πρὸς Β. μὲν τὸν Σαῦρον ποταμὸν καὶ τὸν Δούναβιν, πρὸς Δ. δὲ τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίνην, πρὸς Ν. τὴν Ἀλβανίαν καὶ Μακεδονίαν καὶ πρὸς Α. τὴν Βουλγαρίαν καὶ Βλαχίαν.

*Ορη.

Ἐν ᾧ τὸ Μαυροβούνιον πληρὲς ὄρεων εἶναι, ἡ Σερβία τοῦναντίον δὲν ἔχει οὔτε τόσον ὑψηλὰ ὄρη οὔτε τόσον πυκνά, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον λοφώδης· διότι τὸ ὑψηλότερον ὄρος αὐτῆς δὲν ὑπερβαίνει τὸ ὕψος 5—6000 ποδ. οἷον τὸ Καπαόνικον καὶ Ρούδνικον. Ταῦτα ὄρη αὐτῆς ἀποτελοῦσιν ἐκ Α. μὲν οἱ κλάδοι τῶν Διν. *Αλπεων ἐκ Μ. δὲ καὶ Α. οἱ κλάδοι τῆς σειρᾶς τοῦ Αἴμου.

Ποταμοί.

Ἐπισημότεροι ποταμοὶ τῆς Σερβίας εἶναι ὁ Δούναβις διαρρέων αὐτὴν ἐκ τῆς βορρῆου πλευρᾶς διέρχεται τὴν Σεμένδριαν καὶ τὸ Βελιγράδιον, ὁ Σαῦρος πηγάζων ἐκ τῶν Διν. *Αλπεων καὶ διερχόμενος τὴν Α. πλευρὰν ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν παρὰ τὸ Βελιγράδιον, ὁ Μοραῦος διατέμνων τὴν Σερβίαν ἐν τῷ μέσῳ εἰς δύο μέρη ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν πηγάζει ἐκ τῶν Διναρικῶν *Αλπεων καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν παρὰ τὴν Σεμένδριαν, ὁ Δρίνονος μεταξὺ Βοσνίας καὶ Σερβίας καὶ ὁ Τίμαχος (Τίμοκ) μεταξὺ Σερβίας καὶ Βουλγαρίας. Λίμνην οὐδεμίαν ἔχει ἡ Σερβία.

Ἡ ἡγεμονία αὕτη κηρυχθεῖσα ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῆς Πύλης δι

τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου διοικητικῶς διηγεῖτο πρότερον εἰς 17 διοικήσεις (Ναῖδες), αἵτινες ὑποδιηγούντο εἰς 62 ἐπαρχίας.

Πόλεις.

- + Τὸ Βελιγράδιον (Συγγίδουον) νέα πρωτεύουσα τῆς Σερβίας καὶ καθέδρα τοῦ ἡγεμόνος ^{Μιλόβαν} κειμένη ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Σαύου καὶ Δουνάβεως, εἶναι νεόκτιστος πόλις, ἔχουσα φρούρια ὄχυρά, δρόμους πλατεῖς, οἰκίας μεγάλας καὶ ὡραίας, ἀκαδημίαν, βιομηχανικὰ ἐργοστάσια, ζωήρον ἐμπορίον μετὰ τῆς Βιέννης, Πέστης, Κωνσταντινουπόλεως καὶ Θεσσαλονίκης καὶ 50 χιλ. κατοίκων.
- + Σεμένδρια (Μάργον) πόλις ὄχυρά τοῦ Δουνάβεως κειμένη ΒΑ τοῦ Βελιγραδίου καὶ ἔχουσα 12 χιλ. κατοίκων.
- + Κραγιουγεβάτση, ἐν τῷ μέσῳ τῆς χώρας κειμένη καὶ ἔχουσα 7,000 καὶ χυτῆριον πυροβόλων, πυριτοδοποιεῖον καὶ ὀπλοποιεῖον ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς Σερβίας ἀπὸ τοῦ 1821—39.
- + Πασσαροβίτση ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως κειμένη καὶ ἔχουσα 7,000 κατοίκων.

Σαβάτση ἐπὶ τοῦ Σαύου ποταμοῦ μετὰ 4,000 κατ. πόλις ἐμπορικῇ.

- + Κρουσεβάτση μετὰ 4,000 κατ. παρὰ τὸν Μοραῦον ποταμόν.
- ᾽Οσχίτσα μετὰ 7,000 κατ. πόλις ὄχυρά ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως.
- + Ἀλεξινίτσα (Γραμθεριάνα) πόλις ἐμπορικῇ μετὰ 4,000 κατ. ἐπὶ τῶν ὀρίων κειμένη πρὸς τὴν Νύσσαν.

Νεγοτίνη ἐμπορικῇ πόλις μετὰ 5 χιλ. καὶ Κλάδοβα κωμόπολις ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως κειμένη. Ἐν συνόλῳ ἡ Σερβία περιέχει 37 πόλεις, 2,155 κωμόπολεις καὶ χωρία, 1067 ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια 42.

Κλίμα.

Τῆς Σερβίας τὸ μὲν κλίμα εἶναι ἐν γένει εὐκρατον, τὸ δὲ ἔδαφος τῶν πεδιάδων καὶ κοιλάδων εἶναι καρποφορώτατον.

Προϊόντα.

Ἡ μὲν γεωργία εἶναι ἐντελὴς παρημελημένη ἐν Σερβίᾳ, ἡ δὲ

κτηνοτροφία είναι ἱκανῶς ἀνεπτυγμένη καὶ μάλιστα ἡ χοιροτροφία. Τὰ δὲ κυριώτερα προϊόντα τῆς χώρας εἶναι ἀραβόσιτος, σίτος, οἶνος, κάρναβις καὶ λίνον, καὶ τὸ κυριώτερον ἐμπόριον αὐτῆς συνίσταται εἰς τὴν ἐξαγωγὴν μεγάλης ποσότητος χοίρων, βαλάνων, ξυλείας καὶ ξυλανθράκων. Ἔχει δὲ καὶ ἀφθονίαν μετὰλλων χρυσοῦ, ἀργύρου, χαλκοῦ, σιδήρου, μολύβδου, γύψου καὶ ψευδαργύρου. Ἡ δὲ βιομηχανία διατελεῖ ἐν νηπιότητι.

Κάτοικοι.

Οἱ Σέρβοι κατὰ μὲν τὴν ἐθνικότητα εἶναι Σλαῦοι διοικούμενοι πάντοτε ὑπὸ δημογενοῦς ἡγεμόνος, κατὰ δὲ τὴν θρησκείαν χριστιανοὶ ἀρθόδοξοι ἔχοντες ἀρχιεπίσκοπον ἐδρεύοντα ἐν Βελιγράδι, φέροντα τὸν τίτλον «*Μητροπολίτης τῆς Σερβίας*» καὶ μετὰ 3 ὑποκειμένων ἐπισκόπων ἀποτελοῦντα τὴν ἐθνικὴν σύνοδον τῆς Σερβίας.

Πολίτευμα.

Τὸ μὲν πολίτευμα εἶναι συνταγματικὸν ἀπὸ τοῦ 1869, τὴν δὲ ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν διαχειρίζεται ἐπταμελὲς ὑπεύθυνον ὑπουργεῖον καὶ τὴν νομοθετικὴν ἡ Βουλὴ, ἐξ 115 μελῶν (Σκουπζίνα) καὶ ἡ Γερουσία (Σοβιέτ) ἐκ 17 μελῶν συνισταμένη.

Ἐκπαίδευσις.

Πρότερον μὲν ἡ ἐκπαίδευσις ἦν λίαν παρημελημένη, κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα ἔτη ἱκανῶς ἐνισχύθη καὶ προήχθη· διότι νῦν ὑπάρχουσι σχολεῖα μὲν διάφορα 514, μαθηταὶ δὲ 24,600, μαθητρίαι 3,300, διδάσκαλοι 560 καὶ διδασκάλισσαι 100. *βιομηχανία*
ἡ τῶν ἀνεπτυγμένων
Πρόσδοος καὶ ἔξοδα.

Τὰ μὲν ἐτήσια εἰσοδήματα ἀνέρχονται εἰς 12 ἑκατομμ. γρόσια περίπου, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς 11 ὡς ἔγγιστα.

Στρατιωτικὴ δύναμις.

Ὁ στρατὸς τῆς Σερβίας διοργανωθεὶς κατὰ τὸ Πρωσσικὸν σύ-

στημα ἀνέρχεται εἰς 100,000 ἀνδρῶν, ὧν 4,000 τακτικὸν καὶ 96 χιλ. ἐθνοφυλακὴν μετὰ 200 πυροβόλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΡΩΜΟΥΝΙΑ (ΔΑΚΙΑ) ἢ ΒΑΛΧΟΜΟΛΔΑΥΙΑ.

Ἐκτ. 2200 □. Κ. 5,200,000.

Ἡ Βλαχία καὶ ἡ Μολδαυία, τὸ πάλαι μέρος τῆς ἀρχαίας Δακίας ἀποτελοῦσαι καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους εἰς δύο ἡγεμονίας διηρημέναι, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν συνηνώθησαν εἰς μίαν ἡγεμονίαν, ὀνομασθεῖσαν Ῥωμουνίαν ὑπὸ ἑνα ἡγεμόνα καὶ ὠρισμένον φόρον ἐτήσιως τελοῦσαν τῇ Πύλῃ, μηδεμίαν ἄλλην ἐξουσίαν ἐχούσα εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν αὐτῆς.

Διὰ δὲ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἐκηρύχθη ἐντελὺς ἀνεξάρτητος.

Ὄρια.

Ἡ Ῥωμουνία ὀρίζεται πρὸς βορρᾶν μὲν ὑπὸ τῆς Αὐστρίας (Τρανσυλθανίας) πρὸς Δ. δὲ ὑπὸ τῆς Σερβίας καὶ Οὐγγαρίας, πρὸς Μ. ὑπὸ τοῦς Δουνάβεως καὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Βεσσαραβίας.

Ὄρη.

Τὰ ἐπιστημότερα ὄρη τῆς Ῥωμουνίας εἶναι αἱ Τρανσυλθανικαὶ Ἀλπεις, αἵτινες ὡς ὀρεινὸν τεῖχος περιβάλλουσι τὴν χώραν ἐκ τῆς βορρείου πλευρᾶς μὲν ἀνυψούμεναι ἀπὸ 3—6 χιλ. ποδῶν ὕψος καὶ πρὸς νότον ἐκπέμπουσαι πολλοὺς καὶ διαφόρους κλάδους εἰς τὴν Βλαχίαν καὶ τὰ Καρπάθια ὄρη πρὸς βορρᾶν τῆς Μολδαυίας.

Ποταμοί.

Πάντες οἱ ποταμοὶ τῆς Ῥωμουνίας πηγάζοντες ἐκ τῶν Καρπαθίων ὀρέων καὶ τῶν Τρανσυλθανικῶν Ἀλπεων καὶ ἀρδεύοντες

τὴν πεδινὴν χώραν αὐτῆς ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν Δούναβιν ποταμόν, ἐπιστημότεροι τῶν ὁποίων εἶναι οἱ ἀκόλουθοι τρεῖς

1) Ὁ Ἀλούτας (Ὁλτις) διαίρει τὴν Βλαχίαν εἰς δύο ἄνισα μέρη, τῶν ὁπίων τὸ μὲν μικρότερον πρὸς Δ. αὐτοῦ καίμενον ὀνομάζεται μικρὰ Βλαχία, τὸ δὲ πρὸς Α. αὐτοῦ ἐκτεινόμενον μεγαλύτερον μέρος μεγάλη Βλαχία.

2) Ὁ Σερέτας (Ὁρδησός) ἀποτελεῖ τὰ ὅρια τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαύας.

3) Ὁ Προῦτος (Ίέρασος) χωρίζει τὴν Μολδαυίαν ἀπὸ τῆς Βεσσαραβίας. Εἰς τούτους τοὺς τρεῖς μεγάλους παραποτάμους τοῦ Δουνάβεως εἰσέρχονται πολλοὶ μικρότεροι ποταμοὶ ἀρδεύοντες τὴν Ῥωμουνίαν.

Λίμνας λόγου ἄξιός ἡ μὲν Βλαχία δὲν ἔχει πλὴν 4 μικρῶν παρὰ τὸν Δούναβιν, ἡ δὲ Μολδαυία τρεῖς μεγάλας ἔχει τὴν Καγούλην, Ἰαλπούγην καὶ Καταλπούγην.

Ἡ Ῥωμουνία ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ 1859 γενομένης ἐνώσεως τῶν δύο ἡγεμονιῶν εἰς μίαν διοικητικῶς διαιρεθεῖσα εἰς 33 νομοὺς καὶ εἰς πολλὰς διοικήσεις ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν 5 μεγάλων Δυνάμεων καὶ τὸν ἐτήσιον ὄρον ἐξ ἑνὸς ἑκατομμυρίου δρ. ἡλάττωσε κατὰ τὸ $\frac{1}{3}$ καὶ ἐντελῶς ἀνεξάρτητος ἐκηρύχθη διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου παραχωρήσασα τὴν Βεσσαραβίαν καὶ προσλαβοῦσα τὴν Δοβρουτσάν τῆς Βουλγαρίας.

Πόλεις.

Τῆς μεγάλης Βλαχίας ἐπιστημότεραι πόλεις εἶναι αἱ ἀκόλουθοι.

Τὸ Βουκουρέστιον, μητρόπολις τῆς Ῥωμουνίας καὶ καθέδρα τοῦ ἡγεμόνος καίμενη ἐπὶ τοῦ Δουμβροβίτα ποταμοῦ καὶ ἔχουσα 200,000 περίπου κατοίκων, κήπους, προάστεια, πύργους, οἰκίας λιθοκτίστους, μακρόθεν μὲν καὶ ἔξωθεν παριστᾷ λαμπρὰν θέαν, αἱ στεναὶ ὅμως ῥυπαραὶ καὶ κακῶς ἐστρωμέναι ἀγυιαί, αἵτινες τὸν μὲν χειμῶνα πληροῦνται πηλοῦ, τὸ δὲ θέρος ἀφορήτου κονιορτοῦ προξενοῦσι κακίστην ἐντύπωσιν.

Ἡ Βραΐλα δευτέρα πόλις τῆς Βλαχίας μετὰ τὸ Βουκουρέστιον ΒΑ καίμενη ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, εἶναι εὐλίμενος καὶ λίαν ἐμπορικὴ.

πόλις ἔχουσα 40,000 κατοίκων, ἐν οἷς πολλοὶ Ἕλληνες ἔμποροι ὑπάρχουσιν.

Τὸ Πλοέστι πρὸς Β. τοῦ Βουκουρεστίου κειμένη εἶναι πόλις πλουσία καὶ ἐμπορικὴ μετὰ 27,000 κατοίκων.

Τὸ Γιούργεβον πρὸς Ν. τοῦ Βουκουρεστίου παρὰ τὸν Δούναβιν κειμένη ἀπέναντι τοῦ Ῥουχτσουκίου, εἶναι πόλις ἐμπορικὴ καὶ ὡς ἐπίνειον τοῦ Βουκουρεστίου χρησιμεύει ἔχουσα 12,000 κατοίκων.

Τὸ Βούζιον ἐπὶ ὁμωνύμου ποταμοῦ κειμένη ΒΑ τοῦ Πλοεστίου ἔχει 10,000 κατ.

Τὸ Πιτέστι ἐπὶ τοῦ Ἀρδίσχου ποταμοῦ πρὸς Δ. τοῦ Πλοεστίου μετὰ 15,000 κατ.

Ἡ Κιμπολούγκη πρὸς Β. τῆς προηγουμένης μετὰ 10,000 κατ.

Μικρότεραι δὲ τούτων εἶναι ἡ Ἀρδίσχη, ἡ Τιργιβίτση, ἡ Ὀλτανίτσα, ἡ Ἀλεξάνδρεια, τὸ Τουρνομαγουρέλι καὶ ἡ Σιμνίτσα.

Τῆς δὲ μικρᾶς Βλαχίας πόλεις λόγου ἄξια εἶναι αἱ ἑξῆς·

Ἡ Κραϊόβα πρωτεύουσα τῆς δυτικῆς Βλαχίας κειμένη παρὰ τὸν Σχίουλον, παραπόταμον τοῦ Δουνάβεως, ἔχει σπουδαῖον ἐμπόριον, ἀλυσκὰς καὶ 25,000 κατ.

Τὸ Καλαφάτι ἐμπορικὴ πόλις κειμένη παρὰ τὸν Δούναβιν ἀπέναντι τοῦ Βιδινίου μετὰ 4—5 χιλιάδων κατ.

Ἡ Καρχάλη κειμένη πρὸς Δ. τοῦ Ἀλούτα ποταμοῦ καὶ ἔχουσα 8,000 κατοίκων.

Τὸ Τουρνοσεβέρνον κείμενον εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Βλαχίας καὶ Σερβίας ἐμπορικὴ πόλις.

Τὸ Ῥίμνικον παρὰ τὸν Ἀλούταν ποταμόν, πόλις ἔχουσα ἄρθονα ἀλατορυχεῖα.

— *Er Moldavia.*

Καθὼς ἡ Βλαχία διαιρεῖται εἰς μικρὰν καὶ μεγάλην ἢ δυτικὴν καὶ ἀνατολικήν, οὕτω καὶ ἡ Μολδαυία διαιρεῖται εἰς ἄνω καὶ κάτω Μολδαυίαν καὶ περιέχει 40 μικρὰς καὶ μεγάλας πόλεις καὶ 2,016 χωρία, ἐπισημότεραν τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

Τὸ Ἰάσιον ἡ πρώτη πόλις τῆς Μολδαυίας, ἥτις πρὸ τῆς ἐνώσεως ἦν ἡ πρωτεύουσα αὐτῆς καὶ καθέδρα τοῦ ἡγεμόνος, κειμένη

εἰς ἀπόστασιν δύο ὥρων ἀπὸ τοῦ Προύθου, ἔχει 80 ἐκκλησίας, πολλὰ ἀνάκτορα, ξυλίνας οἰκίας, καμπύλους δρόμους καὶ ἀκανονίστους, τὸν μὲν χειμῶνα πλήρεις πηλοῦ, τὸ δὲ θέρος ὄχληρου κονιορτοῦ καὶ 100,000 περίπου κατοίκων, τῶν ὁποίων οἱ ἡμίσεις εἶναι Ἰουδαῖοι.

Γαλάζιον δευτέρα πόλις τῆς Μολδαυίας κειμένη παρὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Προύτου εἰς τὸν Δουνάβιν, ἀποτελεῖ τὸν λιμένα τῶν ἐκ τῆς Μολδαυίας ἐξαγόμενων προϊόντων, τὴν μεγάλην ἀποθήκην τῶν εἰσαγόμενων καὶ τὸν κέντρικον σταθμὸν τῆς ἀτμοπλοίας τοῦ Δουνάβεως καὶ ἔχει 80,000 κατοίκων, ἐν οἷς πολλοὶ Ἕλληνες ἐγκατεστημένοι ὡς ἐμποροὶ ὑπάρχουσιν.

Τὸ Ἰσμαήλιον πόλις ὄχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ κειμένη παρὰ τὸ βόρρειον στόμιον τοῦ Δουνάβεως Κιλίαν καὶ ἔχουσα μετὰ τοῦ παρακειμένου χωρίου Τουσκώβου 30,000 κατοίκων περίπου.

Ἡ Φοζάνη κειμένη εἰς τὰ σύνορα τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας διακρίνεται ὑπὸ ῥέαντος εἰς δύο μέρη, τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἀνήκει εἰς τὴν Βλαχίαν, τὸ δὲ εἰς τὴν Μολδαυίαν, καὶ ἔχει 20,000 κατ.

Τὸ Ῥένι πόλις ὄχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ κειμένη ἐπὶ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Προύτου ἔχει 7,500 κατοίκων.

Ἡ Κίλια ὡσαύτως ὄχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ πόλις κειμένη ἐπὶ τοῦ βορρείου στομίου τοῦ Δουνάβεως καὶ ἔχουσα 7,000 κατοίκων.

Ἡ Οὔσχα, τὸ Φάλτσι καὶ ἡ Βολγράδη μικρότεραι πόλεις τῆς Μολδαυίας παρὰ τὸν Προῦτον καὶ τὴν λίμνην Ἰαπούλκην κείμεναι. Ἡ Ὀκνα ἐπὶ τοῦ Σερέτου ποταμοῦ ἔχουσα μεταλλεῖα καὶ ἀλατορυχεῖα καὶ τὸ Ῥωμανόν ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Μολδαοῦ καὶ Σερέτου ποταμοῦ ἔχον θέσιν περπνὴν.

Ξουλίνα. *εἰς τὸν ποταμὸν Κίλια.*

Καὶ τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαυίας τὸ κλίμα εἶναι ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, μαλονότι ὁ χειμὼν ἐν τῇ Μολδαυίᾳ εἶναι τραχύτατος καὶ τὸ θέρος θερμύτατον. Τὸ δὲ ἔδαφος ἀμφοτέρων καρποφορώτατον καὶ οὐχὶ καλῶς καλλιεργούμενον.

Προϊόντα.

Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς χώρας εἶναι σίτος, ἀραβόσιτος,

ριθὴν, ὀπωρικά καὶ οἶνος. Ὅσον δὲ παρημελημένη εἶναι ἡ γεωργία τοσοῦτον ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ κτηνοτροφία εὐδοκιμοῦσα ἕνεκα τῆς ἀφθονίας τῶν νομῶν καὶ παράγουσα ἵππων ἀγέλας, ἡμιόνων, χοίρων καὶ κερασφόρων ζώων. Ἡ μελισσοτροφία εἶναι ἱκανῶς ἐξηπλωμένη καὶ λίαν προσοδοφόρος, τὰ δάστη ἀφθονον ξυλείαν παρέχουσιν, οἱ ποταμοὶ πλήρεις ἰχθύων παχυτάτων εἶναι καὶ ἡ ἐλιεία αὐτῶν ἀποτελεῖ σπουδαῖον κλάδον ἐμπορίου καὶ τὰ ἄλα-
τορυχεῖα μεγίστην ποσότητα ἁλτος παρέχουσιν. Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξασκοῦσι ξένοι Ἕλληνες, Γερμανοί, Ἄλλοι, Ἰουδαῖοι καὶ Ἀρμένιοι.

Κάτοικοι.

Οἱ Βλάχοι καὶ οἱ Μολδαυοὶ κατὰ μὲν τὴν ἐθνικότητα εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἐπὶ Τραϊανῷ (101—106) συστηθεισῶν Ῥωμαϊκῶν ἀποικιῶν ἀναμιχθέντες μετὰ Γόθων, Οὐνων, Βουλγάρων καὶ ἄλλων Σλαυικῶν ἐθνῶν, κατὰ δὲ τὴν θρησκείαν ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν, ἔχοντες σύνοδον πενταμελῆ προεδρευομένην ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Βουκουρεστίου.

Πολίτευμα.

Ἡ Ῥωμανία ἔχουσα νῦν συνταγματικὸν πολίτευμα διοικεῖται ὑπ' ἐνὸς καὶ μόνου ἡγεμόνος ἐκλεγομένου ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων. Νῦν δὲ τοιοῦτος εἶναι ὁ Γερμανὸς Κάρολος Χοχεντσόλερν ἀνήκων εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκογένειαν τῆς Πρωσίας.

Ἐκπαίδευσις.

Καὶ ἐνταῦθα, ὡς ἐν Σερβίᾳ, ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ πρότερον μὲν ἐντελῶς παρημελημένη ἦν, πρό τινων ὁμως ἑτῶν συνεστήθησαν πανταχοῦ σχολεῖα τῆς δημοτικῆς καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως, καὶ ἰδίως ἐν ταῖς πόλεσιν, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀναβαίνει εἰς 2300 δημοσία καὶ 240 ἰδιωτικά.

Ἔσοδα καὶ ἔξοδα.

Τὰ μὲν ἔσοδα ἀνέρχονται εἰς 80,000,000 φράγκων περίπου καὶ

τὰ ἔξοδα ὡς ἔγγιστα ἀναβαίνουνσιν εἰς 80,000,000 φράγκων. Τὸ δὲ δημόσιον χρέος εἶναι 150,000,000 φρ.

Στρατιωτικὴ δύναμις.

Αὕτη συνίσταται ἐκ 40 χιλ. πεζικοῦ 12 χιλ. ἵππικου καὶ ἐκ 40 χιλ. περίπου ἔθνοφυλάκων.

Ἡ Ῥωμουνία ὡς σύμμαχος τῆς Ῥωσσίας γενναίως πελεμήσασα ἐν τῷ Ῥωσσοτουρκικῷ πολέμῳ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἠναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ τὴν Βεσσαραβίαν εἰς τὴν Ῥωσσίαν καὶ νὰ λάβῃ ἀντ' αὐτῆς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βουλγαρίας Δοβρούτσαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ (ΚΑΤΩ ΜΟΙΣΙΑ).

*Εκτ. 1,150 □ Κατ. 2,000,000 σχεδόν. 1,900,000

§. 1.

Πᾶσα ἡ πρὸς Α. τῆς Σερβίας μετὰξὺ τοῦ Αἴμου καὶ τοῦ Δουνάβεως μέχρι τῆς Μαύρης θαλάσσης ἐκτεινομένη χώρα ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ ἰδίως ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων Κάτω Μοισία. Ἀπὸ δὲ τοῦ 7 αἰῶνος μ. Χ. κατακτηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν ὀχθῶν τοῦ Βόλγα ἐλθόντος ἔθνους τῶν Βουλγάρων μετωνομάσθη Βουλγαρία, καὶ τὸ 1392 ὑπέπεσεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων.

*Ορια.

Ἡ μεγίστη αὕτη καὶ σπουδαιοτάτη ὑπὸ στρατηγικὴν ἔποψιν ἐπαρχία τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ὀρίζεται πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως καὶ τῆς Ῥωμουνίας, πρὸς Δ. δὲ ὑπὸ τῆς Σερβίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Αἴμου, τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας ἐν μέρει καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Μαύρης θαλάσσης.

*Ορη.

Τὰ ὄρη τῆς Χερσονήσου εἰς δύο μέρη συνδέονται μετὰ τῶν ὀ-

ρῶν τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης πρὸς Α. μὲν μετὰ τῶν Ἰουλιακῶν καὶ Αἰναρικῶν Ἀλπεων αἱ ὁποῖαι πληροῦσαι τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβινὴν μετὰ τῶν πολυαριθμῶν κλάδων συνάπτονται μετὰ τοῦ Σκάρδου, Πίνδου καὶ τῶν ὄρέων τῆς Ἑλλάδος, πρὸς Α. μετὰ τῶν Καρπαθίων, τὰ ὁποῖα ἐκπέμποντα κλάδους εἰς τὴν Ῥωμουνίαν συνδέονται μετὰ τῶν κλάδων τῆς σειρᾶς τοῦ Αἴμου. Αὕτη δὲ διαχωρίζει τὴν Χερσονήσον εἰς δύο μεγάλα μέρη, τὸ μὲν πρὸς Β. αὐτῆς, τὸ δὲ πρὸς Ν. καὶ ἀποτελεῖ τὰ κυριώτερα ὄρη τῆς Χερσονήσου καὶ ἰδίᾳ τῆς Βουλγαρίας πρὸς Β. καὶ τῆς Θρακικῆς καὶ Μακεδονίας πρὸς Ν.

Τὴν ὄρεινὴν ταύτην σειρὰν οἱ μὲν ἀρχαῖοι ἐθεώρουν ὡς συνεχῇ καὶ εὐθείαν ἐκτεινομένην ἀπὸ τῆς Μαύρης θαλάσσης μέχρι τῆς Ἀδριατικῆς, οἱ δὲ νεώτεροι εὗρον ὅτι οὔτε εὐθεῖαν οὔτε συνεχῇ γραμμὴν ἀποτελεῖ, ἀλλὰ πολλαχοῦ διακοπτομένην ὑπὸ κοιλάδων καὶ πεδιάδων καὶ καμπυλομένην εἰς πολλὰ μέρη. Ταύτης λοιπὸν τῆς ὄρεινῆς σειρᾶς τὸ ἀνατολικὸν μέρος ἀποτελεῖ ὁ Αἶμος χωρίζων τὴν Θράκην ἀπὸ τῆς Βουλγαρίας καὶ ἐκπέμπων πολλοὺς καὶ διαφόρους κλάδους εἰς τὴν Βουλγαρίαν, λαμβάνοντας ἐπιτοπίως πολλὰ καὶ διάφορα Βουλγαρικὰ ὀνόματα οἷον Μούργας Πλάνινα, Βουνόβοκα Πλάνινα, Μίρκοβσκα, Κλείσουρσκα καὶ Τρωάνσκα Πλάνια, τῶν ὁποίων τὸ ὕψος μολὶς ἀνέρχεται εἰς 4,000 ποδῶν. Πολλαὶ δὲ ὑπάρχουσι δίοδοι ἐπὶ τοῦ Αἴμου, ἐπισημοτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Σίπκα..

Ὁ Αἶμος, ὃν οἱ Τούρκοι ὀνομάζουσι Μπαλκάρια, οἱ δὲ Βούλγαροι Στάρα Πλάνινα ἥτοι ἀρχαῖον ὄρος, πρὸς Α. μὲν χαμηλοῦμενος καλεῖται μικρὸς Αἶμος (Κουτζούκ Μπάλκαμ) καὶ ἀπολήγει εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν, πρὸς Α. δὲ ἀνυψούμενος ὀνομάζεται μέγας Αἶμος (Γοτζά Μπάλκαμ) καὶ πληροῖ τὴν Βουλγαρίαν καὶ Θράκην διὰ τῶν κλάδων του.

Ποταμοί.

Μέγιστος πάντων τῶν ποταμῶν τῆς Χερσονήσου εἶναι 1) ὁ Δούναβις (Ἰστρος), ὅστις πηγάζων ἐκ τῶν μεταξὺ Ἑλβετίας καὶ Βαυαρίας Ἀλπεων καὶ διερχόμενος τὴν Βαυαρίαν, Αὐστρίαν,

Οὐγγαρίαν, Σερβίαν, Βουλγαρίαν καὶ Ῥωμουνίαν διὰ τριῶν στομίων ἐκβάλλει εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν, τῶν ὁποίων τὸ μὲν βόρρειον καλεῖται Κίλια (Λυκοστόμιον) παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, τὸ δὲ μεσαῖον Σουλινᾶς καὶ τὸ νότιον τοῦ ἁγίου Γεωργίου (Ἱερὸν στόμα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις) τὸ βαθύτατον συνεχόμενον μετὰ τῆς μεγίστης λίμνης Ῥαζέλμης (Ἀλμυρὶς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις).

2) Ὁ Μοραῦτος (Μάργος) συνιστάμενος ἐκ τοῦ Σερβικοῦ καὶ Βουλγαρικοῦ Μοραύου εἶναι ὁ μέγιστος παραπόταμος τοῦ Δουνάβεως.

3) Ὁ Τίμαχος (Τίμοκ) συνιστάμενος ἐκ δύο ποταμῶν πηγάζοντων ἐκ τοῦ Αἵμου παρὰ τὰ Σερβικὰ μεθόρια ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν.

4) Ὁ Λῶμ (Ἄλμος) παρὰ τοῖς ἀρχ.) πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου καὶ ἀρδεύων τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς Βουλγαρίας ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν παρὰ τὴν ὁμώνυμον πόλιν Λῶμ.

5) Ὁ Ἰσκερος (Ὅσκιος) πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου συνίσταται ἐκ τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος Ἰσκέρου καὶ διαβρέχων τὴν Βουλγαρίαν ἐκ Μ. πρὸς Β. ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν πρὸς Δ. τῆς Νικοπόλεως.

6) Ὁ Βίδος (Ἀρτάνης καὶ Utus παρὰ τοῖς ἀρχ.) πηγάζων ἐκ τοῦ Αἵμου καὶ διερχόμενος τὴν Βουλγαρίαν ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν παρὰ τὴν Νικόπολιν.

7) Ὁ Ὅσμας (Ἀνάσαμος) πηγάζων ἐκ τοῦ Αἵμου ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν ἀπέναντι τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ἀλούτα.

8) Ὁ Ἰάντρας (Ἄθρυς) πηγάζων ἐκ τῶν ὑπωρειῶν τῆς ἐπὶ τοῦ Αἵμου διόδου τῆς Σίπκας καὶ διερχόμενος παρὰ τὸ Γάβροβον καὶ τὸν Τύρναβον ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν πρὸς Δ. τοῦ Σιστόβου καὶ τῆς Σιμνίτσας.

9) Ὁ ἀνατολικὸς Λῶμ σχηματιζόμενος ἐκ τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος Λῶμ παρὰ τὸ Ῥουχτσούκιον ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν· πλὴν τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι μικρότεροι ποταμοὶ ἐν Βουλγαρίᾳ.

Αἱμαί.

Ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Μαύρης θαλάσσης ὑπάρχουσι πολυάριθμοι

λίμναι, τῶν ὁποίων αἱ πλείους μικραὶ καὶ ἐλώδεις· αἱ δὲ ἐπισημότεραι καὶ μεγαλύτεραι εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

1) Ἡ Ῥαζέλμη (Ἀλμυρὶς παρὰ τοῖς ἀρχ.) λιμνοθάλασσα μεγίστη πασῶν τῶν λιμνῶν τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου ἐκτεινομένη ἐν τῇ ΒΑ. πλευρᾷ τῆς Δοβρούτσας καὶ κοινωνοῦσα μετὰ τῆς θαλάσσης καὶ μετ' ἄλλων πρὸς Ν. ἐκτεινομένων λιμνῶν.

2) Ἡ Δέβνος (Ἀλατσίνη) ἐπιμήκης καὶ πολὺ μικροτέρα τῆς προηγουμένης κειμένη πλησίον τῆς Βάρνας.

§. 2. Ἡ Βουλγαρία διοικητικῶς ἀποτελοῦσα τὸν νομὸν τοῦ Δουνάβεως διηρεῖτο πρότερον εἰς 7 διοικήσεις τὴν τοῦ Ῥουχτσουκίου, τοῦ Βιδινίου, τῆς Νύσσης, τῆς Σοφίας, τοῦ Τυρνόβου, τῆς Βάρνας καὶ τῆς Τούλτσης καὶ ἔχει πολλὰς πόλεις, διαιρουμένας 1) εἰς παραδουναβίους, 2) εἰς μεσογείους καὶ 3) εἰς παραλίαις.

1) Παραδουναβιοὶ Πόλεις.

Πρωτεύουσα πόλις τῆς Βουλγαρίας εἶναι τὰ (Ῥουχτσουκίον) πόλις ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως ἀντικρὺ τοῦ Γιουργέβου ἔχουσα 50,000 κατοίκων.

Τὸ Βιδίνιον (Βιμινάκιον) πόλις ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως κειμένη ἐν τῇ ἀτολ. πλευρᾷ τῆς Βουλγαρίας ἀπέναντι τοῦ Καλαφατίου ἔχουσα ἰσχυρὸν φρούριον καὶ 25,000 κατοίκους.

Ἡ Νικόπολις ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως παρὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Ὁσμα ποταμοῦ κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων Τραϊανοῦ εἰς ἀνάμνησιν τῆς κατὰ τῶν Ἀρκῶν νίκης, τῆς ὁποίας καὶ νομίσματα Ἑλληνικὰ σῶζονται φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν «Νικοπολιτῶν πρὸς Ἱστρῶ» εἶναι ἡ ἀποθήκη τῶν ἐκ τῆς Βλαχίας φερομένων ἐμπορευμάτων καὶ ἔχει 15 χιλ. κατοίκων.

Ἡ Σίστοβα ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως κειμένη ἐφ' ὑψηλῆς θέσεως πρὸς Α. τῆς Νικοπόλεως εἶναι πόλις ὀχυρὰ ἐμπορικὴ καὶ ἔχει 25 χιλ. κατοίκων.

Ἡ Σιλίστρα (Δορύστολον) πρωτεύουσα πόλις τῆς διοικήσεως ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως πρὸς Α. τοῦ Ῥουχτσουκίου κειμένη, ὀχυροτάτη, περιτετειχισμένη καὶ ἐμπορικὴ διὰ σιδήρο-

δρόμου συνδεδεσμένη μετὰ τῆς Σου-
κίου μετὰ 30 χιλ. κατοίκων.

Ἡ Χίρσοβα (Κάρσος) ΒΑ. τῆς
μένη ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως ἐν τῇ
καὶ 5 χιλ. κατοίκων.

Τὸ Μασίνι πόλις μικρὰ καὶ
τοῦ ἀνατολικοῦ βραχίονος τοῦ Δο-

Ἡ Τούλτσα ὡσαύτως μικρὰ καὶ
νοτίου βραχίονος τοῦ Δουνάβεως
δὲ τούτων παραδουνάβιοι μικραὶ
Ῥάχοβα, ἡ Ῥάσσοβα, ἡ Τσερνά
παδὰ γ' πρωτεύουσα τῆς Δοβρούτ-

2) Μεσόγ

Ἡ Σούμλα ἡ μεγαλητέρα, ὅχι
λεων τῆς Βουλγαρίας κειμένη ἐν
ποτε ὑπῆρξε τὸ κέντρον τῶν σλα-
κίας ἐν τοῖς κατὰ τῆς Ῥωσσίας π-

Ὁ Τούρναβος πόλις κειμένη
ἐχρημάτησε πρωτεύουσα τοῦ Β
20 χιλ. κατοίκων.

Ἡ Σόφια (1) (Σαρδικὴ καὶ Τρι-
χυρὰ ὡς ἡ Σούμλα κειμένη πρὸ
Ἰσπερον (Ἰοσκιον) ποταμὸν κα-
ρίας μετὰ 25 χιλ. κατοίκων.

Τὸ Κεστενδίλιον πόλις κειμένη
τὰ μεθόρια τῆς Σερβίας Μακεδο-
κατοίκων.

Ἡ Νύσσα (Ναῖσσος) κειμένη
σόρια τῆς Σερβίας καὶ Βουλγαρί-

(1) Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη τῇ πόλει
Ἰωάννου Σισμάνου τοῦ γ' ἐκ τῆς ἐκ-

γάλου Κωνσταντίνου, καταστραφείσα ὑπὸ τοῦ Ἀττίλα καὶ ἀνοικοδομηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ μετὰ 20 χιλ. κατοίκων.

Ἡ Λόφτσα (Λόβατς) πόλις κειμένη ἐπὶ τοῦ Ὄσμα (Ἀνασάμου) ποταμοῦ πρὸς Δ. τοῦ Τουρνόβου μετὰ 12 χιλ. κατοίκων.

Ἡ Πλεύνα πρὸς Β. τῆς προηγουμένης κειμένη παρὰ τὸν Βίδον (Ἀρτάνην) ποταμὸν μετὰ 10 χιλ. κατοίκων ἐπίσημος διὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Ῥώσων.

Τὸ Ῥάζγραδ μικρὰ πόλις κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λώμ μεταξὺ τῆς Σούμλας καὶ τοῦ Ῥουχτσουκίου ἐπίσημος διὰ τὴν νίκην τῶν Ῥώσων κατὰ τῶν Τούρκων τῷ 1810 ἔχουσα 5 χιλ. κατοίκων. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ πολλαὶ ἄλλαι μικραὶ πόλεις ὑπάρχουσιν ἐν τῇ μεσογείῳ Βουλγαρίᾳ οἷον τὸ Σιάρκιοη, ἡ Βερκόβτσα, ἡ Βράτσα, τὸ Ὀρχανιέ, τὸ Γάβροβον τὸ Ὄσμαν παζάρ, Γενιπαζάρ καὶ τὸ Μετζιδιέ, ἔχουσαι 3—8 χιλ. κατοίκων.

3) Παράλιαι πόλεις.

Ἡ Βάρνα (Ὀδησσὸς καὶ Ὀδησσόπολις) κειμένη ἐπὶ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Πανύσου ποταμοῦ ἐκβάλλοντος εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν, εἶναι πόλις ὀχυρά, ἐμπορικὴ καὶ λίαν ἐπικαίρος πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔχουσα τὸν κάλλιστον λιμένα τῆς Μαύρης θαλάσσης καὶ κατοίκους 20 χιλ. ἐν οἷς οἱ περισσότεροι Ἕλληνες ἐμποροὶ, καὶ συνδεομένη διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῆς μεσογείου Βουλγαρίας.

Τὸ Μπαλτζίκι (Διονυσόπολις) μικρὰ πόλις κειμένη πρὸς Β. τῆς Βάρνας καὶ ἔχουσα λιμένα καλὸν καὶ 5,000 κατοίκων· πλησίον ταύτης κεῖται καὶ ἡ πολυπαθὴς κωμόπολις Καθάρνα (Ἄκρα) ἔχουσα 3,000 κατοίκων τὸ πλεῖστον Ἑλλήνων.

Ἡ Κωνσταντία (Κωνσταντία) (1) μικρὰ παράλια ἐμπορικὴ πόλις συνδεομένη διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τοῦ Α. κειμένου παραδουναβίου χωρίου Τσαρναβόδα καὶ 5,000 κατοίκων ἔχουσα.

Ὁ Σουλινὰς μικρὰ πόλις κειμένη ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ καὶ ἐπισημοτέρου στομίου τοῦ Δουνάβεως ἔχοντος πλάτος 600—800 ποδῶν καὶ βάθος 60 ποδῶν.

1) Ἰδρυθεῖσα πρὸς τιμὴν τῆς ἀδελφῆς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου.

§. 3. Κλίμα.

Τὸ μὲν κλίμα τῆς χώρας ἔνεκα τῶν ὀρέων εἶναι τραχὺ καὶ ψυχρόν, τὸ δὲ ἔδαφος λίαν καρποφόρον, ἀλλ' ὀλίγον καὶ ἀτελὲς καλλιεργημένον· καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἱκανῶς ἀνεπτυγμένη.

Προϊόντα.

Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς Βουλγαρίας εἶναι ἄφθονοι δημητριακοὶ καρποί, λίνον, αἶνος, ὀπωρικά, τρέφει διάφορα κτήνη, ἴππους, πρόβατα, αἰγας, ἀγέλας βοῶν καὶ βουβάλων, ἔχει δάση ἀξιόλογα, μεταλλεῖα χρυσοῦ, ἀργύρου, μολύβδου, σιδήρου καὶ μεταλλικὰ ὕδατα. Ἐν γένει δὲ τοσοῦτον προσοδοφόρος εἶναι ἡ Βουλγαρία θεωρουμένη ὡς σιταποθήκη τῆς Τουρκίας ὥστε τὰ εἰσοδήματα αὐτῆς καλύπτουσι τὸ $\frac{1}{10}$ τῆς προσόδου τοῦ ὅλου τοῦ κράτους.

Κάτοικοι.

Οἱ Βούλγαροι καταγόμενοι ἐκ τῶν παρὰ τὸν Βόλγαν κατοικούντων Τατάρων καὶ κατὰ τὸν 7 αἰῶνα ἐγκατασταθέντες περὶ τὸν Δούναβιν, ἀνεμίχθησαν μετὰ Σλαυϊκῶν φύλων, τῶν ὁποίων τῇ γλῶσσᾳ παρεδέχθησαν καὶ κατὰ τὸν 9 αἰῶνα ἡσπάζθησαν τὸ Χριστιανισμόν. Τοῦ ὀλικοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων 1,300,000 εἶναι Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι Βούλγαροι, 700,000 Τοῦρκοι, Τάταροι, Κιρκάσιοι καὶ Ἀλβανοὶ καὶ 250,000 Ἑλληνας, Ῥωμοῦνοι, Ἀθίγγανοι, Ἰουδαῖοι, Ἀρμένιοι, Ῥῶσσοι, Σέρβοι καὶ Γερμανοὶ.

Ἐκπαίδευσις.

Κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν οἱ Βούλγαροι εὐρίσκονται ἐν νῦν ἐν τῇ νηπιότητι· διότι μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, ἐγένετο ἀρχὴ πρὸς σύστασιν σχολείων καὶ διάδοσιν τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσως. Οἱ δὲ πλείστοι τῶν Βουλγάρων ἀσχολούμενοι ἐν γεωργίᾳ καὶ κτηνοτροφίᾳ διαμένουσιν ἀμαθεῖς καὶ ἀπαιδευτοί. Καὶ ὁ Ῥωσσοτουρκικὸς πόλεμος ἀπεκάλυψε τὰ λυπηρὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀμαθείας καὶ τὸν ἀκατάστατον χαρακτῆρα αὐτῶν.

Αὐταὶ εἶναι αἱ πρὸς Β. τοῦ Αἵμου μὴ Ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι ἥτοι Σλαβορωμουνικαί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Η ΘΡΑΚΗ (ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΩΜΥΛΙΑ). ⁴⁰¹⁸¹⁵ Π. Β

Ἔκτ. 650 □ μιλ. Κατ. 2,300,000.

§. 1.

Ἡ πρὸς Ν. τῆς Βουλγαρίας καὶ τοῦ Αἵμου μεταξὺ τῆς Μαύρης θαλάσσης, τοῦ Βοσπόρου, τῆς Προποντίδος, τοῦ Ἑλλησπόντου, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Νέστου ποταμοῦ ἐκτεινομένη χώρα καλεῖται Θράκη μὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ Φράγκων, Ῥουμ-Ἰλὶ δὲ (ἥτοι κατ' ἐξοχὴν τῶν Ῥωμαίων χώρα) ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ὅρια.

Ἡ Θράκη πρὸς Β. μὲν ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ Αἵμου καὶ τοῦ Σκομίου ἐν μέρει, πρὸς Δ. δὲ ὑπὸ τῆς Μακεδονίας, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ Νέστου ποταμοῦ, πρὸς Ν. δὲ ὑπὸ τοῦ Θρακικοῦ πελάγους, τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Βοσπόρου καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου μέχρι τοῦ Αἰμονίου ἀκρωτηρίου.

Θάλασσαὶ καὶ πελάγη.

Τρεῖς εἰναι αἱ θάλασσαί, αἱ ὁποῖαι περιβάλλουσι τὴν Θράκην.

1) Ὁ Εὐξείνιος πόντος (Μαύρη θάλασσα) ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου μέχρι τοῦ Αἰμονίου (Ἐμινέδαγ) ἀκρωτηρίου ἀποτελοῦντος τὸ τελευταῖον ἄκρον τοῦ Αἵμου.

2) Ἡ Προποντίς (θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ) ἐκτεινομένη μεταξὺ τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ

3) Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἢ εἰδικώτερον τὸ Θρακικὸν πέλαγος ἐκτεινόμενον ἐν τῇ ΝΑ. πλευρᾷ τῆς Θράκης ἀπὸ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου.

Κόλποι.

Ἡ Θράκη ἐκ δύο πλευρῶν περιβαλλομένη ὑπὸ θαλασσῶν ὀλίγους ἔχει κόλπους, τῶν ὁποίων οἱ ἐπισημότεροι εἶναι οἱ ἀκόλουθοι·

1) Ὁ τῆς Σάρου (Μέλας παρὰ τοῖς ἀρχ.) σχηματιζόμενος μεταξὺ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου καὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς τῆς Θράκης·

2) Ὁ τῆς Αἴνου μικρὸς καὶ ἀσήμαντος πρὸς Δ. τοῦ προηγουμένου σχηματιζόμενος ἐν τῷ μεσημβρινῷ μέρει τοῦ Βοσπόρου ὁ κάλλιστος καὶ ἀσφαλέστατος πάντων τῶν λιμένων τοῦ κόσμου καὶ

3) Ὁ μεταξὺ Ἀγγιᾶλου καὶ Σωζουπόλεως σχηματιζόμενος κόλπος τοῦ Βουργᾶς ὁ μόνος ἐν τῇ Θρακικῇ παραλίᾳ τῆς Μαύρης θαλάσσης.

Πορθμοί.

Δύο μόνον πορθμοὶ σχηματίζονται ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Θράκης.

1) Ὁ Ἑλλησποντος (Δαρδανέλλια καὶ Τζανὰν Καλὲ τουρκιστί) μεταξὺ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου (Καλλιπόλεως) καὶ τῆς Τρωάδος σχηματιζόμενος, ἔχει μῆκος 10 μιλ. καὶ πλάτος ἄνισον ἐνιαχοῦ μὲν 5,000 ποδῶν, ἀλλαγῶν δὲ μόνον 2,500 ποδ. καὶ εἶναι ὁ μέγιστος, κάλλιστος, ὀχυρώτατος καὶ σπουδαιότατος πάντων τῶν πορθμῶν ἀποτελῶν τὴν κλειδα τῆς Μεσογείου καὶ Μαύρης θαλάσσης.

Καὶ 2) ὁ Θρακικὸς Βόσπορος (Μποιοῦκ Δερὲ τουρκιστί) μέγας ποταμὸς σχηματιζόμενος μεταξὺ τῆς Θρακικῆς καὶ Ἀσιατικῆς παραλίας ἔχει μῆκος μὲν 4 милίων, πλάτος δὲ μόνον 1,200 βημάτων. Ἐν τῇ ἐκ τῆς Προποντίδος εἰσόδῳ τούτου κεῖται ἀριστερόθεν μὲν τὸ Βυζάντιον, δεξιόθεν δὲ ἡ Χαλκηδὼν.

§. 2. *Ορη.

Τρία εἶναι τὰ κυριώτερα ὄρη τῆς Θράκης τὰ ἐξῆς·

1) Ὁ περιγραφεὺς ἤδη Αἰμὸς (Βαλκάνια τουρκιστί,) ὅστις χωρίζων τὴν Θράκην ἀπὸ τῆς Βουλγαρίας διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν πρὸς τὴν Μαύρην θάλασσαν λίαν χαμηλούμενον καὶ ἀπολῆγον εἰς τὸ Αἰμόνιον ἀκρωτήριον καὶ εἰς τὸν Βόσπορον ὀνομάζε-

ται μικρὸς Αἶμος καὶ ἔχει ὕψος 3000'—800', τὸ δὲ πρὸς Δ. ἐκτεινόμενον εἶναι ὑψηλότερον (5,000') καὶ ὀνομάζεται μέγας Αἶμος ἐκπέμπον κλάδους καὶ πρὸς Β. καὶ πρὸς Ν.

2) Τὸ Σκόμιον (Βουλγ., Βίστοσκα, Πλάνινα καὶ 'Ριλοδάγ Τουρ.) ΝΑ τοῦ Αἶμου ἐκτεινόμενον μεταξὺ τῆς Θράκης καὶ Βουλγαρίας ἐξ ἑνὸς καὶ μεταξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ Σερβίας ἐν μέρει, εἶναι τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Χερσονήσου ἀνυψούμενον εἰς 10,000' καὶ διακλαδιζόμενον ἀποτελεῖ τὴν πηγὴν τῶν μεγαλητέρων ποταμῶν τῆς Θράκης, Μακεδονίας, Βουλγαρίας καὶ Σερβίας καὶ

3) Ἡ 'Ροδόπη (Δεσποτοβοῦνι καὶ Δουσπάτ) εἶναι ὁ μέγιστος τῶν κλάδων, οἵτινες ἀποσπῶνται ἐκ τοῦ Αἶμου καὶ Σκομίου, ἐκτεινόμενος ἐκ τοῦ ΒΑ πρὸς τὸ ΝΑ τῆς Θράκης καὶ παραλλήλως βαίνων τῷ Νέστω ποταμῷ, ἐκπέμπει πολλοὺς κλάδους, ὁ ὑψηλότερος τῶν ὁποίων εἶναι ὁ ΜΔ τῆς Φιλιππουπόλεως ἀνυψούμενος εἰς 7,200' ὕψος καὶ ὀνμαζόμενος τουρκιστὶ Τζαδύρτεπε.

Ἀκρωτήρια.

1) Τὸ Αἰμόνιον (Ἐμινὲ Μπουρνού) ἀκρωτήριο, ἀποτελοῦν τὴν τελευταίαν ἄκραν τοῦ Αἶμου ἐν τῇ Μαύρῃ θαλάσῃ.

2) Ἡ Θυνιάς (Θίνο) ἄκρα ΒΑ τῆς Σαλμουδησοῦ ἐν τῇ Μαύρῃ θαλάσῃ.

3) Ἡ Φιλία (Καραμπουρνού) ἄκρα πρὸς Μ. τοῦ προηγουμένου παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ πόλει Φιλία (Φίλεα).

4) Τὸ Χρυσοῦν Κέρας παρὰ τῇ Κωνσταντινουπόλει.

5) Ἡ Μαστουσία (Γενισιεῖρ ἀκρωτήρ. greco) ἄκρα ἐν τῇ ΜΔ πλευρᾷ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου καὶ ἐν τῇ εἰσόδῳ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον).

6) Τὸ Σαρπηδόνιον (Παξι) ἀκρωτήριο κείμενον ἀπέναντι τῆς νήσου Ἰμβρου καὶ

7) Τὸ Σέρρειον (Μέγρι) ἀκρωτήριο ἐκτεινόμενον ἐν τῇ νοτίῳ Θράκῃ πρὸς Δ. τῆς Μαρωνείας ἀπέναντι τῆς Σαμοθράκης.

Ποταμοί.

Ἡ Θράκη ἔχει πολλοὺς ποταμούς, μέγιστος τῶν ὁποίων καὶ ἐπισημότατος εἶναι

- 1) Ὁ Ἑβρος (Μαρίτσα) πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου καὶ διερχόμενος παρὰ τὴν Φιλιππούπολιν καὶ Ἀδριανούπολιν εἶναι πλωτός, δέχεται πολλοὺς παραποτάμους καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Θρακικὸν πέλαγος διαιρούμενος εἰς δύο βραχίονας, τῶν ὁποίων ὁ μεγαλύτερος σχηματίζει τὴν μετὰ τῆς θαλάσσης συνεχομένην λίμνην Στεντοριίδα παρὰ τὴν Αἶνον.

Μετὰ τοῦτον ἔπονται ὁ Νέστος καὶ ὁ Στρυμών, οἵτινες περιγράφονται ὡς ποταμοὶ τῆς ἐπικτήτου Μακεδονίας.

- 2) Ὁ Κόμψατος (Σώπαρις) πηγάζων ἐκ τῆς Ῥοδόπης καὶ διερχόμενος τὴν Βιστονίδα λίμνην, ἐκβάλλει εἰς τὸ Θρακικὸν πέλαγος ΒΑ τῶν Ἀβδῆρων.

- 3) Ὁ Τραῦς μικρότερος τοῦ προηγουμένου ὦν καὶ πηγάζων ἐκ τῆς Ῥοδόπης, ἐκβάλλει εἰς τὴν Βιστονίδα λίμνην.

- 4) Ὁ Μέλας (Σάρος ἢ Σιεχερσοῦ) ἐπισημότερος τοῦ προηγουμένου ἐκβάλλει εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον.

- 5) Ὁ Ἀψθὸς πηγάζων ἐκ τῶν ΝΑ ὀρέων ἐκβάλλει εἰς τὸ Θρακικὸν πέλαγος πλησίον τῆς Αἶνου.

- 6) Ὁ Αἰγὸς ποταμός, μικρὸς μὲν καὶ ἀσήμαντος νῦν, ἐπίσημος ὅμως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ ὦν, ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἑλλήσποντον παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ πόλει. Ἔτι δὲ ὁ Εὐρώγυψος, ὁ Ἀρζος, ὁ Ἀθυρος, ὁ Βαθύνιος καὶ ἄλλοι ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν Προποντίδα.

Λίμναι.

Τρεῖς λίμναι περιέχει ἡ Θράκη τὰς ἀκολούθους·

- 1) Τὴν Βιστονίδα (Λάγος Βουροῦ) μεγάλην καὶ ἰχθυοφόρον παρὰ Α. τῶν Ἀβδῆρων ἐκτεινομένην καὶ μετὰ τὴν θάλασσαν συνεχομένην.

- 2) Τὴν Στεντοριίδα ἐλώδη λίμνην σχηματιζομένην ἐκ τοῦ ἐνὸς βραχίονος τοῦ Ἑβρου ποταμοῦ πλησίον τῆς Αἶνου.

- Καὶ 3) τὴν Ἰσμαρίδα λίμνην ἐκτεινομένην μετὰ τῆς Στρώμης καὶ τῆς Μαρωνείας.

§. 3.

Ἡ Θράκη ἀποτελοῦσα μίαν τῶν λαμπροτέρων χωρῶν τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου πολιτικῶς νῦν διαίρεται εἰς δύο μεγάλα τμήματα.

ματα τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἡ μὲν Κωνσταντινούπολις δὲν ἀνήκει εἰς κανὲν Ἑγιάλιον, ἡ δὲ Ἀδριανούπολις ἀποτελεῖ ἰδιαιτέρον Ἑγιάλιον τὸ τῆς Θράκης.

Πόλεις.

✕
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ (Ἑπτάλοφος καὶ Νέα Ῥώμη) ἡ πρωτεύουσα καὶ μητρόπολις τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τῷ 328 μ. Χ. ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Βυζαντίου, τὴν ὁποίαν αὐτὸς μὲν ἐκάλεσε Νέαν Ῥώμην, οἱ δὲ κάτοικοι πρὸς τιμὴν αὐτοῦ Κωνσταντινούπολιν, κεῖται ἐπὶ 7 λόφων, ἐφ' ᾧ καὶ Ἑπτάλοφος καλεῖται, ἔχει 3 μιλίων περιφέρειαν (6 περίπου ὥρων), θέαν ἐξωτερικῶς μὲν λαμπροτάτην καὶ μεγαλοπρεπεστάτην, ἐσωτερικῶς δὲ στενὰς, ἀνωμάλους καὶ ἀκαθάρτους ὁδοὺς καὶ περιέχει πολλὰς συνοικίας, ἐπιστημότερα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Πέρα (Σταυροδρόμιον), ὁ Γαλατὰς, τὸ Φανάριον, τὸ Σεράϊον, ὁ Τοπχανές κτλ. καὶ 24 τερπνὰ προάστεια, ὧν ἐπιστημότερα εἶναι ὁ Βόσπορος (Μπουγιούνδερ), τὰ Θεραπειά, τὸ Νεοχώριον, τὸ Ὀρτάκιον κτλ. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἔχει 80,000 οἰκίας, 1,300,000 κατοίκων, ὧν 500,000 Μωαμεθανοί, 300,000 Ἕλληνες καὶ οἱ λοιποὶ Ἑβραῖοι, Ἀρμένιοι καὶ διάφοροι Εὐρωπαῖοι, 400 μεγάλα Τζαμιά καὶ 5,000 μικρά, 500 μεγάλα σχολεῖα, 1,200 δημοτικὰ καὶ γραμματοδιδασκαλεῖα, 13 δημοσίας βιβλιοθήκας, 1,200 λουτρά, 23 Ἑλληνικὰς ἐκκλησίας, 18 μικρά καὶ μεγάλα μοναστήρια, νοσοκομεῖα, ὀφθαλμοτροφεῖα καὶ ἄλλα φιланθρωπικὰ καταστήματα. Τῶν δ' ἀρχαίων μνημείων ἐπιστημότερα εἶναι ὁ Ὀβελίσκος τοῦ ἀρχαίου ἵπποδρομίου (Χατμείδαν), ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ καὶ ἔχον μῆκος μὲν 300 περίπου ποδῶν πλάτος δὲ 260', τὸ Ἑπτάπυργιον, ὁ Τετράπλευρος Ὀβελίσκος τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, ὁ Κολοσσὸς Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἡ ἐκ Δελφῶν μετακομισθεῖσα ὀφιοειδής, τρικάρηνος καὶ ἐλικοειδής χαλκὴ στήλη καὶ πολυάριθμα βασίλεια τῶν Σουλτάνων.

Ἐν δὲ τῇ Προποντίδι ὑπάρχουσι νῆσοι τερπνὰ καὶ λαμπρά.

οἶον ἡ Χάλκη ἔχουσα θεολογικὴν καὶ ἐμπορικὴν σχολήν, ἡ Πρίγκιπος εἰς ἣν τὸ θέρος μεταβαίνουσιν οἱ εὐπορώτεροι, ἡ Ἀντιγόνη καὶ Προκόνησος (νῆσος τοῦ Μαρμαρᾶ).

Ἀδριανούπολις.

Ἡ Ἀδριανούπολις (Ὁρεστία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ Ἑδρενές Τουρκ.) ἡ δευτερεύουσα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας πόλις, κτισθεῖσα ἐπὶ εὐφορωτάτης πεδιάδος, περικυκλουμένης ὑπὸ πολλῶν λόφων, ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἑβρου ποταμοῦ, ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1336 καὶ μέχρι τοῦ 1453 διέμεινε πρωτεύουσα τῶν Σουλτάνων. Αὕτη ἔχει πολὺ ἀνάκτορα τῶν Σουλτάνων, μεγαλοπρεπῆ τζαμί, ἐργαστάσια, ἐμπόριον μεσόγειον καὶ κατοίκους 130 χιλ. ὧν τὸ $\frac{1}{3}$ Ἕλληνες διατηροῦντες καλὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ οἱ λοιποὶ Τούρκοι (30 χιλ.), Βούλγαροι (10 χιλ.), Ιουδαῖοι (10 χιλ.) καὶ Ἀλβανοὶ (10 χιλ.).

§. 4. *Φιλιππούπολις (Πονηρούπολις).*

Ἡ τρίτη πόλις τῆς Θράκης κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου ἐπὶ τῆς θέσεως ἀρχαίας πόλεως ὀνομαζομένης Πονηρούπολις καὶ ἐν εὐφορωτάτῃ πεδιάδι κειμένη παρὰ τὸν Ἑβρον ποταμόν, εἶναι ἐπίσημος διὰ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν μικρὰν βιομηχανίαν, παράγουσα οἶνον, σίτον, ἔλαιον, ὄρυζαν καὶ βάμβακα καὶ ἔχουσα 40 χιλ. κατοίκων, τῶν ὁποίων ὑπερέχουσιν ἐν πᾶσιν οἱ Ἕλληνες διατηροῦντες καλὰ ἐκπαιδευτήρια.

Ἡ Ῥαιδεστός (Βισάνθη) ἐν τῇ ΒΑ. πλευρᾷ τῆς Προποντιδὸς κειμένη, λίαν ἐμπορικὴ πόλις, ἔχουσα λιμένα καλόν, ἐπίσημον, ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ 30 χιλ. κατοίκων.

Ἡ Ἑσκιζάρα (Βέρροια) κειμένη μετὰ τοῦ Ἑβρου καὶ Τούντζα παραποτάμου αὐτοῦ, ἔχει 25 χιλ. κατοίκων.

Ἡ Σέλιμος (Σέλινο Βουλγ.) κειμένη εἰς τὰς ὑψώσεις τοῦ Αἰμου πλησίον τοῦ παραποτάμου Τούντζα εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν ἐτῆσίαν πανηγύριν καὶ διὰ τὴν βιομηχανίαν τῶν μαλλίνων ὑφασμάτων (ἀμπάδων καὶ ἀπαδῶν) ἔχουσα 20 χιλ. κατοίκων.

Αἱ Σαράντα ἐκκλησίαι (Κιρκλῆσὲ τουρκ.) πρὸς Α. τῆς Ἀδρια-
νουπόλεως κειμένη, ἔχει 20 χιλ. κατοίκων τῶν πλείστων Ἰου-
δαίων.

* Τὸ Ταταρπαζαρτζήκι πρὸς Δ. τῆς Φιλιππουπόλεως κειμένη παρὰ
τὸν Ἑβρον ποταμὸν ἔχει 10 χιλ. κατοίκων.

Τὸ Κεζλνλίκ πρὸς Β. τῆς Ἑσπ. Ζάαρης καὶ πρὸς Ν. τῆς διόδου
Σίπκας κειμένη ἔχει 10 χιλ. κατοίκων.

Ἄλλαι, μεσόγειοι πόλεις τῆς Θράκης εἶναι ἡ Δούπνιτσα καὶ τὸ
Σαμοκόδιον εἰς τὰ δυτικὰ μεθόρια αὐτῆς καὶ τῆς Μακεδονίας, τὸ
Κάρλοβον, τὸ Κάλοφερ, τὸ Βατάκ, ἐνθα ἐγένετο ἡ φοβερά σφαγὴ
τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τῶν Τούρκων, τὸ Διδυμότειχον, τὸ Σιάρκιση,
ἡ Γιουμουρτζίνα, ἡ Ἰάμπολις (Διόσπολις) καὶ ἡ Στενήμαχος Ἑλ-
ληνικὴ κωμόπολις ἔχουσαι πληθυσμὸν ἀπὸ 5—20 χιλ. κατοίκων.
Ἐν δὲ τῇ μεσημβρινῇ παραλίᾳ τῆς Θράκης ἀπὸ τοῦ Νέστου μέ-
χρι τοῦ Βοσπόρου κεῖνται αἱ ἀκόλουθοι πόλεις ἔχουσαι ἀπὸ 5—
10 χιλ. κατοίκων.

Τὰ Ἀβδῆρα (νῦν Πλατύστομον) Ἑλληνικὴ πόλις κειμένη παρὰ
τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νέστου περίφημος τὸ πάλαι διὰ τὴν γέννησιν
μεγάλων ἀνδρῶν οἷον τοῦ Ἀναξάρχου, τοῦ Δημοκρίτου, Πρωτα-
γόρου, Ἐκτατίου καὶ ἄλλων, καὶ παροιμιώδης διὰ τὴν αναισθη-
σίαν καὶ ἀπειροκαλίαν τῶν κατοίκων.

Τὸ Καραγενιτζὲ μικρὰ πόλις κειμένη πλησίον τῆς Βιστονίδος
καὶ τοῦ μικροῦ κόλπου Λαγοῦ.

Ἡ Μαρώνεια (Μάρη) ἀνατολικώτερον τῆς προηγουμένης πλη-
σίον τῆς Ἰσμαρίδος λίμνης φημιζομένη τὸ πάλαι διὰ τὸν οἶνον.

Ἡ Αἶνος (Πολτυθερία παρὰ τοῖς ἀρχ.) ἐμπορικὴ πόλις κειμέ-
νη ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου ἀπέναντι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἑβρου
ποταμοῦ.

Ἡ Καρδία (νῦν Καρίδι) κειμένη ἐν τῇ ἀνατολ. παραλίᾳ τοῦ
Μέλανος κόλπου ἐπὶ τῆς ΒΔ. πλευρᾶς τῆς Θρακικῆς χερσονήσου.

Ἡ Μάδυτος (Μάδυτο καὶ Μάυδος νῦν) ἐν τῇ ΝΔ. παραλίᾳ τῆς
Θρακικῆς χερσονήσου ἀπέναντι τῆς νήσου Ἰμβρου.

Ἡ Σηστός (Ἰζλόβα) κειμένη παρὰ τὴν εἰσόδον τοῦ Ἑλλησπόν-
του ἀπέναντι τῆς ἐν τῇ Ἀσιατικῇ παραλίᾳ κειμένης Ἀβύδου,

ἔθεν δ' ἑξέρξης κατασκευάσας τὴν ἐκ πλοίων γέφυραν διήλθε τὸ στενὸν μετὰ τοῦ στρατοῦ. Ἐνταῦθα ὑπῆρχε καὶ ἡ πόλις Αἰγὸς ποταμός, ἐνθα ὁ Λύσανδρος κατέστρεψε τὸν Ἀθηναϊκὸν στόλον τῷ 404 π. Χ.

• Ἡ Καλλιπόλις βορραιοῦτερον τῆς προηγουμένης κειμένη ἀντικρυ τῆς Λαμψάκου, εἶναι πόλις ἐμπορικὴ καὶ ὀχυρὰ ἔχουσα δύο λιμένας, βιομηχανίαν μαροκινῶν δερμάτων καὶ 20 χιλ. κατοίκ. αὕτη πρώτη ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1357.

• Ἡ Πέρινθος (Ἡράκλεια βραδύτερον καὶ νῦν Ἑσκι Ἑρικλί Τουρ.) κειμένη ἐν τῇ βορρείῳ παραλίᾳ τῆς Προποντίδος, ἄλλοτε μὲν ἦν ἡ ἐπισημοτέρα τῶν πόλεων τῆς Θράκης, περιέχουσα μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, νῦν δὲ μικρὰ πολίχνη εἶναι.

• Ἡ Σηλυβρία (καὶ Εὐδοξιούπολις τὸ πάλαι) κειμένη ἐν τῇ αὐτῇ παραλίᾳ μετὰ τὴν Πέρινθον καὶ Κωνσταντινουπόλεως μετωνομάσθη μὲν βραδύτερον Εὐδοξιούπολις πρὸς τιμὴν Εὐδοξίας τῆς συζύγου τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου, ἀλλὰ διετάρησε μέχρι τοῦδε τὸ πρῶτον καὶ ἀρχαῖον ὄνομα αὐτῆς.

• Ἡ Σωζούπολις (Ἀπολλωνία παρὰ τοῖς ἀρχ.) κειμένη παρὰ τὸν κόλπον τοῦ Βουργάς ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ Εὐξείνου πόντου ἔχει 3—4 χιλ. κατοίκων Ἑλλήνων ἐπιτηδείων εἰς τὴν ναυπηγικὴν.

• Βουργάς κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου μικρὰ καὶ ἐμπορικὴ καὶ ἔχουσα 6 χιλ. κατοίκων.

• Ἡ Ἀγχίαλος πόλις μικρὰ κειμένη πρὸς Β. τῆς προηγουμένης ἐπὶ τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ κόλπου.

Μεσημβρία μικρὰ παραλία πόλις κειμένη πρὸς Β. τῆς προηγουμένης εἰς τὰς ὑπὸ ὠρεῖας τοῦ Αἴμου καὶ ἡ τελευταία τῆς Θράκης ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ.

§. 5. Κλίμα.

Τὸ ἰδιόζων κλίμα τῆς Θράκης εἶναι εὐκρατον καὶ ὑγρεῖνον πλὴν τῶν ὄρεινῶν τοῦ Αἴμου καὶ τῆς Ροδόπης μερῶν. Τὸ δὲ ἑδάφος λίαν μὲν καρποφόρον, δὲν εἶναι ὅμως καὶ καλῶς καλλιεργημένον καὶ ἡ κτηνοτροφία εὐδοκιμοῦσα, δὲν εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη.

Προϊόντα.

Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς Θράκης εἶναι δημητριακοὶ καρποί, καπνὸς ἐξαίρετος καὶ περίφημος, βάρβαξ, οἶνος, μέταξα, ὄρυζα κλ. καὶ μέταλλα διάφορα καὶ πολλὰ μεταλλικὰ ὕδατα. Ἡ δὲ βιομηχανία αὐτῆς μικρὰ καὶ ἀσήμαντος συνισταμένη εἰς τὴν κατασκευὴν μαλλίνων ὑφασμάτων ἐξαιρέτων διὰ τὰ καλὰ τῶν προβάτων μαλλία.

Κάτοικοι.

Οἱ ἀρχαιοτάτοι κάτοικοι αὐτῆς ἐλθόντες ἐξ Ἀσίας πρωιμώτατα ἀνέπτυξαν πολιτισμόν, ὅτε ἤκμασαν περίφημοι νομοθέται καὶ σοφοὶ ἄνδρες οἷον ὁ Ζάμολξις, ὁ Ὀρφεύς, Λίνος καὶ Θάμυρις θεωρούμενοι ὡς οἱ πατέρες τῆς μουσικῆς. Βραδύτερον ὁμως ἐπειδὴ εἰσέβαλόν πολλὰ βάρβαρα ἔθνη περιέπεσαν ἡ Θράκη εἰς βαρβαρότητα καὶ ἀπὸ τῆς 7' ἑκατονταετηρίδος διεδόθη ὁ Ἑλληνισμὸς διὰ τῶν εἰς τὴν παραλίαν αὐτῆς γενομένων Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Μακεδόνων, τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τὸν 8' αἰῶνα καὶ ἀπὸ τούτων μετέβη εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Τούρκων κατὰ τὸν 18' αἰῶνα, ὑπὸ τὴν δεσποτείαν τῶν ὁποίων περιέπεσε καὶ πάλιν εἰς τὴν βαρβαρότητα· τοῦ δὲ ὀλικοῦ πληθυσμοῦ τῶν νῦν κατοίκων τῆς Θράκης (2,300,000) 700 μὲν χιλ. εἶναι Ἕλληνες, 300 δὲ χιλ. Βούλγαροι, οἱ δὲ λοιποὶ Τούρκοι, Ἀρμένιοι, Ἰουδαῖοι, Ἀθίγγανοι, Κιρκάσιοι, Ἀλβανοὶ καὶ διάφοροι.

Ἐκπαίδευσις.

Κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας ὑπερέχουσι πάντων τῶν ἄλλων οἱ Ἕλληνες συντηροῦντες 200 περίπου ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα καὶ θηλέων, ἐν οἷς ἐκπαιδεύονται 15,000 περίπου μαθητῶν καὶ μαθητριῶν.

Ἡμερὴν τῆς Θράκης 24/1

24/1 24/1 24/1

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

(ΦΙΛΙΠΠΕ ΒΙΑΔΕΤ ΗΤΟΙ ΣΩΡΑ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΤΟΥΡΚΙΣΤΙ.)

Ἐκτ. 800 □ μιλ. Κατ. 1,500,000.

§. 1.

Πᾶσα ἡ πρὸς Δ. τῆς Θράκης, πρὸς Ν. τῆς Σερβίας, πρὸς Α. τῆς Ἀλβανίας καὶ πρὸς Β. τῆς Θεσσαλίας κειμένη χώρα καὶ μόνον ὑπὸ τοῦ ΝΑ μέρους ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους περιβαλλομένη ὀνομάζεται Μακεδονία διατηρήσασα τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ὄνομα.

Ὅρια.

Ἡ λαμπροτάτη, εὐφορωτάτη καὶ ἐνδοξοτάτη αὕτη χώρα ἐπὶ τῶν βασιλέων αὐτῆς ἐξετείνετο πρὸς Α. μὲν ὑέχρι τοῦ Νέστου ποταμοῦ καὶ Θερμαϊκοῦ κόλπου, πρὸς Β. δὲ μέχρι τοῦ Σκομίου καὶ Ὀρβήλου καὶ Σκάρδου, πρὸς Δ. μέχρι τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, ἀφ' ἧς ἀπεσπάρθη ἡ Ἰλλυρία (νῦν Ἀλβανία) καὶ πρὸς Ν. μέχρι τῶν Καμβουνίων ὀρέων καὶ τοῦ Ὀλύμπου ἐν μέρει.

Πελάγη καὶ κόλποι.

Ἐν μόνον μέρος τῆς Μακεδονίας τὸ ΝΑ περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τὸ βόρρειον μέρος τοῦ ὁποίου ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Θρακικὸν πέλαγος. Κόλποι δὲ σχηματιζόμενοι ἐν τῷ πελάγει τούτῳ εἶναι οἱ ἀκόλουθοι·

1) Ὁ Θερμαϊκός (κόλπος τῆς Θεσσαλονίκης) λαβὼν τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ κειμένης ἀρχαίας πόλεως Θέρμης, εἶναι ὁ μέγιστος καὶ ἐπισημότερος πάντων τῶν λοιπῶν καὶ διὰ τοῦτο καὶ Μακεδονικός ὠνομάσθη. Τούτου τὸ μὲν στόμιον ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Μαγνησίας κειμένου ἀκρωτηρίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ ἐκτεινόμενον μέχρι τοῦ Καναστραίου ἀκρωτηρίου ἔχει μὲν ἑκτασιν 15 λευγῶν, μῆκος δὲ 87 λευγῶν καὶ πλάτος 8 μόνον.

2) Ὁ Τορωναῖος (κόλπος τῆς Κασσάνδρας) κληθεῖς οὕτω ἐκ τῆς ἐν τῇ δυτικῇ ἄκρᾳ κειμένης ἀρχαίας πόλεως Τορώνης σχηματίζεται μεταξὺ τῶν δύο μικρῶν Χερσονήσων τῆς Χαλκιδικῆς ἥτοι τῆς Τορώνης καὶ Παλλήνης καὶ εἶναι μὲν πολὺ μικρότερος τοῦ προηγούμενου, οὐχ ἥττον ὅμως ἐπίσημος εἶναι διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῦ.

3) Ὁ Σιγγιτικὸς (κόλπος τοῦ ἁγίου Ὁρους) λαβὼν τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τῆς Σιθωνίας κειμένης πόλεως Σίγγου (νῦν Σικυᾶς) καίται μεταξὺ ταύτης τῆς Χερσονήσου καὶ τῆς ἀντικειμένης Ἀκτῆς (ἁγίου Ὁρους).

4) Ὁ Στρυμονικὸς (κόλπος τοῦ Ὁρφάνου καὶ τῆς Κοντέσσης) ὀνομασθεὶς οὕτω ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ ἐκβάλλοντος Στρυμόνος ποταμοῦ, εἶναι μεγαλῆτερος τῶν δύο προηγούμενων καὶ εὐρύτερος τοῦ Θερμαϊκοῦ κατὰ τὸ στόμιον.

5) Ὁ Ἀκάνθιος (Ἰστιλλᾶρ) κόλπος ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ κειμένης πόλεως Ἀκάνθου ὀνομασθεὶς, ἔνθα ἐγένετο ἡ περιώνυμος βασιλικὴ διώρυξ, σχηματίζεται πρὸς Α. ἐκ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου καὶ

6) Ὁ τῆς Καβάλας (Χριστουπόλεως) κόλπος εἶναι ὁ τελευταῖος πρὸς τὴν Θράκην.

Λιμένες.

1) Ὁ λιμὴν τῆς Θεσσαλονίκης ἀποτελῶν τὸν μυχὸν τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου εἶναι ὁ μέγιστος, κάλλιστος καὶ ἐπισημότερος πάντων τῶν λοιπῶν καὶ θαυμάζεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων διὰ τὴν μεγίστην χωρητικότητα καὶ ἀσφάλειαν. Πρὸς Μ. τοῦτου ὑπάρχουσι δύο μικροὶ λιμένες ὁ τῆς Πύδνης (Κίτρου) καὶ ὁ τῆς Μεθώνης (Ἐλευθεροχωρίου).

2) Ὁ λιμὴν τῆς Κασσάνδρας (Ποτιδαίας) πρὸς Α. τοῦ προηγούμενου καίμενος, ἦν λίαν ἐπίσημος τὸ πάλαι ἕνεκα τῆς περιωνύμου Ποτιδαίας.

3) Ὁ λιμὴν τῆς Μολυβοπύργου (Μηκουβέρνης) ἀποτελεῖ τὸν μυχὸν τοῦ Τορωναίου κόλπου καὶ ἦν διάσημος τὸ πάλαι ὡς λιμὴν τῆς πολυθρυλήτου Ὀλύμβου.

4) Ὁ λιμὴν τῆς Ἀμφιπόλεως Ἡϊῶν (Κοντέσσα) καίμενος ἐπὶ

τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος καὶ ἐπισημότατος τὸ πάλαι, νῦν κατέστη ἀσήμαντος.

§. 2. Ὅρη.

1) Τὸ Σκόμιον (Βίστοσκα καὶ Ῥίλοδαγ) ἐκτεινόμενον ΝΔ τοῦ Αἵμου καὶ χωρίζον τὴν ΒΑ Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς Βουλγαρίας ἔχει πολλὰς ὑψηλὰς κορυφὰς φερούσας διάφορα ἐπιτόπια βαρβαρικά ὀνόματα, ἡ ὑψηλότερα τῶν ὁποίων ἀνυψοῦται εἰς 10,500 ποδῶν ὕψος.

2) Ὁ Ὀρβηλος (Σπάτσ) πρὸς Δ. τοῦ Σκομίου ἐκτεινόμενος καὶ χωρίζων τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς Σερβίας ἐκπέμπει πολλοὺς κλάδους πρὸς Β. καὶ Ν., τῶν ὁποίων ἐπισημότεροι εἶναι ὁ Καραδάγ, ἡ Δοθανίστα καὶ ἡ Σέρτα, καὶ εἶναι πολὺ χαμηλότερος τοῦ Σκομίου μόλις ἔχων ὕψος 5—6 χιλ. ποδῶν.

3) Ὁ Σκάρδος (Σιαρδάγ) ἐκτεινόμενος ἐν τῇ ΒΔ γωνίᾳ τῆς Μακεδονίας καὶ ἀποτελῶν πρὸς ἄρκτον μὲν τὰ ὅρια τῆς ΒΑ Μακεδονίας καὶ Δαρδανίας, πρὸς Μ. δὲ καθήκων χωρίζει τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς Ἀλβανίας (Ἰλλυρίας), εἶναι ὑψηλότερον ὄρος τοῦ ὁποίου ἡ κορυφὴ Λιουβατρίνη καλουμένη ἔχει ὕψος 9 χιλ. ποδῶν περίπου.

Κλάδοι δὲ τούτου ἐκτεινόμενοι εἰς μὲν τὴν Δ. Μακεδονίαν εἶναι ὁ Βαρνοῦς (Περιστερί) ΝΔ τῶν Βιτωλίων καὶ τὰ Πυρηναῖα (Πιερίαι καὶ νῦν Πετρίνα) καλούμενα, μεταξὺ τῶν Βιτωλίων καὶ τῆς Ἀχρίδος, εἰς δὲ τὴν Ἰλλυρίαν ἡ Κανδαουῖα διακλαδιζομένη εἰς πολλὰς διακλαδόσεις.

4) Τὸ Βόϊον καὶ Βέρμιον (Γράμμος, Σμόλικα καὶ Μουστάτζος) ἐκτεινόμενον πρὸς Ν. τοῦ Σκάρδου καὶ χωρίζον τὴν ΝΔ Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς Ἡπείρου ἐκπέμπει πολλοὺς κλάδους καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν πρὸς Α. καὶ εἰς τὴν Ἡπειρον πρὸς Δ. καὶ ἔχει ὕψος 8 χιλ. ποδῶν περίπου.

5) Τὰ Καμβούνια (Βωλούτσας) ὄρη ἐκτεινόμενα πρὸς Μ. τῆς Μακεδονίας καὶ χωρίζοντα ταύτην ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας καὶ ἐκπέμποντα κλάδους εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας, ἔχουσιν ὕψος 5 χιλ. ποδῶν περίπου.

6) Ὁ περιώνυμος Ὀλύμπος (Ἐλύμπο) ἐκτεινόμενος ΝΔ τῆς

Μακεδονίας καὶ ἔχων πολλὰς κορυφάς, ἐπισημότεραι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ ἅγιος Ἰλιάς, ὁ Καλόγερος καὶ ὁ Τζουμᾶς, εἶναι ὑψηλότερον ὄρος καὶ μετεωρότατον ἀνυψούμενον εἰς 10 σχεδὸν χιλ. ποδῶν ὕψος· ἐφημίζετο δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς κατοικία τῶν 12 μεγάλων Θεῶν καὶ ὡς ἔδρα τῶν Μουσῶν.

Μικρότερα τούτων ὄρη ἐκτεινόμενα μεταξὺ τοῦ Ἀξιοῦ καὶ τοῦ Στρυμόνος εἶναι ἡ Κερκίνη (Σουλτανίτσα) μεταξὺ τοῦ Ἀξιοῦ καὶ τῆς Δοριάνης (Δοβήρου), ὁ Βερτίσκος (Τζεγγελδάγ) πρὸς Β. τῆς Βόλβης λίμνης. Ὁ Κίσσος (Χορτιάτης) πρὸς Α. τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὁ Ὑψίζωνος (Χολομόνδα) πρὸς Β. τῆς Χαλκιδικῆς.

7) Ὁ Ἀθως (Ἀγιον Ὄρος) ἐκτεινόμενος κατὰ μῆκος τῆς Περσωνήσου Ἀκτῆς (ἁγίου Ὄρους) καὶ ἀνυψούμενος εἰς 6,400' ὕψος ἐφημίζετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὴν θηριωδεστάτην θάλασσαν, διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Περσικοῦ στόλου, διὰ τὴν βασιλικὴν διώρυχα, διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Δεινοκράτους γενομένην πρότασιν τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἵνα μεταποιήσῃ αὐτὸν εἰς ἀνδριάντα καὶ διὰ τὴν μετὰ τὸν 9 αἰῶνα ἰδρυσιν 21 μοναστηρίων.

8) Τὸ Παγγαῖον (Πιρναρί) ὄρος ἐκτεινόμενον μεταξὺ τοῦ Στρυμόνος καὶ Νέστου καθ' ὅλην τὴν παραλίαν καὶ ἔχων ὕψος 5—6 χιλ. ποδῶν ἐφημίζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων διὰ τὰ πολύτιμα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ μεταλλεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων Φίλιππος ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ἐλάμβανε 1,000 τάλαντα κατ' ἔτος, καὶ διὰ τὰ λαμπρὰ καὶ θαυμαστά ῥόδα καὶ

9) Ὁ Ὀρβήλος (Περινδάγ) διάφορος ὢν τοῦ Β. Ὀρβήλου ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ Νέστου καὶ Στρυμόνος ἐξ Α. πρὸς Μ. εἶναι ὑψηλότερος καὶ ἐπισημότερός ἐκείνου, τοῦ ὁποίου ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ Περινδάγ ἔχει ὕψος 8,000 ποδῶν, καὶ χωρίζει τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς Θράκης.

Ἀκρωτήρια.

Ἄν καὶ ἐκ μιᾶς μόνον ἐκ τῆς ΜΑ πλευρᾶς ἡ Μακεδονία περιβάλλεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης, σχηματίζονται ὅμως πολλὰ ἀκρωτήρια ἐν τῇ παραλίᾳ αὐτῆς, ἐπισημότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἀκόλουθα·

Ἐν μὲν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ καὶ τῇ Χαλκιδικῇ τὸ Αἰναῖον (Καραμπουρνου) κατὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης, ἢ Γιγώνις (Ἰαπωνίη) πρὸς Ν. τοῦ προηγουμένου παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ κόμῃ μικρότερα τούτου τὸ Μεσημέρι καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ τῆς Χερσονήσου Παλλήνης (Κασσάνδρας), τὸ Ποσειδῖον ἐν τῇ Δ. ἄκρᾳ αὐτῆς, τὸ Καναστραῖον (Κάνιστρον) ἐν τῷ μέσῳ τῆς νοτίου πλευρᾶς, τὸ Παλιοῦρι καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν τῇ ΝΑ ἄκρᾳ.

Ἐν δὲ τῇ κεντρικῇ χερσονήσῳ Σιθωνίᾳ (Λόγγῳ) τὸ ἄκρωτήριον Δέρρις (Δρεπάνι) καὶ Ἀμπελος (Καρτάλι) ἐν τῇ ΝΑ ἄκρᾳ αὐτῆς καὶ ὀλίγον βορραιοτέρα τὸ ἄκρωτήριον Παπαδιὰ καὶ τὸ Σπάλαθρον.

Ἐν δὲ τῇ ἀνατολικῇ χερσονήσῳ Ἀκτῇ (Ἰ. Ἁγίου ὄρος) τὰ ἄκρωτήρια Ἀκράθως καὶ Ἀκρόθωον (Σμύρνα) ἐν τῇ Α. ἄκρᾳ, τὸ Νυμφαῖον (ἅγιος Γεώργιος) πρὸς Μ. αὐτῆς καὶ τὸ Ἡλατὺ ἐν τῇ ΒΑ. ἄκρᾳ.

Καὶ ἐν τῷ Στρυμονικῷ κόλπῳ τὸ ἄκρωτήριον Μαρμαρᾶ ἐν τῇ ΝΑ. ἄκρᾳ αὐτοῦ καὶ τὸ Ἐλεύθερον ἐν τῇ ΒΑ. ἄκρᾳ.

§. 3. Πεδιᾶδες καὶ Λεκανοπέδια.

Οὐδεμία ἄλλη χώρα τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου ἔχει τασαύτην ποικίλην διάπλασιν τοῦ ἐδάφους, ὅσην ἡ Μακεδονία, περιέχουσα τερπνὰς καὶ ἀάδας, εὐφορὰ λεκανοπέδια καὶ καρποφορώτατας πεδιάδας, ἐπισημότεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι ἐν τῇ μετὰ τοῦ Σκάρδου καὶ Ἀξιοῦ ἐκτάσει.

Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Τετόβου (Καλκανδελίου τουρκ.) μετὰ τοῦ βορρείου μέρους τοῦ Σκάρδου καὶ τοῦ Ἀξιοῦ, τὸ πρὸς νότον τούτου ἐκτεινόμενον λεκανοπέδιον τοῦ Κριτσόβου, τὸ τῆς Ἀχρίδος νοτιώτερα τοῦ προηγουμένου, τὸ τῆς Κοριτσᾶς πρὸς Ν. τὸ τῆς Ῥέσνης καὶ Πρέσπης μετὰ τοῦ Ἀχρίδος καὶ Βιτωλίων (Πελαγονίας) τὸ μέγιστον καὶ εὐφορώτατον λεκανοπέδιον τῶν Βιτωλίων Πριλάπου καὶ Φλωρίνης καὶ τὸ τοῦ Ἀλιάκμονος, τὸ τοῦ Ὀστρούβου περιέχον 3 μικρὰς λίμνας, ἡ μεγίστη πασῶν πεδιάς τῆς Ἡμαθίας (Βοδενῶν) ἐκτεινόμενη μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἡ τῆς Κατερίνης (Πιερίας) πρὸς Ν. τῆς Θεσσαλονίκης ἐκτεινόμενη.

Μετὰ τοῦ Ἀξιοῦ καὶ Στρυμόνος εἶναι ἡ τῶν Σκοπίων

(Δαρδαίας) πεδιάς, ἡ τοῦ Μουσταφᾶ (Βορ. Παιονίας) καλουμένη ΝΑ. τῆς προηγουμένης, ἡ τοῦ Ἰστιπίου (Στόβων) συνεχομένη τῇ προηγουμένη, τὸ τῆς Στρωμνίτης καὶ Ῥαδοβιχίου λεκανοπέδιον, τὸ τοῦ Δεμίρ Χισάρ, Νυγρίτας καὶ Σωχοῦ (κεντρικῆς Παιονίας), ἡ τοῦ Ἀθρὲτ Χισάρ (Ἐχεδώρου ποτ.) μικρὰ πεδιάς, τὸ τοῦ Λαγκαδᾶ καὶ τῆς Βόλβης λίμνης (Μυγδονίας), ἡ τῆς Καλαμαριάς καὶ Γαλατίστης (Ἀνθεμουῦντος) πεδιάς.

Καὶ πρὸς Α. τοῦ Στρυμόνος εἶναι ἡ τοῦ Μελενίκου, ἡ τῶν Σερρών ἡ ἐπισημοτάτη τούτων, καὶ ἡ τῶν Φιλίππων καὶ τῆς Δράμας.

Χερσόνησοι.

Μίαν Χερσόνησον ἔχει ἡ Μακεδονία σχηματιζομένην ἐν τῇ ΝΑ. παραλίᾳ μεταξὺ τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ τοῦ Σουμονικοῦ κόλπου, τὴν Χαλκιδικήν, ἥτις ἐν μικροτέρῳ σχήματι καὶ μεγέθει ὁμοιάζει πρὸς τὴν Πελοπόννησον καὶ διαιρεῖται εἰς τρεῖς μικρὰς χερσονήσους ἢ γλῶσσας. Καὶ ἡ μὲν ὅλη χερσόνησος ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης μέχρι τῆς Σταγείρου. Τῶν δὲ ἐξ αὐτῆς σχηματιζομένων τριῶν μικρῶν χερσονήσων ἡ μὲν δυτικὴ ὀνομάζεται Κασσάνδρα (Παλλήνη), ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου ἱσθμοῦ τελευτᾷ εἰς δύο ἄκρα, πρὸς Δ. μὲν εἰς τὸ Ποσειδῖον ἀκρωτήριον καὶ πρὸς Α. εἰς τὸ Καναστραῖον (Κάνιστρον), ἡ δὲ μέση καλεῖται Δόγγος (Σιθώνη) καὶ ἐκτείνεται μέχρι τοῦ Δερρέως (Καρτάλη) ἀκρωτηρίου καὶ ἡ ἀνατολικὴ Ἀγίον ὄρος (Ἀκτὴ) ὀνομαζομένη ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Ἀκάνθου (Ἱερισσοῦ) πόλεως μέχρι τοῦ Ἀκράθου (Σμύρνα) ἀκρωτηρίου. Ἀπασα ἡ χερσόνησος αὕτη ἐφημίζετο τὸ πάλαι διὰ τὸ λαμπρὸν καὶ ὑγεινὸν κλίμα διὰ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἑδάφους, διὰ τὴν πληθύν τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν καὶ διὰ τὴν ἀκμὴν αὐτῶν. Νῦν δὲ κατοικεῖται ὑπὸ Ἑλλήνων ἀμικτων, λαλούντων καθαρὰν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὰ 21 μοναστήρια τοῦ Ἀγίου ὄρους.

§. 4. Ποταμοί.

Ἡ Μακεδονία ἔχει πολλοὺς ποταμοὺς μικροὺς καὶ μεγάλους ἐπισημότεροι τῶν ὁποίων εἶναι οἱ ἀκόλουθοι 8.

- 1) Ὁ μέγας Δρείων (Δρίνος) ποταμός ὁ μέγιστος πάντων τῶν ποταμῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἰλλυρίας πηγάζων ἐν τῇ ΜΔ. ὑπὸ τῆς τῶν Πυρηναίων (Πετρίνας), διέρχεται τὴν λίμνην καὶ προχωρῶν πρὸς Β. ἐνοῦται μετὰ τοῦ ἐξ ἄρκτου κατερχομένου λευκοῦ Δρείνου καὶ ἡνωμένοις ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος πλησίον τῆς Λισσοῦ.
- 2) Ὁ Ἀξιὸς (Βαρδάρης) ὁ μέγιστος καὶ κάλλιστος πάντων τῶν ποταμῶν τῆς Μακεδονίας πηγάζων ἐκ τοῦ Σκάρδου καὶ διερχόμενος τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τοῦ ΒΔ. πρὸς τὸ ΝΑ. μέρος ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον εἰς ἀπόστασιν 4 ὥρων ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης.
- 3) Ὁ Ἐριγὼν (Κουτζούκ Καρασοῦ καὶ Τσάρνα) πηγάζων ἐκ τῆς κεντρικῆς ὑπὸ τῆς Σκάρδου καὶ διερχόμενος τὴν πεδιάδα τοῦ Κριτσόβου, Πριλάπου καὶ Βιτωλίων ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀξιὸν πλησίον τῆς Βελεσσοῦ.
- 4) Ὁ Ἀλιάκμων (Ἰντζέ Καρασοῦ καὶ Βίστριτσα) πηγάζων ἐκ τοῦ Βοῖου ὄρους (Γράμμου) καὶ διερχόμενος τὴν πεδιάδα Καστορίας, Ἀνασελίτης ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον ὀλίγον νοτιώτερον τοῦ Ἀξιοῦ.
- 5) Ὁ Λουδίας (Μαυρονέρι καὶ Καρασμάκ) μικρὸς ποταμὸς ἐξερχόμενος ἐκ τῆς λίμνης τῆς Πέλλης (Λουδίας) καὶ διερχόμενος τὴν παραλίαν πεδιάδα ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον.
- 6) Ὁ Ἐχέδωρος (Γάλλικο) μικρότατος ποταμὸς πηγάζων ἐκ τῆς Κερκίνης (Τσεγγελδὰχ) καὶ διερχόμενος τὴν πεδιάδα τοῦ Ἀβρέτ Χισάρ ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον πλησίον τῆς Θεσσαλονίκης. Οὗτος ἱστορεῖται ὅτι τῷ 480 π. Χ. ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ξέρξου κατεπόθη ὑπὸ τῶν Περσῶν.
- 7) Ὁ Στρυμὼν (Καρασοῦ καὶ Στρούμα Βουλγ.) ποταμὸς ὁ μέγιστος μετὰ τὸν Ἀξιὸν πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου ὄρους καὶ διερχόμενος τὰς πεδιάδας τοῦ Ραδομυρίου, Μελενίκου καὶ Σερρών εἰσέρχεται εἰς τὴν Κερκινίτιδα λίμνην καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν ὁμιώνυμον κόλπον.
- 8) Καὶ τελευταῖος ὁ Νέστος (Καρασοῦ) ποταμὸς πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου καὶ διερχόμενος τὰ ὅρια τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης

ἐκβάλλει εἰς τὸ Θρακικὸν πέλαγος πρὸς Δ. τῶν Ἀβδηρῶν καὶ ἀπέναντι τῆς νήσου Θάσου.

Λίμναι.

Ἡ Μακεδονία καὶ λίμνας περισσοτέρας τῶν ἄλλων χωρῶν ἔχει· αὗται δὲ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι 12.

1) Ἡ Λυχνίτις (λίμνη τῆς Ἀχρίδος) ἡ μεγίστη μετὰ τὴν Ῥαζέλμην τῆς Βουλγαρίας καὶ καλλίστη πασῶν τῶν λιμνῶν τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου ἐκτεινομένη πρὸς Ν. τῆς πόλεως ἔχει 48—20 ὥρῶν περιφέρειαν, μῆκος 7—8 ὥρ. πλάτος 4—5 ὥρῶν καὶ βάθος 10—15 ὀργυῶν. Ἡ λίμνη αὕτη ὡς μεσόγειός τις θάλασσα φαινομένη καὶ ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν Ἑλβετικὴν λίμνην τῆς Γενεύης, ἔχει ὕδωρ διαυγέστατον καὶ 20 εἰδῶν ἰχθῦς καλλίστους διαφόρου μεγέθους τρέφει, ἀποτελοῦσα τὰ ὅρια τῆς Μακεδονίας καὶ Ἀλβανίας.

2) Ἡ μικρὰ λίμνη τοῦ Μαλικίου κειμένη πρὸς νότον τῆς προηγουμένης ἦν ἀνώνυμος καὶ ἄγνωστος τοῖς ἀρχαίοις.

3) Ἡ τῆς Πρέσπης λίμνη κειμένη ἀνατολικῶς τῆς Λυχνίτιδος εἶναι μεγαλητέρα τῆς προηγουμένης καὶ μικροτέρα τῆς Λυχνίτιδος περιέχουσα 5 νησίδια ἐν μέσῳ αὐτῆς.

4) Ἡ τοῦ Δρενόβου (Βέντροκ) λίμνη κειμένη πρὸς νότον τῆς προηγουμένης, μετὰ τῆς ὁποίας καὶ συγκοινωνεῖ, ἐκβάλλει εἰς τὸν Δεάβωλιν ποταμὸν.

5) Ἡ Καστορία (Κέλετρον) λίμνη κειμένη πλησίον τῆς ὁμωνύμου πόλεως ἔχει μῆκος μὲν $2\frac{1}{2}$ ὥρῶν, πλάτος δὲ 2 καὶ βάθος 80 ποδῶν, εἶναι λίαν ἰχθυοφόρος καὶ χύνεται εἰς τὸν πρὸς μεσημβρίαν αὐτῆς ῥέοντα Ἀλιάκμονα ποταμὸν.

6) Ἡ Βεγοβρίτις (Σαριγιούλ) κειμένη ἐν τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ τῆς Μακεδονίας εἶναι πολὺ μικροτέρα τῆς προηγουμένης καὶ ἀσήμαντος.

7) Ἡ λίμνη τοῦ Ὀστρόβου (Κέλλη) κειμένη πρὸς δυσμὰς τῶν Βοδενῶν πλησίον ὁμωνύμου κώμης, εἶναι λίαν ἰχθυοφόρος. Πλησίον δὲ ταύτης καὶ τῶν Βοδενῶν σχηματίζεται καὶ ἄλλη τις μικρὰ ἐπιμήκης καὶ ἐλώδης λίμνη καλουμένη Νησίον.

8) Ἡ Λουδία λίμνη τῆς Ἑλλάδος (νῦν λίμνη τῆς Ἰανιτσᾶς) κειμένη πρὸς νότον τῆς Πέλλης ἐχρησίμευσεν ὡς λιμὴν αὐτῆς συγκοινωνοῦσα διὰ τοῦ Λουδίου ποταμοῦ μετὰ τῆς θαλάσσης.

9) Ἡ λίμνη τῆς Δοριάνης (Δοθήρου) κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς Θεσσαλονίκης μεταξὺ τοῦ Ἀξιοῦ καὶ Ἐχιδώρου ποταμοῦ πλησίον τῆς ὁριζουμένης πόλεως.

10) Ἡ λίμνη Λαγκαδᾶ (λίμνη τοῦ ἁγίου Βασιλείου καὶ Κουτσούκ Μπεσίκ τουρκ.) κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς Θεσσαλονίκης εἰς ἀπόστασιν 2 ὥρων εἶναι μικρὰ καὶ ἰχθυοφόρος κοινωνοῦσα μετὰ τῆς παρακειμένης.

11) Ἡ Βόλβη λίμνη (Μπουιούκ Μπεσίκ) συνεχομένη τῇ προηγούμενῃ καὶ μεγαλητέρα αὐτῆς γίνεταί εἰς τὸν Στρυμονικὸν κόλπον διὰ τινος ποταμοῦ Ῥηχίου καλουμένου, διὰ τοῦ ὁποίου εἰσέρχονται θαλάσσιοι ἰχθῆς.

Καὶ 12) καὶ τελευταία ἡ Κερκινίτις καὶ Πρασιάς (Ταχινός) καλουμένη λίμνη κειμένη ἐπὶ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ εἶναι ἐπισημοτέρα τῶν προηγούμενων καὶ μάλα ἰχθυοφόρος.

§. 5. Πόλεις μεγάλαι.

Τρεῖς μεγάλας πόλεις ἔχει νῦν ἡ Μακεδονία μίαν κεντρικὴν, μίαν δυτικὴν καὶ μίαν ἀνατολικὴν, πολλὰς δευτερευούσας καὶ πολυαρίθμους μικράς.

Καὶ κεντρικὴ μὲν εἶναι ἡ Θεσσαλονίκη κειμένη ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Θεσσαλικοῦ κόλπου, ἐκτεινομένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς μεγάλου λόφου ὑψουμένου ὑπεράνω τοῦ λιμένος καὶ ἐκ τῶν τριῶν πλευρῶν περιτεταγισμένη, λαμπρὰν παρέχει θέαν τοῖς καταπλέουσιν εἰς τὸν λιμένα αὐτῆς. Ἡ Θεσσαλονίκη πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τῆς Ῥωμαιοκρατίας (168 π. Χ.), δευτέρα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἶναι εὐλίμενος καὶ ἐμπορικωτάτη ἔχουσα 90 χιλ. κατοίκων, ὧν 20 χιλ. μὲν Ἕλληνες, 20 δὲ χιλ. Τούρκοι καὶ 50 χιλ. Ἑβραῖοι, σὺζονται πολλὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, ἐκκλησίαι, ὧν ἐπισημοτέρα τοῦ ἁγίου Λουκαίου μεταβεβλημένη εἰς τῆς

εἰς μικρὰν ἀποστάσιν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Στρυμονοῦς ἐπὶ παραπο-
τάμῳ τινὸς αὐτοῦ ἐν μέσῳ τῆς μεγάλης καὶ εὐφορωτάτης πεδιά-
δος, εἶναι ὀχυρὰ, ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανὸς ἐπίσημος διὰ τὴν κατ'
ἔτος πλουμένην ἐμπορικὴν πανήγυριν, ἔχουσα 30 χιλ. κατοίκων
χριστιανῶν καὶ τούρκων.

§. 6. α) Πόλεις πρὸς Δ. τοῦ Ἀξιῶ.

Τὰ Βοδενά (*Εδεσσα καὶ Αἰγὰι) ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Μακεδονίας
κειμένη εἰς τὰς ὑψηλὰς ἀνατολικὰς ὑψορείας τοῦ Βερμίου ὄρους
καὶ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Βόδα, διακλαδιζομένου ἐντὸς τῆς πόλεως
εἰς πολλοὺς βραχίονας καταπίπτοντας ὡς κρυστάλλους εἰς τὴν
μεγάλην καὶ ἀπέραντον πεδιάδα, διαθρεχόμενη, ὑπῆρξεν ἡ ἐ-
στία καὶ πρώτη πρωτεύουσα τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ
800—413 π. Χ. καὶ θαυμάζεται παρὰ πάντων διὰ τὴν λαμ-
προτάτην καὶ μοναδικὴν τοποθεσίαν καὶ διὰ τὴν τερπνοτάτην
θέαν, τὴν ὁποίαν παρέχει εἰς πάντας τοὺς θεωμένους, ἔχουσα νῦν
15 χιλ. κατοίκων χριστιανῶν καὶ τούρκων καὶ ἑλληνικὰ σχο-
λεῖα διατηροῦσα.

Τὰ Σκόπια (Σκοῦποι) ΝΑ. τῆς προηγουμένης εἰς τὰς δύο ὀχ-
θας τοῦ Ἀξιῶ ποταμοῦ κειμένη, εἶναι πόλις ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ
ἔχουσα καλοὺς περιπάτους καὶ 30 χιλ. κατ. χριστιανῶν καὶ τούρ-
κων καὶ ἑλληνικὰ σχολεῖα διατηροῦσα.

Ἡ Πρισορένα κειμένη περὶ τὰς ὑψορείας τοῦ Σκάρδου εἶναι πό-
λις ὀχυρὰ ἀμφιθεατρικῶς ἐκτισμένη, ὠραία, ἐμπορικὴ καὶ βιομη-
χανὸς κατοικουμένη ὑπὸ 40 χιλ. κατοίκων χριστιανῶν ὀρθοδόξων
καὶ Καθολικῶν καὶ τούρκων.

Τὰ Βελεσσά πρὸς νότον τῆς προηγουμένης κειμένη ἐπὶ τοῦ Ἀ-
ξιοῦ, ὅστις διαιρεῖ αὐτὴν εἰς δύο μέρη διὰ γεφύρας συγκοινω-
νοῦντα, εἶναι μικροτέρα τῶν Σκοπίων ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος
ἔχουσα 15 χιλ. κατοίκων τῶν πλείστων Χριστιανῶν διατηρούν-
των ἑλλην. σχολεῖα.

Ἡ Ἀχρίδς καὶ Ὀχρίδα (Λυχνηδὸς) ἀρχαιοτάτη ἑλληνικὴ πόλις
ὄχυρά κειμένη ἐπὶ λόφῳ ὑψηλοῦ ὑπεράνω τῆς Λυχνίτιδος λίμνης
ἀνυψομένου, ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῆς Μακεδονικῆς Ἰλλυρίας καὶ
μητρόπολις αὐτοκεφάλου ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου ὀνομασθεῖσα
πρώτη Ἰουστινιανὴ καὶ ἔχει 15 χιλ. κατοίκων Χριστιανῶν καὶ
Τούρκων διατηροῦσα ἑλληνικὰ σχολεῖα.

Ἡ Καστορία ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τῆς Μακεδονίας κειμένη
παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ λίμνῃ ἐπὶ μικρᾷ χερσονήσῳ εἶναι πόλις ἀρ-
χαία καὶ λίαν ὄχυρά ἔχουσα σχολεῖα ἑλληνικὰ καὶ 12 χιλ. κα-
τοίκων Χριστιανῶν, Τούρκων καὶ ὀλίγων Ἑβραίων.

Ἡ Κοριτσά πρὸς νότον τῆς Ἀχρίδος καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς Κα-
στορίας κειμένη εἰς τὰ μεθόρια τῆς Ἡπείρου καὶ Μακεδονίας εἶ-
ναι νέα πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα 15 χιλ. κατοίκων Χριστιανῶν
καὶ Τούρκων Ἀλβανῶν πάντων διατηροῦσα ἀξιόλογα ἑλληνικὰ
σχολεῖα.

Ἡ Βερροία παναρχαιοτάτη ἑλληνικὴ πόλις κειμένη παρὰ τὸν
Ἀλιάκμονα ποταμὸν εἰς τὰς ὑπωρεῖας τοῦ Βερμίου ὄρους καὶ ὑπὸ
τινος παραποτάμου αὐτοῦ διαρρέουμένη, ἔχει ἀφθονίαν ὑδάτων
ὥς τὰ Βοδενά καὶ λαμπρὰν τοποθεσίαν, εἶναι ἐπίσημος, διότι ὁ
ἀπόστολος Παῦλος ἐκ Θεσσαλονίκης ἀπελθὼν ἐκήρυξεν ἐν αὐτῇ
(56—59) τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἐσύστησε τὴν πρώτην Χριστιανικὴν
κοινότητα· νῦν δὲ κατοικεῖται ὑπὸ 8 χιλ. κατοίκων Χριστιανῶν
καὶ Τούρκων καὶ διατηρεῖ ἑλλην. σχολεῖα.

Ἡ Νάουστα (νέα Αὐγούστα) κειμένη μετὰξὺ τοῦ Ἀλιάκμονος
καὶ Λουδίου εἰς τὰς ὑπωρεῖας τοῦ Βερμίου ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς
ἀρχαίας πόλεως Κιτίου καὶ διαρρέουμένη, ὥς ἡ Βερροία, ὑπὸ τῆς
Ἀραμπίτσας, παραποτάμου τοῦ Λουδίου, φημίζεται διὰ τὸν λαμ-
πρὸν οἶνον καὶ διὰ τὴν βιομηχανίαν τῶν μαλλίνων ὑφασμάτων
ἔχουσα 6 χιλ. κατοίκων καὶ ἑλλην. σχολεῖον.

Ἡ Ἰανιτσα κωμόπολις κειμένη μεταξὺ Βοδενῶν καὶ Θεσσαλονίκης εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν πλησίον θέσιν τῆς δευτέρας πρωτεύουσας τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους Ἑλλάης, τῆς ὁποίας τὰ εἰσπιασώζονται πρὸς Ν. αὐτῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Παλατίτσα καὶ Ἀλακλίσσι.

Τὸ Καλκάνδεσι (Τέτοβον) πρὸς Δ. τῶν Σκοπίων κείμενον ἐπὶ τινος παραποτάμου τοῦ Ἀξιοῦ εἶναι μικρὰ πόλις ὅχυρὰ ἔχουσα 15 χιλ. κατοίκων.

Τὸ Κρίτσοβον (Γραικόχωρον) πρὸς νότον τοῦ προηγουμένου κείμενον ἔχει 6 χιλ. κατοίκων.

Ἡ Δίβρα πόλις μικρὰ πρὸς Β. τῆς Ἀχρίδος κειμένη ἐν τῇ ὁμώνυμῳ περιοχῇ ἔχει 6 χιλ. κατοίκων.

Ὁ Παρλεπὲς (Πρίλαπος) πόλις κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Βάθουνα, κλάδου τοῦ Σκάρδου, εἶναι ἐπὶ τῆς θέσεως ἀρχαίας ἑλλην. πόλεως, ἧς εἰσπια καὶ μνημεῖα καὶ νῦν ἐτι σώζονται, καὶ ἐπίσημος διὰ τὴν κατ' ἔτος γενομένην μεγάλην ἐμπορικὴν πανήγυριν ἔχουσα 12 χιλ. κατοίκων.

Ἡ Στρούγα μικρὰ πόλις κειμένη ἐν τῇ ἐξόδῳ τοῦ Δρεϊλωνος ἐκ τῆς Λυχνίτιδος εἰς ἀποστασιν 3 ὥρων ἀπὸ τῆς Ἀχρίδος ἐπίσημος διὰ τοὺς λαμπροὺς ἰχθῦς καὶ ἐγγέλεις τοὺς ἀλιευομένους ἐν αὐτῇ ἔχουσα 8 χιλ. κατοίκους.

Ἄλλαι μικραὶ πόλεις καὶ κωμοπόλεις ἀκμαῖζουσαι τῆς Μακεδονίας ὑπάρχουσι πολλαὶ ἔχουσαι 5—8 χιλ. κατοίκων καὶ καλὰ σχολεῖα ἑλληνικά, οἷον μεταξὺ μὲν Βιτωλίων καὶ Ἀχρίδος ἡ Ῥέσνα, τὸ Κρούσοβον, ἡ Μαλοβίστα, τὸ Γόπεσι, τὸ Μεγάροβον, ἡ Φλώρινα πρὸς Ν. τῶν Βιτωλίων καὶ ἡ Μοσχόπολις πλησίον τῆς Κοριτσᾶς, περὶ δὲ τὸν Ἀλιάκμονα ποταμὸν εἰς τὴν ΝΔ. Μακεδονίαν, ἡ Κοζάνη, ἡ Σιάτιστα, ἡ Κλεισούρα, τὸ Μπλάτσι, τὰ Σέρβια, τὸ Βογαζικόν, ἡ Λαψίστα, ἡ Χρούπιστα, ἡ Κατερίνα, τὸ Λιτόχωρον, τὸ Κίτρον (Πύδνα), ἡ Καταφυγή, ἡ Βελθευδός, τὸ Βλαχολίβαδον, τὰ Γρεβανὰ καὶ τὸ Μέτσοβον εἰς τὰ μεθόρια τῆς Μακεδονίας καὶ Ἡπειροῦ.

§. 7. Πόλεις μεταξὺ Ἀξιοῦ καὶ Στρυμόνος.

Τὸ Κιοστενδίλι κείμενον ἐν τῇ βορρῆϊῳ πλευρᾷ τῆς Μακεδο-

νίας πρὸς δυσμὰς τοῦ Στρυμόνος ἔχει θειοῦχα ἱαματικά ὕδατα καὶ 15 χιλ. κατοίκων.

Ἡ Δούπνιτσα ἀνατολικῶς τῆς προηγουμένης κειμένη εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Σκορίου ὄρους εἶναι ἐπίσημος διὰ τὰ σιδηρουργεῖα μετὰ 10 χιλ. κατοίκων.

Ἡ Καράτοβα μικρὰ πόλις ΝΔ. τοῦ Κιοστενδιλίου κειμένη ἐπὶ τινος παραποτάμου τοῦ Ἀξιοῦ ἔχει 10 χιλ. κατοίκων καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὰ χαλκουργεῖα καὶ ἀργυρὰ μεταλλεῖα.

Τὸ Ἰστιπὶ μεγαλητέρα τῆς προηγουμένης κειμένη πρὸς Α. τῶν Σκοπίων καὶ τοῦ Ἀξιοῦ εἶναι ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος πόλις ἔχουσα 20 χιλ. κατοίκων· αὕτη δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τοὺς Στόβους ἀρχαίαν καὶ ἐπίσημον πόλιν κειμένην παρὰ τὴν δεξιάν ὄχθην τοῦ Ἀξιοῦ.

Ἡ Στρώμνιτσα (Τιβεριούπολις) πρὸς Ν. τῆς προηγουμένης καὶ πρὸς Α. τοῦ Ἀξιοῦ κειμένη ἐπὶ τινος παραποτάμου αὐτοῦ ἔχει 15 χιλ. κατοίκων.

Ἀλλαι δύο μικραὶ κωμοπόλεις κείμεναι ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ εἶναι τὸ Ῥαδοβίκι μετὰ τοῦ Ἰστιπίου καὶ Στρωμνίτσης καὶ ἡ Πετροβίτσα παρὰ τὴν δεξιάν ὄχθην τοῦ Στρυμόνος καὶ νοτιώτερον τούτων ἡ Δοριάνη, ἡ Νιγρίτα καὶ ὁ Σωχὸς ἔχουσαι ἀπὸ 3—5 χιλ. κατοίκων.

§. 8. *Ἐν τῇ Χαλκιδικῇ Χερσονήσῳ.*

Ἐν τῇ τῇ μικρᾷ ταύτῃ χερσονήσῳ, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ληγοῦσα εἰς τὴν ἐπὶ τῆς Δ. παραλίας τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου κειμένην Στάγειρον (Σταυρὸ καὶ Λιψάσδα), ἰδρύθησαν τὸ πάλαι πολυάριθμοι ἑλληνικαὶ ἀποικίαι καὶ πόλεις, αἵτινες ἐνεκα τῶν σπανίων φυσικῶν καλλωνῶν καὶ πλεονεκτημάτων αὐτῆς ρηθᾶσαι εἰς τὸν ὕπατον τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἀκμῆς, κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τῷ 348 συμποσούμεναι εἰς 32 τὸν ἀριθμόν, ἐπισημότεραι καὶ ἰσχυρότεραι τῶν ὁποίων ἦσαν ἡ Ποτιδαία (Κασσάνδρεια) ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Παλλήνης κειμένη καὶ ἡ Ὀλυνθος (Ἀγιομάμας) ΒΑ. τῆς Ποτιδαίας καὶ ἐν τῷ μυχῷ τοῦ κόλπου τῆς Κασσάνδρας κειμένη.

Ἄλλ' ὅσον εὐδαίμων καὶ πολυάνθρωπος ἦν ἡ μικρὰ αὕτη χερσονήσος κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, τοσοῦτον ὀλιγάνθρωπος καὶ ἀτυχὴς εἶναι νῦν, ὀλίγας μὲν κωμοπόλεις περιέχουσα καὶ μόνον διὰ τὴν διατήρησιν τῶν μετὰ τὸν 9ον αἰῶνα ἰδρυθεισῶν μόνων ἐν τῇ ἀνατολικῇ χερσονήσῳ Ἀκτῇ (ἅγιον Ὄρος) φημιζομένη καὶ κλειζομένη. Αἱ δὲ νῦν ὑπάρχουσαι κωμοπόλεις εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

1) Τὰ Βασιλικά, κωμόπολις κειμένη ΝΑ. τῆς Θεσσαλονίκης ἐπὶ μικροῦ τινοῦ ποταμοῦ εἶναι εὐφοροτάτη κατὰφυτος καὶ σὺ δένδρος διατρηθεῖσα ἑλλην. σχολεῖα.

2) Ἡ Γαλατίστα πρὸς Α. τῆς προηγουμένης ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Ἀνθεμοῦντος εἶναι μεγαλητέρα καὶ ἐπισημοτέρα.

3) Ὁ Πολύγυρος μικρὰ κωμόπολις κειμένη ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἀπολλωνίας πρὸς βορρᾶν τῆς Ὀλύμπου καὶ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Χαλκιδικῆς εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν βομβυκοτροτροφίαν.

4) Τὸ Λερίχοβον κωμόπολις κειμένη πρὸς ἀνατολὰς τῆς Γαλατίστης ἐπὶ τῆς εἰς τὸν Ἀθῶνα ἀγούσης ὁδοῦ ἔχει 3 χιλ. κατοίκων καὶ σχολεῖα ἑλλην. καὶ νοτιώτερον τούτου τὸ Νέζορον ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Μαδεμοχωρίων.

5) Ἡ Ἱερισσός (Ἀκανθος) κωμόπολις ὀχυρὰ κειμένη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐκ τοῦ Στυμονικοῦ κόλπου σχηματιζομένου Ἀκανθίου κόλπου ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἀκάνθου καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Ἀκτῆς, ἐνθα ἐγένετο ἡ δωδεκαστάδιος διώρυξ τοῦ Ξέρξου· ἐν τῷ αὐτῷ κόλπῳ πρὸς βορρᾶν τῆς προηγουμένης κεῖται τὸ χωρίον Στρατονίκη ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως Στρατονικείας, ἧς τὸ ὄνομα μετὰ πολλῶν ἐρειπίων διατήρησε μέχρι τοῦδε καὶ βορρεϊότερον ἐντὸς τοῦ Στυμονικοῦ κόλπου ἔκειτο ἡ ἀρχαία Στάγειρος (Λιψάσδα νῦν) ἡ πατρίς τοῦ περιωνύμου φιλοσόφου Ἀριστοτέλους.

6) Τῶν δὲ τριῶν μικρῶν χερσονήσων τῆς Χαλκιδικῆς αἱ μὲν δύο, ἡ δυτικὴ Παλλήνη (Κασσάνδρεια) καὶ ἡ Κεντρικὴ Σιθωνία (Λόγγος), χωρὶς μόνον περιέχουσι καὶ μετόχια κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ἐπίσημα, καὶ κείμενα ἐπὶ τῶν θέσεων ἀρχαίων πόλεων.

Ἡ δὲ ἀνατολική, ἡ Ἀκτὴ (Ἁγιον Ὄρος) εἶναι ἐπιστημότερα καὶ διὰ τὴν φυσικὴν καλλονὴν καὶ διὰ τὴν ἱερότητα τῶν 24 μοναστηρίων τῶν ὁποίων τὰ μὲν ἡμίσεα 10, τὸ τοῦ Χιλανδάρου, τὸ τῶν Ἰβήρων, τὸ τοῦ Κουτλουμουσίου, τὸ τοῦ Φιλοθέου, τὸ τοῦ Καρακάλα καὶ τὸ τῆς Λαύρας κεῖνται ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ καὶ παραλίᾳ κατὰ μῆκος ἀπὸ Α. πρὸς Ν. Τὰ δὲ λοιπὰ 10, τὸ τοῦ Παύλου, τὸ τοῦ Διονυσίου, τὸ τοῦ Γρηγορίου, τὸ τῆς Σίμωνος Πέτρης, τὸ τοῦ Ξηροτάμου, τὸ τῶν Ῥώσων (Σερᾷ), τὸ τοῦ Ξενοφώντος, τὸ τοῦ Δοχειαρίου, τὸ τοῦ Κασταμονίτου, τὸ τοῦ Ζωγράφου κεῖνται ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν κεῖται τὸ Πρωτάτον ὀνομαζόμενον Καρυαῖς.

Τὰ ἱερὰ ταῦτα καθιδρύματα, τῶν ὁποίων πολλὰ ἐκτίσθησαν ὑπὸ Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἐπὶ τῶν θέσεων καὶ ἐρείπων ἀρχαίων πόλεων διακρίνονται εἰς Κοινόθια μοναστήρια, ἕκαστον τῶν ὁποίων διοικεῖ εἰς ἡγούμενος καὶ εἰς Ἰδιόρρυθμα διοικούμενα ὑπὸ ἐνιαυσίου τριμελοῦς ἐπιτροπῆς. Τὰς δὲ κοινὰς ὑποθέσεις πάντων τῶν μοναστηρίων διευθύνουσι ἀντιπρόσωποι τῶν Μονῶν ὀνομαζόμενοι Σύναξις, ἥτις ἐδρεύει ἐν Καρυαῖς. Πάντων σχεδὸν τῶν μοναστηρίων ἀφιερωμένων εἰς τὴν Θεοτόκον, ἐπιστημότερα εἶναι τὸ τῆς Λαύρας, τοῦ Βατοπεδίου καὶ τὸ τῶν Ἰβήρων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μοναχῶν ἀναβαίνει εἰς ἑξακισχιλίους.

§ 9. γ'). Πόλεις μετὰ τὸν Στρυμόνος καὶ Νέστον.

Ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ πλὴν τῶν Σερρῶν, αἵτινες προηγουμένως περιεγράφησαν, ἐπιστημότεραι πόλεις, εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

Τὸ Μελένικον κείμενον ἐν ταῖς Δ. ὑπὸ ῥεῖαις τοῦ ἀνατολικοῦ Ὀρβήλου (Περινδᾶγ) οὐχὶ μακρὰν τοῦ Στρυμόνος καὶ εἰς ἀπόστασιν 8 ὥρων ἀπὸ τῶν Σερρῶν, εἶναι πόλις φάσει ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ ἔχουσα 12 χιλ. κατοίκων Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων καὶ σχολεῖα ἑλληνικά.

Ἡ Δράμα (Δραβήσκος) νοτιοανατολικῶς τῶν Σερρῶν κειμένη ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Δραβήσκου εἶναι πόλις ὠραία τερπνὴ καὶ ἐπίσημος διὰ τὸν ἐξαίρετον καπνὸν καὶ βάμβακα ἔχουσα 10 χιλ. κατοίκων Ἑλλήνων καὶ Τούρκων.

Ἡ Καβάλα (Χριστούπολις) (1), κειμένη ἐπὶ βραχέως καὶ ἀποκρήνους χερσονήσου ἐκτεινομένης ἐν τῇ ΝΑ. γωνίᾳ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, εἶναι μικρὰ πόλις, ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ, ἐξ ἧς ἐξάγονται τὰ προϊόντα ἥτοι δημητριακοὶ καρποί, βάμβαξ, μέταξα, σκῆμμιον καὶ ἐξαίρετος καπνὸς τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἔχουσα 4—5 χιλ. κατοίκων καὶ ἐπίσημος διὰ τὴν γέννησιν τοῦ περιωνύμου Μεχμέτ Ἀλῆ ἀναμορφωτοῦ τῆς Αἰγύπτου. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Καβάλας ὑπάρχει ἐπίσημος ἀρχαία πόλις ἡ Νεάπολις, ὅπου καὶ νῦν ἔτι σώζονται ἐρείπια ὑπὸ τὸ ὄνομα παλαιὰ Καβάλα (Ἑστὶ Καβάλα τουρκιστί).

Ταύτης ΒΑ. ὑπῆρχε πόλις ἐπισημοτάτη ἢ πρότερον μὲν Κρηνίδες, εἰτα δὲ Φιλίπποι ὑπὸ τοῦ Φιλίππου μετονομασθεῖσα, ἥτις ἔκειτο ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παγγαίου ὄρους, ἔνθα σώζονται τὰ ἐρείπια πλησίον τοῦ χωρίου Φιλίππετζικ. Ἐν αὐτῇ ἐσύστησε τὴν πρώτην χριστιανικὴν κοινότητα καὶ ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ ἀκολούθως ἔγραψε μίαν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Φιλιππησίους.

Ἐπισημότεραι ὅμως πασῶν τῶν μεταξὺ Στρυμόνος καὶ Νέστου κειμένων ἀρχαίων πόλεων ὑπῆρξεν ἡ Ἀμφίπολις, ἥτις ἔκειτο ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὀχθῇ τοῦ Στρυμόνος πρὸ τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ πλησίον τοῦ νέου χωρίου Νεοχωρί (Γενίκιοη τουρκ.). ἔνθα ὑπάρχουσι πολλὰ ἐρείπια. Ὁ λιμὴν αὐτῆς ἐκαλεῖτο Ἡϊὼν ἐπὶ τῆς ἐκβολῆς τοῦ ποταμοῦ, ὅπου νῦν κεῖται τὸ χωρίον Ῥενδίνα.

Ἄλλαι κωμοπόλεις καὶ χωρία ἐπίσημα ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ εἶναι τὸ Νευροκόπον παρὰ τὸν Νέστον ποταμὸν ΝΑ. τῶν Σερβῶν, τὸ Ἀβρὲτ χισσὲρ πρὸς βορρᾶν καὶ ἡ Πράβιτσα πρὸς μεσημβρίαν.

Ἡ Μακεδονία ἀποτελοῦσα τὸ κέντρον καὶ τὴν καρδίαν τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου εἶναι ἡ ὠραιότατη, εὐφορώτατη, ἐμπορικωτάτη καὶ πλουσιωτάτη ἐπαρχία αὐτῆς, ἀπαρτίζουσα πολιτι-

(1) Χριστούπολις ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν. διότι ἐνταῦθα ἀπεβιβάσθησαν μεταβαίνοντες εἰς Μακεδονίαν οἱ Ἀπόστολοι Παῦλος καὶ Σίλας ἵνα κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον.

κῶς ἓνα τῶν καλλίστων νομῶν τοῦ τουρκικοῦ κράτους, πρωτεύουσαν ἔχοντα νῦν τὴν Θεσσαλονίκην, πρότερον δὲ τὰ Βιτώλια, ἔνθα ὑπάρχει διαρκῶς καὶ ἡ ἔδρα ἑνὸς τῶν πέντε στρατηγείων τοῦ τουρκικοῦ κράτους, ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὑποίου στρατιωτικῶς ὑπάγεται ἡ Ἀλβανία, ἡ Ἡπειρος, ἡ Θεσσαλία καὶ μέρος τῆς Θράκης.

§ 19. Κλίμα.

Τῆς Μακεδονίας ἐκ τῶν τριῶν πλευρῶν ὑπὸ ὀρέων περικυκλωμένης καὶ ὑπὸ ὄρεινῶν κλάδων διατεταμένης τὸ μὲν κλίμα εἶναι συγκερασμένον καὶ ὑγρινόν, τὸ δὲ ἔδαφος αὐτῆς καρποφορώτατον μὲν ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς πεδιάσιν καὶ λεκανοπεδίοις, ἀλλ' ἄτελῶς καλλιεργημένον διὰ τε τὴν ὀλιγότητα τῶν κατοίκων καὶ διὰ τὴν μικρὰν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν.

Προϊόντα.

Πολλὰ, ποικίλα καὶ ἀφθονώτατα προϊόντα παράγει ἡ Μακεδονία, ἐπισημώτατα τῶν ὁποίων εἶναι δημητριακοὶ καρποί, βάμβαι, μέταξα, ὄρυζα, ἔλαιον, ὄσπρια, ὀπωρικά, καπνὸς ἄριστος τῆς Δράκας καὶ τῶν Σερρών, οἶνος ἐξαίρετος τῆς Ναούστης καὶ Γουμέντζας καὶ πολλὰ πολύτιμα μέταλλα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου περιέχει, τὰ ὅποια διαμένουσιν ἐντελῶς ἄχρηστα· ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἱκανῶς ἀνεπτυγμένη, παρέχουσα κάλλιστον τυρὸν καὶ βούτυρον καὶ τὰ ὅρη χορηγοῦσιν ἀφθονον καὶ πλουσιοπάροχον ξυλικὴν ναυπηγήσιμον, καύσιμον καὶ πρὸς οἰκοδομήν.

Ἐμπόριον.

Τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα παράγουσα προϊόντα ἡ Μακεδονία ἔχει σπουδαιότατον ἐμπόριον πάντων καὶ ἰδίως δημητριακῶν καρπῶν, καπνοῦ, μετὰξης, ξυλικῆς, οἶνου, τυροῦ βουτύρου κλπ. γινόμενον διὰ τοῦ λιμένος τῆς πρωτεύουσας πόλεως Θεσσαλονίκης, ἥτις εἶναι ἡ δευτέρα ἐμπορικὴ πόλις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ διὰ τοῦ μικροῦ λιμένος τῆς Καβάλας.

Κάτοικοι.

Οἱ μὲν ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Μακεδονίας ἦσαν Ἕλληνες ὀλιγώτερον ἀνεπτυγμένοι διανοητικῶς τῶν Ἑλλήνων τῆς κυρίας Ἑλλάδος, πολιτικῶς ὅμως καὶ στρατιωτικῶς διὰ τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου ἀνεδείχθησαν ἰσχυρότεροι πάντων τῶν Ἑλλήνων, συγκροτήσαντες τὴν μεγάλην Μακεδονικὴν κοσμοκρατίαν καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης διαδύσαντες τὸν Ἑλληνισμόν. Εἰς τοὺς κατοίκους τούτους προσετέθησαν καὶ οἱ κατὰ τὸν 7 αἰῶνα εἰσβαλόντες καὶ εἰς τὴν βόρρειον Μακεδονίαν ἐγκατασταθέντες Βούλγαροι καὶ κατὰ τὸν 15 αἰῶνα οἱ κατακτηταὶ τῆς χώρας Τοῦρκοι ἐκ τῆς Ἀσίας ἐλθόντες. Τοῦ δὲ συνόλου τῶν κατοίκων (1,500,000) 500 μὲν χιλ. εἶναι Μακεδόνες Ἕλληνες, 200 δὲ χιλ. Βούλγαροι, 400 χιλ. Τοῦρκοι καὶ 400 χιλ. Ἀλβανοὶ Βλάχοι, Ἰουδαῖοι καὶ Ἀθίγγανοι.

Ἐκπαίδευσις. Κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, ἥτις βεβαίως δὲν εἶναι προηγμένη δρόντως διὰ τὴν ὀλιγορίαν καὶ ἀκηδίαν τῆς Κυβερνήσεως, οἱ Ἕλληνες κάτοικοι εἶναι πολὺ ἀνώτεροι τῶν λοιπῶν φυλῶν, συντηροῦντες ἐξ ἰδίων 260 ἐκπαιδευτήρια μικρὰ καὶ μεγάλα, ἀρρένων καὶ θηλέων, ἐν οἷς φοιτῶσιν 20 χιλ. μαθητῶν καὶ μαθητριῶν περίπου, οἱ δὲ κάτοικοι τῶν ἄλλων φυλῶν ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, βαναύσους τέχνας καὶ εἰς τὴν δεσποτείαν οὐδὲ τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν Ἑλληνικῶν ἔχουσι νὰ ἐπιδείξωσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

ALBANIA (ILLYRIA).

Ἐκτ. 400 □ Κατ. 800 χιλ.

§. 1.

Ἄλβανία ὀνομάζεται πᾶσα ἡ χώρα, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Μαυροβουνίου μέχρι τῆς Ἡπείρου καὶ ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ δυτικοῦ κλάδου τοῦ Σκάρδου ἤτοι τῆς Κανθαρίας. Αὕτη δὲ ἀποτελεῖ μέγα μέρος τῆς ἀρχαίας Ἰλλυρίας, ἣν τις διηγεῖτο εἰς Ῥωμαϊκὴν ἢ βάρβαρον Ἰλλυρίαν, ἐκτεινομένην πρὸς βορρᾶν τῆς ἐκβολῆς τοῦ Δρεῖλωνος ποταμοῦ, καὶ εἰς Ἑλληνικὴν ἢ Μακεδονικὴν ἐκτεινομένην μέχρι τῆς Ἡπείρου, ἐν ᾗ ὑπῆρχον πολλαὶ ἑλληνικαὶ πόλεις καὶ ἀποικίαι.

Ὅρια.

Ἡ Ἄλβανία περιερίζεται πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τῆς Λαβειάτιδος λίμνης καὶ τοῦ Κατάρου τῆς Αὐστρίας, πρὸς Ν. δὲ ὑπὸ τῶν Κεραυνίων ὄρεων, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Λυχνίτιδος λίμνης καὶ τοῦ ὄρους Κανθαουίας καὶ διατεταταμένη εἰς ἄνω Ἀλβανίαν ἐκτεινομένην μέχρι τοῦ Γενούσου ποταμοῦ (Σκούμπι) καὶ εἰς κάτω Ἀλβανίαν ἐκτεινομένην μέχρι τῆς Αὐλῶνος.

Πέλαγος καὶ κόλποι.

Ἡ παραλία τῆς Ἀλβανίας περιβάλλεται μόνον ὑπὸ τοῦ νοτίου τμήματος τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, ὅπου ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Κατάρου μέχρι τῶν Ἀκροκεραυνίων ὄρων καὶ ἐν τῇ ἐκτάσει ταύτῃ δύο μόνον κόλπους ἔχει ἓνα μικρὸν καὶ ἀνοικτὸν σχηματιζόμενον εἰς τὴν ἐκβολὴν τοῦ Δρεῖλωνος ποταμοῦ περὶ τὴν Λισσὸν καὶ ἓνα μέγαν καὶ ἀσφαλέστατον, τὸν τῆς Αὐλῶνος κοινωνοῦντα διὰ στενοῦ λαιμοῦ μετὰ τῆς πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ κειμένη ἐλώδους καὶ ἀνωνύμου λίμνης.

Λιμένες.

Τρεῖς λιμένες ἔχει ἡ παραλία τῆς Ἀλβανίας τὸν τοῦ Ἀντιβά-
ρεως παραχωρηθέντος εἰς τοὺς Μαυροβουνίους διὰ τῆς συνθήκης
τοῦ Βερολίνου, τὸν τοῦ Δυρράχίου καὶ τὸν τῆς Αὐλῶνος. Τοῦτων
δὲ ὁ μὲν πρῶτος ἀπέχων 3 μίλια ἀπὸ τῆς θμυνύμου κωμοπόλεως,
εἶναι μικρὸς καὶ ἐχρησίμευεν ὡς λιμὴν τῆς πρωτευούσης τῆς Ἀλ-
βανίας Σκόδρας ἀπεχούσης 8 ὥρας ἐν τῇ μεσογείῳ.

Ὁ δὲ τοῦ Δυρράχίου ἐφημίζετο καὶ τὸ πάλαι διὰ τὸ μέγα
ἐμπόριον καὶ νῦν εἶναι ἐπίσημος· διότι τὰ πλεῖστα τῶν ἐμπορευ-
μάτων τῆς Εὐρώπης εἰσάγονται δι' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ
δυτικὴν Μακεδονίαν.

Καὶ ὁ τῆς Αὐλῶνος ἦν λίαν χρήσιμος τοῖς Ἑλλήσι καὶ Ῥωμαί-
οις, οὔτινες ἀπεβιθάζοντο εἰς αὐτοὺς ἐξ Ἰταλίας ἐρχόμενοι· διότι
οὗτος εἶναι εὐρυχωρότερος καὶ ἀσφαλέστερος τῶν ἄλλων, ἀλλ'
οὐχὶ πολὺ χρήσιμος νῦν ἕνεκα τοῦ νοσώδους κλίματος τοῦ τόπου.

§. 2. Ὁρη.

Ὁ Βερτίσκος ὄρος ἐκτεινόμενον ἐν τῇ βορρείῳ πλευρᾷ τῆς Ἀλ-
βανίας καὶ φέρον διάφορα βαρβαρικά ὀνόματα.

Ἡ Κανδαβία ὄρος ἐκτεινόμενον ἀπὸ Α. πρὸς Μ. ἐν τῇ ἀνατο-
λικῇ πλευρᾷ τῆς Ἀλβανίας εἶναι κλάδος τοῦ Σκάρδου ὁ δυτικώ-
τατος καὶ ἐκ τῶν πολλῶν διακλαδόσεων τούτου πληροῦται ὅλη
ἡ Ἀλβανία καὶ καθίσταται ὄρεινή.

Τὴν δὲ νοτίαν πλευρὰν αὐτῆς περιορίζουσι τὰ Ἀκροκεραύνια
ὄρη ἐν τῇ παραλίᾳ καὶ ὁ Τόμαρος ἐν τῇ μεσογείῳ.

Ἀκρωτήρια.

Ἐπισημότερα ἀκρωτήρια εἶναι τρία τὸ Ῥοδόνη (Νυμφαῖον) πρὸς
Ν. τῆς ἐκβολῆς τοῦ Δρείλωνος, τὸ Πάτι πρὸς Ν. τοῦ Δυρράχίου
καὶ τὸ Λάγι νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου.

Ποταμοί.

- 1) Ὁ Ὀριούνδης (Μοράτζας) πηγάζων ἐκ τοῦ πρὸς Β. τῆς Αα-

θεάτιδος ἐκτεινομένου Βερτίσκου εἰσέρχεται εἰς τὴν λίμνην τῆς Σκόδρας καὶ ἐξερχόμενος αὐτῆς ὀνομάζεται Βαρβάννας (Μπουάνας νῦν) καὶ δεχόμενος πολλοὺς παραποτάμους ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος πλησίον τοῦ Ὀλκινίου (Δουλτζινίου).

2) Ὁ Δρεῖλων (Δρεῖνος) ὁ μέγιστος πάντων τῶν ποταμῶν τῆς Ἀλβανίας πηγάζων ἐκ τῆς ὑπωρείας τῶν Πυρηναίων πρὸς νότον τῆς Λυχνίτιδος λίμνης πλησίον τῆς μονῆς τοῦ ὁσίου Ναούμ, διέρχεται τὴν λίμνην καὶ διὰ τῆς πολίχνης Στρούγας ἐξερχόμενος πρὸς Β. ἐνοῦται μετὰ τοῦ ἐξ ἄρκτου καταρρέοντος λευκοῦ Δρεῖνου καὶ οὕτως ἡνωμένος ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος πλησίον τῆς πόλεως Λισσοῦ.

3) Ὁ Μάτης (Μάτι) πηγάζων ἐκ τῆς δυτικῆς ὑπωρείας τῆς Κανδαβίας καὶ διερχόμενος τὴν χώραν τῶν Μιρδιτῶν ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος πρὸς νότον τῆς Λισσοῦ.

4) Ὁ Σπίρνασας (Οὐλούλεος ὑπὸ τῶν ἀρχ.) πηγάζων ἐκ τῆς Κανδαβίας, ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος πρὸς Β. τοῦ Δυρράχίου.

5) Ὁ Πάνισος (Πανύσας ὑπὸ τῶν ἀρχ.) πηγάζων ἐκ τῆς Κανδαβίας, ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος πρὸς νότον τοῦ Δυρράχίου.

6) Ὁ Γενοῦσας (Σκούμπι) πηγάζων ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὄρους τοῦ μετὰ τῷ Ἀχρίδος καὶ Κορυτσᾶς ἐκτεινομένου, ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος πλησίον τῆς πολίχνης Πεκινίου, καὶ ἦν ἐπίσημος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Καίσαρος καὶ Πομπηίου.

7) Ὁ Ἄψος (Εργέντης καὶ Βερατινός) πηγάζων ἐκ τοῦ Γράμμου τοῦ Πίνδου καὶ δεχόμενος τὸν Δεβόλ (Ἑορδαϊκόν), εἶναι μείζων τῶν προηγουμένων καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος καὶ εἰς τὰς ὄχθας τούτου ἐστρατοπέδευόν ποτε ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Πομπηῖος καὶ ἐκινδύνευσεν ὁ πρῶτος νὰ πνιγῇ.

Αἱμαί.

Δύο μόνον λίμνας ἔχει ἡ Ἀλβανία, τὴν Λαβεάτιδα (λίμνην τῆς Σκόδρας) καὶ τὴν πλησίον τῆς Δυλῶνος ἀνώνυμον.

Ἡ Λαβεάτις (λίμνη τῆς Σκόδρας) κειμένη παρὰ τὴν πόλιν Σκόδραν ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες, τῆς ὁποίας τὸ μὲν μῆκος εἶναι 8—9 ὥρων, τὸ δὲ πλάτος 2—3 ὥρων, πολλὰς μικρὰς νήσους οἰκουμένας καὶ μίαν μικρὰν λίμνην πρὸς Α. αὐτῆς καλουμένην Χούμ, καὶ εἶναι λίαν ἰχθυοφόρος.

Ἡ πρὸς ἄρκτον τοῦ λιμένος τῆς Αὐλῶνος σχηματιζομένη καὶ μετὰ τῆς θαλάσσης κοινωνοῦσα εἶναι ἀνώνυμος.

Πεδιάδες.

Ἐπισημότεραι πεδιάδες εἶναι ἡ τῆς Σκόδρας, ἡ μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς Λισσοῦ, ἡ μεταξὺ Λισσοῦ καὶ Δυρράχίου, ἡ τοῦ Ἀψοῦ ποταμοῦ καὶ ἡ τοῦ Γενούσου.

§. 3. Πόλεις.

Ἡ Σκόδρα κειμένη ἐπὶ βράχων ἀποτόμων παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Βαρβάννα (Μπουάννα) ποταμοῦ καὶ τὸ πάλαι ἦν πρωτεύουσα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἢ βαρβάρου Ἰλλυρίας καὶ νῦν πρωτεύουσα τῆς Ἀλβανίας, εἶναι πόλις ὑψηρά, ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος, ἔχουσα 30 χιλ. κατοίκων ὀλίγων Χριστιανῶν καὶ Τούρκων περισσοτέρων.

Τὸ Δυρράχιον (Ἐπίδαμνος) κειμένη εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀδριατικοῦ πρὸς νότον τῆς ἐκβολῆς τοῦ Δρεῖλωνος ἐπὶ μικρᾶς χερσονήσου, τὸ πάλαι μὲν Ἐπίδαμνος ἐκαλεῖτο, νῦν δὲ Δυρράχιον ἀρχαία Ἑλληνικὴ πόλις (ἀποικία τῶν Κερκυραίων καὶ Κορινθίων) εἶναι ἐμπορικὴ πόλις ἔχουσα 6—7 χιλ. κατοίκων Χριστιανῶν καὶ Τούρκων καὶ ἑλλήν. σχολεῖα.

Ἡ Αὐλὼν κειμένη πρὸς νότον τῆς προηγουμένης ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου εἶναι μικρὰ ἐμπορικὴ πόλις ἔχουσα 8 χιλ. κατοίκων. Μεταξὺ δὲ ταύτης καὶ τοῦ Δυρράχίου ἔκειτο τὸ πάλαι ἡ Ἀπολλωνία ἀποικία τῶν Κερκυραίων εἰς μεγάλην ἀκμὴν φθάσασα καὶ νῦν μόνον ἐρείπια διατηροῦσα.

Τὰ Τύραννα κειμένη πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Δυρράχίου ἐν μέσῳ πεδιάδος εὐφρωτάτης, εἶναι ἡ ὠραιότατη πόλις τῆς Ἀλβανίας, ἔχουσα οἰκίας καλὰς, δρόμους πλατεῖς, θέαν λαμπράν καὶ κατὰ

κους 20 χιλ., τῶν ὁποίων 5 χιλ. Χριστιανοὶ καὶ 15 χιλ. Τούρκοι Ἀλβανοί.

Τὸ Ἐλθασάνιον κειμένη πρὸς Ν. τῆς προηγουμένης ἐν μέσῳ κοιλάδος καταφύτου καὶ συδένδρου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Γενούσου ποταμοῦ (Σκούμπι) καὶ ἐν μέρει περιτεταγισμένη εἶναι ὄχυρά, ἔχουσα ἐμπόριον μαλλίων, δερμάτων καὶ κητοῦ καὶ 25 χιλ. κατοίκων, τῶν ὁποίων 5 μὲν χιλ. Χριστιανοὶ καὶ 20 Τούρκοι.

Τὸ Βεράτι (Ἀντιπατρία, Πουλχεριούπολις καὶ Βελάγραδα) κειμένη ἐν ταῖς ὑπωρεαῖς τοῦ Τομάρου ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἀψου ποταμοῦ, εἶναι πόλις φύσει ὀχυρωτάτη, ὠραία καὶ ἔδρα ἐπισκόπου ἐπὶ τῶν ἐρείπων τῆς ἀρχαίας Ἀντιπατρίας ἐκτιμμένη καὶ ἔχουσα φρούριον ὑψηλότατον καὶ κατοίκους 10 χιλ., ὧν οἱ πλείστοι Μωαμεθανοί, οἱ δὲ λοιποὶ Χριστιανοὶ διατηροῦντες ἑλληνικὰ σχολεῖα.

Ἡ Κροῦα μικρὰ πόλις μεσόγειος κειμένη πρὸς Α. τοῦ Δυρράχίου ἐπὶ μεγάλῳ βράχῳ ἀποκρήνου, ἐρημίσθη διὰ τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἥρωος τῆς Ἀλβανίας Γεωργίου Καστριώτου τοῦ Σκενδέρμπεη καὶ εἶναι ὀχυρωτάτη ἔχουσα ὑψηλὴν ἀκρόπολιν καὶ 6 χιλ. κατοίκων Μωαμεθανῶν.

Ἡ Λισσὸς (Ἀλέσσιον) ἀρχαία Ἑλληνικὴ πόλις κτισθεῖσα τῷ 385 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Διονυσίου τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν καὶ μετὰ πλείστων μνημείων κατακοσμηθεῖσα, κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δρεῖλωνος ποταμοῦ καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὸν θάνατον καὶ τάφον τοῦ Σκενδέρμπεη (13 Ἰαν. 1467 ταφέντος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Νικολάου), ἔχουσα προάστειον, ἀκρόπολιν ὑψηλὴν, Ἀκρόλισσον ὀνομαζομένην καὶ κατοίκους 6 χιλ. Χριστιανούς καὶ Μωαμεθανούς τοὺς πλείστους.

Ἐκτὸς δὲ τῶν πόλεων τούτων ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ ἄλλα κωμοπόλεις οἷον ἡ Ποδγορίτσα εἰς τὰ σύνορα τοῦ Μαυροβουνίου, ἡ Καθαῖα πρὸς Α. τοῦ Δυρράχίου, τὸ Πεκίνι ΜΑ. τῆς Καθαίας, ἡ Δίδρα διηρημένη εἰς ἄνω καὶ κάτω Δίδραν πρὸς Β. τῆς Ἀχρίδος εἰς ἀπόστασιν 15 ὥρων, τὸ Ἀντίβαρι ἐν τῇ ἀραλίᾳ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους χρησιμεῦον ὡς λιμὴν τῶν Μαυροβουνίων καὶ τὸ Ὀλκίνιον (Δουλτσίνι) πρὸς Β. αὐτοῦ ἐχούσας ἀπὸ 2—5 χιλ. κατοίκων.

§. 4. *Κλίμα.*

Τῆς Ἀλβανίας, ὁρεινῆς οὐσῃς κατὰ τὸ πλεῖστον, τὸ μὲν κλίμα εἰς τὰ ὁρεινὰ εἶναι συγκερασμένον καὶ εἰς τὰ πεδινὰ καὶ παράλια θερμὸν καὶ νοσῶδες ἐν μέρει, τὸ δὲ ἔδαφος εἰς τινα τῶν παραλίων ὀλίγον καρποφόρον, εἰς τινα ὅμως καρποφορώτατον, ἀλλὰ διὰ τὴν λειψανθρωπίαν καὶ ἀθλιότητα τῶν κατοίκων ἐλάχιστα καλλιεργημένον.

Προϊόντα.

Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς Ἀλβανίας εἶναι ὁ σίτος, ἀραβόσιτος, ὄρυζα, οἶνος, ἔλαιον, καπνός, βάμβαξ καὶ ἄλλας· τὸ δὲ ἐμπόριον ἐνεργεῖται διὰ τῶν λιμένων τοῦ Ἀντιβαρίου, τοῦ Δυρράχίου καὶ τῆς Αὐλώνος.

Κάτοικοι.

Οἱ Ἀλβανοὶ ἀπόγονοι τῶν Πελασγῶν καὶ συγγενεῖς πρὸς τοὺς Ἕλληνας λαλοῦσι γλῶσσαν σύμμικτον ἐξ Ἀλβανικῶν, Ἑλληνικῶν, Λατινικῶν, Τουρκικῶν καὶ Σλαβικῶν λέξεων καὶ διαίρουται εἰς Γκέγιδας, οἰκοῦντας ἐν τῇ ἄνω Ἀλβανίᾳ, ἐν ᾗ ἐγεννήθη καὶ ἡγωνίσθη ὁ ἥρως αὐτῆς Σκενδέρμπεης, εἰς Τόσκιδας, Τσάμιδας καὶ Διάπιδας, οἰκοῦντας ἐν τῇ κάτω Ἀλβανίᾳ καὶ εἰς πολλὰ τῆς Ἠπείρου μέρη. Εἶναι δὲ ἀνδρεῖοι, φιλοπόλεμοι καὶ πρόθυμοι ὡς μισθοφόροι τοῦ πλειοδοτοῦντος.

Ἐκπαίδευσις.

Κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν εἶναι κατώτεροι πάντων τῶν κατοίκων τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου ζῶντες ἐνοπιοὶ, ἐν μεγάλῃ ἀμαθείᾳ καὶ βραβρότητι δι' ἑλλειψιν σχολείων καὶ ἐκπαιδευτηρίων. Οἱ δὲ ὀλίγοι Χριστιανοὶ διαφέρουσι τῶν Μωαμεθανῶν μετρχόμενοι ἐμπόριον καὶ εἰς βαναύστους τέχνας ἀσχολούμενοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

ΗΠΕΙΡΟΣ (ΚΑΤΩ ΑΛΒΑΝΙΑ).

Ἐκτ. 350 □ Κατ. 450 χιλ.

§. 1.

Ἡ Πείρος ὀνομάζεται ἡ χώρα, ἥτις ἐκτείνεται ἀπὸ τῶν Ἀκροκεραυνίων ὀρέων μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἐν τῇ παραλίᾳ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους μέχρι τῆς Ἀλβανίας πρὸς Β., τῆς Μακεδονίας ΒΑ. καὶ τῆς Θεσσαλίας πρὸς ἀνατολάς.

Ὅρια.

Ἡ Ἡπειρος ὀνομασθεῖσα κατ' ἀντίθεσιν τῶν ἐν τῇ παραλίᾳ αὐτῆς κειμένων νήσων, ἔχει ὅρια πρὸς ἀνατολάς τὴν Τύμφην τὸν Λάκμον καὶ τὸν Πίνδον, διὰ τοῦ ὁποίου χωρίζεται ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας, πρὸς δυσμὰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Αὐλῶνος μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ, πρὸς βορρᾶν τὸν Ἄψον (Ἐργέντην) ποταμὸν καὶ πρὸς νότον τὴν Ἀκαρνανίαν.

Πέλαγος καὶ κόλποι.

Ὡς ἡ Ἀλβανία περιβάλλεται μόνον ἐκ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς ὑπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, οὕτω καὶ ἡ Ἡπειρος, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν συνέχειαν αὐτῆς, περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Αὐλῶνος μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ.

Ὅρμιοι δὲ ἀντὶ κόλπων ἐν τῷ πελάγει τούτῳ σχηματιζόμενοι εἶναι οἱ ἀκόλουθοι·

Ὁ τῆς Γομενίτσας καὶ τῆς Πλατανίτσας πρὸς νότον τοῦ Θυάμιδος (Καλαμᾶ) ποταμοῦ καὶ ἀπέναντι τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους τῆς Κερκύρας, ὁ μεταξὺ τῆς Πάργας καὶ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ἀχέροντος ποταμοῦ καὶ ὁ τῆς Ἀρτας (Ἀμβρακικῆς) μέγιστος καὶ ἀσφαλέστατος κόλπος.

Λιμένες.

Μέχρι τῆς Κερκύρας ὅλως ἀλίμενος οὖσα ἡ Ἡπειρος καθ' ὅλην

τὴν ἑκτασιν τῶν Ἀχροκεραυνίων ὁρέων, ἓνα καὶ μόνον λιμένα ἔχει τὸν Πάνορμον (Παλέρημο νῦν). Ἀπὸ δὲ τῆς Κερκύρας πρὸς νότον ἔχει πολλοὺς λιμένας τῶν ὁποίων ἐπιστημότεροι εἶναι ὁ λιμὴν (ἡ Σκάλα) τῶν ἁγίων Σαράντα (Ὁγγήσμου) πρὸς νότον τοῦ προηγουμένου, ὁ Γλυκὺς λιμὴν (νῦν Φανάρι) ἐν τῇ ἐκβολῇ τοῦ Ἀχέροντος, ὁ λιμὴν τῆς Σαλαχώρας ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Ἀρτης καὶ ὁ τῆς Σαγιαδάδας ἀπέναντι τῆς Κερκύρας.

§. 2. Ὁρη.

Ὡς ἡ Ἀλβανία, οὕτω καὶ ἡ Ἑπειρος εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον χώρα ὄρεινὴ καὶ πετρώδης καὶ περιβάλλεται ὑπὸ ὁρέων ἐκ δυσμῶν καὶ ἀνατολῶν, τὰ ὁποῖα διὰ τῶν κλάδων πληροῦσιν ὅλην τὴν Ἑπειρον, ἐπιστημότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἀκόλουθα·

1) Τὰ Κεραύνια ὄρη (βουνὰ τῆς Χειμάρρας) ἐκτεινόμενα καθ' ὅλην τὴν παραλίαν ἔχουσιν ὕψος 4—5 χιλ. ποδῶν.

2) Ὁ Λάκμος (Ζυγὸς τοῦ Μετσόβου) εἶναι ὁ μέγας ὄρεινός κορυμμός, ὅστις διαχωρίζει τὴν Ἑπειρον ἀπὸ τῆς Μακεδονίας καὶ Ἑπείρου ἐν μέρει καὶ ἐκπέμπει πολλοὺς κλάδους καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, ὁ κυριώτερος τῶν ὁποίων εἶναι ἡ πρὸς νότον συνέχεια αὐτοῦ ἥτοι

2) Ἡ Πίνδος (Μέτζοβον) ἐκτεινόμενη μεταξὺ Ἑπείρου καὶ Θεσσαλίας ἔχει ὕψος 7 χιλ. ποδῶν καὶ ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ ὁ Πίνδος ἀρσενικῶς ὀνομάζεται.

3) Ἡ Τύμφη (Τζουμέρικα) ἐκτείνεται ΒΔ. τοῦ Λάκμου παρὰ τὸν Ἀῶν ποταμὸν καὶ ἔχει μικρότερον ὕψος τῆς Πίνδου.

4) Ὁ Τόμαρος (Μιτζικέλι) ἐκτεινόμενος παραλλήλως τῆς Τύμφης πρὸς δυσμὰς, διατέμνει πᾶσαν σχεδὸν τὴν Ἑπειρον ἐν τῷ μέσῳ ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν.

Ἀκρωτήρια.

Ἡ Ἑπειρος ἔχει πέντε ἀκρωτήρια ἐν τῇ παραλίᾳ αὐτῆς τὰ ἀκόλουθα·

1) Τὸ Ἀχροκεραύνιον (Γλῶσσα) κείμενον ἐν τῇ ΒΑ. ἄκρα τῶν Καμβουνίων ὁρέων εἶναι ἐπικίνδυνον τοῖς ναυτιλλομένοις.

2) Τὸ Ποσειδῖον ἀκρωτήριον ἐκτεινόμενον ἀπέναντι τῆς Κερκύρας παρὰ τὸν κόλπον Πηλώδη.

3) Ὁ Θύαμις (Καλαμάς) ἀκρωτήριον φέρον τὸ ὄνομα τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ κεῖται παρὰ τῇ ἐκβολῇ τοῦ ποταμοῦ.

4) Τὸ Ἄκτιον (Πούντα) ἀκρωτήριον κείμενον ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, καὶ 5) τὸ Χειμέριον (Κάβο τῆς Πάργας) ἢ Χελάτι καλούμενον.

§. 3. Ποταμοί.

1) Ὁ Ἀῶς καὶ Αἶας (Βοῖρῦσα) ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Ἡπείρου πηγάζων ἐκ τῆς Τύμφης καὶ δεχόμενος πολλοὺς παραποτάμους ἐν Ἡπείρῳ, ἐξέρχεται ταύτης καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος πρὸς Β. τῆς λίμνης τῆς Αὐλῶνος πλησίον τῆς Ἀπολωνίας.

2) Ὁ Θύαμις (Καλαμάς) πηγάζων ἐκ τῆς Τύμφης ἐκβάλλει πρὸς Δ. εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος πλησίον τοῦ ὁμωνύμου ἀκρωτηρίου ἀπέναντι τῆς Κερκύρας.

3) Ὁ Πολύανθος (Σούσιτσα) πηγάζων ἐκ τῶν Κερκυνίων ὀρέων ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀῶν ποταμόν.

4) Ὁ Ἀραχθὸς ποταμὸς (Ἄρτα) πηγάζων ἐκ τῆς Τύμφης ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον.

5) Ὁ Ἰναχὸς καὶ Ἀχελῶς (Ἀσπροπόταμον) πηγάζων ἐκ τοῦ Λάκμου, Ἰναχὸς μὲν ὀνομάζεται ἐντὸς τῆς Ἡπείρου κυρίως, Ἀχελῶς δὲ ἐν Στερεῇ Ἑλλάδι καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος.

6) Ὁ Κωκυτὸς (Βωβὸς) πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Παραμυθίας, ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀχέροντα ποταμὸν ἀμφότεροι ἐφημίζοντο τὸ πάλαι ὡς ποταμοὶ τοῦ ᾗδου.

7) Ὁ Κέλυνθος (Λουκάδες), 8) καὶ ὁ Δρίνος (ποταμὸς τοῦ Ἀργυροκάστρου) μικρότεροι ἐκβάλλοντες εἰς τὸν κόλπον τῆς Αὐλῶνος.

9) Ὁ Χαράδρος (Λοῦρος) χυνόμενος εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον ἔτι δὲ οἱ ἀνώνυμοι παρὰ τρεῖς ἀρχαίοις μικροὶ ποταμοὶ Βίστριτσα καὶ Πκύλα πηγάζοντες ἐκ τῶν Κερκυνίων ὀρέων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δελβίνου ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν Πηλώδη λιμένα.

Λίμναι.

1) Ἡ Παμβώτις (λίμνη τῶν Ἰωαννίνων) ἐκτεινομένη ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ Τομάρου (Μιτζκέλι) ἔχει μῆκος μὲν 6 ὥρων, πλάτος δὲ $1\frac{1}{2}$ ὥρας καὶ συνίσταται ἐκ δύο λιμνῶν διὰ στενοῦ ἑλούς συνδεομένων, τῶν ὁποίων τὸ μὲν βορρῆειον μέρος αὐτῆς μικρότερον ὄν, ὀνομάζεται λίμνη τῆς Λαψίστας, τὸ δὲ νότιον μεγαλύτερον ὄν, ἐνθα ὑπάρχει καὶ ἐν νησίον, καλεῖται λίμνη τῶν Ἰωαννίνων.

2) Ἡ Ἀχερουσία λίμνη μικρὰ καὶ ἐλώδης σχηματιζομένη πρὸς τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ἀχέροντος, εἶχε μῆκος μὲν $1\frac{1}{2}$ ὥρ. καὶ πλάτος $\frac{3}{4}$ τῆς ὥρας καὶ ἦν μυθώδης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

3) Ἡ λίμνη τοῦ Βουθρωτοῦ κειμένη ἐν τῇ ΝΑ. παραλίᾳ τῆς ἐπαρχίας Δελβίνου ἀπέναντι τῆς Κερκύρας.

4) Ἡ λίμνη Λιθάρι (Πηλώδης παρὰ τοῖς ἀρχ.) εἰς ἣν χύνονται ἡ Παύλα καὶ Βίστριτσα.

5) Ἡ Ῥίζα πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Βουθρωτοῦ.

6) καὶ 7) Ἡ Τσουκαλία καὶ ἡ Λογαροῦ ἐν τῇ βορρῆειᾳ πλευρᾷ καὶ παραλίᾳ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου.

§. 4. Πόλεις.

Τὰ Ἰωάννινα, ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἠπείρου πόλις, κειμένη εἰς ὑψηλὴν, λαμπρὰν καὶ μοναδικὴν θέσιν ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τῆς λίμνης, εἶναι ἡ μεγαλύτερα πόλις τῆς Ἠπείρου καὶ πατρὶς τῶν μεγάλων εὐεργετῶν Ζωσιμάδων, Καπλανῶν Ῥιζαρῶν κτ. ἔχουσα μεσόγειον ἐμπόριον, μικρὰν βιομηχανίαν, καλὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ 30 χιλ. κατοίκων. Πλησίον τῶν Ἰωαννίνων ὑπῆρχε καὶ τὸ ἀρχαιότατον καὶ ἐπιστημότατον μαντεῖον τῆς Δωδώνης.

Ἡ Πρέβεζα πόλις ὀχυρά, εὐλίμενος καὶ ἐμπορικὴ κειμένη εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἀπέναντι τῆς Ἀκαρνανίας, εἶναι ὁ λιμὴν τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς Ἠπείρου, ἔχουσα 10 χιλ. κατοίκων, τῶν πλείστων Χριστιανῶν Ἑλλήνων καὶ ὀλιγίστων Μωαμεθανῶν· πρὸς βορρᾶν ταύτης ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ ἔκειτο τὸ πάλαιον Ἰωάννινα.

λαι ἡ Νικόπολις, ἔνθα νῦν λέγεται Παλαιοπρέβεζα κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου πρὸς ἀνάμνησιν τῆς κατὰ τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας νίκης αὐτοῦ.

Ἡ Ἄρτα (Ἀμβρακία) πόλις ἐπίσημος κειμένη ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Ἀράχθου πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ἔχει 10 χιλ. κατοίκων τῶν πλείστων Χριστιανῶν καὶ ὀλίγων Ἰουδαίων.

Τὸ Ἀργυροκάστρον κείμενον ἐν τῇ ΒΔ. Ἡπεύρῳ παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὀχθὴν τοῦ Δρίνου ποταμοῦ ἐπὶ τριῶν ὑψωμάτων τῶν Κερραυνίων ὄρεων, εἶναι πόλις ὀχυρὰ καὶ ἐπίσημος διὰ τὸν ἐξαίρετον καπνὸν ἔχουσα 10 χιλ. κατοίκων Μωαμεθανῶν καὶ Χριστιανῶν.

Τὸ Δέλφινον κείμενον ἐπὶ τερπνοτάτης θέσεως ἐν τῇ ΝΔ. Ἡπεύρῳ μεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν Παύλας καὶ Βιστρίτσας καὶ περικυκλούμενον ὑπὸ δασῶν, ἐλαιῶνων καὶ λεμονεῶνων, εἶναι ὠραία πολίχνη πρώτη τῶν Χειμαριωτῶν, ἔχουσα 6 χιλ. κατοίκων Μωαμεθανῶν τῶν πλείστων καὶ ὀλίγων Χριστιανῶν.

Τὸ Μέτσοβον κείμενον ἐπὶ τοῦ Πίνδου Α. τῶν Ἰωαννίνων ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Ἡπεύρου καὶ Θεσσαλίας, ἔνθα πηγάζει ὁ Ἀῶς καὶ ἄλλοι ποταμοί, εἶναι πόλις ὀρεινὴ διηρημένη εἰς δύο τμήματα καὶ ἐπίσημος ὡς πατρίς τῶν μεγάλων εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος Στουρνάρη, Τσιτσα, Ἀθέρῳ καὶ ἄλλων ἔχουσα 8 χιλ. κατοίκων πάντων Χριστιανῶν Ἑλληνοβλάχων διατηρούντων σχολεῖα ἑλληνικά.

Ἐκτὸς δὲ τῶν πόλεων τούτων ὑπάρχουσιν ἐν Ἡπεύρῳ καὶ πολλάι κωμοπόλεις ἔχουσαι ἀπὸ 2—5 χιλ. κατοίκων, ἐπισημότεραι τῶν ὁποίων εἶναι τὸ Πρεμέτι, τὸ Βουθρωτόν, ἡ Παραμυθία, τὸ Μαρκαρίτι, ἡ Πάργα καὶ τὸ Σούλιον, ἐπίσημοι διὰ τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνας καὶ διὰ τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοίκων, καὶ κωμαι οἷον οἱ Καλαρύται, οἱ Φιλιάται, τὸ Τσίμοβον, τὸ Συρόκον, ἡ Κεϊμάρ, τὸ Λεσκοβίον, τὸ Γαρδίκι, ἡ Κόνιτσα καὶ τὸ Τεπελένι ἡ πατρίς τοῦ διαβόητου Ἀλῆ πασᾶ. Περιοχαὶ δὲ χωρίων ἐπίσημοι εἶναι τὸ Ζαγόριον, περιέχον 46 χωρία καὶ 55 χιλ. κατοίκων Χριστιανῶν Ἑλλήνων ἀσχολουμένων εἰς τὰ γράμματα καὶ διάφορα ἐπαγγέλματα μετερχομένων ἐν τῇ ἁλλοδαπῇ, τὸ

Σούλιον ἔχων 38 χωρία καὶ ἡ Χειμάρα ἐκ πολλῶν χωρίων συνισταμένη.

Κλίμα.

Ἡ Ὑπειρος ὀνομαζομένη κάτω Ἀλβανία, εἶναι ἐν γένει ὀρεινή, πετρώδης καὶ τραχεῖα καὶ ἐπομένως ἔχει κλίμα εὐκρατον, ὑγρινόν καὶ ἥπιον ἐν τοῖς παραλίοις· τὸ δὲ ἔδαφος αὐτῆς, περιεχούσης πολλὰς πεδιάδας καὶ κοιλάδας, ἀρδευομένης ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν καὶ παραποτάμων, εἶναι καρποφόρον μὲν εἰς τὰ πεδινὰ μέρη καὶ ἄκαρπον εἰς τὰ ὀρεινά, ἀλλὰ δὲν εἶναι καλῶς καλλιεργημένον.

Προϊόντα.

Ἡ Ὑπειρος ὁμοιάζουσα πολὺ πρὸς τὴν Ἀλβανίαν παράγει τὰ αὐτὰ σχεδὸν προϊόντα, οἷον σίτον, ἀραβόσιτον, οἶνον, ἔλαιον, καπνόν, λεμόνια, πορτοκάλια, ἐλαίας κτλ. τὸ δὲ ἐμπόριον αὐτῆς γίνεται διὰ τῶν λιμένων τῆς Πρεβέζης, τῶν Ἀγίων Σαράντα, τῆς Σαλαχώρας καὶ τῆς Σαγιάδας.

Κάτοικοι.

Οἱ Ὑπειρῶται ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ὑπειρωτῶν εἶναι Ἑλληες, λαλοῦντες τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ εἰς πολλὰ μέρη ὅπου συνοικοῦσι μετ' Ἀλβανῶν καὶ τὴν ἀλβανικὴν, καθὼς καὶ οἱ Ἀλβανοὶ ὁμιλοῦσι καὶ γράφουσι τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ εἶναι ὁμογενεῖς ἀσπασθέντες τὸν Ἰσλαμισμόν πρὸς ἀποφυγὴν τῶν καταπιέσεων καὶ τῆς τυραννίας τῶν δεσποτῶν Τούρκων.

Ἐκπαίδευσις.

Οἱ Ὑπειρῶται κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν διαφέρουσι πολὺ τῶν κατοίκων τῆς κυρίως Ἀλβανίας (Ἰλλυρίας) διότι οἱ πλείστοι Ἑλληες χριστιανοὶ ὄντες, πάντοτε διατηροῦσι σχολεῖα ἑλληνικὰ μικρὰ καὶ μεγάλα, ἐν οἷς φοιτῶσι ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι καὶ κωμοπόλεσι καὶ ἀσχολοῦνται εἰς τὰς τέχνας τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς μικρὰν βιο-

μηχανίαν, ἐν ᾗ οἱ Μωαμεθανοὶ βίον ἀργὸν ζῶντες καὶ ἔνοπλοι γίνονται συνήθως μισθοφόροι τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως. Τὰ δύο τρίτα τῆς Ἡπείρου τὴν πρὸς νότον τοῦ ποταμοῦ Θυάμιδος (Καλαμά) κείμενα διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου παρεχωρήθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΘΕΣΣΑΛΙΑ.

Ἔκτ. □ 450. Κατ. 350,000.

§. 1.

Ἡ Θεσσαλία κειμένη μετὰ τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἡπείρου, τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἀποτελεῖ μέγα καὶ εὐφορώτατον λεκανοπέδιον, διαιρούμενον ὑπὸ σειρᾶς λόφων εἰς δύο μέρη, εἰς βορρειανατολικὸν καὶ εἰς μεσημβρινοδυτικὸν καὶ ἀρδευόμενον ὑπὸ πολλῶν καὶ ἀφθόνων ὑδάτων.

Ὅρια.

Ἡ Θεσσαλία πρὸς βορρᾶν μὲν ἔχει φυσικὰ ὅρια τὰ Καμβούνια ὄρη καὶ τὸν Ὀλυμπον, πρὸς δυσμὰς δὲ τὸν Πίνδον, πρὸς νότον τὴν Ὀθρυν καὶ πρὸς ἀνατολὰς τὸ Πήλιον καὶ τὴν Ὀσσαν.

Πέλαγος, κόλποι καὶ λιμένες.

Ἡ Θεσσαλία ἐξ ἀνατολῶν περιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Πηνειοῦ μέχρι τοῦ τελευταίου ἀκρωτηρίου Σηπιάδος (ἀγίου Γεωργίου) οὐδένα κόλπον ἔχει ὡς καταρύγιον τῶν ναυτιλλομένων ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ. Τὴν δ' ἑλλειψιν ταύτην ἀναπληροῖ ἡ νότιος πλευρά, ἔνθα σχηματίζεται μέγας, βαθύς, κυκλοτερὴς καὶ ἀσφαλὴς ὁ Παγασσητικὸς κόλπος (τοῦ Βώλου κόλπος) καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ὁ ὁμώνυμος λιμὴν, διὰ τοῦ ἐποίου γίνεται ὅλον τὸ ἐμπόριον τῆς Θεσσαλίας. Καὶ ὁ κόλπος τοῦ Παλαιοκάστρου μικρὸς μὲν, ἀσφαλέστατος ὅμως σχηματιζόμενος ἐν τῇ νοτίῳ πλευρᾷ.

**Ορη.*

Τὰ ὄρη τῆς Θεσσαλίας εἶναι μεθόρια καὶ ἐσωτερικά· μεθόρια μὲν εἶναι ὁ πολυχόρυφος, ὑψηλότατος καὶ περιώνυμος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ὀλύμπος καὶ τὰ συνεχόμενα τούτῳ Καμβούνια, τὰ ὁποῖα περιεγράφησαν προηγουμένως, χωρίζοντα τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας.

2) Ὁ Πίνδος ἐκ δυσμῶν περιβάλλων τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἐξ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν ἐκτεινόμενος, ἀποτελεῖ τὰ ὄρια τῆς Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας.

3) Ἡ Ὕθρος (βουνὰ τῆς Γούρας) εἶναι κλάδος ἀποσπώμενος ἐκ τῆς Ν. ἄκρας τοῦ Πίνδου, ἐκτεινόμενος μετὰ τῆς Θεσσαλίας καὶ Φθιώτιδος μέχρι τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου καὶ χωρίζων τούτον ἀπὸ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου· ἐσωτερικά δὲ εἶναι

1) Ἡ Ὕσσα (Κίσαθος) συνέχεται τοῦ Ὀλύμπου ἐκτεινομένη ἐν τῇ ΒΑ. πλευρᾷ τῆς Θεσσαλίας καὶ διακοπτομένη ὑπὸ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ, ἐνθα σχηματίζεται καὶ ἡ περιώνυμος κοιλὰς τῶν Τευπῶν.

2) Τὸ Πήλιον (Πλιασσίδι) ἐκτεινόμενον ἐν τῇ ΝΑ. πλευρᾷ τῆς Θεσσαλίας συνέχεται μετὰ τῆς Ὕσσης διὰ σειρᾶς λόφων ὑψηλῶν ὀνομαζομένης νῦν Μαυροβοῦνι ἔχει ὕψος 5 χιλ. ποδῶν· ἐν ᾧ ἡ Ὕσσα ἔχει 6 χιλ. ποδῶν καὶ εἶναι ἐπίσημον ἐν τῇ μυθολογίᾳ.

3) Ἡ ὄρεινὴ σειρὰ ἡ διαιροῦσα τὴν Θεσσαλίαν εἰς δύο μεγάλας πεδιάδας, ἥτις μὴ ἔχουσα ἀρχαῖον ὄνομα, φέρει διάφορα ἐπιτόπια ὀνόματα οἷον Χασιά, Καραδάγ κλπ.

Ἀκρωτήρια.

1) Ὁ Κίσαθος εἶναι ἡ ἄκρα τοῦ ὁμωνύμου ὄρους.

2) Τὸ Πωρὶ νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου σχηματίζοντο ἀπέναντι τοῦ ὁμωνύμου χωρίου πρὸς Β. τῆς Ζαγοράς.

3) Ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἐν τῇ ΝΑ. ἄκρᾳ καὶ παραλίᾳ.

4) Ὁ Ἅγιος Γεώργιος (Σηπιάς) νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου, ἐνθα κατεστράφη ποτὲ 5 Περσικὸς στόλος.

5) Ἡ Καβουλία ἐν τῇ δεξιᾷ πλευρᾷ τῆς εἰσόδου εἰς τὸν Πα-
γασητικὸν κόλπον.

6—8 Ὁ Σταυρός, ἡ Παναγία καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν τῇ ἀ-
ριστερᾷ πλευρᾷ τῆς εἰσόδου.

Χερσόνησος.

Ἐν τῇ ΝΔ. πλευρᾷ τῆς Θεσσαλίας σχηματίζεται καὶ μίᾳ χερ-
σόνησος, σχῆμα ἡμικυκλίου ἔχουσα, ἡ τῆς Μαγνησίας, πρὸς Α.
μὲν περιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, πρὸς Ν. δὲ ὑπὸ
τῆς στενῆς θαλάσσης τοῦ Τρικερίου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Παγα-
σητικοῦ κόλπου.

Κοιλίαι.

Πασῶν τῶν κοιλάδων τῆς χερσονήσου μεγίστη, ζωγραφικωτάτη,
καὶ μεγαλοπρεπεστάτη εἶναι ἡ κοιλάς τῶν Τεμπῶν (Λυκόστομον)
τῆς Θεσσαλίας σχηματιζομένη μεταξὺ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς
᾽Οσσης, ἐνθα διέρχεται ὁ Πηνειός, ἔχουσα μῆκος μὲν δύο περίπου
ὥρων, πλάτος δὲ διάφορον εἰς διάφορα μέρη αὐτῆς ἀπὸ 100—
2,000 ποδῶν καὶ κατάρυτος καὶ σύδενδρος οὖσα πανταχοῦ.

§. 2. Ποταμοί.

1) Ὁ Πηνειός (Σαλαμβριάς) ὁ μέγιστος καὶ εὐεργετικώτατος
ποταμὸς τῆς Θεσσαλίας πηγάζων ἐκ τοῦ Λάκμου, ἀρδεύει ὅλην
σχεδὸν τὴν χώραν καὶ δεχόμενος ἀριστερόθεν καὶ δεξιόθεν πολ-
λοὺς παραποτάμους διέρχεται τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν καὶ ἐκ-
βάλλει εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

Τῶν δὲ παραποτάμων ἐπιστημότεροι εἶναι·

2) Ὁ Τρικκαλινός (Ληθαῖος) πηγάζων ἀπὸ τὰ Χασιά καὶ δε-
χόμενος ἄλλους μικροὺς ποταμούς, χύνεται εἰς τὸν Πηνειόν. Με-
ταξὺ δὲ τούτου καὶ τοῦ Πηνειοῦ ῥέων εἶναι·

3) Ὁ Κομέρκης (Κουράλιος), ὅστις πηγάζων ἐκ τῶν Καμβου-
νίων ῥέων ἐκβάλλει εἰς τὸν Πηνειὸν ὅπου καὶ ὁ Τρικκαλινός.

4) Τὸ Βλιούρι (Παμπερος) συνιστάμενος ἐκ δύο ποταμῶν πηγα-
ζόντων ἐκ τοῦ Πίνδου, ἐκβάλλει εἰς τὸν Πηνειόν.

5) Ὁ Ἑλασσονίτινος (Εὐριπος) πηγάζων ἐκ τοῦ Ὀλύμπου καὶ διερχόμενος παρὰ τὴν Ἑλασσόνα, ἐκβάλλει εἰς τὸν Πηνειόν.

6) Ὁ Φερσαλίτικος (Ἀπιδανός) πηγάζων ἐκ τῆς Ὀθρυος καὶ διερχόμενος τὴν πεδιάδα τῆς Φερσάλου, ἐκβάλλει εἰς τὸν Παγασητικὸν κόλπον.

7 καὶ 8) Ὁ Σαραντόπορος καὶ ὁ Ξερίας πηγάζοντες ἐκ τοῦ Ὀλύμπου καὶ εἰς τὸν Πηνειὸν χυνόμενοι.

Λίμναι.

1) Ἡ Βοιθῆς (Κάρλα) σχηματιζομένη πρὸς δυσμὰς τοῦ Πηλίου ὄρους καὶ τῆς Μακρυνίτης καὶ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Λαρίσσης εἶναι ἡ μεγαλητέρα λίμνη τῆς Θεσσαλίας καὶ μάλα ἰχθυοφόρος.

2) Ἡ Νεσσονίς (Μαυρολίμνη) ΒΔ. τῆς προηγουμένης καὶ πρὸς Β. τῆς Λαρίσσης κειμένη εἶναι ἐλώδης, μικροτέρα καὶ διὰ διώρυγος καλουμένης Ἀσμάκι συνεχομένη μετὰ τῆς Βοιθηίδος.

3) Ἡ Ἀσκουριάς (Νέζερος) κειμένη ἐν τῇ Β. πλευρᾷ τῆς Θεσσαλίας πλησίον τῶν Τεμπῶν εἶναι μικροτέρα τῶν προηγουμένων καὶ ἀσήμεντος.

4) Ἡ Ξυνιάς (Νέζερο) (1) κειμένη ἐν τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ τῆς Θεσσαλίας ὑπὸ τὰς βορρείας ὑπωρείας τῆς Ὀθρυος εἶναι μείζων τῆς προηγουμένης καὶ ἔχει περιφέρειαν 3 ὥρων.

Ἡ Θεσσαλία ἐν ᾗ τὸ πάλαι περιεῖχε πολλὰς καὶ ἐπισήμους πόλεις, νῦν ἔχει ὀλίγας μὲν πόλεις, περισστέρας δὲ κωμοπόλεις καὶ κώμας ἀκμαίας, ἐπισημότεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

§. 4. Πόλεις.

Ἡ Λάρισσα πρωτεύουσα καὶ μεγαλητέρα πόλις τῆς Θεσσαλίας κειμένη ἐν τῷ μέσῳ εὐφορωτάτης πεδιάδος ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ μακρόθεν μὲν παρέχει θέαν τερπνὴν, ἐσωτερικῶς ὁμῶς οὐδεμίαν προξενεῖ ἐντύπωσιν, διότι ἔχει οἰκίας οὐχὶ μεγά-

(1) Ἐπειδὴ τὸ νέον ὄνομα Νέζερο εἶναι προσηγορικὸν Σλαυτικὸν σημαίνον λίμνην καὶ οὐχὶ κύριον, διὰ τοῦτο προτιμητέα τὰ ἀρχαῖα Ἀσκουριάς καὶ Ξυνιάς.

λας, δρόμους ἀκαθάρτους καὶ 30 χιλ. κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ γεωργίαν.

Τὰ Τρίκκαλα (Τρίκκη) δευτερεύουσα πόλις τῆς Θεσσαλίας κειμένη εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Χάσια παρὰ τὸν παραπόταμον τοῦ Πηνειοῦ Τρικκαλινὸν (Ληθαῖον), εἶναι ἀρχαία ὠραία πόλις κατὰφυτος καὶ σύδενδρος ἔχουσα 18 περίπου χιλ. κατοίκων τῶν πλείστων Ἑλλήνων.

Ὁ Τύρναβος πόλις μικρὰ κειμένη ΒΔ. τῆς Λαρίσσης παρὰ τὸν παραπόταμον τοῦ Πηνειοῦ Ἑλασσονίτικον (Εὐρωπον) ἔχουσα 6—7 χιλ. κατοίκων Ἑλλήνων τῶν πλείστων.

Τὰ Φέρσαλα (Φάρσαλος) ἀρχαία πόλις ἐκτεινομένη εἰς τὰς ὑπωρείας ὑψηλοῦ λόφου, ἐφ' οὗ κεῖται ἡ ἀκρόπολις, πλησίον τοῦ Ἀπιδανοῦ (Φαρσαλίτικος) ποταμοῦ, εἶναι ἐμπορικὴ καὶ ἐπίσημος διὰ τὴν νίκην τοῦ Καίσαρος κατὰ τοῦ Πομπηίου (48 π. Χ.) ἔχουσα 3 χιλ. κατοίκων.

Βῶλος (Παγασαί) κείμενος εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Πηλίου ὄρους ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Παγασητιοῦ κόλπου, εἶναι μικρὰ παραλία, ὠραία καὶ ἐμπορικὴ πόλις, διὰ τῆς ὁποίας ἐκτελεῖται τὸ ἐμπόριον τῆς Θεσσαλίας, ἔχουσα ἀκρόπολιν, ἐν ᾗ κατοικοῦσιν οἱ Τοῦρκοι, καὶ 3—4 χιλ. κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὸ ἐμπόριον. Πλησίον τῆς πόλεως ταύτης ὑπῆρχε τὸ πάλαι ἡ ἀρχαία πόλις Ἰωλκός, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξέπλευσεν ὁ Ἰάσων μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς πῇν Κολχίδα πρὸς ἀρπαγὴν τοῦ Χρυσοῦ δέρατος.

§. 5. Κωμοπόλεις.

Ἡ Ἑλασσὼν (Ὀλορσσὼν παρ' Ὀμήρῳ) κειμένη εἰς τὰς δυτικὰς ὑπωρείας τοῦ Ὀλύμπου παρὰ τὸν ποταμὸν Εὐρωπον (Ἑλασσονίτικον).

Ἡ Γαρύτσαινα πρὸς νότον τῆς προηγουμένης ἐπὶ τινος παρατάμου τοῦ Πηνειοῦ κειμένη, εἶναι ἐπίσημος διὰ τὰ μεταξουργεῖα καὶ τὴν βαμβακοφυτείαν.

Ἡ Ἀγυιὰ ἐπίσημος καὶ ὠραία κωμόπολις κειμένη εἰς τοὺς νοτίους πρόποδας τῆς Ὀσσης ἔχουσα γῆν γονιμωτάτην καὶ πολὺν ὄρεον οὖρον.

Ἡ Ζάρκος κειμένη ἐν ταῖς ὑπωρεῖαις ὑψηλοῦ λόφου, χωρίζον-
τος τὴν πεδιάδα τῆς Λαρίσσης ἀπὸ τῆς τῶν Τρικάλων, κατοικεῖ-
ται ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Βλάχων καὶ ὀλίγων Ἰουδαίων.

Τὸ Φανάρι (Ἰωάννη) κείμενον πρὸς μεσημβρίαν τῶν Τρικάλων
ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ὀμηρικῆς πόλεως Ἰωάννης παρὰ τὸν Κουρά-
λιον παραπόταμον τοῦ Πηνειοῦ.

Ἡ Καρδίτσα κωμόπολις ἐπισημοτέρα τῆς προηγουμένης κει-
μένη ΜΑ. αὐτῆς ἐπὶ τινος παραποτάμου τοῦ Πηνειοῦ, πλησίον
τῆς ἀρχαίας πόλεως Κιέρου.

Τὸ Δημοκὸν (Θαυμακία) κείμενον εἰς τοὺς Β. πρόποδας τῆς Ὀ-
θρυος πρὸς βορρᾶν τῆς Ξυνιάδος λίμνης, εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ βρά-
χου ὑψηλοῦ καὶ κρημνώδους καὶ κατοικεῖται ὑπὸ 3 χιλ. Ἑλλή-
νων, ἐν οἷς καὶ ὀλίγοι Τοῦρκοι.

Ὁ Ἀλμυρὸς κωμόπολις κειμένη ἐπὶ τερπνῆς καὶ λαμπρᾶς θέ-
σεως συδένδρου καὶ καταφύτου παρὰ τινι ποταμίῳ, ὃ μόνον χι-
λιόμετρα ἀπέχει ἀπὸ τῆς δυτικῆς παραλίας τοῦ Παγασητικοῦ
κόλπου καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὸν ἐξαίρετον καπνόν.

Ἡ Καλαμπάκα (Σταγοὶ καὶ Αἰγίνιον) κειμένη μετὰ τοῦ
Πίνδου καὶ τῶν Καμβουνίων ὄρεων παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην
τοῦ Πηνειοῦ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως Αἰγινίου, ὀνο-
μασθείσης Σταγοὶ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, ἀπέχει 4 ὥρας τῶν
Τρικάλων καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1854.

Τὰ Μετέωρα εἶναι βράχοι μεγάλοι καὶ ὑψηλοὶ μεμονωμένοι, ὑ-
ψύμενοι ὀπισθεν τῆς Καλαμπάκας καὶ ἐπ' αὐτῶν εἶναι ἐκτισμέ-
να ἑπτὰ μοναστήρια, τῶν ὁποίων τρία μὲν μεγάλητερα, τέσσαρα
δὲ μικρότερα, ἐν οἷς οἰκοῦσι 100 μοναχοί.

Αἱ Φεραί (Βελεστίνος) τὸ πάλαι μὲν ἦν ἐπίσημος πόλις, νῦν
δὲ εἶναι κώμη μικρὰ κειμένη ἐπὶ τερπνῆς καὶ καταφύτου θέσεως
πρὸς νότον τῆς Βοιδηίδος λίμνης πλησίον μικροῦ τινος ποταμοῦ
ἐκβάλλοντος εἰς τὴν Βοιδηίδα λίμνην καὶ ἐπίσημος διὰ τὴν γέν-
νησιν τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ ἀει-
μνήστου Ῥήγα τοῦ Φεραίου.

Αἱ Κυνὸς κεφαλαὶ εἶναι δύο λόφοι ὑψηλοὶ κείμενοι πρὸς δυσμὰς
τῶν Φερῶν καὶ ὀνομαζόμενοι νῦν Καραδάχ ἐπίσημοι διὰ τὴν γέ-

κην τοῦ Ῥωμαίου στρατηγοῦ Φλαμινίου κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ γ' τῷ 197 π. Χ.

Ἐν δὲ ταῖς ὑπωρεῖαις τοῦ Πηλίου ὄρους κεῖνται 24 μεγάλα χωρία καὶ ἀκμῖα, λαμπροτάτην τοποθεσίαν ἔχοντα, ἐπισημότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἀκόλουθα·

1) Ἡ Ζαγορά κειμένη ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τῆς Θεσσαλίας διαιρεῖται εἰς 4 μεγάλας συνοικίας, ἀποτελούσας 4 κώμας κεχωρισμένας ἀπ' ἀλλήλων καταφύτους καὶ συδένδρους καὶ ἔχει 3 χιλ. κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

2) Ἡ Μακρυνίτσα κειμένη ἐν τῇ βορρείῳ ὑπωρεῖᾳ τοῦ Πηλίου ὄρους, ἔχει θέαν λαμπράν καὶ εἶναι ἡ μεγαλητέρα τῶν κωμοπόλεων τοῦ Πηλίου ὄρους.

3) Ἡ Πορταριά κειμένη πρὸς νότον τῆς προηγουμένης χωρίζεται ἀπ' αὐτῆς διὰ χειμάρρου πινός, ῥέοντος ἐντὸς βαθείας φάραγτος μεταξὺ γυμνῶν βράχων.

4) Ἡ Δράκεια κειμένη ὑπὸ τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τοῦ Πηλίου ἔχει λαμπράν καὶ ἀπωτάτην θέαν καὶ 2,500 χιλ. κατοίκων.

5) Αἱ Μηλιαὶ μία τῶν πλουσιωτέρων κωμοπόλεων τοῦ Πηλίου ὄρους κειμένη πρὸς νότον τῆς προηγουμένης, ἔχει 2,500 κατοίκων, οἰκίας ὑψηλάς, μεμονωμένας, κεχρωματισμένας καὶ ὑπὸ κήπων περικυκλωμένας· εἶναι δὲ πατρίς τῶν λογίων ἀνδρῶν Γρηγορίου Κωνσταντᾶ, τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ καὶ τοῦ Δανιὴλ Φιλίππιδου.

6) Νοτιώτερον τούτων κεῖνται τὸ Νεοχώριον μετὰ 1500 κατοίκων καὶ ἡ Ἀργαλαστή πρότερον μὲν πρωτεύουσα 14 κωμῶν, νῦν δὲ ἐκπεσοῦσα, καὶ 2 χιλ. κατοίκων περίπου ἔχουσα.

7) Ἐν δὲ τῇ χερσονήσῳ Τρίκερι κεῖται ἐν τῇ δυτικῇ ἄκρᾳ ἡ ὁμώνυμος κωμόπολις Τρίκερι ἔχουσα 2 χιλ. κατοίκων περίπου.

§. 6. Κλίμα.

Ἡ Θεσσαλία ἐκ τῶν τεσσάρων πλευρῶν περιβαλλομένη ὑπὸ ὄρεων ὡς ὑπὸ φυσικῶν τειχῶν, ἐξ ἄρκτου μὲν ὑπὸ τῶν Καμβουνίων, ἐκ δυσμῶν δὲ ὑπὸ τοῦ Πίνδου, ἐκ νότου ὑπὸ τῆς Ὀθρυος καὶ ἐξ ἀνατολῶν ὑπὸ τῆς Ὀσσης καὶ τοῦ Πηλίου καὶ ἑσπερικῶς

ἀποτελοῦσα μίαν μεγάλην πεδιάδα, διαιρουμένην διὰ σειρᾶς λόφων ὑψηλῶν εἰς δύο πεδιάδας, ἔχει κλίμα ἐν μὲν τοῖς ὄρεινοις συγκερασμένον, ἐν δὲ τοῖς πεδινοῖς ἥπιον καὶ θερμόν. Τὸ δὲ ἔδαφος τῆς χώρας ἀρδευομένης ὑπὸ τοῦ Πηνειοῦ καὶ τῶν πολυαρίθμων παραποτάμων αὐτοῦ εἶναι καρποφορώτατον, παράγον ἀφθονώτατα προϊόντα καὶ ἰδίᾳ δημητριακοὺς καρποὺς καὶ τρέφον παίρνια παχύτατα καὶ ἵππους λαμπροτάτους, διὰ τοὺς ὁποίους τοσοῦτον ἐφημιζετο τὸ πάλαι τὸ ἵππικόν τῆς Θεσσαλίας.

Τὰ δὲ κυριώτερα προϊόντα τῆς χώρας εἶναι δημητριακοὶ καρποί, οἶνος, καπνὸς ἐξαίρετος, βάμβαξ, λίνον, ὄρυζα, μέταξα, ἔλαιον κτλ.

Κάτοικοι.

Τῶν κατοίκων τῆς Θεσσαλίας, ἥτις τὸ πάλαι διηρεῖτο εἰς πέντε μέρη Φθιώτιδα, Θεσσαλιώτιδα, Ἰστιαιώτιδα, Πελασγιώτιδα καὶ Μαγνησίαν, οἱ πλείστοι εἶναι Ἑλληνες ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Πελασγῶν, ὀλίγιστοι δὲ εἶναι οἱ Μωαμεθανοί, οἵτινες καὶ αὐτοὶ ὁμιλοῦσι τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἀσχολοῦνται δὲ εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον, μετερχόμενοι καὶ τὰς ἀναγκαίας εἰς τὸν βίον τέχνας.

Ἐκπαίδευσις.

Ἡ Θεσσαλία κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν εἶναι ὑποδεστέρα τῆς Ἠπείρου, Μακεδονίας καὶ Θράκης· διότι ἐξαιρουμένων τῶν χωρίων τοῦ Βώλου, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν ἱκανὰ καὶ καλὰ σχολεῖα, εἰς πάντα τὰ λοιπὰ μέρη αὐτῆς ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι λίαν περιωρισμένη δι' ἑλλειψιν τῶν ἀπαραιτήτως ἀναγκαίων μικρῶν καὶ μεγάλων σχολείων, ἐν ᾧ οἱ Θεσσαλοὶ γειτνιάζοντες πρὸς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ὥφειλον νὰ ἔχωσι περισσότερα καὶ καλῆτερα σχολεῖα τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

ΝΗΣΟΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΝ

ΤΟΥΡΚΙΑΝ.

Πᾶσαι αἱ Ἑλληνικαὶ νῆσοι, αἱ ὑποκείμεναι εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ κείμεναι ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, εἶναι αἱ ἀκόλουθοι 23· ἡ Θάσος, ἡ Σαμοθράκη, ἡ Ἰμβρος, ἡ Ἀῖμος, ἡ Τένεδος, ἡ Λέσθος, ἡ Χίος, τὰ Ψαρά, ἡ Σάμος, ἡ Ἰκαρία, ἡ Πάτμος, ἡ Φαρμακοῦσα, ἡ Λέρος, ἡ Κάλυμνος, ἡ Κῶς, ἡ Νίσυρος καὶ Τέλως, ἡ Ἀστυπάλαια, ἡ Ρόδος, ἡ Κάρπαθος, ἡ Κάσος, ἡ Κύπρος καὶ ἡ Κρήτη.

Τούτων δὲ μεγάληται, σπουδαιότεραι καὶ ἐπισημότεραι εἶναι ἡ Κρήτη, ἡ Ρόδος, ἡ Κύπρος, ἡ Σάμος ἡ Χίος, ἡ Λέσθος καὶ ἡ Θάσος.

Η ΚΡΗΤΗ.

Ἐκτ. 190 □ Κατ. 250 χιλ.

§. 1. Ἐν τῷ μεσημβρινῷ μέρει τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ὑπερίδιως καλεῖται Κρητικὸν πέλαγος, πρὸς νότον τῶν Κυκλάδων νήσων ἐνθρονίζεται ἡ τὸ πάλαι μὲν εὐδαίμων, ἡρῶς δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων καὶ βασιλίсса τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἑλληνικῶν νήσων Κρήτη, ἔχουσα σχῆμα μεγάλου θωρηκτοῦ πλοίου καὶ ἐκτεινομένη ἀπὸ τῶν Κυθέρων μέχρι τῆς νήσου Κάσου.

Ἡ μεγίστη αὕτη νήσος κειμένη ἐν τῷ μέσῳ τῶν τριῶν ἡπείρων τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ πλησιεστέρα οὖσα τῇ Εὐρώπῃ, μῆκος μὲν ἔχει ἀπὸ Δ. πρὸς Α. 36 μιλ., πλάτος δὲ 8 μιλ. καὶ ἐμβαδὸν 190 □ μίλια, ἀναλογοῦν πρὸς τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς Πελοποννήσου.

Πελάγη, κόλποι καὶ λιμένες.

Ἡ Κρήτη κειμένη ἐν τῇ μεσογείῳ θαλάσσῃ περιβάλλεται πρὸς

βορρᾶν μὲν ὑπὸ τοῦ Κρητικοῦ πελάγους, πρὸς δυσμὰς δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους, πρὸς νότον καὶ ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς μεσογείου θαλάσσης. Ἐν δὲ τῇ βορρείῳ πλευρᾷ ἔχει ἓνα κόλπον τὸν τοῦ Μιραμπέλου σχηματιζόμενον ἐν τῇ ΒΑ. γωνίᾳ καὶ τρεῖς ὄρμους πρὸς δυσμὰς τοῦ κόλπου, τὸν τῆς Ἀμφιμάλλης, τὸν τῆς Κυδωνίας καὶ τὸν τοῦ Κισσάμου, καὶ ἐν τῇ νοτίῳ πλευρᾷ ἓνα καὶ μόνον τὸν τῆς Μεσσαρᾶς.

Τῶν δὲ λιμένων αὐτῆς ἐπισημότεροι εἶναι ὁ τῆς Σούδας ὁ κάλλιστος καὶ εὐρυχωρότατος πλησίον τῶν Χανίων καὶ ὁ τῆς Σπίνας Λόγγας πρὸς ἀνατολὰς τῆς νήσου.

Ὅρη.

Καθ' ὅλην τὴν ἐπιμήκη ἑκτασιν διατέμνει τὴν νήσον μία σειρὰ ὀρέων, ἣτις ἐκ σεισμῶν ποτε διαρράγεισα εἰς διάφορα μέρη φέρεται καὶ διάφορα ὀνόματα. Τὰ δὲ ὑψηλότερα αὐτῶν εἶναι·

1) Τὰ Λευκὰ ὄρη (Μαδάραις) ἢ Σφακιανὰ ἀνυψούμενα ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τῆς νήσου εἰς ὕψος 8100' εἶναι καθ' ὅλον τὸ ἔτος χιονοσκεπῇ ὡς ἡ Ἰδῆ.

2) Ἡ Ἰδῆ (Ἰψηλορίτης) ἀνυψουμένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου εἰς ὕψος 8000' περίπου παρέχει θεῖαν λαμπράν καὶ ἀπωτάτην μέχρι τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἦν ἐπίσημον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ Διὸς ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ οἰκούντων Ἰδαίων Δακτύλων.

3) Τὸ Κεδρισὸν ὄρος (Κέντρος) ἐκτεινόμενον πρὸς νότον τοῦ προηγουμένου καὶ ἔχον ὕψος μικρότερον ἐκείνου.

4) Ἡ Δίκτη ἢ Δίκταιον ὄρος (Λασσίθι) ἐκτεινόμενον ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τῆς νήσου καὶ ὑψούμενον εἰς 5,000 ποδ. ὕψος.

5) Τὸ Ἀργαῖον πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἰδῆς παρὰ τῇ πόλει Λύκτω ἔχον ὕψος 4,000 ποδ. καὶ

6) Τὸ Ἱερὸν ὄρος ΜΑ. τοῦ προηγουμένου παρὰ τῇ Ἱεραπύτνῃ.

Ἀκρωτήρια.

Αἱ προβολαὶ τῶν ὀρέων εἰς τὴν βορρείαν θάλασσαν καὶ πλευ-

ρὰν ἀποτελοῦσι πολυάριθμα ἀκρωτήρια, σχηματίζοντα τοὺς ὄρμους καὶ λιμένας αὐτῆς, τῶν ὁποίων ἐπισημότερα εἶναι ὁ Κώρυξ (Κόρνικον) ΒΑ., τὸ Ψάκον (Σπάδα) πρὸς Α. τοῦ προηγουμένου, τὸ Κύαμον (Μαλέκα) πρὸς Α., τὸ Δῖον, τὸ Ζεφύριον καὶ τὸ Σαμώνιον (Σιδήρου) ἐν τῇ βορρείῳ πλευρᾷ, τὸ Κριοῦ μέτωπον (Ἰάγιος Ἰωάννης) νοτιοδυτικῶς, ὁ Λέων (Μέταλλα) ἐν τῷ μέσῳ τῆς Μ. πλευρᾶς καὶ τὸ Ἐρυθραῖον (Λαγκάδια) νοτιανατολικῶς. Τῶν δὲ πεδιάδων αὐτῆς μεγίστη καὶ ἐπισημοτάτη εἶναι ἡ τῆς Μεσαρᾶς.

Ποταμοί.

Ἐκ μὲν τῶν βορρείων ὑπωρείων τῆς ὄρεινῆς γραμμῆς, ἥτις διατέμνει τὴν Κρήτην κατὰ μῆκος ἀπὸ τοῦ Δ. μέχρι τοῦ Α. ἄκρου, πηγάζοντες ποταμοί, καὶ εἰς τὸ Κρητικὸν πέλαγος ἐκβάλλοντες εἶναι οἱ ἀκόλουθοι·

1) Ὁ Ἰάρδανος (Πλατανιάς), 2) ὁ τοῦ Ἀρμυροῦ (Ἀμφιμάτριος), 3) ὁ Ὁαξος (Ἀρκάδης), 4) ὁ Ἀμνισὸς (Ἀποσελέμης), 5) ὁ Ταυρωνίτης μεταξὺ Κισσάμου καὶ Κυδωνίας, 6) ὁ τῆς Ἀγίας Ρουμέλης ἐν Σφακίοις, 7) ὁ Πετραῖος (Πετρῆς) ἀνατολικῶς τοῦ Ρεθύμνου καὶ 8) ὁ Καίρατος (Καρτερός).

Οἱ δὲ πηγάζοντες ἐκ τῶν νοτίων ὑπωρείων εἶναι ὁ Καταρράκτης (Ζούζουρον), ὁ Ληθαῖος (Γερωπόταμος καὶ Μελογνίτης) ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς νήσου, ὁ Ἠλέκτρας (Καλίγνι), ὁ Μασσαλίας (Μεγαλοπόταμος). Λίμνην μίαν καὶ μόνην ἔχει ἡ Κρήτη τὴν Κορησίαν (λίμνην τοῦ Κουρνᾶ) ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ἀποκορώνου.

§. 2. Πόλεις.

Ἡ Κρήτη ἐν ᾧ τὸ πάλαι εἶχε πολυαρίθμους καὶ ἀκμαίας πόλεις καὶ διὰ τοῦτο Ἐκατόμπολις ὠνομάζετο ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου, πολλὰ παθοῦσα ἐν τῇ πολυχρονιότητι, νῦν ὀλίγας δυστυχῶς καὶ μικρὰς ἀριθμεῖ πόλεις, ἐπισημότεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

1) Τὸ Ἡράκλειον (Μεγάλον Κάστρον) ἡ μεγαλητέρα πόλις τῆς

Κρήτης κειμένη ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τῆς βορρείου παραλίας ἀπέναντι τῆς νήσου Δίας, ἦν πρότερον μὲν ἔδρα τοῦ διοικητοῦ τῆς νήσου, νῦν δὲ τοῦ ὑποδιοικητοῦ καὶ τοῦ μητροπολίτου καὶ ἔχει ἰσχυρότατον Βενετικὸν φρούριον καὶ 20 χιλ. κατοίκων. Εἰς ἀπόστασιν 1 $\frac{1}{2}$, ὥρας πρὸς νότον σώζονται τὰ ἑρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Κνωσοῦ, καθέδρας τοῦ περιφήμου νομοθέτου Μίνως, καὶ ὀλίγον ἀπώτερον ΝΑ. τὰ τῆς Γόρτυνος.

2) Τὰ Χανιά (Κυδωνία) κειμένη ἐν τῇ ΒΑ. παραλίᾳ εἶναι ὀχυρά, ἐμπορικὴ καὶ ἔδρα τοῦ διοικητοῦ τῆς νήσου, ἔχουσα 15 χιλ. κατοίκων καὶ λιμένα μικρὸν καὶ ἀσφαλῆ.

3) Ἡ Ῥέθυμνος (Ῥιθυμνία) κειμένη ἐπὶ χερσονήσου πρὸς ἀνατολὰς τῆς προηγούμενης ἐν τῇ παραλίᾳ, εἶναι ὀχυρά καὶ μικρὰ πόλις ἔχουσα 6 χιλ. κατοίκων καὶ μικρὸν λιμένα.

Κωμοπόλεις τῆς Κρήτης λόγου ἄξιοι εἶναι τὰ Σφακιά ἐν τῇ μεσημβρινῇ παραλίᾳ μετὰ 1500 κατ. ἐπίσημος ὡς πρωτεύουσα τῶν ὄρεινῶν καὶ ἀνδρείων Σφακιανῶν, οἵτινες διετήρησαν τὴν ἐλευθερίαν ἐν τοῖς Λευκοῖς ὄρεσι.

Οἱ Ἅγιοι Δέκα, κωμόπολις κειμένη ἐν τῇ μεσογειῷ ἐπὶ τῶν ἑρείπων τῆς ἀρχαίας πόλεως Γόρτυνος πλησίον τῆς ὁποίας ἦν καὶ ὁ Λαθύρινθος..

Ἱεράπετρα (Ἱεράπυτνα) παραλία κειμένη ΝΑ. ἐπὶ τῶν ἑρείπων τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἱεραπύτνης ἔχει μικρὸν φρούριον καὶ 2 χιλ. κατοίκων.

Καὶ ἡ Σούδα πρὸς Α. τῶν Χανίων ἔχουσα εὐρύχωρον καὶ λαμπρὸν λιμένα.

§. 3. Κλίμα.

Ἡ Κρήτη πολλὰς φυσικὰς καλλονὰς ἔχουσα καὶ ἡ ὥραιότερα τῶν νήσων τῆς Μεσογείου οὖσα, ἔχει κλίμα εὐκράες καὶ ὑγιεινὸν καὶ ὕδωρ ἄριστον. Τὸ δὲ ἔδαφος αὐτῆς, καὶ περ βραχυῶδες καὶ ἀμμῶδες κατὰ τὸ πλεῖστον, εἶναι λίαν γόνιμον, περὶ οὗ ἀρχαῖός τις ἔλεγεν· «ἰδοὺ γῆ ρέουσα γάλα καὶ μέλι.» διότι πλεῖστα, ἄφθονα καὶ ποικιλώτατα προϊόντα παράγει, μολονότι ἡ καλλιέργεια αὐτῆς εἶναι ἀτελής. Τὰ δὲ κυριώτερα αὐτῶν εἶναι ἔλαιον,

σαπόνιον, οἶνος, κάστανα, κεράτια, μετημβρινοὶ καρποί, σταφίδες, ἀμύγδαλα, καρύδια, λινόσπορον, μέλι, κηρίον, μέταξα, τυρός κλ. τὰ ὅποια πάντα σχεδὸν εἶναι ἀρίστης ποιότητος.

Τὸ δὲ ἐμπόριον τούτων γίνεται δι' ὅλων τῶν λιμένων αὐτῆς.

Κάτοικοι.

Τῆς νήσου διαιρουμένης νῦν πολιτικῶς εἰς τέσσαρα τμήματα, τὸ τῶν Χανίων, τὸ τῆς Ρεθύμνου, τοῦ Ἡρακλείου καὶ τῆς Σιτείας καὶ ἀποτελούσης ἰδιαίτερον νομὸν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, οἱ κάτοικοι εἶναι εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Κρητῶν διατηρήσαντες τὴν ἐλευθερίαν καὶ αὐτονομίαν μέχρι τοῦ 67 π. Χ. ὅτε ὑπέπεσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων καὶ ἀπὸ τούτων εἰς τὴν τῶν Βυζαντινῶν, εἰς τὴν τῶν Ἀράβων, εἰς τὴν τῶν Βενετῶν καὶ τῷ 1669 εἰς τὴν τῶν Τούρκων δεσποτείαν, καθ' ὧν πολλάκις ἐπανεστήσαν καρτερικῶς καὶ ἡρωϊκῶς ἀγωνισθέντες.

Ἐκπαίδευσις.

Οἱ Κρητὲς ἔχοντες ἀκμαῖα καὶ ζωηρά τὰ τῆς φιλοπατρίας καὶ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αἰσθήματα δυστυχῶς ἀπολείπονται πολὺ κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, ὀλίγα, ἀσήμαντα καὶ ἀνεπαρκῆ εἰς τὰς ἀνάγκας διατηροῦντες ἐκπαιδευτήρια διὰ τὴν παντελῆ ἀδιαφορίαν τῆς Κυβερνήσεως καὶ διὰ τὴν ὀλιγωρίαν τῶν κατόικων.

§. 4. Αἱ λοιπαὶ νῆσοι.

Τῶν δὲ λοιπῶν νήσων αἱ μὲν πλείους καὶ ἐπισημότεραι κείμεναι παρὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας περιγράφονται ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

Αἱ δὲ εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν ἀνήκουσαι εἶναι αἱ βόρρειαι Σποράδες ἡ Θάσος, ἡ Σαμοθράκη, ἡ Ἰμβρος καὶ ἡ Λήμνος. Πᾶσαι σχεδὸν ἐπίσημοι τὸ πάλαι οὔσαι, κατήντησαν νῦν ἀσήμαντοι.

1) Ἡ Θάσος κειμένη πλησίον τῆς παραλίας τῆς Θράκης ἀπέναντι τῆς ἐκβολῆς τοῦ Νέστου, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ στενοῦ

θαλάσσης, ἔχοντος πλάτος ἑνὸς γεωρ. μιλίου ἔχει ἑκτασιν 6 □ μιλίων, σχῆμα τετραγώνου καὶ κατοίκους 10 χιλ. περίπου διασχιζομένη ὑπὸ ὁρέων χαμηλῶν καὶ δασωδῶν μόλις εἰς 3000' ἀνυψουμένων, παράγει σίτον, οἶνον καὶ ἔλαιον, καὶ ἐφημίζετο τὸ πάλαι διὰ τὰ πλοῦσια χρυσᾶ μεταλλεῖα καὶ διὰ τὰ λατομεῖα τῶν λαμπρῶν μαρμάρων καὶ ποικιλοχρῶν λίθων.

2) Ἡ Σαμοθράκη κειμένη ΝΑ. τῆς Θάσου ἀπέναντι τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ἑβρου ποταμοῦ εἶναι πολὺ μικροτέρα τῆς προηγουμένης ἔχουσα 2 □ μιλ. ἑκτασιν καὶ πρωτεύουσαν πόλιν τὸ Κάστρον μετὰ 3 χιλ. κατοίκων.

Ἡ νῆσος αὕτη ἐφημίζετο τὸ πάλαι διὰ τὰ μυστήρια τῶν Καθεύρων δαιμόνων, ἐν οἷς ἐμυήθησαν πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ Ὁρφεύς, ὁ Ἡρακλῆς καὶ ὁ Ἰάσων ἀποβιβασθέντες ἐκεῖ κατὰ τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν καὶ ὁ τελευταῖος τῆς Μακεδονίας βασιλεὺς Περσεὺς νικηθεὶς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τῷ 168 π. Χ. ἐζήτησεν ἄστυλόν εἰς τὸν ναὸν τῶν μεγάλων θεῶν.

3) Ἡ Ἰμβρος κειμένη πρὸς μεσημβρίαν τῆς προηγουμένης καὶ μεγαλητέρα ἐκείνης οὔσα, ἔχει ὄρη ὑψηλὰ καὶ δασώδη, εὐφόρους πεδιάδας, ἑκτασιν 4 □ μιλ., 5 χιλ. κατ. καὶ πρωτεύουσαν τὸ Κάστρον μετὰ 2 χιλ. κατοίκων.

4) Ἡ Λήμνος κειμένη ΝΔ. τῆς Ἰμβρου καὶ ἔχουσα ἑκτασιν 12 □ μιλ. εἶναι μεγάλη ἡφαίστειος νῆσος, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Ἡφαίστος βυθθεὶς ἐκ τοῦ Ὀλύμπου κατέπεσε καὶ στήσας τὸ χαλκεῖον κατεσκεύαζε τοὺς κεραυνοὺς τοῦ Διὸς. Τὸ δὲ ἡφαίστειον ὄρος αὐτῆς Μόσυχλος ὀνομαζόμενον κατέπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐχει δὲ καὶ ἄλλα ὄρη χαμηλὰ καὶ βραχώδη, κοιλάδας καρποφορωτάτας παρχγούσας σίτον, ἔλαιον, οἶνον, μέταξαν, σῦκα, μέλι, κηρίον κλ. πλὴν τούτων ἡ νῆσος ορημίζεται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὴν λεγομένην Λημνίαν γῆν, ἔχουσαν ἱαματικὴν ἐνέργειαν καὶ νῦν ἐτι χρησιμεύουσαν παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς ὡς ἀντιφάρμακον κατὰ τῶν δηλητηριάσεων ἐκ δηγμάτων τῶν φαρμακερῶν ὄρεων αὐτῆς. Καὶ ἡ μὲν νῆσος ἔχει 20 χιλ. κατοίκων Ἑλλήνων τῶν πλείστων, ἡ δὲ ἐμῶνυμος πρωτεύουσα αὐτῆς 3 χιλ. κατοίκων, ἐκαλεῖτο δὲ τὸ πάλαι Διπολις ὡς περιέχουσα δύο μόνον πόλεις, τὴν Μύριναν

(Παλαιόκαστρον) ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς καὶ παραλίας καὶ τὴν Ἑφραιστίαν κειμένην ἐν τῇ ΒΔ., ἔνθα νῦν κεῖται τὸ χωρίον Ῥαπανίδι.

§. 5. Κλίμα.

Τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας τὸ μὲν κλίμα εἶναι συγκερασμένον, ψυχρότερον μὲν εἰς τὰς βορρείους καὶ ὀρεινὰς χώρας, θερμότερον δὲ εἰς τὰς μεσημβρινὰς καὶ παραλίας. Τὸ δὲ ἔδαφος λίαν μὲν καρποφόρον εἰς τὰς πεδινὰς χώρας, ὀλιγώτερον δὲ εἰς τὰς ὀρεινὰς, εἶναι ὅμως παρημελημένη ἢ καλλιέργεια αὐτοῦ. Ἔχει δὲ κτηνοτροφίαν πλουσίαν καὶ ἄφθονον.

Προϊόντα.

Τὰ προϊόντα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας εἶναι πολλά, ποικίλα καὶ κάλλιστα, οἷον δημητριακοὶ καρποί, καπνὸς ἀριστος, μέταξα, οἶνος ἐξαιρετος, τυρόν, βούτυρον, ἔλαιον, μέλι, κηρίον, βάμβαξ, ὀπωρικά κάλλιστα καὶ ποικίλα καὶ πάντα ἐν γένει τὰ πρὸς συντήρησιν καὶ εὐζωίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτούμενα. Ἔχει δὲ καὶ μέταλλα πολύτιμα καὶ κοινὰ πολλά, πάντα ὅμως μένουσιν ἄχρηστα.

Κάτοικοι.

Πρὸ τοῦ Ῥωσσοτουρκικοῦ πολέμου περιεῖχεν ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία 17 περίπου ἑκατομμ. κατοίκων. Διὰ δὲ τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἀφηρεθήσαν δέκα περίπου ἑκατομμ. κατοίκων καὶ ὑπελείφθησαν μόνον 6—7 ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ ὑπὸ τὴν ἄμεσον κυριαρχίαν αὐτῆς. Τούτων δὲ οἱ μὲν περισσότεροι εἶναι Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, οἱ δὲ λοιποὶ Μωαμεθανοί, Ἑβραῖοι, Ἀρμένιοι, Φράγχοι καὶ Ἀθίγγανοι.

Πολίτευμα.

Πρότερον μὲν καθ' ὅλην τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν πλὴν τῆς Ῥωμουνίας, τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου, τὸ πολίτευμα ἦν ἀπόλυτος δεσποτικὴ μοναρχία. Μετὰ δὲ τὴν Συνθήκην τοῦ Βε-

ρολίνου ἐπεβλήθη εἰς τὸν Σουλτάνον ἡ εἰσαγωγή διοικητικῶν καὶ πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν Εὐρωπαϊκῆς ἐπιτροπῆς εἰς πάσας τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἔμειναν ὑπὸ τὴν ἄμεσον κυριαρχίαν ἢ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα εἰσέτι δὲν ἐπραγματοποιήθησαν, μένει ἄδηλος ἡ πολιτικὴ διαίρεσις καὶ διοργάνωσις τῶν χωρῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Στρατιωτικὴ δύναμις.

Μετὰ τὴν κολόβωσιν καὶ ἐλάττωσιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας εἰς τὸ ἥμισυ, οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι θὰ ἐλαττωθῇ καὶ ἡ δύναμις αὐτῆς. Πρότερον δὲ εἶχε 700,000 ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων 250,000 ἀπετέλουν τὸν μόνιμον στρατόν· ὁ δὲ στόλος αὐτῆς συνέκειτο ἐξ 115 ἀτμοκινήτων πλοίων μικρῶν καὶ μεγάλων, ἐν οἷς 30 περίπου θωρηκτά, καὶ ἐξ 60 ἰστιοφόρων μετὰ 3,000 πυροβόλων.

Ἐκπαίδευσις.

Κατὰ δὲ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν οἱ μὲν Μωαμεθανοὶ διατελοῦσιν ἐν νηπιώδει καταστάσει περιορισμένοι ὄντες εἰς τὰ θρηθρησκευτικά, τῶν δὲ Χριστιανῶν οἱ Ἑλληγες διατηροῦντες πλεῖστα εὐπαιδευτήρια ὑπερέχουσι τῶν λοιπῶν φύλων καθ' ὅλους τοὺς κλάδους.

ΤΜΗΜΑ Ε΄.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ἐκτ. 950 □ Κατ. 1,500,000 περίπου.

§. 1. Ὅρια.

Τὸ μικρὸν βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, τὸ μικρότατον πάντων τῶν βασιλείων τῆς Εὐρώπης, ἀποτελοῦν τὸ νότιον μέρος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου ὅρια ἔχει πρὸς βορρᾶν μὲν τὴν Θεσσαλίαν καὶ Ἡπειρον πρὸς δυσμὰς δὲ τὸ Ἰόνιον πέλαγος, πρὸς νότον τὸ Κρητικὸν πέλαγος καὶ πρὸς ἀνατολὰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

Φυσικὴ καὶ πολιτικὴ διαίρεσις αὐτοῦ.

Τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος φυσικῶς μὲν συνίσταται ἐκ τριῶν διακεκριμένων μερῶν, τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν ἐν τῷ Ἰονίῳ καὶ Αἰγαίῳ πελάγει διεσπαρμένων νήσων, πολιτικῶς δὲ διαίρεῖται εἰς 13 νομούς, εἰς 59 ἐπαρχίας καὶ εἰς 351 δήμους.

Θάλασσα καὶ πελάγη.

Τῆς περιγραφείσης ἤδη Μεσογείου θαλάσσης διακρίνονται πολλὰ πελάγη, χρησιμεύοντα εἰς ἀκριβέστερον προσδιορισμὸν τῶν διαφόρων μερῶν τῆς ξηρᾶς, τῶν ὁποίων τέσσαρα εἶναι τὰ περιβάλλοντα τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, τὸ Ἰόνιον πέλαγος ἀπὸ τοῦ πρὸς βορρᾶν τῆς Κερκύρας στενοῦ τοῦ Ὀτράνδου μέχρι τῆς νοτίου πλευρᾶς τῆς Πελοποννήσου ἐκτεινόμενον, τὸ Κρητικὸν πέλαγος πρὸς βορρᾶν τῆς Κρήτης καὶ νότον τῶν Κυκλάδων, τὸ Μυρτῶον μεταξὺ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων καὶ τὸ Αἰγαῖον μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀσιατικῆς Τουρκίας.

Κόλποι, λιμένες καὶ πορθμοί.

Ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ τοσοῦτον μικρᾷ χώρᾳ καὶ ἐκτάσει σχηματίζονται πόσον πολλοὶ κόλποι καὶ λιμένες ὅσοι ἐν τῷ μικρῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος.

1) Ὁ Ἀμβρακικὸς (τῆς Ἄρτης) μεταξὺ τῆς Ἠπείρου καὶ Ἀκαρνανίας.

2) Ὁ τῶν Πατρῶν καὶ Κορινθιακὸς κόλπος μεταξὺ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου.

3) Ὁ Κρισαῖος πρὸς νοτ. τῆς Ἀμφίσης ἐν τῇ βορρῆϊ πλευρᾷ αὐτοῦ.

4) Ὁ Κυπαρισσιακὸς ἐν τῇ Δ. παραλίᾳ τῆς Μεσσηνίας.

5) Ὁ Μεσσηνιακὸς ἐν τῇ ΝΔ. πλευρᾷ τῆς Πελοποννήσου.

6) Ὁ Λακωνικὸς ἐν τῇ νοτιωτάτῃ πλευρᾷ τῆς Πελοποννήσου.

7) Ὁ Ἀργολικὸς ἐν τῇ ΝΑ. πλευρᾷ τῆς Πελοποννήσου.

8) Ὁ Ἑρμιονικὸς (τῆς Ὑδρας) βορρῆϊότερον τοῦ προηγουμένου.

9) Ὁ Σαρωνικὸς μεταξὺ Πόρου, Αἰγίνης καὶ Σαλαμῖνος.

10) Ὁ Μαλιακὸς ἢ κόλπος τῆς Λαμίας μεταξὺ Φθιώτιδος καὶ Λοκρίδος.

11) Ὁ Εὐβοϊκὸς μεταξὺ Εὐβοίας καὶ Βοιωτίας καὶ

12) Ὁ Παγασσητικὸς (τοῦ Βώλου) μεταξὺ Φθιώτιδος καὶ Θεσσαλίας.

Λιμένες δὲ σχηματίζονται ἐκ ἐκάστω κόλπῳ, ἐνιαχοῦ περισσότεροι, ἀλλαχοῦ δὲ ὀλιγώτεροι, ἐπισημότεροι τῶν ὁποίων εἶναι·

1) Ὁ τῆς Πρεβέζης ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου.

2) Ὁ τῶν Πατρῶν ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου.

3) Ὁ τῶν Καλαμῶν ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου.

4) Ὁ τοῦ Γυθείου ἐν τῷ Λακωνικῷ κόλπῳ.

5) Ὁ τοῦ Νευπλίου ἐν τῷ Ἀργολικῷ κόλπῳ.

6) Ὁ τοῦ Πειραιῶς, Σαλαμῖνος καὶ Φαλήρου ἐν τῷ Σαρωνικῷ.

7) Ὁ τῆς Χαλκίδος ἐν τῷ Εὐβοϊκῷ κόλπῳ.

8) Ὁ τῆς Στυλίδος ἐν τῷ Μαλιακῷ κόλπῳ.

9) Ὁ τοῦ Βώλου ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Παγασσητικοῦ κόλπου.

10) Οἱ τῆς Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Ἑρμουπόλεως καὶ Καρύστου.

Και πορφυρούς δύο μόνον ἔχει ἡ Ἑλλάς, τὸν μεταξὺ τῶν δύο ἀκρωτηρίων Ῥίου καὶ Ἀντιρρίου ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν καὶ τὸν τοῦ Εὐρείου μεταξὺ τῆς Βοιωτίας σχηματίζόμενον παρὰ τῇ Χαλκίδι.

§. 2. Ὅρη.

Τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς ὄρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, εἰς ὄρη τῆς Πελοποννήσου καὶ εἰς ὄρη τῶν νήσων.

α) Τὰ μὲν ὄρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἶναι κλάδοι τῆς μεταξὺ Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου καθηκούσης σειρᾶς τοῦ Πίνδου, τοῦ ὁποίου πρῶτος εἶναι·

1) Ἡ Ὄθρυς (ἐκ τοῦ ὄφρυς ἢ ὄρθος) ἐκτεινομένη μεταξὺ τῆς Θεσσαλίας καὶ Φθιώτιδος, διασχίζεται εἰς δύο πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἀπετέλει πρότερον τὰ ὄρια τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας. Ἡ δὲ ὑψηλότερα κορυφὴ αὐτῆς φθάνουσα εἰς ὕψος 5000' καλεῖται Γούρα.

2) Ἡ Οἶτη (Κατακόθρα) δεύτερος κλάδος τοῦ Πίνδου ἐκτεινόμενος ΝΑ. τῆς Ὄθρυς παραλλήλως τῷ Σπερχεῖν μέχρι τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, ἐνθα σχηματίζονται τὰ περιώνυμα στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν ἔχοντα 60 βήματα πλάτος. Ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ τούτου, ἔχουσα ὕψος 6800', ἐκαλεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Πυρά, διότι ἐπ' αὐτῆς ἐκάθη ὁ Ἡρακλῆς.

3) Ὁ Τυμφορηστός (Βελοῦχι) ἔχων ὕψος 7600', ὁ Κόραξ 7300', ὁ Παρνασσός (Λιάκουρα) 8000', ὁ Ἑλικὼν 5600', ὁ Κιθαιρῶν 4600', ὁ Πάρνης (Ὁζία) 4600', τὸ Πεντελικὸν 3000', ὁ Ὑμητός (Τρελλὸς καὶ Τελοβοῦνι) 3500' καὶ τὸ Λαύριον ἔχον ὕψος 1200' ἀποτελοῦσι τὸν τρίτον κλάδον τοῦ Πίνδου πρὸς νότον, τὸ Οἶνειον ὄρος (Καρύδι) καὶ ἡ Γεράνεια 4500' ΝΑ τοῦ Κιθαιρῶνος μεταξὺ τῶν Μεγάρων καὶ τῆς Κορίνθου.

4) Ἡ σειρὰ τῶν ὀρέων τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ἀποτελεῖ τὸν τέταρτον κλάδον τοῦ Πίνδου καθήκοντα πρὸς δυσμὰς τοῦ ὁποίου αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ καλοῦνται Παναιτωλικὸν (Βιένα) 5300' καὶ Ἀράκυνθος (Ζυγός) 2500'.

6) Τὰ δὲ ὄρη τῆς Πελοποννήσου μηδεμίαν σχέσιν ἔχοντα μετὰ τῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀποτελοῦσιν ἰδιαίτερον σύστημα ὀρέων

τὰ ὅποια διαίρουνται 1) εἰς βύρρεια, 2) δυτικά, 3) κεντρικά καὶ 4) ἀνατολικά.

1) Βύρρεια.

Τὸ Παναχαϊκὸν (Βόδια) ἐκτεινόμενον ἐν τῇ βορραιοτάτῃ πλευρᾷ τῆς Ἀχαΐας μέχρι τῶν Πατρῶν ἔχει ὕψος 6400' ποδῶν. Τὰ Ἀροάνια ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τῆς Ἀχαΐας πρὸς ἀνατολὰς τῶν Καλαβρύτων ἐκτεινόμενα ἔχουσιν ὕψος 7800'. Ἡ Κυλλήνη (Ζύρια) τὸ ὑψηλότατον ὄρος τῆς Πελοποννήσου πρὸς ἀνατολὰς τῆς λίμνης Φενεοῦ ἐκτεινόμενον ἔχει ὕψος 7800'. Καὶ ὁ Ἐρύμανθος (Ὠλενος) πρὸς νότον τοῦ Παναχαϊκοῦ καὶ δυσμὰς τῆς Κυλλήνης, μεθ' ἧς συνέχεται, ἐν τοῖς ὄρεσις Ἀχαΐας καὶ Ἠλιδος ἔχει ὕψος 7300'.

2) Δυτικά.

Ὁ Σκόλλις (Σανδαμερί) ἐν τῇ ΒΔ. πλευρᾷ τῆς Ἠλιδος ἐκτεινόμενον ἔχει ὕψος 3500'. Ἡ Φολοή ΜΑ. τοῦ προηγούμενου ἐν τοῖς ὄρεσις τῆς Ἠλιδος τῆς Ἀρκαδίας ἐκτεινόμενον ἔχει ὕψος 3000' καὶ εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ Πηνειοῦ, Ἀλφειοῦ καὶ Αἰθόνας. Τὸ Λύκαιον (Τετράγιον) ὄρος ἐκτεινόμενον ἐν τοῖς ὄρεσις τῆς Μεσσηνίας καὶ Ἀρκαδίας ἔχει ὕψος 4800'. Ἡ Ἰθώμη (Βουλκίνο) 1300' καὶ τὸ Αἰγάλεον (Μάλι) 3500' ἀμφότερα ἐν τῇ ΝΔ. Μεσσηνίᾳ κείμενα.

3) Κεντρικά.

Τὸ Μαίναλον (Ἀΐδιν καὶ Κρέπα) ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἀρκαδίας κείμενον καὶ πρὸς νότον καθήκον ἔχει ὕψος 6200' καὶ τὸ Ταῦγετον (Ὀκταδάκτυλον) ἐκτεινόμενον ἐκ τῶν ὄρων τῆς Ἀρκαδίας καὶ διατέμνον τὴν Λακωνίαν ἀπολήγει εἰς τὸ Ταΐναρον ἀκρωτήριον ἔχον ὕψος 7500'.

4) Ἀνατολικά.

Τὸ Λύρκειον ὄρος εἶναι τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἀνατολικῆς σειρᾶς τῶν ὄρων τῆς Πελοποννήσου ἀνυψούμενον μετὰ τῆς Ἀρ-

καδίας καὶ τῆς Ἀργολίδος εἰς ὕψος 5500'. το Ἀρτεμίσιον ΝΑ. τοῦ προηγουμένου ἐκτεινόμενον ἐν τῇ Ἀργολίδι ἀποτελεῖ τὸ δεύ-
τερον μέρος τῆς σειρᾶς καὶ ἔχει ὕψος 5800'. Τὸ Παρθένιον πρὸς
νότον τοῦ προηγουμένου καθήκον μεταξὺ τῆς Τεγέας, τῆς Μαν-
τηνεῖας καὶ τοῦ Ἀργους ἔχει ὕψος 6200'. Καὶ ὁ Πάρνων (ἄγιος
Πέτρος) κατὰ μῆκος ἐξ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν διατέμνων τὴν
Λακωνίαν ἔχει ὕψος 6300'.

Καὶ τὰ ὄρη τῶν νήσων εἶναι μικρά, χαμηλὰ καὶ ἀσήμαντα ὡς
πρὸς τὰ τῆς ξηρᾶς, τῶν ὁποίων ἐπισημότερα εἶναι τὰ ἀκόλουθα·

1) Ἐν Κερκύρᾳ ἡ Ἰστονὴ ἐκτεινομένη κατὰ μῆκος ἐξ Α. πρὸς
Ν. καὶ διατέμνουσα τὴν νῆσον εἰς δύο μέρη, ἀνατολικὸν καὶ δυ-
τικὸν σχηματίζει ἐν τῇ παραλίᾳ τέσσαρα ἀκρωτήρια, τὴν Κασ-
σιόπην ἐν τῇ ΒΑ. παραλίᾳ, τὸ Φαλακρὸν (Σιδάβι) ἐν τῇ ΒΔ. πα-
ραλίᾳ, τὸ Ἀμφίπαγον (Μπιάνκο) ἐν τῇ μεσημβρινῇ παραλίᾳ καὶ
τὴν Λευκίμνην (Λεχίνο) ἐν τῇ ΜΑ. παραλίᾳ.

2) Ἐν Κεφαλληνίᾳ ὁ Αἴνος (Μεγαλοδότι) ἐκτεινόμενος ἐν τῇ
μεσημβρινῇ πλευρᾷ καὶ ἔχων ὕψος 3500', καὶ ἡ Βαία μικρὸν καὶ
ἀσήμαντον.

3) Ἐν Κρήτῃ μία σειρά ὄρεων ὑπάρχει διατέμνουσα τὴν νῆσον
κατὰ μῆκος καὶ τέσσαρα ὀνόματα φέρουσα, οἷον τὰ Λευκὰ ὄρη
πρὸς Δ. (8100'), τὴν Ἰῶν ἐν τῷ μέσῳ (8000'), τὸ Ἀργαῖον
(7500'), καὶ τὸ Δικταῖον, τὰ ὁποῖα περιεγράφησαν ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

4) Ἡ Νάξος ἐν μόνον ὄρος ἔχει τὸ Δρίον (Ζιά) (3200'). Ἡ
Πάρος τὴν Μάρπησσαν (2500') περίφημον διὰ τὰ λατομεῖα τοῦ
μαρμάρου καὶ ἡ Εὐβοία τὴν Ὀχὴν (5300') ἐν τῇ Μ. πλευρᾷ, τὸ
Τελέθριον ὄρος ἐν τῇ Β. πλευρᾷ καὶ τὴν Δίρφην 5000' ἐν τῇ Β.
πλευρᾷ.

Ἀκρωτήρια.

Ἡ Ἑλλάς ἐκ τριῶν μερῶν ὑπὸ θαλάσσης περιβαλλομένη εὐ-
κολπος καὶ εὐλίμενος γενομένη διὰ τῶν εἰς τὴν θάλασσαν καθη-
κόντων ἄκρων τῶν ὄρεων, πολυάριθμα ἔχει καὶ ἀκρωτήρια, συντε-
λοῦντα εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν κόλπων, τὰ ἐπισημότερα τῶν
ὁποίων εἶναι τὰ ἀκόλουθα·

1) Τὸ Ἀκτιον (Πούντα) ἐκτεινόμενον ἐν τῇ βορραιοτάτῃ ἄκρᾳ τῆς Ἀκαρνανίας εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ Ἀμβραχικοῦ κόλπου ἐπίσημον διὰ τὴν περὶ αὐτὸ γενομένην ναυμαχίαν καὶ νίκην τοῦ Αὐγούστου κατὰ τοῦ Ἀντωνίου τῷ 30 π. Χ.

2) Ὁ Ἀραξος (Καλογραία καὶ Παπᾶ) ἄκρωτήριον κείμενον ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν.

3) Τὸ Ῥίον (Κάστρον τῆς Ῥούμελης) καὶ τὸ Ἀντίρριον (Κάστρον τῆς Μωριᾶς) κείμενα ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ ἀποτελοῦντα τὸν ὁμώνυμον πορθμὸν.

4) Ὁ Χελωνάτας (Γλαρέντσας) τῆς Ἡλίδος ἐν τῇ δυτικωτάτῃ ἄκρᾳ τῆς Πελοποννήσου.

5) Ὁ Ἰγθύς (Κατάκωλον) νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου παρὰ τῇ ἐκβολῇ τοῦ Ἀλφειοῦ.

6) Ὁ Πλαταμῶδης (Πλατανῶδες) ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τῆς Μεσσηνίας.

7) Τὸ Κορυφᾶσιον (Παλαιὸ Ἀβαρίο) ἐν Μεσσηνίᾳ ἀπέναντι τῆς Α. ἄκρας τῆς νήσου Σφακτηρίας.

8) Ὁ Ἀκρίτας (Ἀκρίτα) ἐν τῇ νοτιωτάτῃ ἄκρᾳ τῆς Μεσσηνίας.

9) Τὸ Ταίναρον (Ματαπᾶς) ἄκρωτήριον τῆς Μάνης τὸ νοτιώτατον ἄκρον τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου καὶ τῆς Εὐρώπης.

10) Ὁ Μαλέας (Μαλέα) ἐν τῇ ΜΑ. ἄκρᾳ τῆς Λακωνίας καὶ Πελοποννήσου ἐπικίνδυνον τοῖς ναυτιλλομένοις ἕνεκα τῶν πνεύτων ἐναντίων ἀνέμων.

11) Τὸ Σκύλαιον (Σκύλι) ἐν τῇ ΝΑ. ἄκρᾳ τῆς Ἀργολίδος.

12) Τὸ Σούνιον (Κάβο Κολόνα) ἐν τῇ μεσημβρινῇ ἄκρᾳ τῆς Ἀττικῆς περίφημον διὰ τὸν ναὸν τῆς Σουνιάδος Ἀθηνᾶς, τοῦ ὁποίου ἐρείπια καὶ νῦν ἔτι σώζονται.

13) Ἡ Κωλιὰς (Βάρι) ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τῆς Ἀττικῆς.

14) Ἡ Γεραιστός (Μανδύλι) ἄκρωτήριον κείμενον ἐν τῇ νοτιωτάτῃ ἄκρᾳ τῆς Εὐβοίας.

15) Ὁ Καφηρεὺς (Καθοδόρος) ἐν τῇ ΝΑ. ἄκρᾳ τῆς Εὐβοίας κείμενον καὶ ἐπικίνδυνον τοῖς ναυτιλλομένοις ὄν.

16) Τὸ Ἀρτεμίσιον (Συλογῶρι) ἐν τῇ ΒΑ. ἄκρᾳ τῆς Εὐβοίας πρὸς νότον τῆς Σκιάθου.

§. 3. Ἰσθμοί.

Εἷς καὶ μόνος ἰσθμὸς ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι καὶ τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ, ὃν οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν κατ' ἐξοχὴν Ἰσθμόν, ὁ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου, συνδέων τὴν Στερεάν Ἑλλάδα μετὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ χωρίζων τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ἀπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ. Τὸν Ἰσθμόν τοῦτον ἔχοντα πλάτος 40 σταδ. ἤτοι 1 $\frac{1}{2}$ ὥρας ἐξάκις ἀπεπειράθησαν νὰ διορύξωσι καὶ μεταβάλωσιν εἰς πορθμόν ὁ Περίανδρος, ὁ Δημήτριος Πολιορκητής, ὁ Ἰούλιος Καίσαρ, ὁ Καλιγούλας, ὁ Νέρων καὶ ὁ Ἡρώδης ὁ Ἀπτικὸς, ἀλλὰ πάντες ἀπέτυχον. Ὑπολείπεται δὲ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ διόρυξις αὐτοῦ.

Πεδιάδες.

Ἡ Ἑλλὰς διατεμενομένη ὑπὸ πολλῶν ὀρέων, δὲν ἔχει οὔτε πολλὰς οὔτε μεγάλας πεδιάδας, ὥς ἄλλαι χώραι τῆς Χερσονήσου· αἱ δὲ ἐπισημότεραι τῶν ὑπαρχουσῶν εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

1) Ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι ἡ Λαμιακὴ, ἡ Ἀκαρνανικὴ, ἡ Ναυπακτικὴ, ἡ Αἰτωλικὴ, ἡ Λεβαδικὴ, ἡ Μαγαθωνικὴ, ἡ Πλαταικὴ, ἡ Θηβαϊκὴ καὶ ἡ Ἀθηναϊκὴ.

2) Ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἡ Ἀργολικὴ, ἡ Κορινθιακὴ, ἡ τοῦ Αἰγίου, ἡ τῆς Τεγέας, ἡ τῆς Μεγαλοπόλεως, ἡ Μεσσηνιακὴ καὶ ἡ Λακωνικὴ.

Χερσόνησοι.

Τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον περιέχει δύο μεγάλας χερσονήσους καὶ τέσσαρας μικράς, αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται ἐκ τῆς δευτέρας τῶν μεγάλων.

Ἡ μὲν πρώτη μεγάλη Χερσόνησος ἀποτελεῖται ἐξ ὅλου τοῦ βασιλείου, πλὴν τῶν νήσων, ἤτοι ἀπὸ τῆς γραμμῆς τῶν ὀρίων μέχρι τοῦ Ταινάρου καὶ αὕτη εἶναι ἡ καθολικὴ Χερσόνησος.

Ἡ δὲ δευτέρα ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἥτις δικαίως ὀνομάζεται καὶ Χερσόνησος τῆς Χερσονήσου ὡς ἀποτελοῦσα τὸ ἥμισυ νότιον μέρος τῆς καθολικῆς Χερσονήσου.

Καὶ αἱ λοιπαὶ τέσσαρες δύνανται νὰ ἐνομασθῶσιν ὑποχερσόνησιν ὡς ἀποτελοῦσαι μέρη τῆς Χερσονήσου ἥτοι τῆς Πελοποννήσου· αὗται δὲ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

1) Ἡ Μεσσηνιακὴ μεταξὺ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ τοῦ ὁμιονόμου κόλπου σχηματιζομένη ἐν τῇ ΝΑ. πλευρᾷ.

2) Ἡ μεταξὺ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ τοῦ Λακωνικοῦ σχηματιζομένη.

3) Ἡ Λακωνικὴ μεταξὺ τοῦ Λακωνικοῦ καὶ Ἀργολικοῦ κόλπου.

4) Ἡ Ἀργολικὴ μεταξὺ τοῦ Ἀργολικοῦ καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου.

Καὶ ἡ τῆς Ἀττικῆς μεταξὺ τοῦ Σαρωνικοῦ, Εὐβοϊκοῦ καὶ Μαλιακοῦ κόλπου σχηματιζομένη ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Περὶ δὲ τῶν νήσων τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος κατωτέρω γίνεταί λόγος.

§. 4. Ποταμοί.

Οἱ ποταμοὶ τοῦ μικροῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου παραβαλλόμενοι πρὸς τοὺς ποταμοὺς τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου εἶναι πολὺ μικρότεροι, ἔχοντες ὀλίγα ὕδατα, πολλαχοῦ δὲ χειμάρροι καὶ βραχύτεροι ὡς διατρέχοντες μικρὰν τοπικὴν ἐκτασιν καὶ ἐκβάλλοντες ἀμέσως εἰς τὴν πανταχόθεν πλην τῆς βορραιοῦ πλευρᾶς περικυκλοῦσαν αὐτὴ θάλασσαν· οἱ δὲ κυριώτεροι αὐτῶν εἶναι οἱ ἀκόλουθοι·

Ἐν Στερεᾷ Ἑλλάδι

1) Ὁ Ἀχελῷος (Ἀσπροπόταμον) πηγάζων ἐκ τῆς Δ. ὑπορείας τοῦ Πίνδου καὶ διερχόμενος μεταξὺ τῆς Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος καὶ εἶναι ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Ἑλλάδος.

2) Ὁ Εὐνῆος (Φιδάρις) πηγάζων ἐκ τοῦ Κόρακος καὶ διερχόμενος τὴν Αἰτωλίαν ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον πλησίον τοῦ Ἀντιρρίου.

3) Ὁ Σπερχειὸς (Ἀλαμάννα) πηγάζων ἐκ τοῦ Τυμφρηστοῦ, διερχόμενος τὴν Φθιώτιδα καὶ δεχόμενος τοὺς παραποτάμους, τὸν

Ἰναχον (Βίστριτσα), τὸν Δύραν (Γοῦρκον), τὸν Μέλαν (Μαυρονέρι) καὶ τὸν Ἀσωπὸν (Καρβουνάρια) ἐκβάλλει εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον πλησίον τῆς Ἀντικυύρας πρὸς Ν. τῆς Λαμίας.

4) Ὁ Κηφισὸς τῆς Φωκίδος (ποτάμι τοῦ Δαδίου καὶ Μαυρονέρι) πηγάζων ἐκ τῆς Β. ὑπηρείας τοῦ Παρνασσοῦ καὶ διερχόμενος τὴν Φωκίδα, Βοιωτίαν καὶ τὴν Κωπαΐδα λίμνην ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον.

5) Ὁ Κηφισὸς τῆς Ἀττικῆς πηγάζων ἐκ τῆς ΜΑ. ὑπηρείας τοῦ Βριλησσοῦ πλησίον τῆς Κηφισίας, ἀρδεύει τὴν πεδιάδα τῶν Ἀθηναίων πρὸς δυσμάς, καὶ τὸν μὲν χειμῶνα ἐκβάλλει εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον παρὰ τὴν Ἐλευσίνα, τὸ δὲ θέρος διανέμεται εἰς ἄρδευσιν τῶν κήπων τοῦ ἐλαιῶνος.

6) Ὁ Ἰλισσὸς ποταμὸς πηγάζων ἐκ τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ δεχόμενος τὸν Ἡριδανόν, πηγάζοντα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὄρους παρὰ τὴν Καισαριανήν, καὶ τὴν περιώνυμον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐννεάκρουνον καὶ δωδεκάκρουνον καλουμένην Καλλιρρόην πρὸς νότον τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, χάνεται ὥς χειμάρρος ἐν τῇ πεδιάδι τῶν Ἀθηναίων.

Ἐν Πελοποννήσῳ.

7) Ὁ Ἀλφειὸς (Ῥουφιάς) ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Πελοποννήσου πηγάζων ἐξ ἀνατολῶν τῆς Μεγαλοουπόλεως, διέρχεται τὴν Ἀρκადίαν καὶ Ὀλυμπίαν καὶ πολλοὺς παραποτάμους δεχόμενος ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.

8) Ὁ Πάμισσος (Πέρνατσα) ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Μεσσηνίας πηγάζων ἐκ τοῦ Δυκαίου (Τετραγίου) ὄρους καὶ πολλοὺς παραποτάμους δεχόμενος, ἐκβάλλει εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, ἐνθα περὶ τὴν τὴν ἐκβολὴν ὀνομάζεται Διπόταμον.

9) Ὁ Εὐρώτας (Βασιλοπόταμον) ποταμὸς τῆς Λακωνίας πηγάζων ἐκ τῆς ἀνατολικῆς ὑπηρείας τοῦ Ταϋγέτου καὶ διερχόμενος ἀνατολικῶς τῆς Σπάρτης διὰ στενῆς καὶ εὐφόρου κοιλάδος ἐκβάλλει εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον, ὅπου καλεῖται Ἴρις.

10) Ὁ Κρᾶθις (Ἀκράτας) ποταμὸς πηγάζων ἐκ τοῦ ὀμωνύμου ὄρους τῆς Ἀρκαδίας καὶ διερχόμενος τὴν Ἀχαΐαν ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

14) Ὁ Πηνειὸς (Γαστοῦνι) ποταμὸς τῆς Ἡλίδος πηγάζων ἐκ τῆς Φολόης καὶ διερχόμενος τὴν Ἡλίδα ἐξ Α. πρὸς Δ. ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος πρὸς Β. τοῦ Χελωνάτου.

Λίμναι.

Καὶ λίμνας ἔχει μικράς καὶ ἀσημάντους πλὴν τῆς Κωπαίδος τὸ βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἐν Τουρκίᾳ τὰς ἐξῆς·

Ἐν Στερεᾷ Ἑλλάδι.

1) Ἡ Κωπαῖς (Τοπόλια καὶ λίμνη ἀπλῶς) ἡ μεγίστη πασῶν τῶν λιμνῶν τοῦ βασιλείου κειμένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς Βοιωτίας, σχηματίζεται ἐκ τῶν ὑδάτων τοῦ Φωκικοῦ Κηφισσοῦ καὶ ἄλλων μικρῶν ποταμῶν, εἰσβαλλόντων εἰς αὐτήν, καὶ ἔχει ἑκτασιν διάφορον, τὸν μὲν χειμῶνα μεγαλητέραν, τὸ δὲ θέρος μικροτέραν, τὴν ὁποίαν οἱ ἀρχαῖοι ἀνεβίβαζον εἰς 380 στάδια. Αὕτη ἐφημιζέτο τὸ πάλαι διὰ τοὺς καλάμους, διὰ τὸν σχοῖνον καὶ διὰ τοὺς παχεῖς ἐγγέλεις. Τὴν ἀποξήρανσιν τῆς λίμνης ἀποφασίσας Ἀλέξανδρος ὁ μέγας, ἀνέθηκεν εἰς τὸν Χαλκιδικέα Κράτην, τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ ὁποίου ἐματαιώσαν αἱ ἐριδες τῶν Βοιωτικῶν πόλεων.

Πρὸς ἀνατολὰς τῆς Κωπαίδος ὑπάρχουσι καὶ δύο ἄλλαι μικραὶ λίμναι ἧτοι ἡ Ὑλικὴ καὶ Τροφία.

2) Ἡ Ὑλικὴ (λίμνη τῶν Θηβῶν) κειμένη ΜΑ. τῆς Κωπαίδος, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ Φοινικίου ὄρους, σχηματίζεται ἐκ τῶν ὑδάτων πολλῶν ποταμῶν καὶ ὑπογείως συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Κωπαίδος.

3) Ἡ Τροφία (Παραλίμνη) ΒΑ. τῆς Ὑλικῆς κειμένη καὶ δι' ὁρεινοῦ κλάδου χωριζομένη ἀπ' αὐτῆς, πανταχόθεν ὑπὸ ὀρέων περικυκλοῦται, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ μικροὶ ποταμοὶ κατέρχονται εἰς αὐτήν καὶ ἔχει μῆκος μὲν 2 ὥρων, πλάτος δὲ $\frac{1}{2}$ συγκοινωνοῦσα ὑπογείως μετὰ τῆς Ὑλικῆς καὶ Κωπαίδος.

4) Ἡ Τριχωνὶς (Βραχῶρι) κειμένη ἐν Αἰτωλίᾳ πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀρακίνθου ὄρους, συνέχεται μετ' ἄλλης μικροτέρας λίμνης, πρὸς δυσμὰς ἐκτεινομένης, ἣτις πρότερον μὲν ἐκαλεῖτο Ὑρία λί-

μνη, ὕστερον δὲ ὠνομάσθη Λυσιμάχεια, λαβοῦσα τὸ ὄνομα παρὰ κειμένης πόλεως, κτισθείσης ὑπὸ Λυσιμάχου βασιλέως τῆς Μακεδονίας τῷ 287—281 π. Χ. ἐν καιρῷ δὲ πολυουμβρίας ἀμφοτέραι αἱ λίμναι ἀποτελοῦσι μίαν καὶ μόνην ἐπιμήκη.

5) Πρὸς νότον ταύτης ὑπῆρχον τὸ πάλαι δύο ἐλώδεις λίμναι ἐν τῇ Β. παραλίᾳ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν, τῶν ὁποίων ἡ μὲν δυτικὴ ἐκαλεῖτο Κυνία (Ἀνατολικὴ) ἔχουσα μῆκος μὲν 60 στάδια, πλάτος δὲ 40 καὶ συνεχομένη μετὰ τῆς θαλάσσης.

6) Ἡ δὲ ἀνατολικὴ ὠνομάζετο Οὐρία (λίμνη τοῦ Μεσολογγίου) μεγαλητέρα τῆς προηγουμένης οὕτα· νῦν δὲ ἀμφοτέραι συνεχόμεναι μετὰ τῆς θαλάσσης ἀποτελοῦσι μίαν μεγάλην ἐλώδη λίμνην ἔχουσαν ἐν μέσῳ πολλὰ νησίδια καὶ εἰσχωροῦσαν πρὸς βορρᾶν εἰς τὴν Αἰτωλίαν.

7) Ἡ Μελίτη (Τρίκαρδο) λίμνη κειμένη ἐν τῇ νοτίῳ παραλίᾳ τῆς Ἀκαρνανίας πρὸς δυσμὰς τῆς προηγουμένης. ἔχει μῆκος μὲν 1 1/2 ὥρας, πλάτος δὲ 1 ὥρας καὶ εἶναι ἄσχετος μετὰ τῆς θαλάσσης.

8) Ἡ λιμνοθάλασσα Μυρτούντιον (Βουλγᾶρα) κειμένη ἐν τῇ ΒΔ. πλευρᾷ τῆς Ἀκαρνανίας πλησίον τῆς Βονίτσης εἶναι μικρὰ καὶ ἀσήμεντος.

9) Ἡ λίμνη Ἀμβρακία (Βάλτος) κειμένη πρὸς ἀνατολὰς τῆς προηγουμένης πλησίον τοῦ Κραθασαρά εἶναι ἐπιμήκης καὶ μεγαλητέρα ἐκείνης.

10) Ἡ λίμνη Ὀζηροῦ ἀνώνυμος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ Σλαβικὸν ὄνομα φέρουσα, κεῖται πρὸς νότον τῆς προηγουμένης πλησίον τοῦ δεξιῆς ὄχθης τοῦ Ἀχελώου ποταμοῦ καὶ εἶναι πολὺ μικροτέρα.

Ἐν Πελοποννήσῳ.

Ἡ Πελοπόννησος περιέχει καὶ ὀλιγωτέρας καὶ μικροτέρας λίμνας τῆς Στερεᾶς· αὗται δὲ εἶναι αἱ ἐξῆς·

11) Ἡ Φενεὸς κειμένη πρὸς νότον τῶν Ἀρσανίων ὀρέων καὶ τῆς Κυλλήνης μετὰ τῇ Ἀχαΐας, Ἀρκαδίας καὶ Ἀργολίδος ἐν τῇ Κορινθίᾳ εἶναι ἡ μεγαλητέρα λίμνη τῆς Πελοποννήσου.

12) Ἡ Στυμφαλὶς (Ζάρακα) λίμνη πρὸς ἀνατολὰς τῆς Φενεοῦ

κειμένη ὑπὸ τὸ ὄρος Κυλλήνην εἶναι μικροτέρα μὲν ἐκείνης, ἐπίσημος ὅμως ἐν τῇ μυθολογίᾳ διὰ τὰς Στυμφαλίδας ὄρνιθας, τὰς ὁποίας ἐφόνευσεν ὁ Ἡρακλῆς.

13) Ἡ Λέρνη (Μολίνη) λίμνη κειμένη ἐν Ἀργολίδι πρὸς νότον τοῦ Ἀργους, ἦν ἐπίσημος διὰ τὴν Λερναίαν Ὕδραν, τὴν ὁποίαν ἐφόνευσεν ὁ Ἡρακλῆς.

14) Καὶ ἡ Δίνη (Ἀνάβοιο) μικρὰ καὶ ἀσήμαντος λίμνη κειμένη ἐν Ἀργολίδι.

ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ.

Ἐκτ. 370 □ μιλ. Κατ. 400,000 περίπου.

Τὸ πρῶτον καὶ ἐπιστημώτατον τῶν τριῶν συστατικῶν μερῶν τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἡ Στερεὰ Ἑλλάς, ἣτις καὶ ἰδίως Ἑλλάς ὀνομάζεται, διαιρεῖται εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν Στερεάν Ἑλλάδα, καὶ περιλαμβάνει τρεῖς νομούς, τὸν τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας πρὸς Α. ἐπιστημώτερον, τὸν τῆς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος πρὸς Β. καὶ τὸν τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας πρὸς Δ. μετὰ 15 ἐπαρχιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ.

ΝΟΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΒΟΙΩΤΙΑΣ.

Ἐκτ. 120 □ μιλ. Κατ. 150,000.

Ὁ νομὸς οὗτος περιλαμβάνει πέντε ἐπαρχίας, τὴν τῆς Ἀττικῆς, τῆς Αἰγίνης, τῆς Μεγαρίδος, τῶν Θηβῶν καὶ τῆς Λεβαθείας.

1) Ἡ Ἀττικὴ (90,000 κατ. περίπου, 480,000 τὸ πάλαι) ἀποτελοῦσα τὸ ΝΑ. μέρος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ φύσει ὄρεινὴ, ἀνυδροῦς καὶ ξηρὰ οὖσα, ἔχει ὄρη μὲν διατέμνοντα αὐτὴν τὸν Πάρνηθα, τὸ Πεντελικόν, τὸν Ὑμηττὸν καὶ τὸ Λαύριον, ἀκρωτήριον δὲ τὸ Σούνιον, πεδιάδας τὴν τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Ἐλευσίνας, καὶ ποταμούς τοὺς δύο χειμάρρους τὸν Κηφισὸν καὶ Ἴλισσόν.

Πόλεις δὲ κωμοπόλεις καὶ τόποι ἐπίσημοι αὐτῆς εἶναι·

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ (50,000 κατ.) ἡ μητρόπολις τοῦ κράτους, ἡ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν μέσῳ τῆς πεδιάδος μεταξὺ τῶν δύο ἐπισήμων λόφων τῆς ἀκροπόλεως πρὸς Ν. καὶ τοῦ Λυκαβητοῦ πρὸς Β. καὶ μεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν τοῦ Ἰλισσοῦ πρὸς Α. καὶ τοῦ Κηφισοῦ πρὸς Δ. καὶ περιοριζομένη πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τῆς Πεντέλης, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Ὑμηττοῦ, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Αἰγάλεω, τοῦ Κορυδαλοῦ καὶ τοῦ Ποικίλου ὑπῆρξεν ἡ μήτηρ τῶν φώτων, ἡ ἐστία τῆς σοφίας, ἡ ἔδρα τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ ἡ ἐνδοξοτάτη πόλις τοῦ ἀρχαίου κόσμου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ κόσμου συνέρρεον ἄνδρες πρὸς σπουδὴν καὶ διδασκαλίαν.

Ἡ πόλις αὕτη τὸ πάλαι περιέχουσα 10,000 οἰκίας καὶ 180,000 κατοίκων συνίστατο ἐκ τριῶν μερῶν, ἐκ τῆς ἀκροπόλεως ἡ ἄνω πόλεως πρότερον Κεκροπίας καλουμένης, ἐκ τῆς κάτω καὶ ἰδίως πόλεως κειμένης περὶ τὴν ἀκρόπολιν καὶ ὀνομαζομένης Ἀστὺ καὶ ἐκ τῶν διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν συνδεομένων λιμένων αὐτῆς, ἧτοι τοῦ Πειραιῶς, τῆς Μουνυχίας καὶ τοῦ Φαλήρου, καὶ κατεκοσμεῖτο ὑπὸ πλείστων καλλιτεχνικῶν μνημείων καὶ ἐπιστημονικῶν ἀριστουργημάτων.

Τούτων δὲ τὰ ἐπισημότερα περιωθέντα λείψανα εἶναι ἐν μὲν τῇ Ἀκροπόλει τὰ λαμπρὰ προπύλαια ἐν τῇ εἰσόδῳ, ὁ ναὸς τῆς Ἀπτερου νίκης μετὰ τὰ προπύλαια δεξιόθεν, ὁ Παρθενὼν ἐν τῇ μέσῳ, τὸ Ἐρεχθεῖον πρὸς βορρᾶν καὶ ἄλλοι μικρότεροι ναοὶ πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἀρτέμιδος ἰδρυθέντες. Ἐν δὲ τῇ κάτω πόλει, ἧτις ἦν πλήρης μνημείων, ὁ μέγιστος ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς παρὰ τὸν Ἰλισσόν, τοῦ ὁποῦ 16 στήλαι σώζονται, ὁ ναὸς τοῦ Θησεῦς πρὸς Δ. τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, χωροῦν 6,000 θεατάς, τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν πρὸς Ν., τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους, ὁ ναὸς τοῦ Αἰόλου, τὸ Παναθηναϊκὸν στάδιον, ἡ πύλη τῆς Ἀγορᾶς, τὸ ἀρχαῖον νεκροταφεῖον καὶ ἄλλα τινά.

Νέα δὲ ἐπίσημα οἰκοδομήματα, φιλανθρωπικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ

κοσμοῦντα τὸν πόλιν εἶναι τὰ βασίλεια μετὰ τοῦ βασιλικοῦ κήπου, τὸ Πανεπιστήμιον μετὰ τῆς ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, ἡ Ἀκαδημία τοῦ Σίνα, τὸ ἀστεροσκοπεῖον αὐτοῦ, τὸ Ἀμαλίειον ὀφθαλμιατρεῖον, τὸ ὀρφανοτροφεῖον τῶν θηλέων καὶ τὸ τῶν ἀρρένων τοῦ Χαζῆ Κώστα, τὸ νηπιακὸν ὀρφανοτροφεῖον, τὸ φυσιογραφικὸν μουσεῖον, τὰ δύο νοσοκομεῖα πολιτικὸν καὶ στρατιωτικόν, τὸ Ἀρσάκειον Παρθενάγωγεῖον, τὸ Βαρβάκειον λύκειον, ἡ Ῥιζάρειος σχολή, τὸ πτωχοκομεῖον, τὸ Ὠδεῖον, τὸ Στουρνάρειον Πολυτεχνεῖον, τὸ Μουσεῖον, ὁ ναὸς τῆς Μητροπόλεως, ὁ ναὸς τῶν Δυτικῶν, τὸ ἀνεγειρόμενον Ζάπειον, τὸ νέον θέατρον, ἡ μεγίστη πασῶν οἰκία τοῦ Μετᾶ ἐξέχουσα ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως καὶ πολλὰ ἄλλα λαμπρὰ ἰδιωτικὰ οἰκοδομήματα κατακοσμοῦντα καὶ λαμπρύνοντα τὴν πόλιν· ἐκπαίδευτηρίων δὲ δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἀρρένων καὶ θηλέων μικρῶν καὶ μεγάλων τοσαύτην πληθύν ἔχουσιν αἱ νέαι Ἀθῆναι ὥστε διακαίως δύνανται νὰ ὀνομασθῶσιν μέγα Παιδιδιακτῆριον καὶ ἐκπαίδευτῆριον τοῦ Πανελληνίου.

Ἡ νέα πόλις τοιαύτη οὖσα, ἔχει ὁδοὺς καλὰς, ὥραιας πλατείας, περιπάτους καὶ ἐξοχὰς λαμπρὰς καὶ τερπνὰς διὰ τὸ θέρος τὴν Κηφισσίαν, τὸ Ἀμαρούσιον, τὰ Πατήσια καὶ τὸ Φάληρον μικρὸν ἀπέχοντα τῆς πόλεως.

Πειραιεύς.

Τῶν τριῶν λιμένων τῆς πόλεως, τοῦ Φαλήρου τῆς Μουνυχίας, καὶ τοῦ Πειραιῶς, ἐπισημότατος καὶ μέγιστος εἶναι ὁ Πειραιεύς, συνεχόμενος διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν μετὰ τῆς πόλεως, ὅστις τὸ πάλαι διηρεῖτο εἰς τρεῖς μικροὺς κλειστοὺς λιμένας, τὸν τῆς Ζέας ἐν τῇ εἰσόδῳ, τὸ Ἀφροδίσιον ἐν τῷ μέσῳ καὶ τὸν τοῦ Κανθάρου πρὸς δυσμὰς.

Ὡς τὸ πάλαι δὲ ὁ δῆμος καὶ ἡ πόλις τοῦ Πειραιῶς ἤκμαζεν ἔχουσα μέγα ἐμπόριον, πολλὰ καὶ καλὰ δημόσια καταστήματα, οἷον σιταποθήκην, σκευοθήκην, ὀπλοθήκην, θέατρον καὶ διαφόρους ναοὺς, οὕτω καὶ ἡ νέα πόλις ἐκ μικρῶν ὀρμωμένῃ, διὰ τῆς δραστηριότητος καὶ ἱκατότητος τῶν πολλαχόθεν ἐγκατασταθέντων

κατοίκων μεγάλως προήχθη ἐντὸς ὀλίγου χρόνου κοινωνοῦσα μετὰ τῆς πρωτεύουσας διὰ σιδηροδρόμου.

Ὁ Πειραιεὺς ἀριθμῶν 15 χιλ. κατοίκων ἔχει οἰκίας καλὰς, ἰσθμίου εὐρείας, μεγάλας πλατείας, καλοὺς περιπάτους, λουτρὰ πολλὰ, ἐκπαιδευτικὰ, φιланθρωπικὰ, ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ καταστήματα καὶ ἐργοστάσια ἥτοι γυμνάσιον, ἑλληνικὸν σχολεῖον, παρθεναγωγεῖον καὶ ἰδιωτικὰ δημοτικὰ σχολεῖα, στρατιωτικὴν σχολὴν, νοσοκομεῖον, πτωχοκομεῖον, χρηματιστήριον μετὰ βιβλιοθήκης, ἐργοστάσια μετάξης, χυτήρια σιδήρου, νηματοποιεῖα, πανοποιεῖα, καθελοποιεῖα, ὑελουργεῖα, ἀγγειοπλαστεῖον κτλ.

Αἱ Ἀχαρναὶ (νῦν Μενίδι) κείμεναι πρὸς Β. τῶν Ἀθηνῶν, ἦν ὁ μέγιστος καὶ πολυπληθέστατος δῆμος τῆς Ἀττικῆς 3,000 ὀπλίτας χρητήσας ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ. Νῦν δὲ εἶναι χωρίον ἔχον 2,000 κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ πολλὰ ἀρχαῖα εἰσέπια τῆς ἀρχαίας πόλεως διατηροῦν.

Ἡ Δεκέλεια (Τατόγι) κειμένη ΒΑ τῶν Ἀχαρνῶν εἰς τὰς ὑπορείας τοῦ Πάρνηθος, τὸ μὲν πάλαι ἐπίσημος ἦν, διότι οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπεράνω αὐτῆς ἐστρατοπέδευον τῷ 19 ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου· νῦν δὲ εἶναι λαμπρὰ καὶ τερπνὴ ἔπαυλις τοῦ βασιλέως. Πλησίον ταύτης εἶναι καὶ ἡ Φυλὴ ἀρχαῖον φρούριον κείμενον εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, καὶ ἐπίσημον διότι ἐντεῦθεν ὁρμηθεὶς ὁ Θρασύβουλος ἐδίωξε τοὺς τριάκοντα τυράννους ἐξ Ἀθηνῶν τῷ 403 π. Χ.

Μαραθῶν, χωρίον κείμενον πρὸς Α τοῦ Πάρνηθος πρὸς Β τοῦ Πεντελικοῦ καὶ ἀπέχων 7 ὥρας τῶν Ἀθηνῶν, εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν ἐν τῇ καρπυφόρῳ πεδιάδι αὐτοῦ γενομένην νίκην τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Περσῶν τῷ 490 π. Χ.

Ἡ Κηφισία κειμένη πρὸς Ν τῆς Δεκελείας καὶ 2 περίπου ὥρας ἀπέχουσα τῶν Ἀθηνῶν, ἦν μία τῶν δώδεκα πόλεων τῆς Ἀττικῆς τὰς ὁποίας ἔκτισεν ὁ Κέκρωψ καὶ διὰ τὸ δροσερὸν κλίμα, τὴν φυσικὴν καλλονὴν καὶ τὴν ἀρθρονίαν τῶν ὑδάτων ἐχρησίμευσεν ὡς τερπνὸν ἐνδιαίτημα τῶν πλουσίων Ἀθηναίων κατὰ τὸ θέρος, ὧν τινες καὶ λαμπρὰς ἔπαυλεις εἶχον ἐκεῖ οἷον ὁ περιώνυμος Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς μίαν τοιχύτην μετὰ κήπου, λουτρῶν καὶ στοῶν

κατακεκοσμημένην εἶχεν ἰδρύσει. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἀδριανός, τὴν ἀφθονίαν τῶν ὑδάτων θέλων νὰ χρησιμοποιήσῃ κατεσκεύασεν ὕδραγωγεῖον ἐκ τῆς Κηφισίας εἰς τὰς Ἀθήνας, τὸ ὁποῖον ἐσχάτως καὶ ἀνεκαλύφθη. Καὶ νῦν δὲ οἱ εὐπορώτεροι τῶν κατοίκων Ἀθηνῶν τὸ θεῆρος σπεύδουσιν εἰς τὴν Κηφισίαν νὰ διανύσωσιν αὐτό.

Τὸ Μαρούσιον, χωρίον ὀλίγον πρὸς νότον τῆς Κηφισίας ἐν τῇ ὁδῷ κείμενον ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου δήμου Ἀθμονία, διετήρησε τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τῆς ἐν αὐτῷ λατρευομένης Ἀμαρουσίας Ἀρτέμιδος, πρὸς τιμὴν τῆς ὁποίας καὶ ναὸς ὑπῆρχεν, καὶ ἔχει πολλὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα, χάριν τῶν ὁποίων καὶ ἐνταῦθα μεταβαίνουνσι πολλοὶ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ Πεντέλη μοναστήριον κείμενον ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Πεντελικοῦ ὄρους, ὅπου τὸ πάλαι ὑπῆρχεν δῆμος Πεντέλη καὶ τὸ περίφημα λατομεῖα τοῦ μαρμάρου.

Ἡ Καισαριανὴ μοναστήριον κείμενον ἐφ' ὑψηλῆς καὶ τερπνῆς θέσεως ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Ὑμητοῦ οὐχὶ μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, ἐνθα τὸ πάλαι ἐπήγαζεν ὁ Ἡριδανὸς ποταμὸς ἐκβάλλων εἰς τὸν Ἰλισσὸν καὶ ὑπῆρχε πηγὴ ἱαματικὴ, τῇ Ἀφροδίτῃ καθερωμένη καὶ Κυλλοῦ πῆρα ὀνομαζομένη.

Τὸ Ἡράκλειον χωρίον κείμενον πρὸς Β. τῶν Ἀθηνῶν εἰς ἀπόστασιν δύο ὥρων καὶ ὑπὸ Βαυαρῶν οἰκούμενον, διετήρησε τὸ ὄνομα τοῦ ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ ἰδρυθέντος ναοῦ τοῦ Ἡρακλέους ὑπὸ τοῦ δήμου τῶν Ἡρακιστιᾶδων.

Ἡ Κερατιὰ χωρίον ΝΑ. τῶν Ἀθηνῶν κείμενον ἐν τῇ μεσογειῷ πεδιάδι, ἐπὶ τῆς θέσεως, ὅπου τὸ πάλαι ἔκειτο ὁ δῆμος Σφηκτός, ἔχει 1600 κατοίκους.

Τὸ Λαύριον χωρίον κείμενον ἐν τῇ νοτίᾳ πλευρᾷ τῆς χερσονήσου Ἀττικῆς παρὰ τὸ ὁμώνυμον ὄρος συνοικίζεται νῦν ὅσκα τῶν ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐξεργαζομένων μεταλλείων τοῦ ἀργύρου καὶ μολύβδου.

Τὸ Θερικόν (Θορικὸς) χωρίον κείμενον ἐν τῇ ΝΑ. παραλίᾳ τῆς Ἀττ. χερσονήσου παρὰ τὸν λιμένα Μανδρὶ διετήρησε τὸ ὄνομα μᾶς τῶν 12 ἀρχαίων συνοικισθεῖσων πόλεων τῆς Ἀττικῆς καὶ πολλὰ ἐρείπια αὐτῆς.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Αἰγίνης (7,000 κατ.) σύγκαιται ἐκ τῆς ὁμο-

νόμου νήσου, ἐκ τοῦ νησιδίου Ἀγκιστρίου (Κεκυφαλείας) καὶ ἐκ 10 χωρίων. Καὶ ἡ μὲν Αἶγινα κειμένη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου ἔχει ὄρος πρὸς Μ. τὸν ἅγιον Ἡλίαν (2800 ποδ.), λόφους, πεδιάδας δενδροφύτους καὶ ὄρους καὶ τὸ πάλαι ἐφημίζετο διὰ τὴν μεγάλην ναυτικὴν δύναμιν καὶ διὰ τὸ ἐμπόριον. Ἡ ὁμώνυμος πόλις αὐτῆς Αἶγινα, ἔδρα τοῦ δήμου, κεῖται ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ τῆς νήσου ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Αἰγίνης ἔχουσα 3,000 κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ναυτιλίαν· τὸ δὲ ἐπισημότερον τῶν ἀρχαίων μνημείων αὐτῆς εἶναι εἰς ἀπόστασιν δύο ὥρων καλῶς διατηρούμενος ναὸς τοῦ Πανελλήνιου Διός, ἐρ' ὕψηλῆς θέσεως κείμενος ὁ δεύτερος μετὰ τὸν ναὸν τοῦ Θησεύς. Τὸ δὲ μικρὸν νησίον Ἀγκιστρίον κείμενον πρὸς δυσμὰς αὐτῆς εἶναι ἐπίσημον διὰ τὴν ῥητίνην· καὶ τῶν χωρίων ἐπισημότερον εἶναι ἡ Πέρδικκα κείμενον ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ ἀκρωτηρίου αὐτῆς.

3) Ἡ ἐπαρχία τῆς Μεγαρίδος (15,000) ἐκτεινομένη πρὸς Δ. τῆς Ἀττικῆς ἔχει ὄρος τὴν Γεράνειον πρὸς Δ., τὰ Κέρατα πρὸς Δ. καὶ τὰ Ὀνεῖα, τὸν Κιθαιρῶνα πρὸς Β. καὶ τὴν Κακὴν σκάλαν (Σκειρωνίδας πέτρας) πρὸς Ν., ἐνθεν ὁ περιβόητος ληστής Σκείρων κατεκρήμνιζεν εἰς τὴν θάλασσαν τοὺς διαβαίνοντας.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ὀρεινὴ καὶ λεπτόγεις, ὡς ἡ Ἀττικὴ, οὔσα, ἔχει μικρὰν πεδιάδα μετὰ τῶν Κεράτων καὶ τῆς Γερανείας κειμένην καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν θέσιν αὐτῆς μετὰ τῶν δύο θαλασσῶν καὶ διὰ τὴν στενὴν ὁδόν.

Τοιαύτη οὔσα μίαν καὶ μόνην πόλιν ἔχει τὰ Μέγαρα μὲ 4,000 κατοίκους, στενὰς ὁδοὺς, μικρὰς οἰκίας καὶ καλύβας· αὕτη κειμένη εἰς ἀπόστασιν $\frac{1}{2}$ ὥρας ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἶχε καὶ λιμένα τὸ πάλαι τὴν Νίσαιαν (ἅγιος Νικόλαος) καὶ ἦν ἐπίσημος διὰ τὴν γέννησιν τῶν δύο φιλοσόφων ἀνδρῶν, τοῦ Εὐκλείδου, μαθητοῦ τοῦ Σωκράτους, ὅς τις εὐρύστησε τὴν Μεγάρ. σχολὴν καὶ τοῦ Στίλπωνος, μαθητοῦ τοῦ Εὐκλείδου.

Τῶν δὲ χωρίων αὐτῆς ἐπισημότερα εἶναι ὁ Κρομμύων, τὸ Μάζι καὶ αἱ Πηγαί· εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀνήκει ἡ Ἐλευσίς.

Ἡ Ἐλευσίς, νῦν χωρίον κείμενον ΝΔ. τῶν Ἀθηῶν ἀπέναντι τῆς νήσου Σαλαμίνος, κατὰ μὲν τοὺς παναρχαίους χρόνους ἦν ἐπὶ-

σημος, ὡς μία τῶν 12 πόλεων τῆς Ἀττικῆς, ἃς ἐκτίσεν ὁ Κέκρωψ καὶ συνώκισεν ὁ Θεαεύς, ἀκολούθως δὲ ἐφημιζέτο διὰ τὰ Ἑλευσίνια μυστήρια, τὰ ὁποῖα ἐτελοῦντο ἐν τῷ ναῷ τῆς Δήμητρος, τοῦ ὁποίου καὶ νῦν ἔτι σώζονται λείψανα. Τὸ δὲ περίφημον ἄγαλμα τῆς Θεᾶς ἀπήχθη εἰς Λονδῖνον τῷ 1804.

Ἡ νῆσος Σαλαμίς (Κούλουρη) κειμένη ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου μεταξὺ τῆς Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος, ἔχει τὴν ὁμώνυμον κώμην μετὰ 3,200 κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν, ναυτιλίαν καὶ ἀλιείαν, δύο χωρία καὶ τὴν μονὴν Φανερωμένην. Καὶ ἡ μὲν ἀρχαία πόλις, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθησαν ὁ Σόλων καὶ ὁ Βύρριπίδης, ἔκειτο ἐν τῇ ΜΑ. παραλίᾳ, ἡ δὲ νέα κώμη κεῖται ἐν τῇ θυτικῇ παραλίᾳ. Ἐν δὲ τῷ στενῷ πορθμῷ μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς Ἀττικῆς ἐγένετο ἡ περιώνυμος ναυμαχία μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ Περσῶν τῷ 480 π. Χ.

4) Ἡ ἐπαρχία τῶν Θηβῶν (22,000 κατ.) κειμένη μεταξὺ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου καὶ τῆς Ἀλκυονίδος θαλάσσης πρὸς Β. τῆς Μεγαρίδος καὶ ἀποτελοῦσα τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Βοιωτίας, ἔχει ὄρη μὲν τὸν Κιθαιρῶνα (Ἐλατέα) πρὸς Ν., τὸν Ἑλικῶνα (Ζαγορά) πρὸς Δ. ἔδραν τῶν Μουσῶν καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ τὸ τρικόρυφον Πτῶον πρὸς Β., ποταμούς δὲ τὸν Ἰσμηνόν, τὸν Ἀσωπὸν καὶ τὸν Κηφισὸν ἐν μέρει, λίμνας τὴν Ὑλικὴν καὶ μέρος τῆς Κωπαΐδος καὶ πεδιάδας τὴν Θηβαϊκὴν καὶ τὴν Πλαταϊκὴν.

Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι αἱ Θῆβαι, κειμένη παρὰ τὸν Ἰσμηνὸν ποταμὸν καὶ ἔχουσα 4,000 κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἡ ἀρχαία πόλις κειμένη μεταξὺ τοῦ Ἰσμηνοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς Δίρκης καὶ ἔχουσα τὴν ἀκρόπολιν Καδμείαν ἐπὶ ὑψηλῆς θέσεως, ἦν πρωτεύουσα ὅλης τῆς Βοιωτίας καὶ ἐπὶ τινα χρόνον ἡ τρίτη πόλις τῆς Ἑλλάδος φημιζομένη ὡς πατρίς τοῦ Πινδάρου, τοῦ Ἐπαμεινώνδου καὶ τοῦ Πελοπίδου.

Τὸ Ἐρημόκαστρον (Θεσπιαί) χωρίον κείμενον πρὸς Δ. τῶν Θηβῶν ἐν ταῖς ὑπωρεῖαις τοῦ Ἑλικῶνος ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Θεσπιῶν, ὧν 200 κάτοικοι γενναίως συνηγωνίσθησαν μετὰ τοῦ Λεωνίδου ἐν Θερμοπύλαις.

Τὰ Λεῦκτρα (Λεῦκα) χωρίον κείμενον μεταξὺ τῶν Θηβῶν καὶ

Θεσπιῶν ἐπίσημον διὰ τὴν νίκην τῶν Θηβαίων κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν τῷ 371 π. Χ.

Αἱ Πλαταιαὶ (Κόκλα) κείμεναι ΝΑ. τῶν Λεύκτρων ἐπὶ τῆς βορρῆς ὑπωρείας τοῦ Κιθαιρώνος ἐπίσημοι διὰ τὴν κατὰ τοῦ Μαρδονίου νίκην τοῦ Πausανίου καὶ Ἀριστείδου τῷ 479 π. Χ.

Ἡ Ἀσκηρ (Πυργάκι ἢ Παλαιοπαναγιά) πρὸς βορρᾶν τῶν Θεσπιῶν ἐπίσημος ὡς πατρίς τοῦ ποιητοῦ Ἡσιόδου.

Τὰ Μάζι (Ἀλιάρτος), τὸ Μοῦλκι (Ὀγγησός) χωρία μικρὰ κείμενα παρὰ τὴν νοτίαν ὄχθην τῆς Κωπαίδος.

Ἡ Τανάγρα (Γριμάλα ἢ Σχηματάρι) ἐν τῇ ἀρεστερᾷ ὄχθῃ τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ ἐπίσημος διὰ τὴν νίκην τῶν Σπαρτιατῶν κατὰ τῶν Ἀθηναίων τῷ 470. Αὐλὶς ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου, ἐξ ἧς οἱ Ἕλληνες ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Τροίας καὶ τὸ Δῆλιον (Δήλεσι) λιμὴν τῆς Τανάγρας πρὸς Ν. τῆς Αὐλίδος, ἐνθα ὁ Σωκράτης ἐν μάχῃ τινὶ ἔσωσε τὸν Ξενοφῶντα πεσόντα ἀπὸ τοῦ ἵππου.

5) Ἡ ἐπαρχία τῆς Λεβαδείας (20,000) πρὸς Δ. τῆς Κωπαίδος λίμνης κειμένη καὶ τὸ δυτικὸν μέρος τῆς ἀρχαίας Βοιωτίας ἀποτελοῦσα, ἔχει ὅρη μὲν τὸν Ἐλικῶνα πρὸς Ν. καὶ τὸν Παρνασσὸν πρὸς Β., ποταμὸν δὲ τὸν Κηφισὸν ἐκβάλλοντα εἰς τὴν Κωπαίδα, λίμνην τὴν μεγίστην πασῶν Κωπαΐδα κειμένην μεταξὺ τῆς ἐπαρχίας Θηβῶν καὶ Λεβαδείας καὶ πεδιάδα τὴν Λεβαδικήν. Πρωτεύουσα πόλις τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἶναι·

Ἡ Λεβαδία κειμένη πρὸς Δ. τῆς Κωπαίδος λίμνης, ἔχει 4, 200 κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὴν βαμβακοφυτείαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν νηματουργίαν καὶ ἦν περίφημος τὸ πάλαι διὰ τὸν ναὸν καὶ τὸ μαντεῖον τοῦ Τροφωνίου Διός.

Ἡ Χαιρώνεια (Κάπραινα) πρὸς Β. τῆς Λεβαδείας καὶ Δ. τῆς Κωπαίδος ἐπίσημος τὸ πάλαι διὰ τὴν ἤτταν τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τῷ 338 π.Χ. καὶ ὡς πατρίς τοῦ Πλουτάρχου· νῦν δὲ χωρίον μικρὸν ὀνομαζόμενον Κάπραινα ἀπέχον δύο ὥρας τῆς λίμνης.

Ἡ Ῥάχουβα (Ἀνεμώρεια) κώμη κειμένη εἰς τὰς νοτίους ὑπωρείας τοῦ Παρνασοῦ ἔχει 3,000 κατοίκων παράγουσα οἶνον λαμπρὸν καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν κατὰ τὸ 1826 γενομένην καταστροφὴν τῶν Τούρκων ὑπὸ τοῦ Καραϊσκάκη.

Ὁ Ὁρχομενός (Σκριπού) ἐπὶ τῆς ΒΔ. ὁχθῆς τῆς Κωπαίδος κειμένη καὶ παναρχαία ἐπίσημος πόλις· νῦν δὲ χωρίον μικρὸν περιέχον πολλὰ ἀρχαῖα ἐρείπια.

Δαύλια (Δαυλὶς) χωρίον κείμενον εἰς τὰς ΝΔ. ὑπωρείας τοῦ Παρνασοῦ μετὰ 1000 κατ.

Τὸ Δίστομον κείμενον πρὸς Μ. τῆς Ῥαχόβης καὶ ΜΔ. τῆς Χαίρωνείας μετὰ 1,200 κατ. ἐπίσημον διὰ τὴν κατὰ τὸ 1827 καταστροφὴν τῶν Τούρκων ὑπὸ τῶν Σουλιωτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ ΚΑΙ ΦΩΚΙΑΣ.

Ὁ Νομὸς οὗτος περιλαμβάνει 4 ἐπαρχίας τὴν τῆς Φθιώτιδος, τῆς Λοκρίδος, τῆς Παρνασίδος καὶ τῆς Δωριδος.

Ἐκτ. 112. □ μ. Κατ. 110,000.

1) Ἡ ἐπαρχία τῆς Φθιώτιδος (42,000) κειμένη εἰς τὰ βόρρεια μεθόρια τοῦ βασιλείου ἔχει ὅρη μὲν τὴν Ὀθρυν πρὸς Β, τὴν Οἶτην πρὸς Ν. καὶ τὸν Τυμφρητὸν πρὸς Δ., ποταμὸν δὲ τὸν Σπερχεῖον, τὸν Ἀχελῶν καὶ Ἰναχον καὶ πεδιάδα τὴν Λαμιακὴν. Ἐπισημότεραι δὲ πόλεις καὶ κωμὲς πόλεις αὐτῆς εἶναι.

Ἡ Λαμία (Ζητοῦνι) πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ κειμένη ὑπὸ τὰς μεσημβρινὰς ὑπωρείας τῆς Ὀθρυος πρὸς Α. τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως, εἶναι πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα ἀκρόπολιν Ἀκρολαμῖαν καλουμένην, ὁδοὺς ἀμαξιτοὺς μέχρι Στυλίδος καὶ Ἰπάτης, ἐρείπια τσαμίων, γυμνάσιον καὶ 7 χιλ. κατοίκων παράγουσα καπνὸν ἐξαίρετον· ἐξώθεν τῆς πόλεως ἔγινεν ὁ περίφημος Λαμιακὸς πόλεμος τῷ 322 π. Χ. μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ Ἀντιπάτρου βασιλέως τῆς Μακεδονίας καὶ ἡ κατατρόπωσις τῶν Τούρκων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῷ 1824.

Ἡ Στυλὶς (Φάλαρα) ὠραία κώμη κειμένη πρὸς Α. τῆς Λαμίας ἐν τῇ Β. παραλίᾳ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ

ἀρχαίου λιμένος τῆς πόλεως Φαλάρων, ἔχει ἀμαξιτὴν ὁδόν, νηματοποιεῖον καὶ 1,500 κατοίκους.

Ἡ Ὑπάτη (νέαι Πάτραι καὶ τουρκιστὶ Πατρατζίκι) κώμη κειμένη ἐπὶ τῆς Οἴτης καὶ ἀπέχουσα τρεῖς ὥρας τῆς Λαμίας πρὸς Ν. τοῦ Σπερχειοῦ, εἶναι ἐπίσημος διὰ τὰ θερμὰ ἱαματικά λουτρά, διὰ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ διὰ τὴν κατὰ τὸ 1822 συγκροτηθεῖσαν σφοδρὰν μάχην μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ὅτε καὶ ἐκάνη, ἔχουσα 2 χιλ. κατοίκων.

Τὸ Γαρδίκι (Κρεμαστὴ Λάρισα) μικρὸν χωρίον κείμενον πρὸς Α. τῆς Λαμίας ἐν τῇ ΝΑ. παραλίᾳ τῆς Φθιώτιδος πλησίον τῆς Κρεμαστῆς Λαρίσσης.

Ἡ Σούρπη χωρίον κείμενον πρὸς Β. τοῦ Γαρδικίου πλησίον τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου, ἔχει 1,000 κατοίκους καὶ παράγει ἐξαίρετον καπνόν.

Ἡ Νέα Μιζέλα (Ἀμακλιούπολις) χωρίον κείμενον ἐν τῇ νοτίῳ παραλίᾳ τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου εἰς τὰ μεθόρια τῆς Φθιώτιδος καὶ Θεσσαλίας ἔχει 500 κατοίκους καὶ καλὸν ναυτικόν.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Λοκρίδος (22,000 κατ.) κειμένη μεταξὺ τῆς Φθιώτιδος, τοῦ Ὀπουντίου κόλπου, τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Φωκίδος, ἔχει ὅρη τὴν Κνῆμιν (Φουντάναν) πρὸς τὸ ΒΑ. τὸν Καλλίδρομον πρὸς Α., καὶ τὸν Παρνασσὸν πρὸς τὸ ΝΑ., ποταμούς δὲ ἐπισήμους καὶ λίμνας δὲν ἔχει, πεδιάδα τὴν τῆς Ἀταλάντης ἐν τῇ παραλίᾳ ἀνατολικῇ πλευρᾷ, ἐνθα ἐν τῷ Ὀπουντίῳ κόλπῳ ὑπάρχει μία μικρὰ χερσόνησος Γαῖδουρονῆσι καλουμένη καὶ μία νῆσος Ταυλατονῆσι ὀνομαζομένην· πόλεις δὲ καὶ κῶμαι τῆς ἐπαρχίας εἶναι·

Ἡ Ἀταλάντη πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη πρὸς Α. τοῦ Ὀπουντίου κόλπου καὶ 2 περίπου ὥρας ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἐν τῷ κόλπῳ νήσου Ἀταλάντης καὶ περιέχει πολλὰ ἐρείπια ἐκ τῆς πλησίον τῆς παραλίας κειμένης ἀρχαίας πρωτευούσης Ὀπούντος (Γαρδινίτσα), τῆς ὁποίας ὁ λιμὴν ἐκαλεῖτο Κῦνος· ἐνταῦθα κεῖται τὸ χωρίον Λιβανάταις, ὅπου λέγεται ὅτι ὑπάρχει ὁ τάφος τῆς Πύρρας γυναικὸς τοῦ ἐνταῦθα ζήσαντος Λευκελίωνος· εἶναι δὲ περίγρημον ὡς πατρίς τοῦ Ἀνδρούτσου καὶ

Ὀδυσσέως. Ἡ Ἀταλάντη, κειμένη ἐντὸς εὐρύρου πεδιάδος, ἄρδευομένη ὑπὸ πολλῶν μικρῶν ποταμῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλουμένης Καλλιάρου, παράγει ἄφθονον καὶ ἐξαίρετον σίτον ἔχουσα 2,500 κατοίκων. Ἐνταῦθα κεῖται καὶ ὁ δῆμος τῶν ἐν Ἑλλάδι συνοικισθέντων Μακεδόνων, ἡ Νέα Πέλλα, ἔχουσα 300 κατοίκους.

Ἡ Ἑλάττα (Ἑλάτεια) κώμη κειμένη παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Κηφισοῦ εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Κνήμιδος καὶ ἐν τῇ μεταξὺ Λοκρίδος καὶ Δωριδος στενῇ διόδῳ, νῦν μὲν εἶναι μικρὰ καὶ ἀσήμενος, τὸ πάλαι ὅμως ἦν ἐπίσημος καὶ ἐπὶ καιρὸς πόλις χρησιμεύουσα ὡς κλεῖς τῆς Ἑλλάδος ὅτε ἔπαθε πολλὰς καταστροφὰς ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ Ῥωμαίων.

Τὸ Δαδί (πλησίον τῆς ἀρχαίας Δρυμαίας) κωμόπολις κειμένη παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Κηφισοῦ ἔχει 3,000 κατ. ἀσχόλουμένων εἰς τὴν γεωργίαν· χωρὶα μικρὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐπαρχίαν εἶναι ὁ Μῶλος πρὸς Β. παρὰ τὸν Μαλιακὸν κόλπον μετὰ 700 κατ. καὶ τὸ Μαρτίνον πρὸς Α. κείμενον μετὰ 1,000 κατοίκων.

Αἱ Θερμοπύλαι στενὴ διόδος σχηματιζομένη μεταξὺ τῆς Οἴτης καὶ τῆς ἐλώδους παραλίας τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, εἶχε τὸ πάλαι μὲν μόλις 20 ποδ. πλάτος, νῦν δὲ ἕνεκα τῆς ἀποχωρήσεως τῆς θαλάσσης 1,800 ποδ. πλάτος, καὶ ἐρημίσθη ἐν μὲν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ διὰ τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν 300 Σπαρτιατῶν κατὰ τῶν Περσῶν τῷ 480, ἐν δὲ τῇ νέᾳ ἐλληνικῇ ἱστορίᾳ διὰ τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον τοῦ Ἀθανασίου Διάκου. Θερμοπύλαι δὲ καλοῦνται διὰ τὰ θερμὰ καὶ θειοῦχα ὕδατα.

3) Ἡ ἐπαρχία τῆς Παρνασίδος (26,000) κειμένη μεταξὺ τῆς Λεβαδίας, Φωκίδος, Λοκρίδος, Αἰτωλίας, Εὐρυτανίας καὶ τοῦ Κρισσαίου κόλπου καὶ περιλαμβάνουσα πᾶσαν τὴν περὶ τὸν Παρνασσὸν ἐκτεινομένην χώραν, ἐκ τοῦ ὁποῦ καὶ τὸ ὄνομα ἔλαθεν ἡ ἐπαρχία, ἔχει ὅρη μὲν τὸν Παρνασσὸν πρὸς Α. τοὺς κλάδους τοῦ Κόρακος, Ἐλατον καὶ Γκιῶνα πρὸς Δ., τὰ Πυρὰ (Καταβόθρα) πρὸς Β. καὶ τὸ Καλλιδρόμον ΒΑ., ποταμούς δὲ τὸν Πλειστόν (Ξηροπόταμον) παραπόταμον τοῦ Κηφισοῦ, τὸν Πίνδον (Ἀποστόλια) παραπόταμον τοῦ αὐτοῦ, καὶ τὸν Ἰλίσσον (Μόρνον). Πόλεις δὲ καὶ κωμοπόλεις ἐπίσημαι εἶναι·

Ἡ Ἀμφίσσα (Σάλωνα) πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη εἰς τὰς δυτικὰς ὑψορείας τοῦ Παρνασσοῦ ἐπὶ θέσεως ζωγραφικῆς καὶ περπνοτάτης, ὀλίγον ἀπέχει τῆς θαλάσσης καὶ ἔχει 5,000 κατ. καὶ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως καὶ λαμπρὸν ἐλαίωνα.

Οἱ Δελφοὶ (Καστρί) χωρίον κείμενον πρὸς Α. τῆς Ἀμφίσσης εἰς τοὺς μεσημβρινοὺς πρόποδας τοῦ Παρνασσοῦ παρὰ τὸν Πλειστόν ποταμὸν ἐπίσημον διὰ τὸ περιώνυμον μαντεῖον τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος καὶ διὰ τὸν πολυτελέστατον ναὸν αὐτοῦ· πλησίον τῆς πόλεως τῶν Δελφῶν ἔκειτο ἡ περιώνυμος διαυγὴς πηγὴ Κασταλία, ἱερὰ τῶν Μουσῶν καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ ἔπινον πάντες οἱ ἐρχόμενοι νὰ συμβουλευθῶσι τὸ Μαντεῖον. Ἐνταῦθα ἐπανηγυρίζοντο κατὰ τριετίαν καὶ οἱ Πυθικοὶ λεγόμενοι ἀγῶνες ἢ τὰ Πύθια πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὑπῆρχε τὸ πάλαι πρὸς Ν. τῶν Δελφῶν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Κρισσαίου κόλπου ἡ πόλις Κίρρα (Ξηροπήγαδος) χρησιμεύουσα ὡς λιμὴν τῶν Δελφῶν.

Ἀντικίρρα (*Ἀσπρα σπήτια) πόλις ἀρχαία κειμένη ἀνατολικῶς τῆς Κίρρας ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ τοῦ Ἀντικιρραίου κόλπου. Περὶ ταύτην ἐφύετο ὁ λευκὸς καὶ μέλας ἐλλέβορος ἥτοι φυτὸν, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε πρὸς θεραπείαν ψυχικῶν νόσων οἷον μανίας, μελαγχολίας κτλ. ὄθεν καὶ παροιμία «Ἀντικύρρας σοὶ δεῖ» λεγόμενη πρὸς μανιακοὺς.

Τὸ Χρίσσδ (Κρίσσα) κώμη κειμένη πρὸς Δ. τῶν Δελφῶν ἐλαιόφυτος ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Κρίσσης, ἀπὸ τῆς ὁποίας μέχρι τῆς Ἀμφίσσης ἐκτείνεται τὸ περίφημον καὶ καρποφόρον Κρισσαῖον πεδῖον, ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὰς εἰς τὸν Φωκικὸν πόλεμον, ἔχει 1,500 κατοίκους, καὶ ἐπένειον τὴν Ἰτέαν πλησίον τῆς ὁποίας ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Χάλαιον.

Ἡ Γραβιά πρὸς Β. τῆς Κρίσσης πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως Κυτινίου ἐπίσημος, διότι τῷ 1821 ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουττος ἐπολέμησεν ἡρωϊκῶς κατὰ τῶν Τούρκων.

Ἡ Τοπόλια κώμη κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀμφίσσης παρὰ τὸν Πλειστόν ποταμὸν ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ ἔχουσα 1000 κατ.

Τὸ Γαλαξείδι (Οἶάνθη) πόλις παράλιος κειμένη εἰς τὴν ἀριστερὰν παραλίαν τοῦ Κρισσαίου κόλπου, ἥτις πυρποληθεῖσα τῷ

1821 ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου, ἀνφοκοδουήθη, ἔχει δὲ 5,000 κατ. καὶ τὸ πρῶτον ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ Μαυρολιθάρι, κώμη κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς Γραβιᾶς εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Καλλιδρόμου, ἔχει 4,000 κατοίκων.

Τὸ χωρίον Ἀγόριανι πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀμφίσσης μετὰ 1,000 κατ. Ἡ Σουβάλα μετὰ 800· καὶ ἡ Μοσυνίτσα μετὰ 800 κατ.

4) Ἡ ἐπαρχία τῆς Δωρίδος (20,000) κειμένη μεταξὺ τῆς Δωρίδος, Φωκίδος, τῆς παραλίας τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ τῆς Αἰτωλίας καὶ ἀποτελοῦσα σχῆμα τριγώνου, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν βᾶσις κεῖται ἐν τῇ παραλίᾳ, ἡ δὲ κορυφή πρὸς βορρᾶν, ἔχει ὄρη μὲν τὸν Κόρακκα πρὸς Β. καὶ τοὺς κλάδους αὐτοῦ τὸν Ἑλατον, καὶ τὸν Γκιῶνα ἐν τῷ μέσῳ καὶ τὸ Ῥίγανι καὶ τὰ Τρίκορφα πρὸς Ν., ποταμούς δὲ τὸν Μόρνον (Ῥλαιοθον) ἐκβάλλοντα πλησίον τῆς Ναυπάκτου καὶ νήσους ἀνηκούσας εἰς τὴν ἐπαρχίαν τὰ Τριζόνια.

Κωμοπόλεις δὲ αὐτῆς ἐπίσημοι εἶναι·

Τὸ Λιδωρικίον πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐντὸς κοιλάδος παρὰ τὸν Μόρνον ποταμὸν καὶ ἀπέχουσα 3 μίλια ἀπὸ τὴν Ἀμφισσαν ἔχει 900 κατοίκους ἀσχολουμένους εἰς τὴν κτηνοτροφίαν.

Ἡ Γρανίτσα ΒΔ. τοῦ Λιδωρικού κειμένη ἔχει 1,000 κατ.

Ἡ Βιτρινίτσα κειμένη ἐν τῇ ΝΑ. παραλίᾳ πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως Τολοφῶνος ἔχει 800.

Τὸ Παλαιοξάριον πρὸς Δ. τοῦ Λιδωρικού εἰς τὰς βορρείους ὑπωρείας τῶν Τρικόρφων κείμενον, ἔχει 800 κατ.

Ἡ Ἀρτοτίνη ἐν τῇ βορρείῳ πλευρᾷ κειμένη, εἶναι ἡ μεγαλητέρα κώμη τῆς Δωρίδος ἔχουσα 1,500 κατ. ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν.

Ἡ Πεντάγιος μετὰ 800 κατ. καὶ ἡ Βοστινίτσα μετὰ 800 πρὸς βορρᾶν αὐτῆς κεῖται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΔΥΤΙΚΗ ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ.

ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΙΤΩΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ.

^αΕκτ. 140 □ μ. Κατ. 125,000

Ὁ Νομὸς οὗτος περιλαμβάνει τὰς ἀκολουθοῦσας ἐξ ἐπαρχίας τὴν τοῦ Μεσολογγίου, τὴν τῆς Ναυπακτίας, τὴν τῆς Τριγωνίας, τὴν τῆς Εὐρυτανίας, τὴν τοῦ Βάλτου καὶ τὴν τῆς Βονίτσας καὶ Ξηρομέρου καὶ ἀποτελεῖ τὴν λεγομένην δυτικὴν Στερεάν Ἑλλάδα.

1) Ἡ ἐπαρχία τοῦ Μεσολογγίου (20,000) κειμένη μεταξὺ τῆς Τριγωνίας, Ναυπακτίας, Εὐρυτανίας καὶ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν, περιλαμβάνει τὸ νότιον μέρος τοῦ νομοῦ καὶ ἔχει ὄρη μὲν τὸν Ζυγὸν (Ἀρακυνθον) πρὸς Β., ποταμὸν δὲ τὸν Εὐήνον (Ψίδαρη) ἐκβάλλοντα εἰς τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν καὶ νήσους εἰς τὸν Τεναγώδη κόλπον, τὸ Προκαπάνιστον, τὸ Βασιλάδι καὶ τὴν Κλείσοβαν· πόλεις δὲ καὶ κωμοπόλεις ἐπίσημοι εἶναι τὸ Μεσολόγγιον κείμενον ἐπὶ γλῶσσης ξηρᾶς ἐξεχούσης, εἶναι νέα πόλις παραλία ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ καὶ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας ἔχουσα 6,000 κατοίκων, γυμνάσιον καὶ κλίμα λίαν ὑγιεινόν, χάριν τοῦ ὁποίου πολλοὶ ἀσθενεῖς μεταβαίνουνσιν ἐκεῖ. Τὸ Μεσολόγγιον δόξαν ἀθάνατον ἐκτέσαστο ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ διὰ τὰς τρεῖς ἐνδόξους πολιορκίας, τὰς ὁποίας ὑπέστη τῷ 1821, 1823 καὶ 1826, ὅτε κατεστράφη μὲν ὑπὸ τοῦ Ἰβραήμ πασᾶ, διήγειρεν ὅμως τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν συμπάθειαν τῆς Εὐρώπης διὰ τὴν κρατερὰν ἀντίστασιν· περιέχει δὲ καὶ τοὺς τάφους δύο ἐνδόξων ἀνδρῶν, τοῦ ἥρωος Μάρκου Βότσαρη καὶ τοῦ ἀγγλοῦ φιλέλληνος Λόρδου Βύρρονος.

Πρὸς βορρᾶν τοῦ Μεσολογγίου ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ χωρίου Μαυρομμάτι παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Εὐήνου ποταμοῦ ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Καληδών, τῆς ὁποίας πολλὰ ἐρείπια σώζονται καὶ νῦν ἔτι· ἐκατέρωθεν δὲ ταύτης ὑπῆρχον καὶ δύο ἄλλαι ἀρχαῖαι πόλεις ἡ Πλευρὸν ΒΑ. ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Γυφτοκάστρου

καὶ ἡ Χαλκίς ΝΑ. ἐν τῇ παραλίᾳ ἐπὶ τῆς θέσεως Κακὴ σκάλα παρὰ τὴν Καθουρολίμνην, πρὸς Α. τῆς ὁποίας ὑπῆρχε καὶ ἡ "Ω-
λανος ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ νῦν χωρίου Σταμνα.

Τὸ Αἰτωλικὸν (Ἀνατολικὸν) ἐπίσημος κόμη κειμένη ΒΔ. τοῦ Μεσολογγίου ἐπὶ νησιδίου συνδεομένου μετὰ τῆς ξηρᾶς διὰ λαμ-
πρᾶς λιθίνης γεφύρας ἔχουσα 8,000 κατ. ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἀλλὰ χωρία μικρὰ εἶναι τὸ Νεοχωρι κείμενον εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου ποταμοῦ, οἱ Παπαδά-
ται καὶ ἡ Ματαράγκα πρὸς Α. τῶν Σταμνῶν, ἔχοντα 400—500 κατοίκων.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Ναυπακτίας (23,000) κειμένη μεταξὺ τῆς τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Εὐήνου ποταμοῦ πρὸς Δ., τῆς Παρνα-
σίδος πρὸς Α., καὶ μέρους τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν καὶ τοῦ Κο-
ρινθιακοῦ πρὸς Ν., ἔχει ὅρη μὲν τὸν Μῆνον, κλάδον τοῦ Κόρα-
κος, τὴν Χαλκίδα (Βαράσοβα), τὴν Ταφιασσὸν (Κλόκοβα) πρὸς Ν., ποταμούς δὲ τὸν Εὐήνον μεθόριον καὶ τὸν Ὑλαιθον (Κατσι-
κοπνίκτην) καὶ ἀκρωτήριον τὸ Ἀντίρριον. Καὶ ἡ μὲν νοτιὰ χώρα τῆς ἐπαρχίας καλεῖται Βενέτικον, ἡ δὲ βορρεια Κράβαρα· κωμο-
πόλεις δὲ καὶ χωρία αὐτῆς εἶναι·

Ἡ Ναύπακτος πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, κειμένη ἐν τῇ πα-
ραλίᾳ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πό-
λεως, εἶναι πόλις ὀχυρὰ ἔχουσα φρούριον Βενετικὸν καὶ 2,000 κατοίκων περίπου.

Ἡ Πλάτανος κόμη κειμένη ἐν τῷ βορρείῳ μέρει τῆς ἐπαρχίας παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Εὐήνου ποταμοῦ ἔχει 1,300 κα-
τοίκους.

Ἀλλαι κῶμαι μικρότεραι εἶναι ἡ Κλεπά καὶ Κόνισκα πρὸς Β. καὶ ἡ μεγάλη Λομποτινὴ πρὸς Α. ἔχουσαι 800—1000 κατ.

3) Ἡ ἐπαρχία τῆς Τριχωνίας (16,000 κατ.) κειμένη μεταξὺ τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου, τῆς Εὐρυτανίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ τὸ κέντρον τοῦ νομοῦ τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ἀποτελοῦσα, ἔχει ὅρη μὲν τὸ Παναιτωλικὸν (Ἀραποκέφαλον), ποταμούς δὲ τὸν Εὐήνον πρὸς ἀνατολὰς καὶ Ἀχελῶον πρὸς δυσμὰς καὶ λίμνην τὴν ὁμώνυμον Τριχωνίδα καὶ Λυσιμαχίαν· ἡ μικρὰ αὕτη ἐπαρχία δὲν

ἔχει πόλεις καὶ κομποπόλεις ὡς αἱ λοιπαί. Πρωτεύουσα δὲ αὐτῆς εἶναι·

Τὸ Ἀγρίνιον (Βραχωῖρι) κείμενον ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐρυχώρου ταύτης πεδιάδος πρὸς βορρᾶν τῆς Τριγωνίδος λίμνης, ἔχει 4,500 κατοίκους ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ παράγει καπνὸν ἐξαίρετον. Περὶ δὲ τὴν λίμνην ὑπῆρχον τὸ πάλαι δύο πόλεις τὸ Θέρμον πρὸς Α. τοῦ Βραχωρίου, εἰς ἣν οἱ Αἰτωλοὶ συνεκρότουσαν τὸ γενικὸν συνέδριον, ὅπερ ἐκαλεῖτο Αἰτώλιον καὶ ἐτελοῦντο δημόσιοι ἀγῶνες, ἔχον θερμὰ ὕδατα, καὶ τὸ Τριχώνιον παρὰ τὴν μεσημβρινὴν ὄχθην τῆς λίμνης ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ἡ λίμνη ἔλαβε τὸ ὄνομα· χωρία δὲ μικρὰ εἶναι· ὁ Ταξιάρχης, ἡ Χρυσοβίτσα, τὸ Μεγάδενδρον καὶ τὸ Πατροχωρί κείμενα πρὸς Α. τοῦ Ἀγρικίου καὶ ἔχοντα 400—500 κατοίκους.

4) Ἡ ἐπαρχία τῆς Εὐρυτανίας (22,000) κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς Τριγωνίας μεταξὺ τῆς Φθιώτιδος, Θεσσαλίας καὶ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Βάλτου, ἔχει ὅρη μὲν τὸν Τυμφορηστὸν (Βελοῦχι), ποταμὸν δὲ τὸν Καμπύλον, ἐκβάλλοντα εἰς τὸν Ἀχελῶν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ χώρα αὕτη εἶναι λίαν ὄρεινή, οἱ κάτοικοι αὐτῆς καὶ τὸ πάλαι ἐθεωροῦντο ὡς βάρβαροι καὶ νῦν ἔτι εἶναι ὀλιγώτερον ἀνεπτυγμένοι τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, καθ' ὅσον μάλιστα πολλοὶ αὐτῶν εἶναι Ἀλβανοί. Καὶ ἡ ἐπαρχία αὕτη πόλεις δὲν ἔχει ὡς ἡ προηγουμένη, κῶμαι δὲ καὶ χωρία ὀνομαστά εἶναι τὰ ἑξῆς·

Τὸ Καρπενήσιον πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν κοιλάδι εἰς τὰς μεσημβρινὰς ὑπωρείας τοῦ Τυμφορηστοῦ καὶ ἔχουσα 1,500 κατοίκους ἀσχολουμένους εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ γεωργίαν. Ἐξώθεν τῆς κόμης ταύτης ἔπесεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος καὶ νικητῆς τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1823 ὁ Μάρκος Βότσαρης. Πλησίον ταύτης ὑπῆρχε καὶ ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς Εὐρυτανίας Οἰχαλία.

Τὸ Κρίκελλον χωρίον κείμενον πρὸς Ν. τοῦ Καρπενησίου μετὰ 1,200 κατοίκων.

Ἡ Ἀμπλιανὴ νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου ἐπίσημον διὰ τὴν κατὰ τὸ 1824 γενομένην νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων μετὰ 1,000 κατοίκων.

Ὁ Προυσὸς νοτιώτερον τῆς Ἀμπλιανῆς μετὰ 1000 κατ.

Ὁ ἅγιος Βλάσης πρὸς Δ. τῶν προηγουμένων χωρίων μετὰ 800 κατοίκων.

Τὸ Κερασόβον πρὸς ΒΔ. τοῦ Καρπενησίου μετὰ 600 κατ.

Ὁ Φουρνᾶς ΒΑ. τῆς ἐπαρχίας μετὰ 1000 κατ.

Ὁ Κλειτσὸς πρὸς Β. τοῦ προηγουμένου μετὰ 800 κατ.

Ἡ Γρανίτσα πρὸς Β. τοῦ Κερασόβου παρὰ τὸν Ἀχελῶν μετὰ 700 κατοίκων.

Τὸ Ῥαφτόπουλον πρὸς Β. τῆς Γρανίτσης παρὰ τὸν Ἀχελῶν μετὰ 700 κατοίκων.

Καὶ τὰ Ἀγραφα πρὸς Β. τοῦ Φουρνᾶ μετὰ 800 κατ.

5) Ἡ ἐπαρχία τοῦ Βάλτου (15,000) κειμένη μεταξὺ τῆς Εὐρυτανίας, τῆς Τριγωνίας, τῆς Ἀκαρνανίας, τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ τῆς Ἠπείρου, ἔχει ὅρη τὸ Σπαρτοβοῦνι (Θύαμον), τὰ Ἀμφιλογικὰ καὶ τὴν Ἰδομένην, ποταμοὺς δὲ τὸν Ἀχελῶν καὶ τοὺς παραποτάμους αὐτοῦ Πετίτορον καὶ τὸν Ἀναπὸν (Λετόν), λίμνην τὴν Ἀμβρακίαν καὶ πεδιάδα τὴν Ἀκαρνανικὴν (Λεπενοῦ). Καὶ ἡ ἐπαρχία αὕτη στερεῖται πόλεων, μόνον κώμας καὶ χωρία περιέχουσα, ἐπισημότερα τῶν ὁποίων εἶναι·

Ὁ Κραθασαράς κώμη πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη μεταξὺ τῆς Ἀμβρακίας λίμνης καὶ τοῦ ΝΑ. μυχοῦ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Θυάμου ὄρους, ἔχει 1,500 κ. καὶ ἔξάγει βαλανίδια· πρὸς δυσμὰς ταύτης ὑπῆρχε τὸ πάλαι ἡ Λιμναία πόλις παραλίᾳ κειμένη ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ πρὸς βορρᾶν τοῦ Κραθασαρά καὶ τοῦ Θυάμου ὄρους τὸ Ἀμφιλογικὸν Ἄργος, ὅπου κεῖται τὸ Νεοχώρι, ἐνθα σώζονται εἰρεΐπια ἀμφοτέρων τῶν πόλεων.

Ἡ Λεπενοῦ χωρίον κείμενον πρὸς νότον τῆς Ἀμβρακίας λίμνης παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀχελῶου, ὅπου ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Στράτος ἡ ἐπισημότερα τῶν πόλεων τῆς Ἀκαρνανίας, ἔχει 1,300 κατοίκους.

Τὸ Σύντεκνον χωρίον κείμενον ἐν τῇ βορρῆϊ πλευρᾷ τῆς ἐπαρχίας, ἔχει κατοίκους 1,300 καὶ ἡ Φλωριάδα εἰς τὰ μεθόρια τῆς Ἠπείρου, τὸ τελευταῖον χωρίον τῆς Ἀκαρνανίας ἔχον 400 κατ.

6) Ἡ ἐπαρχία τῆς Βονίτσας καὶ τοῦ Ξηρομέρου (19,000) ἀποτελοῦσα τὴν δυτικὴν παραλίαν πλευρὰν τῆς Ἀκαρνανίας περιβάλλεται πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, πρὸς Δ. δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας, Εὐρυτανίας καὶ Βάλτου καὶ ἔχει ὅρη τὰ Ἀκαρνανικά, ποταμοὺς ἀσημάντους καὶ λίμνας τὴν Βουλγάραν (Μυρτούντιον) καὶ τὴν Ὀζηροῦ. Κῶμαι καὶ χωρία ὀνομαστὰ αὐτῆς εἶναι·

Ἡ Βόνιτσα πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κώμη κειμένη ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου πλησίον τοῦ ἀρχαίου Ἀνακτορίου, ἔχει φρούριον ὀχυρόν, λιμένα μικρόν, κλίμα νοσῶδες καὶ κατοίκους 1,800. Πρὸς δυσμὰς ταύτης πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου Πούντα (Ἀκτίου) ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ὑπῆρχε τὸ πάλαι ὁ τόπος Ἀκτιον ἐπίσημος διὰ τὸν ἀρχαῖον ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἡ Ζαθέρδα κώμη κειμένη ἐν τῷ μυχῷ τοῦ ἀπέναντι τῆς Λευκάδος κόλπου ἔχει 1,300 κατ.

Ἡ Κατούνα (Μεδεῶν) κώμη κειμένη μεταξὺ τῆς Ζαθέρδας καὶ Ἀμβρακίας λίμνης παρὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Μεδεῶνος ἔχει 2,000 κατ. καὶ Μαχαλᾶς ΝΑ. ταύτης κειμένη μετὰ 1,000.

Ὁ Ἀστακὸς ἀρχαῖος ἐμπορικὸς λιμὴν καὶ νῦν κώμη κειμένη ἐν τῇ νοτίῳ παραλίᾳ τῆς Ἀκαρνανίας μετὰ 1,000 κατ.

Δραγαμέστι (Οἰνιάδαι) κώμη κειμένη πρὸς Ν. τῆς προηγουμένης παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου ποταμοῦ, ἐνθα ὑπάρχουσιν ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Οἰνιάδων, ἔχει 600 κατ.

Ἡ Κατοχή κώμη μεσόγειος κειμένη παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀχελώου ποταμοῦ μετὰ 800 κατ.

Ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι πόλεις οἷον τὸ Θύρεον πρὸς Β. τὸ Σόλλιον ἐν τῇ Δ. παραλίᾳ, ἡ Πάλαιρος πρὸς Ν. τῆς προηγουμένης, ἡ Φιτία, ἡ Ἀλιζία, ἡ Μητρόπολις μεσόγειος, τῶν ὁποίων ἐρείπια καὶ νῦν ἔτι σώζονται. Περὶ δὲ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου ποταμοῦ ὑπάρχουσί τινες μικραὶ ἐρημόνησοι καὶ ἀκατοίκητοι ὀνομαζόμεναι Ἐχινάδες αἵτινες κατὰ τὴν μυθολογίαν ἐθεωροῦντο Νύμφαι θυγατέρες τοῦ Ἄρεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

Ἐκτ. 400 □ μ. Κ. 660,000.

Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἡ Πελοπόννησος, μεγαλύτερον τοῦ πρώτου ὄν καὶ κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ κατὰ τὸν πληθυσμόν, διαιρεῖται πολιτικῶς εἰς πέντε νομούς τὸν τῆς Κορινθίας καὶ Ἀργολίδος, τὸν τῆς Ἀχαΐας καὶ Ἥλιδος, τὸν τῆς Μεσσηνίας, τὸν τῆς Λακωνίας καὶ τὸν τῆς Ἀρκαδίας περιλαμβάνοντας 23 ἐπαρχίας, ἐν ᾗ τὸ πάλαι διηγεῖτο εἰς δέκα χώρας.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ.

Ἐκτ. 92 □ μ. Κ. 130,000.

Ὁ Νομὸς οὗτος ἀποτελῶν τὸ ΒΑ. μέρος τῆς Πελοποννήσου περιλαμβάνει ἕξ ἐπαρχίας τὰς ἀκολούθους, τὴν τῆς Ναυπλίας, τὴν τῆς Ἀργολίδος, τὴν τῶν Σπετσῶν καὶ Ἑρμιονίδος, τὴν τῆς Ὑδρας καὶ Τροιζηνίας, τὴν τῆς Κορινθίας καὶ τὴν τῶν Κυθήρων. Πρώτη δὲ τούτων εἶναι·

3) Ἡ ἐπαρχία τῆς Ναυπλίας (16,000 κατ.) κατέχουσα τὸ ΝΔ. παράλιον μέρος τοῦ νομοῦ ἐπὶ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, ἔχει ὅρος μὲν τὸ Ἀραχναῖον (ἅγιος Ἥλιος), ποταμόν δὲ τὸν Ἰναχον καὶ τὸν παραπόταμον Χάρανδρον (Ξερίαν) καὶ πεδιάδα τὴν τοῦ Ἰνάχου ποτ. Πόλεις δὲ καὶ κῶμαι ὀνομασται εἶναι·

Τὸ Ναύπλιον ἀρχαία πόλις κειμένη ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου τὸ πάλαι μὲν ἦν ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Ἀργολίδος ἀπὸ δὲ τοῦ 1829 — 1834 ἐχρημάτισε μητρόπολις τοῦ βασιλείου καὶ νῦν εἶναι πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας ὄχυρά καὶ ἐμπορικὴ, ἐκτισμένη ἐπὶ λόφου, ἐφ' οὗ ὑπάρχει ἡ ἀκρόπολις τὸ Παλαμίδιον κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Βενετῶν, καὶ ἔχουσα καλὰς οἰκίας, εὐρείας ὁδοὺς, γυμνάσιον, νοσοκομεῖον, δεσποτῆριον, στρατῶνα, παλάτιον τοῦ Καποδιστρίου καὶ 6,000 κατοίκων.

Ἡ Πρόνοια κειμένη ἐκτὸς τῶν τειχῶν τοῦ Ναυπλίου εἰς τερπνὴν καὶ ἐπίπεδον θέσιν, θεωρεῖται ὡς προάστειον αὐτοῦ ἔχουσα 2,000 κατοίκων καὶ ἐπίσημος διὰ τὴν πρώτην ἐθνικὴν Συνέλευσιν (8 Αὐγ. 1832), ἐν ᾗ ἐξελέχθη ὁ Ὁθων βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Τίρυνς ἀρχαία πόλις κειμένη πρὸς βορρᾶν τοῦ Ναυπλίου εἰς ἀπόστασιν $\frac{1}{4}$ τῆς ὥρας καὶ ἐπίσημος διὰ τὰ ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ περισωθέντα Κυκλώπεια τεῖχη· νῦν δὲ ὑπάρχει γεωργικὸν σχολεῖον καὶ ὀλίγοι κάτοικοι.

Ἡ (Ἐπίδαυρος) Νέα Ἐπίδαυρος κώμη κειμένη ἐν τῇ Α. παραλίᾳ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ ἔχουσα 1,200 κατ. εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν πρώτην γενικὴν Συνέλευσιν, διὰ τὰ ἐρείπια τοῦ περιωνύμου ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τὰ ὅποια σώζονται παρὰ τὸ χωρίον Λιγουριὸν κατὰ τὴν θέσιν Ἱερόν, καὶ διὰ τὸ θέατρον τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἐπιδαύρου.

Χωρία δὲ ὀνομαστά εἶναι· τὸ Χέλι εἰς τοὺς Β. πρόποδας τοῦ Ἀρχαίου ὄρους μετὰ 900 κατ. καὶ τὸ Λιγουριὸν εἰς τοὺς ΝΑ. πρόποδας τοῦ αὐτοῦ ὄρους μετὰ 800 κατ.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Ἀργολίδος (23,000) κειμένη μεταξὺ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, τῆς Ναυπλίας, Κορινθίας, Ἀρχαδίας καὶ Κυνουρίας ἔχει ὅρη μὲν τὸ Παρθένιον, τὸ Ἀρτεμίσιον, τὸ Λύρκειον καὶ τοὺς κλάδους αὐτῶν φέροντας διάφορα ἐπιτόπια νέα ὀνόματα, ποταμούς δὲ τὸν Ἰναχον, τὸν Ἑρασῖνον (Κεφαλάρι) καὶ τὸν Ζάρακα πηγάζοντα ἐκ τῆς Στυμφαλίδος λίμνης καὶ εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον ἐκβάλλοντα καὶ πεδιάδα τὴν Ἀργολικὴν· πόλεις δὲ καὶ χωρία ἐπίσημα αὐτῆς εἶναι·

Τὸ Ἄργος παναρχαιοτάτη καὶ ἐπισημοτάτη πόλις κειμένη ἐπὶ πεδιάδος παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἰνάχου ποταμοῦ καὶ $\frac{1}{2}$ ὥραν ἀπέχουσα τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, ἔχει 10,000 κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἡ ἀρχαία πόλις εἶχε καὶ ἀκρόπολιν ὀχυρὰν καὶ ὑψηλὴν ὀνομαζομένην Λάρισσαν, τῆς ὁποίας ἐρείπια καὶ νῦν ἔτι σώζονται.

Αἱ Μυκῆναι (Χαρβάτι) ἀρχαία καὶ ἐπίσημος πόλις καθέδρα τοῦ Ἀγαμέμνονος πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἄργους κειμένη, εἰς τὴν ὁποίαν σώζονται πολυτιμώτατα ἀρχαῖα μνημεῖα οἷον ἡ πύλη τῶν Λεόντων,

ὁ τάφος τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ ὁ θησαυρὸς τοῦ Ἀτρέως, ἐν οἷς ἐσχάτως ἀνασκαφῶν γενομένων εὐρέθησαν πολυτιμώτατοι θησαυροὶ ἀνατολικῆς τέχνης καὶ μετενεχθέντες εἰς Ἀθήνας κατετέθησαν ἐν τῷ Μουσείῳ· νῦν δὲ χωρίον μικρὸν ὑπάρχει πλησίον αὐτῆς τὸ Χαρ-
βάτι. Χωρία δὲ ὀνομαστά εἶναι·

Ὁ Ἀχλαδόκαμπος (Υῤῥία) χωρίον κείμενον ἐν τῇ ΝΑ. πλευρᾷ τῆς Ἀργολίδος ἐπὶ τὰς ὑψωσίας τοῦ Παρθενίου ὄρους μετὰ 1,300 κατοίκων πλησίον τοῦ ὁποίου σώζονται ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως τῶν Υῤῥίων.

Καρυὰ κειμένη, εἰς τοὺς βορρείους πρόποδας τοῦ Ἀρτεμισίου μετὰ 800 κατ.

Τὸ Μπουγιάτι μετὰ 700 κ. καὶ τὸ Κουτσοπόδι παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἰνάχου.

Καὶ ἄλλαι πόλεις ἀρχαῖαι ἐν τῇ Ἀργολίδι ἦσαν ἡ Οἰνὴ (Μαυροβοῦνι) εἰς τοὺς Α. πρόποδας τοῦ Ἀρτεμισίου ΝΑ. τοῦ Ἄργους, ἡ Σάμψθος καὶ αἱ Ὀρνεαὶ πρὸς Β. τοῦ Ἄργους.

4) Ἡ Ἑπαρχία τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ἑρμιονίδος (20,000) συνισταμένη ἐκ τῆς Ἑρμιονίδος καὶ τῆς νήσου Σπετσῶν ἔχει ὄρη τὰ Δίδυμα καὶ ποταμούς ἀσημάντους. Ἐπίσημότεραι πόλεις εἶναι·

Αἱ Σπέτσαι (Τιπάρηνος ἢ Πιτυοῦσα) νήσος μικρὰ κειμένη πρὸς Ν. τῆς Ἀργολίδος δεξιόθεν κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, ἔχει πόλιν ὁμώνυμον ἐν τῷ ΒΑ. μέρει μετὰ λιμένος καὶ 8 χιλ. κατοίκων καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὸ μέγα ναυτικὸν καὶ διὰ τοὺς ἀγῶνας καὶ θυσίας τῶν κατοίκων ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐπαναστάσει· πρὸς νότον ταύτης ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα μικρὰ νησιά ἐπισημότερον τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Σπετσοπούλα.

Τὸ Κρανίδιον μικρὰ μεσόγειος πόλις κειμένη ἐν τῇ ΝΑ. πλευρᾷ τῆς Ἀργολίδος ἔχει 5,000 κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ναυτιλίαν.

Ἡ Ἑρμιόνη (Καστρί) κώμη κειμένη πρὸς Β. τοῦ Κρανιδίου ἀπέναντι τῆς Ὑδρας, ἔχει 2,000 κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ναυτιλίαν.

5) Ἡ Ἑπαρχία τῆς Ὑδρας καὶ τῆς Τροιζηνίας (20,000) συνισταμένη ἐκ τῆς νήσου Ὑδρας καὶ ἄλλων μικρῶν παρακειμένων

καὶ ἐκ τῆς Τροϊζηνίας κατεχούσης τὸ ΝΑ. μέρος τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου, περιλαμβάνουσα τὴν μικρὰν χερσονήσον τῶν Μεθάνων καὶ τὴν νῆσον Καλαυρίαν (Πόρον), ἔχει ὅρη τὰ Δάρβιζα ἐν τῇ χερσονήσῳ.

Ἡ νῆσος Ὑδρα (Ὑδρέα τὸ πάλαι) πατρώδης καὶ ξηρὰ κειμένη πρὸς Ν. τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου, ἔχει ὁμώνυμον πόλιν Ὑδραν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας, ὠκεοδομημένην ἐπὶ βράχου, ἔχουσιν λαμπρὰς οἰκίας, ὠραίας ἐκκλησίας, ὁδοὺς στενάς, δυσβάτους καὶ λιθοστρώτους καὶ κατοίκους 20,000, γενναίως ἀγωνισθέντας ἐν τῷ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνι καὶ ἀξιόλογον ναυτικὸν διατηροῦντας.

Ἡ Τροϊζὴν (Δαμαλάς) μεσόγειος κώμη κειμένη ἀπέναντι τοῦ Πόρου ἐν τῇ Δ. παραλίᾳ τῆς Ἀργολίδος καὶ τὸ πάλαι ἐπίσημος διὰ τὴν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους φιλοξενίαν τῶν κατοίκων κατὰ τὸ 480 π. Χ.

Ὁ Πόρος (Καλαυρία) μικρὰ νῆσος κειμένη ἐν τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ ἀπέναντι τῆς Τροϊζηνος ἔχει πόλιν ὁμώνυμον καὶ λιμένα ἀσφαλέστατον μὲ διπλὴν εἴσοδον καὶ κατ. 7,000 ἀσχολουμένους εἰς τὴν ναυτιλίαν γεωργίαν καὶ καλλιέργειαν τῶν λαμπρῶν λεμονεῶνων καὶ πορτοκαλεῶνων· αὕτη τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο Καλαυρία καὶ ἦν ἐπίσημος διὰ τὸν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, εἰς τὸν ὁποῖον ὡς εἰς ἄσυλον κατέφυγεν ὁ Δημοσθένης καταδιωκόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου καὶ πίων κῶνειον ἀπέθανεν.

Μεγάλον χωρίον κείμενον ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῶν Μεθάνων, ἔχει 500 κατοίκους.

6) Ἡ ἐπαρχία τῆς Κορινθίας περιλαμβάνουσα καὶ τὴν Σικωνίαν καὶ κειμένη μεταξὺ τῆς Ἀργολίδος, Ναυπλίας, τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, τοῦ Κορινθιακοῦ τῆς Ἀχαΐας καὶ τῆς Μεγαρίδος, συνέχεται μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος διὰ τοῦ ὁμωνύμου ἰσθμοῦ καὶ ἔχει ὅρη μὲν τὰ Χελυδόρεα (Εὐρώστινα), τὸν Κρᾶθιν (Κλούκινα), τὸ Πεντέλειον (Καστανά), τὴν Κυλλήνην (Ζύρια), ποταμούς δὲ τὸν Ἀσωπὸν (ἄγιον Γεώργιον), τὸν Ἐλισσῶνα (Λαγυεῖον), τὸν Σῦθαν (Ξυλόκαστρον), λίμνας τὴν Φενεὸν καὶ Στυμφαλίδαν καὶ πεδιάδα τὴν Κορινθιακὴν. Πόλεις δὲ καὶ κωμοπόλεις αὐτῆς ἐπίσημοι εἶναι·

Ἡ Κόρινθος πρωτ. τῆς ἐπαρχίας, καταστραφείσης τῆς παλαιᾶς τῷ 1858, ἐκτίσθη κανονικῶς πλησίον τοῦ Λουτρακίου (Λεχαίου) κειμένου ἐν τῷ νοτίῳ μυγῷ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ ἔχει 3,000 κατοίκων, γυμνάσιον καὶ οἰκίαι καλὰς· ἐν ᾧ δὲ ἡ νέα Κόρινθος τόσον μικρὰ καὶ ἀσήμαντος εἶναι, ἡ ἀρχαία Κόρινθος κειμένη ὑπὸ τὸ ὄχυρόν φρουρίον Ἀκροκόρινθον ἐν τῷ μέσῳ δύο θαλάσσης καὶ δύο λιμένας ἔχουσα τὸ Λέχαιον (Λουτρούκι) ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ καὶ τὰς Κεγχρεὰς (Καλαμάκι), κατέστη εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ ἐμπορικωτάτη καὶ πλουσιωτάτη πόλις τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἔχουσα περίμετρον 80 στάδια καὶ 300,000 κατοίκων ὥστε δικαίως ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων τὸ Λονδίον τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ὁ δὲ πλοῦτος καὶ ἡ πολυτέλεια τῆς πόλεως τόσον πολὺ προήχθη καὶ ὁ βίος τόσον φιλήδονος καὶ πολυδάπανος κατέστη, ὥστε ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν « οὐ παντὸς πλεῖν εἰς Κόρινθον », διὰ τῆς ὁποίας ἐννόουν οἱ ἀρχαῖοι ὅτι ὁ ξένος χρειάζεται πολλὰ ἐξοδα διὰ νὰ ζῇ εἰς τὴν Κόρινθον. Τοιαύτη δὲ γενομένη ἡ Κόρινθος κατεστράφη καὶ κατεσκάφη τῷ 146 π. Χ. ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἕνα αἰῶνα διαμείνασα ἔρημος, ἀνωκοδομήθη ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος καὶ ἠύξησε πάλιν, καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ περιόδῳ τῆς ἀκμῆς ἦλθεν εἰς Κόρινθον ὁ Ἀποστόλος Παῦλος καὶ διέμεινεν ἐν αὐτῇ 1 1/2 ἔτος διδάσκων τὸ Εὐαγγέλιον. Καὶ σήμερον φαίνεται σπῆλαιόν τι τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους ὑπάρχει καὶ ναὸς τοῦ Ἀποστόλου, ἐν ᾧ ἐδίδασκε τοὺς Ἕλληνας τὰς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ἀκολούθως ἔγραψε πρὸς τοὺς Κορινθίους τὰς σωζομένας ἐπιστολάς. Ἀλλὰ τῷ 1458 κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἔχασεν ὅλην τὴν ἀκμὴν καὶ δόξαν μεχρὶς τοῦ 1858 ἐντελῶς κατεστράφη ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ.

Πλησίον τῆς ἀρχαίας Κορίνθου ὑπῆρχε καὶ τὸ Κράνειον, ἥτοι δάσος κατάφυτον ἀπὸ κυπαρίσσω ἐνθα διέτριβεν ὁ περιώνυμος κυνικὸς φιλόσοφος Διογένης. Ἐν τῷ στενωπῷ μέρει τοῦ Ἰσθμοῦ ὕπερ ἑκαλεῖτο Διόλοκος, πλησίον τοῦ μικροῦ χωρίου Ἐξαμιλλίου σώζονται ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τὸ στάδιον, ὅπου

έτελοῦντο κατὰ τριετίαν τὰ Ἴσθμια πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος συστηθέντα.

Ἡ Περαιχώρα κώμη, κειμένη ἐν τῇ κεντρικῇ τοῦ ἰσθμοῦ παραλία παρὰ τὸ Ἡραῖον ἀκρωτήριο μετὰ 1500 κατ.

Τὸ Σοφικὸν κώμη κειμένη πρὸς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς Κορινθίας, ἐπίσημος διὰ τὴν ἀξιόλογον ῥητίνην μετὰ 2,000 κατ.

Τὰ Βασιλικὰ κώμη κειμένη πρὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως Σικυῶνος μετὰ 1,800 κατοίκων.

Τὰ Τρίγκαλα κωμόπολις κειμένη πρὸς Δ. τῆς προηγουμένης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σύθα ποταμοῦ μετὰ 2,000 κατ. ἀσχαλουμένων εἰς τὴν σταφιδοφυτεῖαν.

Ὁ ἅγιος Γεώργιος κώμη κειμένη πρὸς δυσμὰς τῆς Κορίνθου παρὰ τὸν Ἀσωπὸν ποταμόν, ἐνθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Φλίου μετὰ 1,500 κατ. παράγουσα ἐξαίρετον μαῦρον οἶνον· χωρία μικρότερα εἶναι·

Ἡ Καστανιά μεταξὺ Στυμφαλίδος καὶ Φενεοῦ λίμνης μετὰ 800 κατ. Ὁ Ἅγιος Βασίλειος εἰς τὰ μεθόρια τῆς Κορινθίας καὶ Ἀργολίδος μετὰ 600 κατ. Ἡ Γκούρα εἰς τοὺς δυτικούς πρόποδας τῆς Κυλλήνης μετὰ 700 κατ. Ὁ Πύργος εἰς τὰ ΒΔ. ὅρια, ἔδρα τοῦ δήμου Ζαχόλης μετὰ 500 κατ. Τὸ Κιάτον παραλία, ἔδρα τοῦ δήμου Σικυῶνος, μετὰ 500 κατ. Τὸ Κλιμέντι πρὸς Α. τῶν Τρικάλων, ἔδρα τοῦ δήμου Πελλήνης, μετὰ 800 κατ.

Ἀρχαῖαι πόλεις ἐπίσημοι ὑπῆρχον ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Κορινθίας καὶ Σικυωνίας ὁ Φλίου ἐν τῇ πηγῇ τοῦ Ἀσωποῦ, ἡ Νεμέα πρὸς Α. ταύτης ἐπίσημος διὰ τὰ κατὰ τριετίαν τελούμενα Νέμεα, αἱ Κλεωναὶ πρὸς Α. ταύτης, ἡ Σικυὼν ἐν τῇ βορρῆϊ παραλίᾳ καὶ ὁ Κρομμύων ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ.

6) Ἡ ἐπαρχία τῶν Κυθήρων (11,000), συνισταμένη ἐκ τῆς ὀρεινῆς νήσου Κυθήρων, ἐκ τῶν Ἀντικυθήρων καὶ ἐκ τινων μικρῶν νησιδίων, εἶναι ἡ μικροτέρα τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ βασιλείου.

Ἡ νήσος Κύθηρα (Τσερίγο) κειμένη πρὸς νότον τῆς Λακωνίας καὶ περιβαλλομένη ὑπὸ τραχέων καὶ ἀποτόμων βράχων, εἶναι ἡ νοτιωτάτη τῶν ἑπτὰ Ἰονίων νήσων καὶ ἔχει ὅρη μὲν τὴν ἀγίαν

Μόνην καὶ τὸ Τουρκοβοῦνι, ἀκρωτήρια δὲ τὸ Σπαθί, τὸν Τρά-
χηλον καὶ τὸ Γράσσον, ἀλίπεδα τὸ τῆς Παλαιοπόλεως, τὸ τῆς
ἁγίας Πελαγίας καὶ λιμένας τὸν Αὐλέμονα, τὸν Κυψελιακόν, τὸ
Μυλοπόταμον καὶ τὸ Μελιδόνιον.

Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ νήσου, ὀρεινῆς οὐσῆς καὶ πολλὰ
ἄντρα καὶ κοιλώματα περιεχούσης, εἶναι ἡ ὁμώνυμος Κύθηρα
(9,000) ΝΑ. τῆς νήσου, πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως ἀπέχουσα
μίαν περίπου ὥραν ἀπὸ τοῦ λιμένος Καψαλίου καὶ παράγουσα διὰ
τῆς μεγάλης τῶν κατοίκων φιλοπονίας ἔλαιον, μέλι καὶ ὀπω-
ρικά, πολλοὶ τῶν ὁποίων διὰ τὸ ἀνεπαρκές τῶν προϊόντων καὶ
τοῦ τόπου ξενιτεύονται πολλοῦ, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Σμύρνην.
Ἡ ἀρχαία πόλις ἐφημιζετο διὰ τὴν λατρείαν τῆς οὐρανίας Ἀ-
φροδίτης, πρὸς τιμὴν τῆς ὁποίας οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι ἔδρυσαν
ναὸν μεγαλοπρεπέστατον, ὅστις ἦν ὁ ἀρχαιότατος καὶ ἁγιώτα-
τος πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι ναῶν τῆς θεᾶς ταύτης. Κώμη τῆς
νήσου ἐπίσημος εἶναι ὁ Ποταμὸς μετὰ 2,000 κατ.

Τὰ δὲ Ἀντικύθηρα πρὸς νότον τῶν Κυθήρων καὶ πρὸς βορρᾶν
τῆς Κρήτης κείμενα, ὀλίγους ἔχουσι κατοίκους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΧΑΪΑΣ ΚΑΙ ΠΑΪΔΟΣ.

Ἐκτ. 95 □ μ.λ. Κατ. 152,000.

Ὁ νομὸς οὗτος κατέχων τὸ ΒΑ. μέρος τῆς Πελοποννήσου καὶ
πρὸς βορρᾶν περιβαλλόμενος ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ τοῦ
τῶν Πατρῶν περιέχει τέσσαρας ἐπαρχίας. Αὗται δὲ εἶναι· ἡ τῶν
Πατρῶν, ἡ τῆς Αἰγιαλείας, ἡ τῶν Καλαβρύτων καὶ ἡ τῆς Ἡλείας.

1) Ἡ ἐπαρχία τῶν Πατρῶν (48,000 κατ.) κειμένη μετὰ τοῦ
ὁμώνυμου κόλπου, τῆς Αἰγιαλείας, τῶν Καλαβρύτων καὶ τῆς Ἡ-
λείας, ἔχει ὅρη μὲν τὸ Παναχαϊκόν (Βοδιάς), τὸν Ἐρύμανθον καὶ
τὴν Σκόλλιν, ἀκρωτήρια τὸν Ἀραξον, τὸ Ῥίον καὶ τὸ Δρέπανον,

ποταμούς δὲ τὸν Σέλιμνον (Σαλμενίκος), τὸν Φοῖνικα, τὸν Γλαῦ-
κον (Λεῦκα) καὶ τὸν Πεῖρον (Καμενίτσα), καὶ λίμνην μικράν τὴν
Καλόγριαν πλησίον τοῦ Ἀράξου ἀκρωτηρίου.

Αἱ Πάτραι (25,000) πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας
κειμένη ἐπὶ λόφου ἀνυψομένου ἐν τῇ παραλίᾳ καὶ ὀνομαζομένου
Σκατοβοῦνι, ὅστις συνέχεται μετὰ τοῦ Παναχαϊκοῦ, καὶ ἐκτισμέ-
νη ἀμφιθεατρικῶς ἐπ' αὐτοῦ, εἶναι ἡ ἐπισημοτέρα καὶ ἐμπορικω-
τέρα πόλις τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος, ἔχουσα πλατείας καὶ εὐρυχώ-
ρους ὁδούς, οἰκίας λαμπράς, γυμνάσιον, θέατρον, φωτισμὸν διὰ
φωταερίου καὶ ἀφθονον πόσιμον ὕδωρ.

Ἡ ἀρχαία πόλις, ἐπὶ τῆς θέσεως καὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ὁποίας
ιδρύθη ἡ νέα πόλις, λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ ἐγγωρίου ἥρωος
Πατρώος, ὑπῆρξε μία τῶν 12 πόλεων τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας,
ἐτιμῆθη ὡς Ῥωμαϊκὴ ἀποικία καὶ κυζήθη ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου,
μετὰ τὴν ἐν Ἀκτίῳ μάχην, κατέστη ὡς ἡ Κόρινθος κέντρον πρὸς
διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ διὰ τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέου, μαρτυ-
ρικὸν θάνατον ὑποστάντος ἐν αὐτῇ, καὶ μολονσί τῳ 551 μ. Χ.
ἐπαθεν ὑπὸ σεισμοῦ, διέμεινεν ὁμως καθ' ὅλον τὸν μεσαιῶνα ἡ
ὀχυρωτέρα καὶ ἐμπορικωτέρα πόλις τῆς Ἑλλάδος, μεχρὶ τοῦ ἐν τῇ
Ἑλληνικῇ ἐπαναστάσει τῳ 1821 κατεστράφη ἐντελῶς ὑπὸ τοῦ
Ἰουσούφ πασᾶ τῆς Εὐβοίας καὶ πάλιν ἐκ τῆς τέφρας ἀνοικοδομη-
θεῖσα, ἀνέλαβε τὴν πρέπουσαν αὐτῇ θέσιν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν.
Ἄλλαι πόλεις ἐπίσημοι ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἦ-
σαν ἡ Βολίνα ΒΑ. τῶν Πατρῶν, αἱ Ῥύπαι Α. τῆς προηγουμένης
ἐπὶ τοῦ Φοῖνικος ποταμοῦ, ἡ Δύμη (Ἄνω Ἀχαΐα) πρὸς Ν. τοῦ
Ἀράξου ἀκρωτηρίου πλησίον τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ἡ Ὀλενος
(Καμενίτσα) παρὰ τῇ ἐκβολῇ τοῦ Πείρου ποταμοῦ, αἱ Φαραὶ
(Κάτω Ἀχαΐα) πρὸς Ν. τῆς προηγουμένης ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πο-
ταμοῦ, τὸ Λεόντιον (Καστρίτσι) εἰς τοὺς Ν. πρόποδας τοῦ Πανα-
χαϊκοῦ καὶ ἡ Τριταΐα (Καστρίτσα).

Χωρία ὀνομαστά τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ Προστοθίτσα παρὰ τὸν
Ἑρῴμανθον μετὰ 700 κατ., ἡ Χαλανδρίτσα παρὰ τὴν δεξιὰν ὀ-
χθὴν τοῦ Σελινούντος ποταμοῦ μετὰ 700 κατ.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Αἰγιάλειος (13,000) κειμένη μεταξὺ τοῦ

Κορινθιακού κόλπου, τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν καὶ τῆς τῶν Καλαβρύτων, ἔχει ὄρη μὲν τὸ Παναχαϊκὸν πρὸς Δ. καὶ τὸν Ἐρύμανθον πρὸς Ν., ποταμούς δὲ τὸν Σελινούντα (Βοστίτσα), τὸν Κερυνίτην (Βοκουσιᾶ), τὸν Ἐρασίον (Καλάβρυτα) καὶ τὸν Κράθιν (Ἀκράταν) καὶ πεδιάδα τὴν τοῦ Αἰγίου.

Τὸ Αἶγιον (Βοστίτσα) κείμενον ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ λαβὼν τὸ ὄνομα ἐκ τῆς Αἰγός, ἣτις ἔθρεψε τὴν Δία, εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, ἔχουσα 4,000 κατ. καὶ γυμνάσιον καὶ παθούσα ὑπὸ σεισμοῦ τῷ 1861. Τὸ πάλαι δὲ ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς προτέρας πρωτευούσης Ἑλίκης, καὶ εἶχε λιμένα τὸν Ἑοινεόν.

Ἡ μονὴ τῶν Ταξιάρχων πρὸς νότον τοῦ Αἰγίου κειμένη εἰς ἀπόστασιν δύο ὥρων, εἶναι ἡ δευτέρα τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, ἔχουσα 100 μοναχοὺς καὶ τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ διαφυλάττουσα.

Τέμενη κώμη κειμένη περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σελινούντας ποταμοῦ μετὰ 700 κατ. καὶ τὰ Ῥαλλοπαγιαννέϊκα κείμενα πρὸς Δ. τῆς ἐπαρχίας μετὰ 600 κατ.

3) Ἡ ἐπαρχία τῶν Καλαβρύτων (40,000) κειμένη πρὸς νότον τῆς Αἰγιαλείας καὶ συνεχομένη μετ' αὐτῆς, ἔχει ὄρη μὲν ἐν μέσῳ τὰ Ἀροάνια, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ ποταμοὶ πηγάζουσιν· ποταμοὺς δὲ τὸν Σελινούντα, τὸν Κερυνίτην, τὸν Ἐρασίον, τὸν Κράθιν, τὸν Ἐρύμανθον, τὸν Αἰδῶνα καὶ τὸν Βουραϊκόν· κωμότητες δὲ ἐπίσημοι εἶναι·

Τὰ Καλάβρυτα (Κύναιδα) πρωτεύουσα, κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας ταύτης μεσόγειος κειμένη ἐν μέσῳ κοιλάδος εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἀροανίων ὀρέων καὶ εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Βουραϊκοῦ ποταμοῦ, ἔχει 1,200 κατ.

Ἡ Μονὴ τῆν ἁγίας Λαύρας ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχουσα τῶν Καλαβρύτων πρὸς Δ., ἐν ᾗ ὕψωσε τὴν σημεῖαν τῆς ἐπαναστάσεως ὁ ἐπίσκοπος Γερμανός.

Ἡ μεγίστη μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου κεῖται πρὸς Β. τῶν Καλαβρύτων εἰς ἀπόστασιν 1 $\frac{1}{2}$ ὥρας ἐπὶ τῆς πλευρᾶς βουνοῦ ἐν-

τὸς σπηλαίου, κτισθεῖσα τὸν 6' αἰῶνα μ. Χ. καὶ ἔχουσα 150 μοναχοὺς, μία τῶν τριῶν εἰκόνων τῆς Θεοτόκου, τὰς ὁποίας ἱσθόρησεν ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, καὶ βιβλιοθήκην παλαιάν.

Τὸ Λειβάρτσιον χωρίον ἐπίσημον κείμενον εἰς τοὺς Α. πρόποδας τοῦ Ἑρμάνθου ὄρους καὶ ἔχον 1400 κατ. καὶ σχολ. ἑλλην.

Τὸ Σωποτὸν κείμενον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἑρμάνθου ποταμοῦ μετὰ 1,000 κατ. καὶ σχολ. ἑλληνικόν.

Ἡ Κερπινὴ πρὸς Β. τῶν Καλαβρύτων κειμένη μετὰ 800 κατ.

Ἡ Αουκορία κώμη παρὰ τὸν Λάδωνα ποταμὸν κειμένη μετὰ 1,200 κατ.

Τὰ Σουθενά (Λουσοί) ΝΑ. τῶν Καλαβρύτων μετὰ 700 κατ. ἀρχαῖαι δὲ πόλεις ἦσαν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἐπαρχίας ἡ Κίναιθα, ἡ Νώνακρις, ἡ Αουκορία, ἡ Κλειτορία καὶ ἄλλαι.

4) Ἡ ἐπαρχία τῆς Ἡλείας (15,000 κατ.) ἡ δυτικωτέρα τῆς Πελοποννήσου, κειμένη μεταξὺ τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν, Καλαβρύτων, Ἀρκαδίας, Μεσσηνίας καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους, ἔχει ὄρη μὲν τὴν Σκόλλιν, τὴν Λάμπειαν καὶ τὴν Φολόην, ἀκρωτήρια, τὸ Κατάκωλον (Ἰχθὺς) καὶ τὸν Χελωνάταν, πεδιάδα τὴν τῆς Ἥλιδος εὐφορωτάτην τῶν τῆς Πελοποννήσου, ποταμοὺς τὸν Πηνειὸν καὶ Ἀλφειὸν ἐν μέρει καὶ λίμνην τὴν Κοτύχην· πόλεις δὲ καὶ κῶμαι ἐπίσημοι εἶναι·

Ὁ Πύργος πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη πρὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀλφειοῦ ἐν τῷ μεσημβρινῷ μέρει τῆς πεδιάδος, εἶναι πόλις ἐμπορικὴ συνδεομένη δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ μετὰ τοῦ λιμένος αὐτῆς Κατακόλου καὶ ἔχουσα 6,000 κατ. γυμνάσιον, πρωτοδικεῖον καὶ θέατρον· ἀρχικῶς ἦν φρούριον μόνον χρησιμεύον ὡς καταφύγιον τῶν κατοίκων τῆς πεδιάδος, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἐλήφθη, εἴτα συνοικισθὲν ἤκμασεν εἰς τὸ ἐμπόριον πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ τῷ 1825 καταστραφέν ὑπὸ τοῦ Ἰβραήμ ἀνωκοδομήθη.

Ἡ Γαστούνη κώμη κειμένη πρὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ ἐν τῇ μεσογείῳ μετὰ 1,000 κατ.

Τὰ Λεχαινά κώμη πρὸς Β. τῆς Γαστούνης κειμένη μετὰ 1,700 κατοίκων.

Ἡ Ἀνδροβίδα πρὸς Β. τῆς Γαστούνης μετὰ 1,000 κατ.

Τὸ Βαρβολομινὸν πρὸς Β. υῶν Λεχαινῶν μετὰ 900 κατ.

Τὸ Δερβίς Τσελεμπή καὶ ἡ Καλίτσα δύο κῶμαι πρὸς Β. κείμεναι καὶ ἔχουσαι ἀνὰ 900 κατ.

Ἡ Γλαρέντσα ἐπίνειον τῶν Λεχαινῶν (Κυλλήνη) μικρὸν χωρίον πρὸς Β. κείμενον τοῦ Χελωνάτου ἀκρωτηρίου.

Ἡ Δίβρη παρὰ τὴν Φολόην συγκειμένη ἐκ 5 χωρίων μετὰ 2,000 ἀρχαῖαι πόλεις ἦσαν ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ ἡ Ἥλις παρὰ τὸν Πηνειόν, οἱ Λετρίνοι παρὰ τὸ Κατάκωλον, ἡ Ὀλυμπία ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐνθα ἐτελοῦντο οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες καὶ ὑπῆρχε τὸ μαντεῖον καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἡ Πύλος, τὸ Δυσπόντιον, ἡ Σκύλλη καὶ ἄλλαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ.

Ἐκτ. 63 □ μιλ. Κατ. 130,000.

Ὁ νομὸς τῆς Μεσσηνίας κατέχων τὸ ΝΔ. μέρος τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐν μέρει σχηματίζων μίαν χερσόνησον περιέχει πέντε ἐπαρχίας τὴν τῶν Καλαμῶν, τὴν τῆς Μεσσηνίας, τὴν τῆς Πυλίας, τὴν τῆς Τριφυλίας καὶ τὴν τῆς Ὀλυμπίας· τούτων δὲ πρώτη εἶναι·

1) Ἡ τῆς Ὀλυμπίας (26,000 κατ.) ἐπαρχία κειμένη μεταξὺ τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας, τῆς Τριφυλίας, Ἀρκαδίας καὶ Μεσσηνίας, ἔχει ὅρη μὲν τὸ Λύκαιον καὶ τὰ Νόμια, ποταμούς δὲ τὸν Ἀλφειόν, τὸν Νέδαν καὶ τὸν Βαλύραν (Βασιλικό).

Κωμοπόλεις δὲ ὀνομασταὶ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

Ἡ Ἀνδρίτσεινα πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, κειμένη εἰς τοὺς βορρῆλους πρόποδας τοῦ Λυκαίου ὄρους μετὰ 2,000 κατ.

Ἡ Ἀγουλινίτσα κώμη κειμένη εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ μετὰ 1,800 κατ.

Ἡ Κρέστενα ΝΑ. τῆς προηγουμένης μετὰ 600 κατ. Ἡ Ζάχα εἰς τὰ ἀνατολικά μετὰ 700 κατ. καὶ ἡ Ζούρτσα πρὸς Δ. τῆς

Ἀνδριτσίνης· τῶν δὲ ἀρχαίων πόλεων τῆς ἐπαρχίας ταύτης ὀνομαστὴ ἦν ἡ Φιγαλία διὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἐπικουραίου Ἀπόλλωνος οἰκοδομηθέντος ὑπὸ τοῦ Ἰκτινίου τοῦ κτίσαντος τὸν Παρθενῶνα.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Τριφυλίας (30,000 κατ.) ἐκτεινομένη κατὰ μῆκος τῆς παραλίας τοῦ Κυπαρισσιακοῦ κόλπου ἀπὸ τῶν Νομίων ὁρέων μέχρι τῆς Πυλίας, ἔχει ὄρη μὲν τὸ Αἰγάλεων (Μάλι), τὸ Ψυχρὸν (Σίχι) καὶ τὰ Κατωβοῦνια, ποταμοὺς δὲ τὴν Νέδαν, τὸν Κυπάρισσον τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἄλλους μικροὺς. Κωμοπόλεις δὲ καὶ χωρία ταύτης εἶναι·

Ἡ Κυπαρισσία κειμένη εἰς τοὺς ΒΑ. πρόποδας τοῦ Ψυχροῦ ὄρους καὶ 20 λεπτὰ ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης, ἔχει θῆαν λαμπροτάτην καὶ 3,500 κατ.

Τὰ Φιλιατρά (Ἐρανα τὸ πάλαι) κωμόπολις ὡραία κειμένη ἐν τῇ παραλίᾳ πρὸς Ν. τῆς Κυπαρισσίας, ἔχει 4,000 κατ.

Οἱ Γαργαλιανοὶ κώμη κειμένη πρὸς Μ. τῶν Φιλιατρῶν ἐν καταφύτῳ πεδιάδι ἐξ ἐλαιῶν καὶ σταφίδων, ἔχει 2,500 κατ.

Ἡ Λιγυδίστα κειμένη πρὸς Α. τῆς προηγουμ. ἔχει 1,800 κατ. Καὶ ὁ Σουλιμᾶς χωρίον κείμενον εἰς τοὺς Ν. πρόποδας τῶν Νομίων ὁρέων, ἔχει 900 κατ.

3) Ἡ ἐπαρχία τῆς Πυλίας (24,000 κατ.) κειμένη μεταξὺ τῆς Τριφυλίας καὶ Μεσσηνίας καὶ περιβαλλομένη ἐκ ὄρεων μὲν καὶ νότου ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους, ἐξ ἀνατολῶν δὲ ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, ἔχει ὄρη μὲν τὸ Τομαῖον (Κοντοζῶνη) καὶ τὸν Τημαθίαν (Λυκοδόμημα), ἀκρωτήρια δὲ τὸ Κορυφάσιον ἀπέναντι τῆς Σφακτηρίας καὶ τὸν Ἀκρίταν εἰς τὸ νοτιώτατον μέρος, ποταμοὺς τὸν Σέλαν (Λογγοβέρδο) καὶ τὸν Βιάντα καὶ νήσους τὴν Σφακτηρίαν (Σφαγίαν) ἐπίσημον διὰ τὴν ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ σύγκρουσιν καὶ νίκην τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, τὰς Οἰνούσας (Σαπιέντσαν καὶ Καθβέραν) καὶ τὴν μικρὰν Θηγανοῦσαν (Βενετικόν) πλησίον τοῦ Ἀκρίτα ἀκρωτηρίου. Κωμοπόλεις δὲ ὀνομαстаὶ εἶναι·

Ἡ Πύλος (Νεόκαστρον καὶ Ναυαρίνας ὑπὸ τῶν Φράγκων), ἥτις πρὸς διάκρισιν τῆς Τριφυλιακῆς ἐλέγετο Μεσσηνιακὴ, πρωτεύου-

σα τῆς ἐπαρχίας, κειμένη ἐν τῇ παραλίᾳ ἀντικρὺ τῆς νήσου Σφακτηρίας, ἔχει λιμένα εὐρυχωρότατον χωρητικότητος 1,000 πλοίων καὶ κατοίκους 1,200· εἶναι δὲ ἐπίσημος διὰ τὴν κατὰ τὸ 1827 πυρπόλησιν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ καὶ Τουρκικοῦ στόλου ὑπὸ τῶν ζούλων τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας.

Ἡ Μεθώνη κόμη ὀχυρὰ κειμένη πρὸς Ν. τῆς προηγουμένης, ἔχει λιμένα καλόν, Ἑνετικά φρούρια καὶ 1,000 κατ.

Ἡ Κορώνη κειμένη εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, εἶναι φρούριον ἰσχυρόν καὶ ἔχει 2,000 κατ.

Τὸ Πεταλίδι χωρίον κείμενον ἐν τῇ θέσει τῆς παλαιᾶς Κορώνης πρὸς βορρᾶν τῆς νέας, ἔχει 600 κατ. Λάκωνας.

Τὸ Μαινάκι χωρίον ἐπίσημον, διότι ὁ ἥρως Παππαφλέσας ἐπесе μαχόμενος πρὸς τὸν Ἰβραήμην.

5) Ἡ ἐπαρχία τῆς Μεσσήνης (30,000 κατ.) κειμένη μεταξὺ τῆς Πυλίας, τῆς Ὀλυμπίας, τῆς τῶν Καλαμῶν καὶ Ἀρκαδίας, καὶ πρὸς νότον περιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ Κυπαρισιακοῦ κόλπου, ἔχει ὄρη μὲν τὰ Νόμια πρὸς Β. καὶ τὴν Ἰθώμην (Βουλκᾶνα καὶ ἅγιον Βασίλειον) ἐν μέσῳ, ποταμοὺς δὲ τὸν Πάμισον (Πύρνατσα), τὸν Βαλύραν (Βασιλικὸ) καὶ τὴν εὐφορωτάτην πεδιάδα, ἣν οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν Μακαρίαν, πόλεις δὲ καὶ χωρία εἶναι·

Τὰ Νησίον (Λίμναι) πρωτεύουσα πόλις τῆς ἐπαρχίας κειμένη πρὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Παμίσου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης αὐτοῦ, ἔχει 5,500 κατ. καὶ παράγει οἶνον μαῦρον ἐξαίρετον.

Τὸ Μαυροματί κώμη κειμένη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Μεσσήνης, ἥτις συνωκίσθη ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ἔχει ὀλίγους κατοίκους.

Ἡ Γαράντσα κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς ἐπαρχίας μετὰ 1,000 κατοίκων.

Ἡ Πολιανὴ κειμένη πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Παμίσου, ἐπίσημος διὰ τὰς πρὸς τὸν Ἰβραῆμ πασᾶ γενομένας μάχας τῶν Ἑλλήνων.

Τὰ Μελιγαλὰ πρὸς βορρᾶν τῆς Ἰθώμης μετὰ 600 κατ.

Καὶ τὸ Διαβολίτσι ἐν τῇ βορρείῳ πλευρᾷ κείμενον μετὰ 500 κατ. Ἀρχαῖαι δὲ πόλεις ἦσαν ἡ Μεσσήνη καὶ αἱ Λίμναι.

5) Ἡ ἐπαρχία τῶν Καλαμῶν (28,00 κατ.) κειμένη μεταξὺ τῶν

ἐπαρχιῶν Ὀλυμπίας, Μεγαλοπόλεως καὶ Μεσσήνης καὶ πρὸς νότον περιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ τῆς Μάνης ἐν μέρει, ἔχει ὄρη μὲν διαφόρους τοῦ Ταῦγέτου κλάδους, οἷον τὸ Γομοδοῦνι, τὸν Μαλεβόν καὶ τὴν Ἀλαγονίαν, ποταμοὺς δὲ τὸν Πάμισον πρὸς Δ. καὶ τὸν Νέδοντα (ποτ. τῆς Καλαμάτας) πρὸς Α. Πόλεις δὲ καὶ κῶμαι εἶναι·

Αἱ Καλάμαι (Καλαμάτα) πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῷ μυκῷ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, ἐν μέσῳ εὐφόρου καὶ ἐκτεταμένης πεδιάδος ἀρδευομένης ὑπὸ τοῦ Παμίσσου καὶ τοῦ Νέδοντος ποταμοῦ καὶ 20 λεπτὰ ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης, εἶναι πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα γυμνάσιον, μεταξοκλωστήρια, βιομηχανίαν μεταξωτῶν ὑφασμάτων ἀμαξιτὴν ὁδὸν μέχρι τοῦ Νησίου καὶ 6,500· παράγει δὲ σῦκα, ἔλαιον, μέταξαν, σταφίδας κτλ. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ὑπῆρχε τὸ πάλαι ἡ πόλις Φεραὶ ἢ Φαραί, τῆς ὑποίας λείψανα δὲν περιεσώθησαν, πλὴν φρουρίου τινὸς Μεσαιωνικοῦ καταπεσόντος.

Ἀσλάναγα κώμη μεσόγειος κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ Παμίσσου πρὸς βορρᾶν τοῦ Νησίου καὶ ἔχουσα 1,300 κατ.

Σίτσοβα ἡ ἐπισημοτέρα κώμη τῆς Ἀλαγονίας κειμένη εἰς τὰς δυτικὰς ὑπωρείας τοῦ Ταῦγέτου μετὰ 1,200 κατ.

Καμέρια (Θουρία) εὐφορος κώμη κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ παραποτάμου Ἀρεως μετὰ 1,500 κατ. Τῆς ἀρχαίας πόλεως Θουρίας, τὴν ὁποίαν ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει Ἀνθειαν, σώζονται ἱκανὰ καὶ ἐπίσημα ἑρεῖπια.

Τὸ Κουρτσαοῦσι καὶ ἡ Μικρομάνη χωρία κείμενα πρὸς βορρᾶν τοῦ Νησίου καὶ ἔχοντα ἀνὰ 900 κατ. καὶ ἡ Ἀμφαρά πρὸς ἄρκτον μετὰ 1,000 κατ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ.

Ἐκτ. 80 □ μιλ. Κατ. 135,000.

Ὁ νομὸς οὗτος κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Πελοποννήσου κείμενος καὶ ἔχων τὸ ἔδαφος τῆς χώρας ὑψηλότερον καὶ ὀρεινότερον διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας τὴν τῆς Μαντινείας, τὴν τῆς Γορτυνίας, τὴν τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ τὴν τῆς Κυνουρίας. Τούτων δὲ μεγαλητέρα εἶναι·

1) Ἡ ἐπαρχία τῆς Μαντινείας, (47,000 κατ.) κειμένη μεταξὺ τῆς Ἡλείας, τῆς Γορτυνίας, τῆς Μεγαλοπόλεως, τῆς Κυνουρίας καὶ τῆς Ἀργολίδος, κατέχει τὸ ΒΑ. μέρος τοῦ νομοῦ καὶ ἔχει ὄρη μὲν τὸ Μαίναλον καὶ πρὸς ἀνατολὰς τὸ Ἀρτεμίσιον καὶ Παρθένιον, ποταμούς δὲ τὸν Ἀλφειὸν, τὸν Ὀφιν καὶ τὸν Ἐλισσῶνα καὶ πεδιάδας τὴν τῆς Μαντινείας καὶ Τεγέας· πόλεις δὲ καὶ κωμοπόλεις ἐπίσημοι εἶναι·

Ἡ Τρίπολις (Τριπολιτσα) (1) πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας κειμένη εἰς τὰς ὑπώρειας τοῦ Μαινάλου, εἶναι ἐπίσημος ἀρχαία πόλις ἔχουσα 7,500 κατ., γυμνάσιον, ἀμαξιτὴν ὁδὸν μέχρι τοῦ Ναυπλίου καὶ τοῦ Ἀργους, καὶ μικρὰν ἐγγύριον βιομηχανίαν σιδηρουργικῆς καὶ χαλκευτικῆς. Πρὸς βορρᾶν μὲν τῆς Τριπόλεως ἔκειτο ἡ Μαντίνεια ἐπὶ τοῦ Ὀφειῶς ποταμοῦ ἐπίσημος διὰ τὴν κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων νίκην καὶ τὸν θάνατον τοῦ Ἐπαμεινώνδου (362 π. Χ.), τῆς ὁποίας ἐρείπια σώζονται περὶ τὸ χωρίον Παλαιόπολις (ἤτοι στενά). Νοτιανατολικῶς δὲ τῆς Τριπόλεως φαίνονται τὰ ἐρείπια τῆς Τεγέας μεταξὺ τοῦ ἁγίου Σώστου καὶ τῆς παλαιᾶς Ἐπισκοπῆς, ἥτις ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῆς Ἀркаδίας καὶ ἀντίζηλος τῆς Μαντινείας.

Τὸ Λεβίδιον κωμόπολις κειμένη εἰς τὰς βορρείους ὑπώρειας τοῦ

(1) Οὕτως ἐκλήθη ἡ πόλις πρὸς ἀνάμνησιν τῶν τριῶν καπαστραφεῖσιν πόλεων τῆς Μαντινείας, Τεγέας καὶ Παλλαντίου.

Μαινάλου ἔχουσα 1,800 κατ. καὶ ἐπίσημος διὰ τὴν πρώτην ὑποχώρησιν τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1821.

Ἡ Κολλίνα κώμη κειμένη πρὸς νότον τῆς ἐπαρχίας μετὰ 1,600 κατ.

Τὰ Τσιπιανὰ εἰς τὰ μεθόρια τῆς Ἀργολίδος μετὰ 1,600 κατ.

Ἡ Βέρτσολα περὶ τὸ Παρθένιον ὄρος κειμένη μετὰ 1,300 κατ.

Ἡ Δάρα εἰς τὰ ὄρια τῶν Καλαβρύτων μετὰ 800 κατ.

Ἡ Κανδίλα εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἀργολίδος μετὰ 1,200 κατ.

Ἡ Βλαχοκερασιά ἐν τῇ νοτίῳ πλευρᾷ κειμένη μετὰ 1,000 κατοίκων.

Χωρία δὲ μικρότερα εἶναι ἡ Μάνα εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Μαινάλου μετὰ 400.

Καὶ τὸ Βαλτέσιον χωρίον ὀρεινὸν εἰς τὰς ΝΑ. ὑπώρειας τοῦ Μαινάλου κείμενον πλησίον τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως Παλλαντίου, ἐνθα οἱ Ἕλληνες τῷ 1821 κατὰ πρῶτον ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους.

Πλὴν δὲ τῶν εἰρημένων ἀρχαίων πόλεων Μαντινείας καὶ Τεγέας ὑπῆρχον ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ καὶ ἄλλαι πόλεις οἷον ὁ Ὀρχομενὸς πρὸς Β. τῆς Μαντινείας, ἐνθα νῦν κεῖται τὸ χωρίον Καλπάκι, ἀποτελῶν ἰδίαν πολιτείαν, τὸ Παλλάντιον ΜΑ. τῆς Τριπόλεως, κείμενον ἐπίσημον διὰ τὴν ἀποικίαν, ἣν ὁ Εὐάνδρος ἔφερεν εἰς Ῥώμην καὶ ἡ Ἐλισσὼν πλησίον τοῦ δμωνύμου ποταμοῦ.

Τὸ Λεοντάριον μικρὰ κώμη ὀρεινὴ, γεωργικὴ καὶ ποιμενικὴ κειμένη παρὰ τὸν Καρνίωνα ποταμὸν μετὰ 500 κατ.

Τὸ Ἴσαρι μεγάλη κώμη, κειμένη εἰς τὰς ὑπώρειας τῶν Νομίω-
ων ὁρέων μετὰ 1,300 κατ. Καὶ ὁ Ἀκωβὸς χωρίον κείμενον πρὸς νότον καὶ ἔχον 500 κατ.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Γορτυνίης (42,000) κειμένη μεταξὺ τῆς Μαντινείας τῆς ἐπαρχίας Κολαβρύτων, τῆς Ἡλείας καὶ τῆς Μεγαλοπόλεως ἔχει ὅρη μὲν τὸ Θαυμάσιον, τὸν Ὀλυμπον τὴν Θέλπουσαν καὶ τὸ Κοτύλιον, ποταμοὺς δὲ τὸν Ἀδάωνα, τὸν Γορτύνιον καὶ τὸν Ἐρύμανθον (Δημητσάνα). Κωμοπόλεις δὲ ἐπίσημοι εἶναι

Ἡ Δημητσάνα (Θεισάα) πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, κειμένη ἐπὶ τοῦ Αουσίου ποταμοῦ εἶναι ἐπίσημος ὡς πατρίς τοῦ αἰοδύμου Πα-

τριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ κρεῖττου σθέντος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ καὶ διὰ τὸ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ τὴν βιβλιοθήκην ἔχουσα 2,500 κατ. ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Ἡ Καρύταινα κωμόπολις κειμένη ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Γορτυνίου καὶ Ἀλφειοῦ ἐφ' ὑψηλῆς θέσεως, ἔχει φρούριον ὀχυρὸν καὶ 1,200 κατ. ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν.

Ἡ Στεμνίτσα κειμένη παρὰ τὸν Γορτύνιον ποταμὸν, εἶναι κωμόπολις ὄρεινῇ, ἔχουσα 3,000 κατοίκων τῶν πλείστων χαλκίων καὶ φανοποιῶν.

Ἡ Ζάτουνα πρὸς δυσμὰς τῆς Δημητσάνης κειμένη, εἶναι κώμη ὄρεινῇ, ἔχουσα 1,200 κατοίκους ἀσχολουμένους εἰς τὴν βυρσοδεψικὴν.

Τὰ Λαγκάδια (Τευθίς) κωμόπολις κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς Δημητσάνης, ἔχει 3,600 κατ. ἀσχολουμένους εἰς τὴν οἰκοδομικὴν.

Τὸ Βαλτεσινικὸν κείμενον ἐν τῇ βορείῳ πλευρᾷ μετὰ 1,400 κ.

Ἡ Βερβίτσα κειμένη παρὰ τὸν Ἀάδωνα ποταμὸν μετὰ 1,200 κατοίκων.

Ἡ Κονταβάζαινα κειμένη πρὸς τὰ μεθόρια τῶν Καλαβρύτων μετὰ 1,200 κατ.

Χωρία δὲ ὀνομαστὰ εἶναι ἡ Βυτίνα πρὸς Β. τοῦ Μαινάλου μετὰ 8,000 κατ.

Ἡ Μαγουλίανα πρὸς Β. τῆς Δημητσάνης μετὰ 600 κατ.

Καὶ ἡ Παλούμπα εἰς τὰ ΒΑ. τῆς Ζατούνης μετὰ 500 κατ.

3) Ἡ ἐπαρχία τῆς Μεγαλοπόλεως (18,000) κειμένη πρὸς νότον τῆς προηγουμένης μεταξὺ τῆς ἐπαρχίας τῆς Μαντινείας, τῆς Ὀλυμπίας καὶ τῆς Λακωνίας, ὅρη μὲν ἔχει πρὸς Δ. τὸ Λύκαιον, τὴν Ζαχίτσαν καὶ τὸ Ταύγετον ΝΑ., ποταμοὺς δὲ τὸν Ἀλφειὸν, Ἐλισῶνα, Γορτύνιον (Λούσιον) καὶ τὸν Καρνίωνα (Ξερίαν) καὶ πεδιάδα τὴν τῆς Μεγαλοπόλεως· κωμοπόλεις δὲ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

Ἡ Μεγαλόπολις (νῦν Σινάνον) πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, κειμένη παρὰ τὸν Ἐλισῶνα ποταμὸν ἐπὶ τῶν ἐρείπειων τῆς ἀρχαίας

πόλεως, εἶναι κώμη μικρά, ἀνεγειρομένη κανονικῶς καὶ ἔχουσα 1,000 κατ. περίπου. Ἐπίσημος δὲ ἦν ἡ ἀρχαία πόλις ὡς πατέρις τοῦ Φιλοποίμενος καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Πολυβίου ἰδρυθεῖσα καὶ συνοικισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἑπαμεινώνδου μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην (371 π. Χ) ἐκ τῶν κατοίκων 38 Ἀρκαδικῶν χωρίων.

4) Ἡ ἐπαρχία τῆς Κυνουρίας (Τσακωνίας) (28,000) ἐκτεινόμενη ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου καὶ κειμένη μεταξὺ τῆς Ἀργολίδος, Λακωνίας καὶ Ἀρκαδίας, ἔχει ὅρη μὲν τὸ Παρθένιον ΒΑ. καὶ τὸν Πάρνωνα ΝΑ., ποταμούς δὲ τὸν Χάρανδρον τὸν Τάνον καὶ τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν καὶ πεδιάδα τὴν τοῦ Ἀστρους· πόλεις δὲ καὶ κωμοπόλεις ὀνομασται εἶναι·

Τὸ Λεωνίδιον πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη εἰς τὰς ὑπωρείας δύο ἀποκρήμων ὁρέων καὶ $\frac{3}{4}$ μακρὰν τῆς θαλάσσης ἀπέχουσα, εἶναι μικρὰ πόλις νεωστὶ συνοικισθεῖσα ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ Πραστοῦ καὶ ἔχει 4,000 κατ. ἀσχολουμένων εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ λαλούντων τὴν Τσακωνικὴν γλῶσσαν, ἔχουσιν πολλοὺς ἰδιωτισμοὺς τῆς ἀρχαίας Δωρικῆς διαλέκτου.

Τὸ Ἀστρος κώμη παραλία κειμένη παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τάνου ποταμοῦ, εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν πλησίον αὐτῆς συγκροτηθεῖσαν τῷ 1823 δευτέραν ἐθνικὴν συνέλευσιν.

Ὁ Ἅγιος Πέτρος πόλις κατάφυτος καὶ σύδενδρος κειμένη εἰς τὰς ΒΑ. ὑπωρείας τοῦ Πάρωνος, ἔχει λαμπρὰν τοποθεσίαν καὶ κατ. 4,000 ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Τὸ Καστρί κατάφυτον κείμενον πρὸς Α. τοῦ ἁγίου Πέτρου παρὰ τὸν Τάνον ποταμὸν καὶ κωμηδὸν κατοκούμενον ἔχει 4,500 κατ. ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης κώμη κειμένη ΝΑ. τοῦ Ἀστρους ἔχει 1,200 κατοίκους.

Δολιανὰ καὶ Βέρβαινα χωρία ἐπίσημα διὰ τὰς ἐν τῇ ἐπαναστάσει γενομένας μάχας καὶ ἔχοντα τὸ μὲν πρῶτον 1,400 κατ. τὸ δὲ δεύτερον 400 κατ.

Πόλεις ἀρχαῖαι κείμεναι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὑπῆρχον τὰ Πυράμια παρὰ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην, ἡ Εὐα πλησίον τοῦ Παλαιοκάστρου ἐν τῇ μεσιμβρινῇ ὑπωρείᾳ τῆς Ζαβίτσης, ἡ Ἀνθήνη ΝΑ.

τοῦ Ἀστρους παρὰ τῇ Ἀγίᾳ Τριάδι καὶ ἡ Θυρέα ἐπὶ τοῦ Θυρε-
άτου κόλπου παρὰ τῷ Ἀγίῳ Ἀνδρέᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ.

Ἐκτ. 82 □ μ. Κ. 110,000.

Ὁ νομὸς τῆς Λακωνίας κείμενος μεταξὺ τῆς Κυνουρίας, Ἀρκα-
δίας καὶ Μεσσηνίας καὶ πρὸς νότον περιβαλλομένη ὑπὸ θαλάσσης,
ἀποτελεῖ τὸ νοτιώτατον μέρος τῆς Πελοποννήσου, σχηματίζει δύο
χερσονήσους καὶ δύο κόλπους καὶ διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας,
τὴν τῆς Λακεδαιμόνος τὴν τοῦ Οἰτύλου, τὴν τοῦ Γυθείου καὶ τὴν
τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς. Ταύτων πρώτη καὶ ἐπισημότερα εἶναι·

1) Ἡ ἐπαρχία τῆς Λακεδαιμόνος (47,000 κατ.) κειμένη με-
ταξὺ τῆς Κυνουρίας, Μεγαλοπόλεως καὶ Καλαμῶν κατέχει τὸ βόρ-
ρειον μέρος τοῦ νομοῦ καὶ ἔχει ὅρη μὲν τὸν Πάρνωννα πρὸς Α.
τὸ Ταῦγετον πρὸς Δ. καὶ τοὺς κλάδους ἀμφοτέρων, ἀκρωτήρια
δὲ τὸ Ταίναρον καὶ τὸν Μαλέαν, ποταμοὺς δὲ τὸν Εὐρώταν μετὰ
τῶν παραποτάμων αὐτοῦ Οἰνοῦντος (Κελεφίνα) καὶ Γοργύλου καὶ
πεδιάδα τὴν Λακωνικὴν· πόλεις δὲ καὶ κομποπόλεις ὀνομασται
εἶναι·

Ἡ νέα Σπάρτη πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ κειμένη παρὰ τὴν δε-
ξιὰν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα ποταμοῦ καὶ ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ἐριπίων
τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἔχει λαμπρὸν ὀρίζοντα, οἰκίας καλὰς, ὁδοὺς
κανονικὰς καὶ πλατείας, κήπους ὡραίους, γυμνάσιον, μεταξοκλω-
στήρια καὶ 3,000 κατ.

Ἡ δὲ ἀρχαία Σπάρτη καὶ Λακεδαιμόνων ὀνομαζομένη δόξαν ἀθά-
νατον ἀποκτήσασα διὰ τὴν ἡρωϊκὴν ἀνδρείαν καὶ φιλοπατρίαν
τῶν κατοίκων, ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπῆρξεν ἡγεμονίς τῆς Ἑλλάδος
καὶ ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς δευτέρα πόλις τῆς Ἑλλάδος·
ὀνομάζοντο δὲ ἀμφότεραι αἱ Ἀθηναὶ καὶ ἡ Σπάρτη ὀφθαλμοὶ τῆς
Ἑλλάδος. Τῶν δὲ μνημείων αὐτῆς τὰ ἐπισημότερα ἦσαν ἡ Περ-

εική στοά, τὸ θέατρον, τὰ δύο γυμνάσια, αἱ δύο λέσχαι, ὁ Δρόμος, ὁ ναὸς τοῦ Διὸς, τῆς Ἀθηνᾶς, τοῦ Ἀπόλλωνος, τῆς Ἥρας, τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ Διούργου, ὃν ἐτίμησαν ὡς Θεὸν καὶ τὸ Ἡρώων τοῦ Χείλωνος, ἐνὸς τῶν ἐπτὰ σοφῶν· ἐν δὲ τῇ ἀκροπόλει κειμένη ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ ὑπῆρχεν ὁ περίφημος ναὸς τῆς Χαλκιοίκου καὶ πολιούχου Ἀθηνᾶς.

Ὁ Μιστράς κομόπολις κειμένη πρὸς Δ. τῆς Σπάρτης εἰς τὰς ἀνατολικὰς ὑπωρείας τοῦ Ταϊγέτου καὶ μίαν ὥραν ἀπέχουσα τῆς Σπάρτης, ἦν ἡ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τῆς Λακωνίας· αὕτη κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Φράγκων τῷ 1250 μ. Χ. ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Σπάρτης, ἤκμαζε πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἦν πολυάνθρωπος, ἔχουσα 20,000 κατ. ἀλλὰ τῷ 1825 καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων ἡρημώθη καὶ νῦν ἔχει μόλις 1,000 κατοίκους.

Ἡ Γεωργίτσα κώμη πρὸς Β. τοῦ Μιστρά κειμένη παρὰ τὸν Ταῦγετον ἔχουσα 1,800 κατ. καὶ παράγουσα ὥραιας σταφυλὰς.

Ἡ Καστανιά κώμη κειμένη εἰς τὰς βορρείους ὑπωρείας τοῦ Ταῦγέτου μετὰ 1,500 κατ.

Ἡ Βαμβακοῦ, πρὸς Β. τῆς Σπάρτης, ἡ Ἀράχωβα καὶ ὁ Κασσαρᾶς κῶμαι κείμεναι ἐν τῇ βορείῳ πλευρᾷ παρὰ τὸν Οἰνοῦντα ποταμὸν καὶ ἔχουσαι ἀπὸ 1,200—1,500 κατ.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης καὶ ἡ Ἀναβρυτὴ κῶμαι κείμεναι μετὰ τῆς Σπάρτης καὶ τοῦ Ταῦγέτου καὶ ἔχουσα ἀνὰ 1,300 κατ.

Ὁ Βουρλιάς κώμη κειμένη ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ παρὰ τὸν Οἰνοῦντα ποταμὸν μετὰ 1,100 κατ.

Ἡ Λεβετόβα (Κροκιά) κώμη κειμένη παρὰ τὴν ἀμαξιτὴν ὁδὸν τῆς Σπάρτης μετὰ 1,300.

Γεράκη (Γερούθραι) εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἐπιδάουρου μετὰ 1,200 κατοίκων.

Χωρία δὲ ὀνομαστὰ εἶναι· τὸ Ξηροκάμπι, οἱ Γοράνοι, ἡ Σκάλα, ἡ Χρύσαφα, ἔχοντα ἀνὰ 600—500 κατ.

Τὸ Σκλαβοχώριον (Αμύζλαι) ΝΔ. τῆς Σπάρτης ἐπίσημον διὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος.

Καὶ τὸ Ἑλος (Δουραλῆ) πρὸς Ν. τῆς Σπάρτης παρὰ τὴν θάλασσαν.

σαν καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐρώτα, ἀρχαία πόλις, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι νικηθέντες ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν ἐγένοντο δοῦλοι καὶ ὠνομάσθησαν Εἰλωτες.

Ἀρχαῖαι δὲ πόλεις ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ ἦσαν ἡ Σελλασία ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ χωρίου Βουρλιά πρὸς Β. τῆς Σπάρτης, ἡ Θεράπνη ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ χωρίου Χρυσάφα ΒΑ. τῆς Σπάρτης, ὅπου ὑπῆρχε ὁ τάφος καὶ ναὸς τοῦ Μενελάου καὶ τῆς Ἑλένης, ὁ Οἰνοὺς ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς κώμης Βαμβακοῦ, αἱ Καρυαὶ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς κώμης Ἀράχωβα, ἐνθα ὑπῆρχεν ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ἡ Πελλάνη ΒΔ. τῆς Σπάρτης κειμένη.

2) Ἡ ἐπαρχία τοῦ Οἰτύλου (δυτικῆς Μάνης μετὰ 27,000 κ.) κειμένη πρὸς νότον τῆς προηγουμένης ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ Γυθείου τὴν δυτικὴν χερσόνησον τῆς Λακωνίας, ἥτις ἀπολήγει εἰς τὸ Ταίναρον ἀκρωτήριο, τὸ μεσημβρινώτατον ἄκρον τῆς Χερσονήσου καὶ τῆς Εὐρώπης, καὶ ἔχει ὅρη μὲν τὸ Ταύγετον καὶ τοὺς κλάδους αὐτοῦ, ποταμὸν δὲ τὸν Εὐρώταν μετὰ τῶν μικρῶν παραποτάμων, καὶ ἀκρωτήριο τὸ Ταίναρον.

Κωμοπόλεις δὲ ὀνομασταὶ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

Ἡ Ἀρεόπολις (Τσίμοδα) πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, κειμένη εἰς τὰ ἀνατολικά παράλια τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, ἔχει κατοίκους 1,200 καὶ παράγει ἀξιόλογον ἔλαιον.

Ἡ Οἰτύλος (Βίτυλον) κώμη παραλία, κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀρεοπόλεως πλησίον τοῦ λιμένος Λιμένι ἔχει 1,100 κατ.

Ὁ Πύργος κώμη κειμένη πρὸς νότον τῆς Ἀρεοπόλεως μετὰ 1,000 κατ.

Χωρία δὲ ὀνομαστά εἶναι ἡ Σέλιτσα μετὰ 600 κατ. Τὰ Πηγάδια μετὰ 600 κατ. Ὁ Κάμπος μετὰ 500, ἐπίσημος διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀποβάσεως τοῦ Ἰβραὴμ πασᾶ, ἡ Πλάτσα καὶ ἡ Κύτη μετὰ 600 κατ. καὶ ἡ Καρδαμίλη μετὰ 300 κατ.

3) Ἡ ἐπαρχία τοῦ Γυθείου (ἀνατολικῆς Μάνης μετὰ 15,000) κειμένη μεταξὺ τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας καὶ Λακεδαίμονος καὶ περιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ Λακωνικοῦ καὶ Ἀργολικοῦ κόλπου, κατέχει τὴν ἀνατολικὴν χερσόνησον τῆς Λακωνίας, ἥτις ἀπολήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριο Μαλέαν, ἔχει δὲ ὅρη μὲν τὸν Πάρνωννα καὶ τοὺς

κλιόδους αὐτοῦ, ποταμὸν τὸν Εὐρώταν μετὰ τῶν ἀνατολικῶν παραποτάμων, καὶ ἄκρωτήριον τὸν Μαλέαν. Κωμοπόλεις καὶ χωρία ἔχει ὀλίγα ἢ ἐπαρχία αὕτη.

Τὸ Γύθειον πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ ΒΔ. παραλίᾳ τοῦ μυχοῦ τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, ἐνοῦται μετὰ τῆς Σπάρτης δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ καὶ ἔχει 2,000 κατοίκων, ἀσχολουμένων εἰς μικρὸν θαλάσιον ἐμπόριον· αὕτη ὑπῆρχε τὸ πάλαι ἐπίνειον τῶν Σπαρτιατῶν.

Ἡ Πάνιτσα κώμη κειμένη εἰς τὰς ἀνατολικὰς ὑπωρείας τοῦ Ταινάρου μετὰ 700 κατ. ἡ Λάγια κώμη κειμένη πρὸς νότον μετὰ 600 κατ. καὶ ἡ Πολυάραβος πρὸς δυσμὰς μετὰ 300 κατ., ἐπίσημος διὰ τὴν δευτέραν ἀποτυχίαν τῆς ἀποβάσεως τοῦ Ἰβραήμ Πασσᾶ.

4) Ἡ ἐπαρχία τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (20,000) κειμένη πρὸς νότον τῆς Κυνουρίας καὶ Λακεδαίμονος ἐκτείνεται μέχρι τοῦ ἄκρωτηρίου Μαλέα καὶ ἔχει ὅρος μὲν τὸν Ζάρακα (Λοχλοχέρα), ποταμοὺς δὲ μικροὺς καὶ ἀσημάντους καὶ ἄκρωτήριον ἐπίσημον τὸν Μαλέαν ἐπικίνδυνον τοῖς ναυτιλλομένοις διὰ τὴν πνοὴν ἐναντίων ἀνέμων. Κῶμαι δὲ αὐτῆς εἶναι·

Οἱ Μολάοι κώμη μεσόγειος κειμένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐπαρχίας καὶ πρωτεύουσα αὐτῆς οὖσα, ἔχει 1,000 περίπου κατ.

Ἡ Μονεμβασία (Ἐπίδαυρος Λιμηρά) κειμένη ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τῆς Λακωνικῆς χερσονήσου ἐπὶ νησιδίου ὠχυρωμένου καὶ συνδεομένου μετὰ τῆς Ξηρᾶς διὰ γεφύρας, εἶναι κωμόπολις ὀχυρά καὶ ἐμπορικὴ ἔχουσα λιμένα εὐρύχωρον, ὅστις τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο λιμὴν τοῦ Διὸς Σωτῆρος, καὶ 700 κατ.

Αἱ Βοιαὶ (Βάτικα) κώμη κειμένη πρὸς βορρᾶν τοῦ Μαλέα παρὰ τῷ ὁμωνύμῳ κόλπῳ μετὰ 600 κατ.

Ἡ Κρεμαστή, κώμη κειμένη ἐν τῇ βορρείῳ πλευρᾷ τῆς ἐπαρχίας μετὰ 700 κατ. καὶ ἡ Ἀπιδιὰ πρὸς νότον αὐτῆς μετὰ 600 κατοίκων.

Τὸ Ἐλαφονῆσι (*Ονου γνάθος) νησιδίων ἐρημον κείμενον ἀντικρυ τῶν Βοιῶν.

Πόλεις δὲ ἀρχαῖαι ὑπῆρχόν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῇ οἱ Ἀκριαί, ἡ

Ἄσωπὸς καὶ ἡ Κυπαρισσία ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ, ὁ Σάραξ (Ῥιχιά), ἡ Ἐπίδαυρος καὶ ἡ Σίδη ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τῆς Λακ. χερσονήσου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

ΑΙ ΝΗΣΟΙ.

Τὸ τρίτον μέρος τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἀποτελοῦσιν αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου καὶ Ἰονίου πελάγους, αἵτινες διακροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις ἤτοι εἰς Σποράδας, βορρείους καὶ δυτικάς, εἰς Κυκλάδας καὶ εἰς Ἰονίους. Πᾶσαι δὲ ὁμοῦ περιέχουσι πέντε νομούς. Οὗτοι δὲ εἶναι οἱ ἀκόλουθοι·

ΣΠΟΡΑΔΕΣ

ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ.

Ἐκτ. 80 □ μ. Κ. 85,000.

Ὁ νομὸς οὗτος ἐκτεινόμενος κατὰ μῆκος τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τοῦ βασιλείου, σύγκειται ἐκ τῶν βορρείων σποράδων καὶ ἐκ τῆς νήσου Εὐβοίας καὶ περιλαμβάνει τέσσαρας ἐπαρχίας, τῶν ὁποίων τρεῖς μὲν κεῖνται ἐν τῇ Εὐβοίᾳ, μία δὲ ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν βορείων Σποράδων.

Ἡ νῆσος Εὐβοία ἡ μεγίστη πασῶν τῶν νήσων τοῦ βασιλείου καὶ ἐπιμηκεστάτη χωριζομένη πρὸς βορρᾶν μὲν ἀπὸ τῶν παραλίων τῆς Θεσσαλίας διὰ στενῆς θαλάσσης, πρὸς δυσμὰς δὲ διὰ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν παραλίων τῆς Ἀττικῆς, Βοιωτίας καὶ Λοκρίδος καὶ ἔχουσα ἑκτασιν μὲν 60 □ μιλ., κατοίκους δὲ 74,000, εἶναι ὀρεινή κατὰ τὸ πλεῖστον, περιβαλλομένη ὑπὸ βράχων καὶ σκοπέλων καὶ στερουμένη ὄρων καὶ λιμένων καὶ παράγει δημητριακοὺς καρποὺς καὶ μεσημβρινὰ προϊόντα. Αἱ δὲ 3 ἐπαρχίαι αὐτῆς εἶναι αἱ ἀκόλουθοι.

1) Ἡ ἐπαρχία τῆς Καρυστίας (34,000) κατέχουσα τὸ νότιον καὶ στενὸν μέρος τῆς νήσου, ἔχει ὄρη μὲν τὴν Ὀχνην (ἅγιος Ἡλίας)

καὶ τὸν Γεραιστόν, ποταμούς δὲ μικροὺς καὶ ἄσημάντους καὶ ἀκρωτήρια τὸν Καφηρέα (Καθοδόρον) ΒΑ. καὶ τὸν Γεραιστόν (Μαντίλι), λίμνην τὴν Δύσταν καὶ λιμένα τὸν τῆς Καρύστου (Παλαιόκαστρον). Πόλεις δὲ καὶ κωμοπόλεις εἶναι·

Ἡ Κύμη πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας πόλις κειμένη εἰς τὴν ΒΑ. ἄκραν τῆς ἐπαρχίας καὶ $\frac{3}{4}$ τῆς ὥρας ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης ἔχει 3,600 κατοίκους, παράγει μαῦρον οἶνον καὶ ἀξιολόγους γαιάνθρακας ἐξάγει.

Ἡ Κάρυστος μικρὰ ἀρχαία πόλις κειμένη εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς Ὀχης ἐν τῷ μυχῷ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, ἔχει φρούριον ὀχυρὸν καὶ 3,600 κατ. ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν.

Τὸ Ἀλιβάρι (Ταμύναι) χωρίον κείμενον ἐν τῇ ΝΑ. παραλίᾳ ἔχει κλίμα ὑγιεινὸν καὶ κατ. 600. ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ἡ ἀρχαία πόλις Ταμύναι ἐπίσημος διὰ τὴν κατὰ τὸ 350 π. Χ. γενομένην μάχην καὶ νίκην τῶν Ἀθηναίων κατὰ τοῦ Χαλκιδέως Καλλίου, ἐν ᾗ ἠρίστευσεν ὁ Αἰσχίνης.

Τὸ Αὐλωνάρι χωρίον κείμενον ἐν τῇ ΒΑ. παραλίᾳ πρὸς νότον τῆς Κύμης πλησίον ποταμοῦ τινος μικροῦ, ἔχει 600 κατοίκους· περὶ τὸ χωρίον τοῦτο ὑπῆρχε πόλις ἀρχαία ἡ Οἰχαλία.

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην κατατάσσονται καὶ ἡ ἀπέναντι τῆς Κύμης κειμένη νῆσος Σκύρος ἔχουσα ὁμώνυμον πρωτεύουσαν μετὰ 3,000 καὶ ἡ Πεταλία πρὸς νότον μετ' ἄλλων τινῶν βράχων.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Χαλκίδος (32,000) κειμένη μεταξὺ τῆς Καρυστίας καὶ τῆς τοῦ Ξηροχωρίου καὶ κατέχουσα τὸ κέντρον τῆς Εὐβοίας, ὅρη μὲν ἔχει τὴν Δίρφυν, καὶ τὸ Κανδῆλι, ποταμὸν δὲ τὸν Λήλαντον, καὶ πεδίων τὸ Λήλαντον, μεταξὺ τῆς Ἑρετρίας καὶ Χαλκίδος καὶ πορθμὸν τὸν τοῦ Εὐρίπου· πόλεις δὲ καὶ χωρία ὀνομαστά εἶναι·

Ἡ Χαλκὶς παναρχαιοτάτη πόλις καὶ ἐπισημοτάτη τῶν τῆς Εὐβοίας εἶναι πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐπὶ τοῦ στενωτάτου μέρους τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου, φημιζομένη διὰ τὰς περιωνύμους παλιρροίας καὶ διὰ σιδηρᾶς κινητῆς γεφύρας συνδεομένη μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Ἡ Χαλκὶς λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τῶν πλησίον αὐτῆς εὕρισκο-

μένων μεταλλείων τοῦ χαλκοῦ ἔπεμψε πολλές ἀποικίας εἰς τὴν Θράκην, εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Σικελίαν, ἔχει δύο ἐνετικά φρούρια ὀχυρά, γυμνάσιον, νηματοποιεῖον, οἰκίας ὑψηλὰς καὶ ἀκανονίστους, ὁδοὺς στενάς καὶ καμπύλας, θέαν τουρκικῆς πόλεως καὶ κατοίκους 6,500, ἐν οἷς καὶ τινες Ἑβραῖοι καὶ Μωαμεθανοί, ἀσχολουμένους εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὴν γεωργίαν.

Ἡ Λίμνη (Λίγαί τὸ πάλαι) κώμη ναυτικὴ καὶ γεωργικὴ κειμένη ΒΑ. τῆς Χαλκίδος, παράγει οἶνον ἐξαίρετον καὶ ἔχει 1,600 κατ. ἀσχολουμένους εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ γεωργίαν.

Ἡ Στενὴ κώμη κειμένη εἰς τὰς δυτικὰς ὑπωρείας τῆς Αἰφύου ἔχει 800 κατοίκους.

Ἡ Ἐρέτρια (νῦν Νέα Ψαρὰ) ἀρχαία καὶ ἐπίσημος πόλις κειμένη ΝΑ. τῆς Χαλκίδος κατεστράφη τῷ 490 ὑπὸ τοῦ Δάτιδος καὶ Ἀρταφέρνη καὶ πάλιν ἀνακτισθεῖσα ἤκμασε· νῦν δὲ τὰ Νέα Ψαρὰ ἔχουσιν 600 περίπου κατοίκους. Πλὴν τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα χωρία οἷον ἡ Ἀγία Ἄννα ΒΑ. μετὰ 900 κατοίκων καὶ ἡ Ἀγία Σοφία.

3) Ἡ ἐπαρχία τοῦ Ξηροχωρίου (12,000) κατέχουσα τὸ βορροειοδυτικὸν μέρος τῆς Εὐβοίας καὶ Ἑστιαίωτις τὸ πάλαι καλουμένη, εἶναι ἡ μικροτάτη πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν μετὰ τῆς Σκοπέλου καὶ ἔχει ὅρη μὲν τὸν Τελέθριον, ἀκρωτήρια δὲ τὸ Ἄρτεμίσιον πρὸς Β., τὸ Δῖον καὶ τὸ Κήναιον πρὸς Δ., ποταμοὺς τὸν Κάλλαντα (Ξερίαν) καὶ τὸν Βούδωρον. Κῶμαι δὲ αὐτῆς ἐπίσημοι εἶναι·

Τὸ Ξηροχώριον ὠραία καὶ κατάφυτος κωμόπολις πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας, κειμένη ἐν τῇ βορρείῳ πλευρᾷ τῆς νήσου εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Τελέθρου ὄρους παρὰ τῷ Κάλλαντι ποταμῷ, ἔχει 3,000 κατ. περίπου.

Οἱ Ὠρεοὶ (Ὠρεὸς καὶ Ἰστιαία) ἐπίνειον τοῦ Ξηροχωρίου κείμενον πρὸς Δ. καὶ ἀπέχον $\frac{3}{4}$ ἀπ' αὐτοῦ.

Ἡ Αἰδηψὸς μικρὰ κώμη κειμένη ΝΑ. τοῦ Ξηροχωρίου οὐχὶ μακρὰν τῆς ἀρχαίας Αἰδηψοῦ, εἶναι ἐπίσημος διὰ τὰ θερμὰ ἱαματικά λουτρά. Ἀπέναντι τῆς Αἰδηψοῦ ἐκτείνεται ἡ μικρὰ χερσόνησος Λιθάδα, ἐν ἣ τὸ πάλαι ὑπῆρχον δύο πόλεις ἀρχαῖαι τὸ

Διον ἐν τῇ θέσει τοῦ χωρίου Λιθάδα καὶ αἱ Ἀθῆναι κείμεναι πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Δίου εἰς ἀπόσασιν $2\frac{1}{2}$ ὥρων ἐπὶ τοῦ λόφου Τούρλα.

4) Ἡ ἐπαρχία τῆς Σκοπέλου (9,000) συνισταμένη ἐκ τῆς Σκοπέλου, Σκιάθου, Ἀλονήσου καὶ τῶν πρὸς ἀνατολὰς τούτων κειμένων ἀκατοικητῶν νησιδίων, Γεροντίας, Πολυαίγου, Εὐδημίας, Σκανδήλας καὶ λοιπῶν, κατέχει τὸ βορρειότατον μέρος τοῦ βασιλείου καὶ εἶναι ἡ μικροτάτη.

Ἡ νῆσος Σκόπελος (Πεπάρηθος) κειμένη μεταξὺ τῆς Σκιάθου καὶ τῶν λοιπῶν μικρῶν νήσων διατέμνεται ὑπὸ δύο ὁρέων τὸ Μεγάλον βουνὸν καὶ τὸ Δελφοὶ καὶ ἔχει τρεῖς λιμένας, τὸν Πάνορμον πρὸς Δ., τὸν τῆς Σκοπέλου πρὸς Β. καὶ τὸν Ἀγνοῦντα ΜΔ. καὶ 6,200 κατ. παράγουσα καὶ ἐξάγουσα ἀπίδια καλὰ, κεράσια καὶ οἶνον. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ ὁμώνυμος κωμόπολις Σκόπελος μετὰ 5,000 κατ., ἡ Πλάτανος κώμη κειμένη πρὸς Β. μετὰ 1,400 κατ. καὶ ἡ Γλῶσσα χωρίον κείμενον εἰς τοὺς πρόπαδας τοῦ ὄρους Δελφοί. Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ὑπῆρχον τὸ πάλαι τρεῖς πόλεις ἡ ὁμώνυμος τῇ νήσῳ Πεπάρηθος, ἡ Πάνορμος καὶ ἡ Σελινούς ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ παρὰ τὸ χωρίον Γλῶσσα.

Ἡ Σκιάθος μικροτέρα τῆς Σκοπέλου οὖσα καὶ ἀπέναντι τῆς Σηπιάδος ἀκρωτηρίου τῆς Μαγνησίας κειμένη, διατέμνεται ὑπὸ μιᾶς σειρᾶς ὁρέων εἰς δύο κλάδους, πρὸς μεσημβρίαν διαιρουμένους καὶ δύο λιμένας ἔχει τὸν μὲν πρὸς ἀνατολὰς μεῖζονα καὶ ἀσφαλέστατον, τὸν δὲ πρὸς δυσμὰς μικρότερον. Πρωτεύουσα ταύτης ἐχούσης 3,000 κατ. εἶναι ἡ ὁμώνυμος κώμη Σκιάθος κειμένη ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ, πλησίον τῆς ὁποίας φαίνονται τὰ ερείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως.

Ἡ Ἀλόνησος (Ἡλιοδρόμια) μικρὰ καὶ ἐπιμήκης νῆσος κειμένη πρὸς ἀνατολὰς τῆς Σκιάθου εἶναι ἀσήμαντος ἐχούσα 400 κατ. μόλις. Τὰ δὲ λοιπὰ νησίδια κείμενα πρὸς ἀνατολὰς εἶναι ἀκατοίκητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

ΚΥΚΛΑΔΕΣ.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ.

Ἔκτ. 50 □ μ. Κατ. 130,000

Ὁ νομὸς οὗτος περιλαμβάνει πάσας τὰς νήσους, αἱ ὁποῖαι κεῖνται μεταξὺ τοῦ Μυρτώου πελάγους, ἐκτεινομένου πρὸς νότον τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου μέχρι τοῦ Κρητικοῦ πελάγους, καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τοῦ χωρίζοντος τὰς Κυκλάδας ἀπὸ τῶν ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας κειμένων. Κυκλάδες μὲν ὠνομάσθησαν ὡς ἀποτελοῦσαι κύκλον περὶ τὴν ἰσρὰν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις νῆσον Δῆλον, Δωδεκάνησος δὲ διότι δώδεκα μόνον μετὰ τῆς Δήλου περιελάμβανον οἱ ἀρχαῖοι εἰς τὸν κύκλον τοῦτον ἦτοι τὴν Δῆλον, τὴν Ἀνδρον, τὴν Τήνον, τὴν Μύκονον, τὴν Σίφνον, τὴν Σέριφον, τὴν Νάξον, τὴν Σύρον, τὴν Πάρον, τὴν Κύθον, τὴν Κέαν καὶ τὴν Γύαρον.

Πᾶσαι αἱ νῆσοι αὗται ὀρεῖναι οὔσαι, τὸ πάλοι μὲν ἐσημίζοντο διὰ τὴν εὐφορίαν καὶ τὴν γλυκύτητα τοῦ κλίματος καὶ ἐθεωροῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ὡς μαργαρίται τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ δὲ τῆς Ῥωμαιοκρατίας ἐκπεσοῦσαι τῆς προτέρας σημασίας καὶ δόξης ἐχρησίμευσαν τινες αὐτῶν ὡς τόποι ἐξορίας. Νῦν δὲ περιλαμβάνονται καὶ αἱ λοιπαὶ 7 ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Κυκλάδων καὶ εἶναι γυμναί, ἄνυδροι, θερμαὶ τὸ θέρος καὶ ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς σφοδροὺς βορρῆιους ἀνέμους, ἔνεκα τῆς θέσεως ὅμως καὶ τῶν πολλῶν λιμένων εἶναι χρησιμώταται πρὸς ἐμπορίαν καὶ ναυτιλίαν.

Τόσσην μεγάλην ἔκτασιν ἔχων ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς ἑπτὰ ἐπαρχίας τὴν τῆς Ἀνδρου, τὴν τῆς Τήνου, τὴν τῆς Νάξου, τὴν τῆς Μήλου, τὴν τῆς Θήρας, τὴν τῆς Σύρου καὶ τὴν τῆς Κέας. Τούτων δὲ πρώτη εἶναι·

1) Ἡ ἐπαρχία τῆς Ἀνδρου (20,000) συνισταμένη ἐξ αὐτῆς καὶ μόνης τὰς νήσου, ἣτις εἶναι ἡ βορραιοτέρα τῶν Κυκλάδων καὶ διὰ δυσπλόου πορθμοῦ χωρίζεται ἀπὸ τῆς Εὐβοίας, διατέ-

μνεται ὑπὸ σειρᾶς ὀρέων, τῆς ὁποίας ἡ ὑψηλοτέρα κορυφή (3,200 ποδ.) ὀνομάζεται Κουβάρι καὶ ἔχει πολλοὺς ποταμούς, δύο λιμένας, τὸν Κόρθιον πρὸς Ν., τὸ Ἐπάνω Κάστρον (ἡ Χώρα), δύο εὐφορωτάτας πεδιάδας, τὴν τοῦ Κορθίου καὶ τὴν τῆς Μεσαρίας, ἀκρωτήρια τὸ Παιώνιον (Περιστέρι), τὸ Ἀρτεμίσιον (Ἀρτεμισία) ΒΑ. καὶ τὸ Ἀθήναιον (Ἀθηνάτι) ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας.

Κωμοπόλεις δὲ καὶ χωρία αὐτῆς ὀνομαστά εἶναι·

Ἡ ὁμώνυμος Ἀνδρος κωμόπολις πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ ἀπέναντι τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἣτις νῦν λέγεται Παλαιόπολις, ἔχει 2,600 κατ. καὶ ναυτικὸν ἀξιόλογον.

Ἡ Λάμαρα κώμη κειμένη πρὸς Δ. τῆς Ἀνδρου ἐν τῇ μεσογείῳ μετὰ 1,800 κατοίκων.

Ἡ Μεσαρία κειμένη πρὸς Ν. τῆς προηγουμένης μετὰ 1,000 κατ.

Τὸ Γαύριον κείμενον ἐν τῇ ΒΑ. παραλίᾳ καὶ διαιρούμενον εἰς ἄνω καὶ κάτω Γαύριον ἔχει εὐρύχωρον λιμένα καὶ 1,000 περίπου κατοίκους. Ἀντικρὺ τοῦτου κεῖνται 4 νησίδια ὀνομαζόμενα Γαυριόννησα.

Τὸ Κόρθιον (νῦν Ἐπάνω Κάστρον) πρὸς Ν. τῆς Ἀνδρου εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης μετὰ 400 κατ.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Τήνου (12,000) συγκειμένη ἐκ μόνῃς τῆς νήσου, χωριζομένης ἀπὸ τῆς Ἀνδρου διὰ στενοῦ θαλάσσης, ἐπικινδύνου τοῖς ναυτιλομένοις καὶ Αὔλωνος καλουμένου ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, διατέμενεται ὑπὸ σειρᾶς ὀρέων ὀνομαζομένης Γύαρος (Τσικνιάς)· κωμοπόλεις δὲ καὶ χωρία αὐτῆς ὀνομαστά εἶναι·

Ἡ ὁμώνυμος Τήνος κωμόπολις πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ νοτίῳ πλευρᾷ τῆς νήσου, ἔχει λιμένα ἀνοικτὸν καὶ ἀπροστάτευτον καὶ κατοίκους 2,200 καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὸν λαμπρὸν ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας, καὶ διὰ τὰς δις τοῦ ἔτους τελουμένας πανηγύρεις, καθ' ἃς πλεῖστοι προσκυνηταὶ συρρέουσιν ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, ὡς τὸ πάλαι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πόλει ἐτελοῦντο ἁγῶνες καὶ πανηγύρεις πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Διονύσου, Ποσειδῶνια καὶ Διονύσια καλούμενοι.

Ὁ Πύργος κώμη κειμένη εἰς τὰ ΒΑ. παράλια τῆς νήσου καὶ ἐπί-

σημος διὰ τὰ λατομεῖα τοῦ λευκοῦ καὶ πρασίνου μαρμαρόου μετὰ 1,800 κατοίκων.

Ἡ Στενὴ κώμη κειμένη εἰς τὰ ἀνατολικά παράλια καὶ κατοικουμένη ὑπὸ 500 κατ. Ὁρθοδόξων καὶ Καθολικῶν.

Ἡ Κώμη ἄνω καὶ κάτω κειμένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου καὶ πρωτεύουσα τοῦ ὑπὸ Καθολικῶν οἰκουμένου δήμου τῆς Περαίας μετὰ 500 κατοίκων.

Ὁ Τριπόταμος χωρίον κείμενον εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ἐξωπύργου μετὰ 300 κατ.

Ἡ Περαία ἐν τῇ βορρείῳ παραλίᾳ τῆς νήσου καὶ ὁ Πάνορμος εἰς τὰ ΒΑ. μετὰ λιμένος εὐρυχώρου.

3) Ἡ ἐπαρχία τῆς Νάξου (21,000) συνίσταται ἐκ τῆς Νάξου, τῆς Πάρου, τῆς Ὠλιάρου (Ἀντιπάρου) καὶ ἄλλων μικρῶν νησιδίων,

Ἡ Νάξος εἶναι ἡ μεγίστη, εὐφορωτάτη, ὠραιοτάτη καὶ βασιλίσσα τῶν Κυκλάδων νήσων, παράγουσα πολλά, ποικίλα καὶ ἀφθονα προϊόντα, ἰδίως δὲ οἶνον ἐξαίρετον, τοῦ ὁποῖου σημαντικὴ ἐξαγωγή γίνεται, καὶ σμυρίδα διὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὠνομάζετο Μικρὰ Σικελία, Διονυσία καὶ καλίοινος Νάξος. Ἡ νῆσος διατεταμένη ὑπὸ σειρᾶς ὀρέων καλουμένης Δρῖος πρὸς βορρᾶν, Φανάρι ἐν τῷ μέσῳ καὶ Κορωνὸν πρὸς μεσημβρίαν, ἔχει σχῆμα ὠσειδὲς καὶ στρογγύλον, διὰ τὸ ὅποῖον καὶ Στρογγύλη ὠνομάζετο καὶ στερεῖται λιμένων καλῶν καὶ ἀσφαλῶν· κωμοπόλεις δὲ αὐτῆς καὶ χωρία ὀνομαστά εἶναι·

Ἡ ὁμώνυμος κωμόπολις Νάξος πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ ΒΔ. παραλίᾳ τῆς νήσου ἐπὶ λόφῳ, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποῖου ἔκειτο ἡ ἀκρόπολις τῆς ἀρχαίας Νάξου καὶ ἐπὶ τῆς Φραγκοκρατίας ἰδρύθη φρούριον ἐνετικὸν μετ' ἐκκλησίας καὶ δύο μοναστηρίων, ἔχει 2,200 κατ. ἐν οἷς 300 περίπου Καθολικοί.

Ὁ Ἀπίρανθος κώμη κειμένη εἰς τοὺς βορρείους πρόποδας τοῦ Φαναρίου μετὰ 1,500 κατ.

Τὸ Φιλότιον εἰς τοὺς νοτίους πρόποδας τοῦ ὄρους μετὰ 1,500 κατοίκων.

Ἡ Κωμιακὴ χωρίον κείμενον πλησίον τοῦ προηγουμένου μετὰ 1,000 κατοίκων.

Ἡ Βίβλος (Τρίποδες) πρὸς νότον τῆς Νάξου, ἡ Τραγαία (Χαλκί) ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου καὶ Κόρωνος καὶ Ἐγγαράϊ χωρίον τερπνὸν κείμενον ἐν τῇ βορρείῳ παραλίᾳ.

Πρὸς ἀνατολὰς μὲν τῆς Νάξου ὑπάρχουσι δύο μικρὰ ἐρημόνησα ὁ Ἀκάριος καὶ ὁ Λέλανδρος (Στενόζα), μετὰ δὲ τῆς Νάξου καὶ Ἀμοργοῦ κεῖνται ἄλλα τέσσαρα ἐρημόνησα ἡ Ἡράκλεια, ἡ Σχοινοῦσα, ἡ Φακοῦσα, καὶ τὸ Κουρονῆσι.

Ἡ νῆσος Πάρος (7,000) πρὸς δυσμὰς τῆς Νάξου κειμένη καὶ διὰ στενοῦ θαλάσσης, ἔχοντος πλάτος μιᾶς ὥρας ἀπὸ τῆς Νάξου χωριζομένη, ταύτης μικροτέρα εἶναι καὶ διὰ τὴν γειτνίασιν μετὰ τῆς Νάξου ὀνομάζονται ἀμφότεραι Παροναξία. Ἡ Πάρος διατέμνεται ὑπὸ τοῦ μαρμαρίνου ὄρους Μάρπησσα (Λυχινὸ καὶ Λάκοι) ἔχει δύο λιμένας, τὸ Σούνιον ἀκρωτήριον καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὰ λαμπρὰ λευκὰ μάρμαρα, διὰ τὴν γέννησιν τοῦ περιωνύμου ποιητοῦ Ἀρχιλόχου καὶ διὰ τὸ ἐμπόριον αὐτῆς.

Κωμοπόλεις δὲ ἐπίσημοι εἶναι·

Παροικία καὶ Πάρος καλουμένη πρωτεύουσα κωμόπολις τῆς νήσου ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως κειμένη ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ, ἔχει ναὸν τῆς Παναγίας μεγαλοπρεπέστατον Ἑκατον ταπυλιανῇ ὀνομαζόμενον, 2,000 κατοίκ. καὶ λιμένα οὐχὶ μέγαν καὶ ἀσφαλῆ.

Ἡ Νάουσα δευτέρα κωμόπολις τῆς νήσου κειμένη ἐν τῇ βορρείῳ πλευρᾷ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὸν μέγα καὶ εὐρυχωρότατον καὶ ἀσφαλέστατον λιμένα, δυνάμενον νὰ χωρήσῃ ὁλόκληρον στόλον καὶ ἔχει 1,300, κατ.

Ἡ Λεῦκαι (Υρία) κώμη κειμένη ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ μετὰ 1,000 κατ. καὶ χωρία μικρὰ τὰ Μάρμαρα καὶ ἡ Μάρπησσα (Τσεπίδος) κείμενα ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ.

Ἡ Ὠλιάρος (νῦν Ἀντίπαρος) κειμένη ΝΔ. τῆς Πάρου καὶ διὰ στενωτάτης διόδου χωριζομένη ἀπ' αὐτῆς, εἶναι ἐπίσημος διὰ τὸ μέγα καὶ λαμπρὸν σπήλαιον ἐκ σταλακτίτου, τὸ ὁποῖον μῆκος μὲν ἔχει 300 πηχ. πλάτος δὲ 100 πηχ. καὶ ὕψος 80 πηχ.

Πρὸς νότον τῆς Ὠλιάρου κεῖται τὸ ἐρημόνησον Δεσποτικὸν (Πρεπέσινθος τὸ πάλαι) καὶ τὸ μικρότερον αὐτοῦ Στρογγύλον.

4) Ἡ ἐπαρχία τῆς Μήλου (12,000) σύγκειται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου, τῆς Σίφνου, τῆς Κιμώλου, τῆς Φολεγάνδρου καὶ τῆς Σικίνου.

Ἡ Μήλος κειμένη ἐν τῇ ΝΑ. γωνίᾳ τῶν Κυκλάδων εἶναι ἡφαιστιώδης νῆσος παράγουσα οἶνον ἐξαίρετον, ὀπωρικά, ἄλλας ἀφθονον, στυπτηρίαν καὶ θεῖον καὶ ἔχουσα θερμὰ ὕδατα, μυλοπέτρας καὶ κατ. 5,000 ὄντας καλοὺς καὶ χρησιμεύοντας ὡς πωρεῖς ἐν τῇ μεσογείῳ θαλάσῃ.

Ἡ πόλις Μήλος πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ κειμένη ἐντῇ ΒΑ. παραλίᾳ τῆς νήσου, ἔχει μέγιστον, εὐρυχωρότατον καὶ ἀσφαλέςτατον λιμένα, ἐρείπια καὶ μνημεῖα ἀρχαῖα σπουδαιότατα καὶ 1,000 κ.

Ἡ Τροπητὴ κώμη κειμένη ἐπὶ λόφου κατατρυπημένου ἐκ πολλῶν τάφων.

Ὁ Τρισσαβάλος καὶ ὁ Ἀδάμας χωρία κείμενα εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου καὶ ἔχοντα τὸ μὲν 800 κατ. τὸ δὲ δεύτερον 600 κ.

Ἡ Σίφνος (6,000) κειμένη πρὸς δυσμὰς τῆς Πάρου, μεταξὺ Σερίφου καὶ Κιμώλου διατέμνεται ὑπὸ σειρᾶς ὀρέων ἐκ τοῦ ΒΑ. εἰς τὸ ΝΑ. μέρος τῆς νήσου καθηκόντων, ἔχει ἀφθονίαν ὑδάτων καὶ πεδιάδας εὐφορώτατας καὶ εἶναι μία τῶν ὠραιότερων Κυκλάδων νήσων. Ἡ νῆσος τὸ πάλαι τοσαύτην ἀφθονίαν μεταλλείων χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐν μέρει εἶχεν, ὥστε οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐφημίζοντο ὡς οἱ πλουσιώτατοι τῶν νησιωτῶν καὶ διὰ τοῦ πλούτου κατεκόσμησαν τὴν πρωτεύουσάν διὰ πολυτελεστάτων δημοσίων οἰκοδομημάτων οἷον ναῶν, γυμνασίου, ἀγορᾶς, πρυτανείου κλ. ὧν ἐρείπια πολλὰ καὶ νῦν ἔτι σώζονται.

Κωμοπόλεις δὲ καὶ χωρία αὐτῆς ὀνομαστά εἶναι·

Ἡ Σίφνος (Κάστρον) κειμένη ἐν τῇ Α. παραλίᾳ ἐπὶ λόφου, ἔνθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις, ἔχει 3,000 κατ. ἀσχολουμένων εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὴν ἀγγειοπλαστικὴν.

Ἡ Ἀπολλωνία (Σταυρί) κώμη κειμένη εἰς τὴν ΒΑ. παραλίαν καὶ ἔχουσα 1,200 κατ.

Ὁ Ἀρτεμὼν καὶ τὰ Ἐξάμπελα κῶμαι ἔχουσαι ἡ μὲν πρώτη 1,800, ἡ δὲ δευτέρα 900 κατ. Παρὰ τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν τῆς Σίφνου κεῖται ἡ ἐρημόνησος Κυτριάνη.

Ἡ Σίκινος (1,000 κατ.) μικρὰ νῆσος κειμένη πρὸς Α. τῆς Μήλου, ἔχει ἀποτόμους καὶ ἀλιμένους ἀκτὰς καὶ κώμην ὁμώνυμον.

Ἡ Κίμωλος (1,000) ὀλίγον ἀπέχουσα τῆς Μήλου, ἔχει θερμὰς πηγὰς, γῆν ἄγονον καὶ μίαν κώμην ὁμώνυμον μετὰ 1,000 κατ. καὶ ἐξάγει κιμωλίαν γῆν.

Ἡ Φολέγανδρος (1,000 κατ.) κειμένη πρὸς Δ. τῆς Σικίνου ἔχει ἀποτόμους καὶ ἀλιμένους ἀκτὰς.

5) Ἡ ἐπαρχία τῆς Θήρας (22,000) συγκειμένη ἐκ τῶν νήσων Θήρας, τῆς Θηρασίας, τῆς Ἀμοργοῦ, τῆς Ἴου καὶ τῆς Ἀνάφης, εἶναι ἡ νοτιωτάτη τῶν ἐπαρχιῶν.

Ἡ νῆσος Θήρα (Σαντορήνη) (16,000) ὀνομαζομένη ἐκ τῆς προστατίδος αὐτῆς ἁγίας Εἰρήνης ἐκ Θεσσαλονίκης μαρτυρησάσης τῷ 304 μ. Χ. διατέμενεται ὑπὸ σειρᾶς ὁρέων ὀνομαζομένων ἅγιος Ἥλιος, εἶναι ἡφαιστειώδης νῆσος, τῆς ὁποίας αἱ κατὰ διαφόρους καιροὺς γενόμεναι ἐκρήξεις παρήγαγον τὰ μικρὰ νησιδία, τὴν παλαιὰν Καϋμένην, τὴν μικρὰν Καϋμένην, τὴν νέαν Καϋμένην, τὸν Γεώργιον καὶ τὴν Ἀφρόδεσσαν. Ἡ νῆσος, καίπερ πετρώδης, εἶναι ὅμως καλῶς καλλιεργημένη καὶ διὰ τῆς φιλοπονίας τῶν κατοίκων παράγει βάμβακα, πορσελάνην καὶ οἶνον κάλλιστον, τοῦ ὁποίου σημαντικὴ ἐξαγωγή γίνεται πολλοῦ.

Κωμοπόλεις δὲ καὶ χωρία αὐτῆς ὀνομαστὰ εἶναι·

Ἡ Θήρα πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἔχει 2,000 κατ. ἀσχολουμένων εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν.

Τὸ Κοντοχώρι, τὸ Ἡμεροβίγλι καὶ ὁ Καρπεράδος, χωρία κείμενα ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τῆς νήσου μετὰ 1,000—1,200 κατοίκων.

Ἡ Γωνία καὶ ἡ Μεσαρία ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ μετὰ 1,000 κατ. καὶ ὁ Πύργος (Καλλιόστη) ἐν τῇ αὐτῇ παραλίᾳ μετὰ 500 κατοίκων.

Πρὸς δυσμὰς τῆς Θήρας κεῖται ἡ μικρὰ νῆσος Θηρασία ἔχουσα τέσσαρα χωρία μετὰ 600 κατ. ἀσχολουμένων εἰς τὴν ἀμπελοφυτείαν καὶ γεωργίαν.

Ἡ Ἀμοργὸς ἐπιμήκης νῆσος κειμένη ΝΔ. τῆς Νάξου εἶναι

δασώδης καὶ κρημνώδης καὶ ἔχει κωμόπολιν ὁμώνυμον τὴν Ἀμοργὸν (Χώραν) μετὰ 1,800 κατ. κειμένην ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ. Αὕτη εἶχε τρεῖς πόλεις τὸ πάλαι, τὴν Ἀρκεσίκην, τὴν Δίγιάνην καὶ Μινῶν ἐν ᾗ ἐγεννήθη ὁ περίφημος ποιητὴς Σιμωνίδης. Πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀμοργοῦ ὑπάρχουσι 5—6 μικρὰ νησὶ δια ἀκατοίκητα.

Ἡ ἴος νῆσος κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς Θήρας, ἔχει 3,000 κ. εἶναι εὐλίμενος ἔχουσα μικρὰν κώμην ὁμώνυμον κειμένην ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ.

Καὶ ἡ Ἀνάφη κειμένη πρὸς ἀνατολὰς τῆς Θήρας, ἔχει 800 κατ., ὁμώνυμον κώμην κειμένην ἐν τῇ μεσημβρινῇ παραλίᾳ καὶ ἔρειπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Πρὸς μεσημβρίαν τῆς Ἀνάφης κεῖνται μικρὰ τινα ἐρημόνησα ὀνομαζόμενα Ἀναφόπουλον.

6) Ἡ ἐπαρχία τῆς Σύρου (32,000) σύγεται ἐκ τῆς ὁμωνύμου Σύρου, τῆς Μυκόνου, τῆς Δήλου, τῆς Ῥηνεῖας καὶ τῆς Γυάρου.

Ἡ νῆσος Σύρος (28,000) κειμένη ΝΔ. τῆς Τήνου, εἶναι ὄρεινή, τραχεῖα καὶ ὑψηλή. Αὕτη τὸ πάλαι ἦν ἀσήμαντος καὶ ἐφημίζετο μόνον ὡς πατρὶς τοῦ φιλοσόφου Φερεκύδους. Κατὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν πολλοὶ καὶ διάφοροι Ἑλληνας πολλαχόθεν καταφυγόντες εἰς αὐτὴν συνωκίσθησαν καὶ ἀνῆγειραν νέαν πόλιν, ἡ ὁποία ἀπέβη τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος· αὕτη δὲ εἶναι·

Ἡ Ἐρμούπολις, ἥτις καὶ Σύρος καὶ Σύρα ὀνομάζεται πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τῶν Κυκλάδων καὶ τῆς ἐπαρχίας, κεῖται ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ ἐπὶ τῶν ἔρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ εἶναι ἡ ἐμπορικωτέρα καὶ βιομηχανικωτέρα πόλις τῆς Ἑλλάδος, ἔχουσα ναυπηγεῖον ἀξιόλογον, γυμνάσιον καὶ πολλὰ ἄλλα δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια, ὀρφανοτροφεῖον, νοσοκομεῖον, λαμπροὺς ναοὺς, ἀγορὰν, θέατρον, ἀτμοπλοῖκὴν συγκοινωνίαν μεθ' ὧν τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος, Τουρκίας καὶ Εὐρώπης καὶ 25,000 κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν.

Ἡ ἄνω Σύρος κειμένη ἐπὶ βραχέως καὶ κωνοειδοῦς λόφου, ἐφ' οὗ ἀμφιθεατρικῶς εἶναι ἐκτισμένη ἡ πόλις ἔχει 5,000 κατ., τῶν πλείστων Δυτικῶν, ἐχόντων ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου μνη-

τρόπολιν Καθολικοῦ ἐπισκόπου. Πρὸς ἀνατολὰς τῆς νήσου κεῖνται δύο μικρὰ ἐρημόνησα, τὰ ὅποια τὸ πάλαι ἐκαλοῦντο Δίδυμα, νῦν δὲ τὸ ἕτερον αὐτῶν ὀνομάζεται Γαῖδουρονῆσι.

Ἡ νήσος Μύκονος κειμένη πρὸς ἀνατολὰς τῆς Σύρου καὶ πρὸς νότον τῆς Τήνου καὶ διατεταταμένη ὑπὸ τοῦ ὅρους Διμάστου (ἁγίος Ἡλίας) εἶναι ξηρὰ βραχὺδης καὶ ὀλίγον καρποφόρος ἔχουσα 6, 000 κατ. ἀσχολουμένων εἰς τὴν ναυτιλίαν· αὕτη τὸ πάλαι εἶχε δύο πόλεις καὶ ἐκαλεῖτο Δίπολις, ὧν ἡ μὲν μία ἐκαλεῖτο Μύκονος, ἡ δὲ δευτέρα Πάνορμος ἐν τῇ βορρείῳ πλευρᾷ κειμένη, ὅπου καὶ νῦν ἔτι διατηρεῖται τὸ ὄνομα ἐπὶ τοῦ κόλπου.

Πρωτεύουσα τῆς νήσου εἶναι ἡ ὁμώνυμος πόλις Μύκονος κειμένη ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ καὶ ἔχουσα 4,000 κατ. ναυτῶν ἐπιτηδείων, ἀσχολουμένων εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Ἡ Δῆλος μικρὰ καὶ ἀκατοίκητος νήσος κειμένη ΝΑ. τῆς Μυκόνου ἦν ἐπίσημοτάτη τὸ πάλαι διὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ διὰ τὸν πολυτελέστατον ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀθητῶς· πλησίον τῆς νήσου κεῖται ἡ Ῥήνια, ἥτις ἐχρησίμευε τὸ πάλαι ὡς νεκροταφεῖον τῶν Ἀηλίων διότι ἐν Ἀήλῳ ὡς πόλει ἱερᾷ δὲν ἐπιτρέπετο οὔτε γέννησις οὔτε ἐνταφιασμός θνητοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο μεγάλη Δῆλος ὡς ἀποτελοῦσα μέρος τῆς Δήλου.

Ἡ Γύαρος μικρὰ καὶ ἀκατοίκητος νήσος κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς Σύρου, ἐχρησίμευεν ὡς τόπος ἐξορίας ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων.

3) Ἡ ἐπαρχία τῆς Κέας (10,000) συνίσταται ἐκ τριῶν νήσων τῆς Κέας, Κύθνου καὶ τῆς Σερίφου κειμένων πρὸς δυσμὰς τῆς Σύρου.

Ἡ νήσος Κέως (4,000) κειμένη ΝΑ. τοῦ Σουνίου, νῦν μὲν εἶναι ἀσήμενος καὶ ὀλιγάνθρωπος, τὸ πάλαι ὅμως ἦν πολυάνθρωπος καὶ ὠνομάζετο Τετράπολις ὡς ἔχουσα 4 πόλεις τὴν Ἰουλίδαν, τὴν Καρθαίαν, τὴν Ποιήεσσαν καὶ τὴν Κορησίαν.

Ἡ Κέως μικρὰ πόλις κειμένη ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τῆς νήσου ἐπὶ λόφῳ ὑψηλοῦ, ἐνθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα αὐτῆς Ἰουλίς, ἔχει 2,000 κατ. εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν γέννησιν τοῦ ποιητοῦ Σιμωνίδου καὶ Βακχυλίδου τοῦ περιφήμου ἱατροῦ Ἑρασιστράτου, τοῦ σοφιστοῦ Προδίκου καὶ τοῦ φιλοσόφου Ἀρίστωνος.

Ἡ Κύθνος (Θερμιά) κειμένη πρὸς νότον τῆς Κέω εἶναι μικροτέρα, ὀρεινὴ καὶ πετρώδης, ἔχει δύο κωμοπόλεις τὴν ὁμώνυμον Κύθον μετὰ 1,500 κατ. κειμένην ΒΑ. τῆς νήσου καὶ ἀπέχουσιν μίαν ὥραν ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς ἁγίας Εἰρήνης καὶ τὴν Δριοπίδα κειμένην ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ μετὰ 1,400 κατ. Εἰς ἀπόστασιν δύο ὥρῶν πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως ὑπάρχουσι πηγαὶ θερμῶν ἱαματικῶν ὑδάτων, εἰς τὰ ὅποια τὸ θέρος συρρέουσι πολλοὶ ἀσθενεῖς πρὸς θεραπείαν.

Ἡ Σέριφος κειμένη πρὸς νότον τῆς Κύθνου, εἶναι μικρὰ καὶ πετρώδης νῆσος ἔχουσα 2,800 κατ. καὶ μίαν ὁμώνυμον κωμόπολιν κειμένην ἐν τῇ ΝΑ. πλευρᾷ ἐπὶ βράχου ἀποτόμου καὶ ἔχουσα 1,300 κατ. Ἡ νῆσος αὕτη ἐπίσημος τὸ πάλαι διὰ τὰ μεταλλεῖα, ἐχρησίμευεν ὡς τόπος ἐξορίας εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Πρὸς βορρᾶν τῆς Σερίφου κεῖνται δύο μικρὰ ἐρημόνησα, ἡ Σερφοπούλα καὶ τὸ Πιπέρι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ.

Αἱ δυτικὰ νῆσοι τῆς Ἑλλάδος ὀνομάζονται Ἰόνιοι ὡς κείμεναι ἐντὸς τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ Ἐπτάνησος ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν, αἵτινες τὸ μὲν πάλαι ἦσαν αὐτοτελεῖς καὶ ἀνεξάρτητοι, ἐπὶ δὲ τῶν Βυζαντινῶν ἀπετέλουν μίαν ἐπαρχίαν, κατὰ δὲ τὸν μεσαιῶνα περιῆλθον ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Φράγκων, Βενετῶν, Τούρκων, Ῥώσσω καὶ Γάλλων, καὶ ἀπὸ τοῦ 1815 ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν πραστασίαν τῆς Ἀγγλίας, ἥτις τῷ 1863 παρεχώρησεν αὐτὰς τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ὁποίου ἀποτελοῦσι τρεῖς νομοὺς τὸν τῆς Κερκύρας, τὸν τῆς Κεφαλληνίας καὶ τὸν τῆς Ζακύνθου.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ.

Ἐκτ. 22. □ μ. Κατ. 100,000.

Ὁ νομὸς οὗτος συνιστάμενος ἐκ τῆς Κερκύρας, τῶν Παξῶν καὶ

τῆς Λευκάδος, διαιρεῖται εἰς πέντε ἐπαρχίας, τὴν τῆς Κερκύρας, τὴν τῆς Μέσης, τὴν τοῦ Ὁρους, τὴν τῶν Παξῶν καὶ τὴν τῆς Λευκάδος, εἶναι ὁ ἐπισημότερος τῶν λοιπῶν δύο.

Ἡ Κέρκυρα ἡ βορραιοτάτη καὶ μεγίστη μετὰ τὴν Κεφαλληνίαν πασῶν τῶν λοιπῶν Ἰονίων νήσων ὑπὸ δύο σειρῶν ὄρεων διατεταμένη, τοῦ μὲν πρὸς βορρᾶν Παντοκράτορος (Μελιτήτου) καλουμένου, τοῦ δὲ ΜΑ. τῆς πόλεως Ἀγιοὶ Δέκα (Ἰστώνη) ὀνομαζομένου, ἔχει τέσσαρα ἀκρωτήρια τὴν Λευκίμμην (Λεύκιμο) ΝΑ. τὸν Ἀμφίπαγον (Ἀσπρο Κάβο) πρὸς Ν. τὸ Φαλακρὸν (Κεφάλι) ΒΔ. καὶ τὴν Κασσιόπην (ἅγιος Στέφανος) ΒΔ. ποταμούς δὲ μικροὺς καὶ ἀσημάντους, ἐν οἷς διακρίνεται ὁ Ποταμὸς ἐκβάλλων εἰς μίαν ὥραν ἀπόστασιν ΒΔ. τῆς πόλεως Κερκύρας.

Ἡ πόλις Κέρκυρα ἀρχαία πόλις, ἀποικία τῶν Κορινθίων καὶ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας, κειμένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας, εἶναι ἐμπορικωτάτη ἔχουσα μετὰ τῶν τεσσάρων προαστείων 25,000 κατ., εὐρύχωρον λιμένα, ἰσχυρὰ ὀχυρώματα καὶ φρούρια, γυμνάσιον, ἱερατικὴν σχολήν, δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια, φιλανθρωπικὰ καταστήματα, οἶον νοσοκομεῖον, σωφρονιστήριον καὶ φρενοκομεῖον, καὶ ναοὺς πολλοὺς, ἐν οἷς διαπρέπει ὁ μετὰ τοῦ ἁγίου λειψάνου Σπυρίδωνος τοῦ προστάτου τῆς νήσου. Τὸ δὲ κυριώτερον προϊόν αὐτῆς εἶναι τὸ ἔλαιον, τοῦ ὁποῖου μεγάλη ἐξαγωγή γίνεται.

Προάστεια ὀνομαστά τῆς Κερκύρας εἶναι, τὸ Μανδούκιον μετὰ 4,000, ἡ Γαρίτσα μετὰ 1,800, ὁ ἅγιος Ῥόκος μετὰ 800 καὶ ὁ Ἀνεμόμυλος μετὰ 800.

Κῶμαι δὲ ἐπίσημοι, οἱ Ξυναράδες μετὰ 1,200 κατ. καὶ ὁ Ποταμὸς μετὰ 1,500.

2) Ἡ δὲ ἐπαρχία τῆς Μέσης ἔχει πρωτεύουσάν τὸ Γαστούρι μετὰ 1,200 κατ. πρὸς νότον τῆς Κερκύρας κειμένην.

3) Ἡ ἐπαρχία τοῦ Ὁρους ἔχει πρωτεύουσάν τὸ Σκριπερὸν μετὰ 1,700 πρὸς δυσμὰς κείμενον καὶ δευτερεύουσάν κώμην τοὺς Κρασάδες μετὰ 1,200.

Ἐν τῇ βορρείῳ παραλίᾳ τῆς νήσου ὑπῆρχε τὸ πάλαι καὶ δευτέρα πόλις Κασσιόπη ὀνομαζομένη πλησίον τοῦ ὁμωνύμου ἀκρω-

τηρίου ἔχουσα λιμένα καὶ ναὸν τοῦ Διός. Ἐκτὸς δὲ αὐτῆς ΒΔ. μὲν ὑπάρχουσι τέσσαρα νησίδια ὀνομαζόμενα Τετρανήσια, τὸ μεγαλύτερον τῶν ὁποίων καλεῖται Ὅθωνοι ἔχον 1,000 κατ. ἀσχο-
λουμένους εἰς τὴν ἀλιείαν καὶ θήραν, τὸ δεύτερον Ἐρικοῦσα μετ' 600 κατ. καὶ τὰ ἄλλα δύο Μαλθάκη καὶ Διάπλο ἄνευ σταθερῶν κατοίκων. Καὶ πρὸς Α. κεῖται τὸ Βίδον εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ λιμένος τῆς Κερκύρας.

4) Ἡ ἐπαρχία τῶν Παξῶν (6,000) συγκειμένη ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου, ἐκ τῶν Ἀντιπάξων καὶ τριῶν ἄλλων νησιδίων, περιλαμβάνει δύο μόνον δήμους καὶ εἶναι ἡ μικροτάτη.

Ἡ νῆσος Παξοὶ (5,000) κειμένη πρὸς νότον τῆς Κερκύρας καὶ ἀντικρὺ τῆς ἐν Ἡπείρῳ Πάργας, εἶναι πετρώδης, ἀνυδρὸς καὶ ἐξ ἐλαίων κατὰφύτος παράγουσα ἔλαιον.

Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ὁ Γαῖος κώμη κειμένη ἐν τῇ βορρείῳ πλευρᾷ καὶ ἔχουσα 300 κατοίκους, λιμένα ἀσφαλέστατον καὶ μεγάλην προκυμαλάν· ἄλλα χωρία εἶναι ὁ Λογγὸς καὶ ἡ Δάκκια· οἱ δὲ Ἀντίπαξοι ἔχουσι μόνον 100 κατοίκους ἀλιεῖς καὶ κεραιεῖς.

5) Ἡ ἐπαρχία τῆς Λευκάδος (21,000) συνισταμένη ἐκ τῆς Λευκάδος, ἐκ τῆς Τάφου καὶ ἐκ τινων μικροτέρων περιλαμβάνει 8 δήμους.

Ἡ Λευκὰς (Ἀγία Μαύρα) (20,000) κειμένη πρὸς νότον τῶν Παξῶν καὶ ἀντικρὺ τῆς Ἀκαρνανίας. ἦν τὸ πάλαι Χερσόνησος ταύτης, χωρισθεῖσα ὑπὸ τῶν Κορινθίων διὰ πορθμοῦ καὶ διατέμνεται ὑπὸ τοῦ ὄρους ἁγίου Ἡλίας.

Ἡ νῆσος ἡφαιστειώδης οὖσα, πολλάκις ἔπαθεν ὑπὸ σεισμῶν, ἔχει ἀκρωτήριο τὸν Λευκάταν (Κάβο Δουκάτον) πρὸς Ν. κείμενον ἐξ οὗ κατεκρημνίσθη ἡ περιώνυμος ποιήτρια Σαπφὼ καταφρονηθεῖσα ὑπὸ τοῦ φάωνος. Πόλεις καὶ κωμοπόλεις αὐτῆς εἶναι·

Ἡ Λευκὰς πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ βορείῳ παραλίᾳ ἔχει 5,000 κατ. καὶ γυμνάσιον. Ἡ Καρυὰ κώμη κειμένη ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ μετὰ 1,600 κατ. Οἱ Σρακιῶται πρὸς Β. τῆς Καρυᾶς μετὰ 1,800 κατ. Ὁ ἅγιος Πέτρος πρὸς Ν. μετὰ 1,000 κατ. καὶ τὸ Σταυρὸν ἐν μέσῳ τῆς νήσου.

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀνήκει καὶ ἡ παρὰκειμένη νῆσος Τά-

φος, ἔχουσα 600 κατ. ἀσχολουμένους εἰς κτηνοτροφίαν. Πρὸς ἀνατολὰς ταύτης κεῖνται καὶ τὰ νησίδια Κάλαμος, Κάστρος, Ἄτοκος καὶ Ἀρκουδι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ.

Ἐκτ. 20 □ μιλ. Κατ. 80,000.

Ὁ νομὸς οὗτος συνιστάμενος ἐκ τῆς Κεφαλληνίας καὶ τῆς Ἰθάκης διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας τὴν τῆς Κραναιάς, τὴν τῆς Σάμης, τὴν τῆς Πάλλης καὶ τὴν τῆς Ἰθάκης, τῶν ὁποίων αἱ μὲν τρεῖς πρῶται κεῖνται ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ, τὴν δὲ τετάρτην ἀποτελεῖ ἡ Ἰθάκη καὶ τινὰ ἄλλα νησίδια.

Ἡ Κεφαλληνία ἡ μεγίστη (Σάμη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις) καὶ ἐπισημοτάτη πασῶν τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου πελάγους χωρίζομένη ἀπὸ τῆς Ἰθάκης διὰ στενωπάτου πορθμοῦ, ἔχει ὄρη μὲν τὸν Αἶνον (Ἐλατόβουνον) μετὰ τῶν διαφόρων κλάδων αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι φέρουσι διάφορα ἐπιτόπια ὀνόματα ἥτοι Ξηράκια, Καρδάκατα καὶ Βάϊος, ἀκρωτήρια δὲ τὸ Πάνορμον (Γυῖσκαρδον) πρὸς Β., τὸ Ἄσσον ΒΔ., τὴν Μάκαν πρὸς Ν. καὶ τὸ Κάστρον ΝΑ. χερσονήσους δὲ δύο τὸν Ἐρισσὸν πρὸς Β. καὶ τὴν Παλικὴν ΝΔ., κόλπους τὸν τοῦ Ἀργοστολίου πρὸς Ν., τὸν τῆς Σάμης πρὸς Α. καὶ τὸν τῆς Ἄσσου πρὸς Β. καὶ κοιλάδας καὶ πεδιάδας εὐφωροτάτας ἀρδευομένας ὑπὸ ῥυάκων καὶ ἀσημάντων ποταμίων καὶ παραγούσας ἔλαιον, σταφίδας Κορινθιακὴν σῖτον ἀνεπαρκῆ, βάμβακα, μέταξαν καὶ μεσημβρινὰ προϊόντα ἰδίως λάμπρὰ πορτοκάλια. ἔχει δὲ ἡ νῆσος κατοίκους 70,000, ἀσχολουμένους εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ περιλαμβάνει 20 δήμους ἐν ταῖς τρισὶν ἐπαρχίαις, τῶν ὁποίων ἐπισημότεραι πόλεις καὶ κωμοπόλεις εἶναι.

Τὸ Ἀργοστόλιον (Κράνιοι) πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ δεξιᾷ παραλίᾳ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, χωροῦντος ὁλόκληρον στόλον, ἔχει 42,000 κατοίκων, γυμνάσιον καὶ

λιμένα καλόν. Πρὸς Α. ταύτης ἐν ταῖς δυτικαῖς ὑπωρείαις τοῦ ὄρους Ἄσσου κεῖται ἡ μονὴ τοῦ προστάτου τῆς νήσου ἁγίου Γερασίμου, ἐν ᾗ διατηρεῖται καὶ τὸ λείψανον αὐτοῦ.

Ἡ Δειλινάτα κωμόπολις κειμένη πρὸς Β. τοῦ Ἀργοστολίου μετὰ 5,000 κατ.

Τὸ Ληξούριον πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Πάλης κειμένη ἐπὶ τῆς Παλικῆς χερσονήσου πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως Πάλης, ἔχει θέσιν λαμπράν καὶ ὑγιεινὴν καὶ 10,000 κατ.

Ὁ Γυῖσκάρδος (Βισκάρδος) κώμη κειμένη πρὸς Β. παρὰ τῷ ὁμωνύμῳ ἀκρωτηρίῳ.

Ὁ ἅγιος Γεώργιος κώμη κειμένη πρὸς νότον τοῦ Ληξουρίου.

Ὁ Αἰγιαλὸς πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Σάμης εἰς τὸ Α. τῆς νήσου.

Ἡ Ἄσπος κώμη κειμένη εἰς τὸ ΒΑ. τῆς νήσου ἔχουσα φρούριον ὄχυρόν καὶ 1,000. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἐπαρχιῶν ἡ μὲν τῆς Κραναίας ἔχει 34,000 κατ. ἡ δὲ τῆς Σάμης 18,000 καὶ ἡ τῆς Πάλης 17,000.

Ἡ δὲ τετάρτη ἐπαρχία ἡ τῆς Ἰθάκης (12,500) συνίσταται ἐκ τῆς νήσου Ἰθάκης, ἐκ τῶν νησιδίων Καλάμου, Καστοῦ καὶ ἄλλων τινῶν κειμένων ΒΑ. τῆς Ἰθάκης, περιλαμβάνει τέσσαρας δήμους.

Ἡ Ἰθάκη (12,000) κειμένη ΒΑ. τῆς Κεφαλληνίας συνίσταται ἐκ δύο ὄρεινῶν τμημάτων συνηνωμένων διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων σχηματίζεται ἐπιρῆκης κόλπος (Μῶλος) καὶ ἔχει ὄρη μὲν τὴν Ἀνωγὴν (Νήριτον) πρὸς Β. καὶ τὸν ἅγιον Στέφανον (Νήϊον) πρὸς Ν., ἀκρωτήρια δὲ τὴν Μάρμακαν πρὸς Β. καὶ τὴν Σκάλαν πρὸς Ν. καὶ κόλπους τὸν Μῶλον ἐν τῷ μέσῳ, τὸν Βαθὺν πρὸς Μ. τὸν Ἀράλιν πρὸς Β. καὶ τὸν Φρικίαν ΝΑ. τὸ μὲν ἔδαφος τῆς νήσου εἶναι ὄρεινόν καὶ ἡραιοστενωδες, παράγον οἶνον μόνον, ἔλαιον καὶ Κορινθιακὰς σταφίδας· οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν. Ἡ νῆσος τὸ πάλαι ἐφημίζετο ὡς πατρίς τοῦ περιωνύμου ἥρωος Ὀδυσσεῶς καὶ ὡς πρωτεύουσα τῆς ἐπὶ τῶν Κεφαλληνῶν ἡγεμονίας αὐτοῦ· κωμοπόλεις δὲ καὶ χωρία αὐτῆς ὀνομαστά εἶναι·

Τὸ Βαθὺ πρωτεύουσα πόλις τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ καὶ μίαν περίπου ὥραν ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς ἀρ-

χαίας Ἰθάκης, ἔχει καλὸν λιμένα, ναυπηγεῖον. ναυτικὸν ἀξιόλογον καὶ 5,000 κατ.

Ἡ Ἑξωγὴ κωμόπολις κειμένη ἐν τῇ βορρείῳ πλευρᾷ μετὰ 2,000 κατ.

Τὸ Περαχώριον κώμη κειμένη ἐν τῇ Ἀν. παραλίᾳ οὐχὶ μακρὰν τοῦ Βαθέος μετὰ 1,500 κατ.

Τὸ Κιόνιον μετὰ 1,300 κατ. Ἡ Ἀνωγὴ μετὰ 1,000 πρὸς Β. καὶ ἡ πηγὴ Ἀρέθουσα πρὸς νότον. Πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἰθάκης κεῖνται νησιδιὰ τινα, τὰ ὅποια οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν Ὀξείας καὶ Ἑχινάδας, αἱ ὅποια νῦν ὀνομάζονται Δραγόνερα καὶ Ὀξειαῖς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ.

Ἑκτ. 7 □ μιλ. Κατ. 45,000.

Ὁ νομὸς τῆς Ζακύνθου συγκείμενος μόνον ἐκ τῆς νήσου καὶ ἄλλων τινῶν μικρῶν καὶ ἀκατοικήτων νησιδίων, δὲν διαιρεῖται ὥς οἱ ἄλλοι εἰς ἐπαρχίας, ἀλλ' ἀποτελεῖ μίαν καὶ μόνην ἐπαρχίαν, διαιρουμένην εἰς δέκα δήμους.

Ἡ Ζάκυνθος πρὸς νότον τῆς Κεφαλληνίας κειμένη καὶ 3 ὥρας ἀπέχουσα ἀπ' αὐτῆς, διατέμνεται ὑπὸ σειρᾶς ὁρέων πρὸς δυσμᾶς, τὰ ὅποια ὀνομάζονται Βραχίωνα καὶ Σκοπὸς (*Εἰλατος) καὶ ἔχει ἀκρωτήρια μὲν τὸ Κερὶ ΝΑ. τὸν Ἰέρακα πρὸς Ν. καὶ τὸ Σχοινάρι πρὸς Β., κόλπους δὲ τὸν τοῦ Κηρίου περιέχοντα ἀσφαλίστατον πρὸς Ν. λιμένα καὶ τὸν τῆς Ζακύνθου. Ἡ νήσος αὕτη κάλλιστα καλλιεργημένη οὔσα καὶ πρὸς μέγαν καὶ ἐκτεταμένον ἀμπελῶνα ὁμοιάζουσα, παράγει σταφίδας κορινθιακάς, ἔλαιον, οἶνον, ὀπωρικά, ἔχει τερπνὰς κώμας, πλουσίας ἐπαύλεις, πολλὰ τῶν ὁσπίων ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ διὰ πάντα ταῦτα καλεῖται ἄνθος τῆς Ἀνατολῆς (Zanto Fior di Levante). Πόλεις καὶ κωμοπόλεις αὐτῆς ἐπίσημοι εἶναι·

Ἡ Ζάκυνθος (20,000) πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχ-

χίας κειμένη ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ ἐπὶ λόφου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ ἀκρόπολις Ψωφίς, ἔχει λαμπράς οἰκοδομάς, εὐρείας ὁδούς, ἀξιολόγους ναούς, γυμνάσιον, λέσχας, βιβλιοθήκην, νοσοκομεῖον, ὀρφανοτροφεῖον καὶ γηροκομεῖον καὶ τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἐν τῇ ὁμωνύμῳ ἐκκλησίᾳ.

Τὸ Πηγαδάκι κώμη ΒΔ. κειμένη μετὰ 1,000 κατ.

Τὸ Καταστάρι ΒΔ. αὐτῆς μετὰ 1,200 κατ.

Ἱστορικὴ ἔποψις τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἑλλὰς τὸ πάλαι διηρεῖτο εἰς πολλὰς καὶ μικρὰς πολιτείας, ἐπιστημότεραι καὶ μεγαλῆτεραι τῶν ὁποίων ἦσαν ἡ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς Σπάρτης, καὶ διὰ τῆς παιδείας, τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν ἐφθασεν εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν τῆς προόδου, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς δόξης μεταξὺ πάντων τῶν ἀρχαίων καὶ συγχρόνων τῆς Εὐρώπης ἔθνων καὶ διὰ τῶν ἡρωϊκῶν ἀθλῶν καὶ ἀγώνων ἐθριαμβεύσει κατὰ τῶν βαρβάρων Περσῶν, ἀπὸ τῶν ζυγῶν τῶν ὁποίων ἀπήλλαξε τὴν Εὐρώπην.

Ἀπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ ὅμως πολέμου (431—404) περιελθοῦσα εἰς ταραχὰς καὶ διχονοίας ἐξησθένησε καὶ ὑπέπεσεν εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Μακεδονίας διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης (338 π. Χ.) νικηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ ἀκολούθως μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου σύστασιν τῆς Μακεδονικῆς κοσμοκρατορίας καὶ τὴν ὑποταγὴν αὐτῆς εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος (168 π. Χ.) καὶ ἡ Ἑλλὰς ὑπέπεσεν εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν ζυγὸν (146 π. Χ.).

Μετὰ δὲ τὴν διαίρεσιν τοῦ Ῥωμ. κράτους εἰς Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικὸν (495) ἡ Ἑλλὰς συμπεριελήφθη εἰς τὸ ἄ, τὸ Γραικορωμαϊκόν, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ ὁποίου ὑπέστη πολλὰς συμφορὰς ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς πολλῶν βαρβάρων ἐθνῶν, καὶ βραδύτερον ὑπέκυψεν εἰς τὴν δεσποτείαν τῶν Τούρκων, ἀπὸ τῆς ὁποίας διὰ τῶν ἡρωϊκῶν ἀγώνων τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἀπαλλαγείσα διὰ τῆς βοήθειας τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων, ἐκηρύχθη κράτος ἀνεξάρτητον καὶ ἐλεύθερον (1829), τοῦ ὁποίου Κυβερνήτης ἀνηγορεύθη ὁ Κερκυραῖος Ἰωάννης Καποδίστριας, καὶ τοῦτο

κατὰ κακὴν μοῖραν τῆς Ἑλλάδος δολοφονηθέντος, πρῶτος βασιλεὺς αὐτῆς ἐγένετο ὁ ἀείμνηστος Ὁθων, ὅστις βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 1833—1862 ἐξώσθη καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέχθη ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Γεώργιος δ' Α' συνταγματικὸς βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, ὅτε ἡ Ἀγγλία παρεχώρησε καὶ τὰς Ἰονίους νήσους εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἐπαύξεις τοῦ βασιλείου.

Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου γενομένης κατὰ Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον τοῦ 1878 ἐπηρεζήθη τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς προσαρτήσεως τῶν $\frac{2}{3}$ τῶν δύο ὁμόρων ἐπαρχιῶν τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ (Σαλαμβριά) ποταμοῦ μέχρι τῶν πηγῶν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Θουάμιδος (Καλαμᾶ) ποταμοῦ τῆς Ἡπείρου μέχρι τῶν πηγῶν αὐτοῦ.

**Ἐκτασις καὶ πληθυσμὸς αὐτοῦ.*

Πρότερον ἢ μὲν ἐπιφάνεια τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου εἶχε 950 □, ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐτοῦ ἀνέβαινεν εἰς 1,500,000 περίπου. Νῦν δὲ μὲ τὴν ἐπέκτασιν τῶν ὁρίων ἐπηρεζήθη ἡ μὲν ἐπιφάνεια κατὰ □, ὁ δὲ πληθυσμὸς κατὰ 600,000 κατ. περίπου· ὥστε ἡ μὲν ὀλικὴ ἔκτασις τοῦ βασιλείου ἀναβαίνει εἰς 1, □, ὁ δὲ καθολικὸς πληθυσμὸς εἰς 2,100,000 κατ. Τούτων δὲ ἡ μὲν Πελοπόννησος ἔχει 400 □ ἔκτασιν καὶ 660,000 κατ. ἡ δὲ Στερεὰ Ἑλλὰς ἔκτασιν καὶ 1,000,000 μετὰ τῶν προσαρτημάτων τῆς Ἡπειροθεσσαλίας, καὶ τῶν νήσων ὅλων ἡ μὲν ἔκτασις ἀνέρχεται εἰς 190 □, ὁ δὲ πληθυσ. εἰς 500,000 περίπου.

Κλίμα καὶ ποιότης τοῦ ἐδάφους.

Ἡ Ἑλλὰς κατέχουσα τὸ νοτιώτατον μέρος τῆς ὅλης Χερσονήσου ἔχει κλίμα ἐν γένει μὲν θερμὸν, καὶ ἰδίως εἰς τὰ μεσημβρινὰ καὶ παράλια, κατὰ μέρη δὲ καὶ μάλιστα τὰ ὀρεινὰ, ὑψηλὰ καὶ βόρεια συγκερασμένον καὶ ὀλίγον ψυχρὸν, τὸ δὲ ἔδαφος αὐτῆς ποικίλον· διότι εἰς μὲν τὰ νότια καὶ πεδινὰ μέρη εἶναι εὐφορον πλὴν τῆς λεπτογείου Ἀττικῆς, εἰς δὲ τὰ ὀρεινὰ καὶ βόρεια ἡ-

τον καρποφόρον. Ἀλλὰ πανταχοῦ σχεδὸν δὲν εἶναι καλῶς καλλιεργημένον.

Προϊόντα, ἐμπόριον καὶ βιομηχανία.

Ἡ Ἑλλὰς ἔχουσα ποικίλον κλίμα καὶ ἔδαφος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον καρποφόρον, παράγει πολλὰ καὶ διάφορα προϊόντα οἷον δημητριακοὺς καρπούς, οἷτινες δὲν ἐξαρκοῦσι πάντοτε πρὸς διατροφήν τῶν κατοίκων, ἀναπληρῶντων τὴν ἔλλειψιν ἐκ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, σταφίδας, οἶνον, ἔλαιον, καπνόν, μέταξαν, βάμβακα, ὄσπρια καὶ ὀπωρικά πολλὰ καὶ καλὰ. Τὸ δὲ ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος, παραλίας οὔσης, εἶναι μέγα καὶ ἐκτεταμένον, καὶ διαιρεῖται εἰς ἐξαγωγικὸν καὶ εἰσαγωγικὸν γινόμενον διὰ τῶν κυριωτέρων λιμένων καὶ ἐμπορικῶν πόλεων αὐτῆς, οἷον τῆς Ἑρμούπολεως, τῶν Πατρῶν, τῆς Κερκύρας καὶ τοῦ Πειραιῶς καὶ μὲ πάσας σχεδὸν τὰς ἐμπορικὰς πόλεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἀσιατικῆς Τουρκίας, τῆς Ῥωσσίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Γερμανίας, ἐν αἷς πολλοὶ Ἕλληνες ὡς ἔμποροι ἐγκατεστημένοι εἶναι.

Ἀλλ' ἐν ᾧ τὸ ἐμπόριον πολλὴν ἔκτασιν ἔχει καὶ πρόοδον, ἡ βιομηχανία δυστυχῶς μένει ἔτι εἰς τὰ σπάργανα· διότι μόλις κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἰδρῦθησαν ὀλίγα βιομηχανικὰ καταστήματα ἐν Πειραιεὶ καὶ Ἑρμούπολει.

Ναυτιλία καὶ συγκοινωνία.

Ἡ Ἑλλὰς πανταχόθεν ὑπὸ θαλάσσης περιβαλλομένη, ἔχει ναυτικὸν σπουδαῖον καὶ ἀξιόλογον, συντελοῦν τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τοῦ ἐμπορίου διὰ τῆς κατὰ θάλασσαν συγκοινωνίας μετὰ πάντων τῶν κυριωτέρων λιμένων τῆς Εὐρώπης. Ἡ δὲ κατὰ ξηρὰν συγκοινωνία εἶναι δυστυχῶς λίαν περιωρισμένη καὶ ἀτελεστάτη· διότι οὔτε σιδηροδρόμους ἔχει πλὴν τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν μέχρι Πειραιῶς, οὔτε ἀμαξιτοὺς δρόμους πανταχοῦ πρὸς ταχεῖαν συγκοινωνίαν καὶ εὐκόλον μεταφορὰν τῶν προϊόντων, διὰ τῶν ὁποίων ἐμψυχοῦται τὸ ἐμπόριον καὶ προάγεται.

Κάτοικοι, θρησκεία καὶ γλῶσσα.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν προσαρτημάτων τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου ἀριθμοῦμενοι εἰς δύο περίπου ἑκατομμύρια, εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀναμιχθέντες κατὰ διαφορὰς ἐποχὰς μετὰ ξένων στοιχείων ἐξαφανισθέντων, πλὴν τῶν Ἀλβανῶν, ἀποτελούντων τὸ $\frac{1}{5}$ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ καὶ συγγενῶν ὄντων πρὸς τοὺς Πελασγούς. Κατὰ δὲ τὴν θρησκείαν οἱ πλεῖστοι εἶναι Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, πλὴν ὀλίγων Καθολικῶν ἢ Δυτικῶν κατοικούντων ἐν ταῖς νήσοις Σύρῳ, Τήνῳ, Νάξῳ, Θήρᾳ καὶ ἐν Ἀθήναις, ὀλιγωτέρων Ἑβραίων κατοικούντων ἐν Κερκύρᾳ καὶ ὀλιγίστων Μωαμεθανῶν μεινάντων ἐν Χalkιδι. Ἡ δὲ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διοικεῖται ὑπὸ Ἱερᾶς Συνόδου συνισταμένης ἐκ 4 ἀρχιεπισκόπων καὶ προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν. Καὶ γλῶσσα λαλουμένη καὶ γραφομένη εἶναι ἡ Νεοελληνικὴ, θυγάτηρ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἀναμειγμένη μετὰ πολλῶν ξένων λέξεων ὅπως συμβαίνει εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς γλώσσας.

Πολίτευμα, δικαιοσύνη καὶ ἐκπαίδευσις.

Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι βασιλεία συνταγματικὴ κατὰ διαδοχὴν. Πρῶτος δὲ βασιλεὺς αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ Ὀθων βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 1835—1863, ὅτε ἐξωσθέντα αὐτὸν διεδέχθη ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Γεώργιος ἐκλεχθεὶς τῇ συναινέσει τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων ὑπὸ τῆς β' ἐν Ἀθήναις ἐθνικῆς Συνελεύσεως. Ὁ βασιλεὺς ἔχων τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν μετὰ τῆς Βουλῆς κυβερνᾷ διὰ τῶν ὑπευθύνων ὑπουργῶν αὐτοῦ. Πρὸς διαναμὴν δὲ τῆς δικαιοσύνης εἶναι συστημένα εἰς ἐκάστην μὲν ἐπαρχίαν εἰρηνοδικεῖα, εἰς ἐκάστην δὲ πρωτεύουσαν νομοῦ πρωτοδικεῖα. Πρὸς τούτοις δὲ ὑπάρχουσι καθ' ὅλον τὸ κράτος 4 ἐμποροδικεῖα, 4 ἐφετεῖα, τὸ ἐν Ἀθήναις ἀνώτατον δικαστήριον, ὁ Ἀρειὸς Πάγος καὶ εἰς ἐκάστην περιφέρειαν Ἐφετεῖον δικαστήριον Κακουργιοδικῶν.

Καὶ πρὸς ἐκπαίδευσιν τοῦ ἔθνους ὑπάρχουσι συστημένα δημοτικά σχολεῖα ἡρόντων μὲν 990, μετὰ 64,000 μαθητῶν, κορασίων

δὲ 140 μετὰ 12,000 μαθητριῶν, ἑλληνικὰ σχολεῖα 140 μετὰ 8,000 μαθητῶν, γυμνάσια 18 μετὰ 2,500 μαθητῶν, Πανεπιστήμιον ἓν μετὰ 1,400 φοιτητῶν, ναυτικὰ σχολεῖα 5 μετὰ 80 μαθητῶν, στρατιωτικὴ σχολὴ τῶν Εὐελπίδων μετὰ 60 περίπου μαθητῶν, Πολυτεχνεῖον μετὰ 500 μαθητῶν, ἡ Ῥιζάρειος σχολὴ μετὰ 40 μαθητῶν, 3 ἱερατικὰ σχολεῖα μετὰ 90 μαθητῶν. Ἰδιωτικά δὲ ἐκπαιδευτήρια ἀρρένων καὶ θηλέων μικρὰ καὶ μεγάλα 100 περίπου μετὰ 8,000 μαθητῶν.

Πρόσδοος, ἔξοδα καὶ στρατιωτικὴ δύναμις.

Αἱ μὲν πρόσδοοι τοῦ κράτους ἀνεβιβάσθησαν εἰς 40 ἑκατομ. περίπου, τὰ δὲ ἔξοδα ὑπερβαίνουνσι τὰς προσόδους κατὰ τι καὶ ὑπολείπεται ἔλλειμμα καὶ τὸ δημόσιον χρέος πρότερον ἀνέβαινεν εἰς 180 ἑκατομ. ἐσχάτως δὲ κατὰ σύμβασιν ἡλαττώθη.

Καὶ ὁ στρατὸς τῆς ξηρᾶς μὲν ἀνεβιβάσθη εἰς 15,000 ἀνδρῶν πλὴν τῆς ἐφεδρείας, ἐσχάτως ἀναβιβασθείσης εἰς 40,000 περίπου. Τὸ δὲ πολεμικὸν ναυτικὸν συνίσταται ἐξ 7—8 πολεμικῶν πλοίων μικρῶν καὶ μεγάλων καὶ τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν συνίσταται ἐκ 5,000 πλοίων περίπου συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς ἐταιρίας.

Τ Ε Λ Ο Σ .

360
12

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣ